

В. СОФРОНІВ ЛЕВИЦЬКИЙ

ЮНІЙ СКОМОРОХ

П'ЄСИ ДЛЯ МОЛОДІ

THE YOUNG SCARAMOUCH

PLAYS FOR CHILDREN AND YOUNG PEOPLE

By

W. SOFRONIV LEVYTSKY

ВАСИЛЬ СОФРОНІВ ЛЕВИЦЬКИЙ

ЮНИЙ СКОМОРОХ

П'ЄСИ ДЛЯ ДІТЕЙ І МОЛОДІ

diasporiana.org.ua

ТЕАТРАЛЬНА БІБЛІОТЕКА Ч. 1

Торонто, Канада — 1972

Обкладинка:
МИРОН ЛЕВИЦЬКИЙ

Library of Congress Catalog Card Number 11-22-72

Всі права застережені автором

Це видання здійснено завдяки заходам
Комітету "За аматорський театр" в Торонті

Printed by KIEV PRINTERS LTD. — 680 Richmond St. W., Toronto 140, Ontario

---

СЛОВО ВІД АВТОРА

Що таке «скоморох» і зому саме «скоморох»? Скоморох це давня назва мандрівних співиців та акторів, що в княжі часи мали велику популярність серед українського народу і були основою княжого театру. Вперше згадується про скоморохів у літописах Київської Русі під 1068 роком. На одній з фресок Софійського Собору в Києві з 11-го століття зображена сцена гри скоморохів. Про наявність цілих поселень скоморохів за княжих часів на Західніх землях України свідчать назви сіл «Скоморохи», теж «Свистільники», в околицях Галицьких княжих столиць. Саме ці скоморохи, як і по всіх дворах тодішньої Європи, ставали придворними артистами і брали участь у розвагах, що їх влаштовували князі та бояри. Вони були теж постійними учасниками народних свят, розваг, обрядів тощо. Пізніше, в 14-ому столітті, скоморохи створювали навіть окремі мандрівні групи, т. зв. «ватаги», а в 17-ому і 18-ому столітті мистецтво скоморохів розвивалося далі у формі ярмаркових «балаганів» і лялькових та інших театрів.

Театрознавець д-р Григор Лужницький пише про ідейний і формальний зміст княжого театру, тобто театру, основою якого були скоморохи, таке: «Княжий театр спирався на лицарську пісню, маючи за основу два елементи: регитатив і величання. Репертуар княжого театру складався, мабуть, із драматизних поем, що, маючи регитативний характер, подавалися, на музичному тлі, в супроводі музичних інструментів. Тематично княжий театр залишив дальшим часам нові сюжети й нові мотиви, як оборона батьківщини, служба князеві,

помста за покривдженнях, лицарська гость». (Енциклопедія українознавства, Том III, ст. 842).

Крім цього, мандрівні «веселі люди» (скоморози), що вклягали у свої ватаги лицедіїв, свистільників, співців і гострословів, мандруючи по містах і селах України, виконували серед широких мас народу велику культурну і суспільну роль. Характерними рисами їх популярних видовищ була, крім згаданих вже патріотизно-моральних сюжетів, романтична піднесеність, сатира і буфонада.

Маючи на увазі необхідність відродження, в обставинах української еміграції, аматорських театрів, а в цьому випадку відродження і розвитку аматорських театрів молоді, хотілося б, щоб ці аматорські театри, головно серед молоді, зуміли пов'язати у своєму репертуарі прикмети колишнього княжого театру скоморозів: його естетизність, гуманну ідейність, український патріотизм, романтизну піднесеність, суспільне наставлення і гумор, як теж і сатиру із сугасною тематикою.

Вкляжені в цей збірник мої давніші й теперішні, оригінальні й адаптовані п'єси для дітей та молоді були писані з цією інтенцією. Присвячую їх нашому молодому поколінню і пропоную нашим шкільним та молодіжним аматорським театральним гурткам, як теж театрам юного глядача для вистав.

ПОДОРОЖ У СВІТ КРАСИ І ПРИГОД
інсценізований путівник по Україні
для дітей та молоді

У цій інсценізації використано українську народну казку “Ріпка” і вірші таких українських поетів:

“Рідний край” — Мирослав Петрів

Уривок “Лиса Микити” — Іван Франко

“Мій край” — Роман Купчинський

“Любіть Україну” — Володимир Сосюра

“Січ-мати” — Юра Шкрумеляк

“Тарасові” — Світлана Жолоб

“Наш Львів” — х х х

“Я так як бачу космонавта” — Іван Драч

“Як упав же він...” — Борис Олійник

“Молитва українського юнака” — В. Переяславець

ДІЙОВІ ОСОБИ:

Кондуктор поїзду (цю роллю повинен грати дорослий актор, який вміє весело і жваво вести конферанс)

Лис Микита

Київлянка — учениця з вищих клас

Диктор — старший учень або вчитель

Обсада інсценізації казки “Ріпка”:

Дід Андрушко

Баба Марушка

Донечка Мінка,

Собачка Хвінка

Киця Варварка

Мишка Сіроманка

Кіт

Рецитатор 1-ий — хлопець біля 10 років

Рецитатор 2-ий — хлопець довільного віку

Рецитатор 3-ий — хлопець довільного віку

Рецитатор 4-ий — старший учень

Рецитаторка 1-ша — учениця з вищих клас

Рецитаторка 2-га — учениця з вищих клас

Богданко

Прикордонник — старший учень або вчитель

Живий паровіз — 6-8 хлопців

Козаки — танцювальна група хлопців

Хор молоді

Живе авто

Ролі різних дійових осіб можуть грати ті самі актори.

ЧАСТИНА I.

КАРТИНА 1-ша : ВІД'ІЗД

Сцена заслонена. Світло на залі притемнюється. Через гузномоваці чути гудок поїзду — один, другий, третій. Чути, як наближається поїзд. Свист паровоза. Чути, як поїзд поволі зупиняється.

КОНДУКТОР: *(виходить перед заслону, дзвонить ругним дзвінком і заповідає)* Увага-увага! Поїзд у напрямі світу краси і пригод — за п'ять хвилин від'їзд! *(так дзвонить і заповідає три рази)* Прощу мати на поготові всі клунки і пакунки, всі статки і манатки, всі багажі і саквояжі! *(голосно позіхає на всю губу і запримігує при тому публіку на залі)* Ого-го! Скільки тут пасажирів! І то самі знайомі! *(показує пальцем)* І Оксанка, і Тетянка, і Маруся, і Гануся, і Галя, і Ляля, і Андрійко, і Матвійко, і Степанко, і Богданко, і Івасик, і Юрасик... Самі українські діти, правда? А квитки на поїзд маєте всі? Так? То добре! Це дуже гарно, що ви всі їдете сьогодні з нами у світ краси і пригод. А як ви думаєте, котра країна найкраща на світі? Ну, хто з вас знає?

ГОЛОСИ: Україна! Україна!

КОНДУКТОР: Так, Україна! Україна для нас найкраща країна на світі! Там ви можете зазнати також багато різних пригод! В ніякій іншій країні не зазнаєте стільки пригод, як в Україні! Ану діти! Хто з вас знає сказати, чому ми так любимо Україну?

ГОЛОС: *(із залі)* Я знаю!

КОНДУКТОР: Ти знаєш? Ну, то ходи сюди на сцену і скажи, що ти знаєш!

РЕЦИТАТОР 1-ий: *(рецитує)*

Під рідним небом жайворон співа,
Я рад би знати тих пісень слова.
Я слухав, чув: співала та пташина
Одне святеє слово: У к р а ї н а.

На ріднім полі шепчуть колоски,
Я рад би знати тихі їх думки.
Я слухав, чув, як кожна колосина
Шептала тихо слово: У к р а ї н а.

У ріднім краю зелен гай шумить,
Я знати рад, про що він мріє-снить.
Я слухав, чув, як кожна деревина
Шуміла ніжно слово: У к р а ї н а.

О, Боже, дай повік любити край,
Де квітка, пташка і зелений гай,
Де кожна вірна тій землі дитина
Живе єдиним словом: У к р а ї н а.

КОНДУКТОР: Дякую тобі (ім'я)! Тепер уже знаємо, чому нам усім така люба Україна! (*зути свист паровоза*) О! Вже заїздить по нас паровіз! (*Заслона розсувається. Сцена освітлена, без особливих декорацій. На задній стіні таблиця з написом: СТАНЦІЯ ТОРОНТО або інше відповідне місто. Шість або вісім хлопців, тримаючи один одного з-заду за лікті і наслідуючи рухами рук і ніг обороти коліс, ритмічним кроком вкозуються збоку на сцену, при цьому наслідують також галкання паровозу. «Живий паровіз» окружає сцену і стає на передньому пляні здовж рамки, маневруючи на місці. Кондуктор свище у свиставку. Паровіз стає.*)

КОНДУКТОР: Тепер припряжемо цілу нашу залю до цього паровоза і поїдемо. (*свище у свиставку. Паровіз маневрує вперед і взад аж за лаштунки і*

вертається на сцену з пригінленими з-заду кількома вагониками-іграшками).

ПАРОВІЗ: (зупиняється на переді сцени і, маневруючи на місці, співає)

Із Торонта-міста (або інша назва міста)
Виїжджає залізниця норовиста,
Із Торонта-міста, вісьта-гасьта,
Гасьта-вісьта, вісьта вйю!

Їдем в невідоме,
Де життя таке хороше і чудове,
Їдем в невідоме, вісьта-гасьта,
Гасьта-вісьта, вісьта вйю!

Їдем в Україну,
Де пригоди будемо мати щохвилину,
Їдем в Україну, вісьта-гасьта,
Гасьта-вісьта, вісьта вйю!

КОНДУКТОР: Готово! Тепер з Богом — в дорогу!
(свеще)

(«Живий поїзд» від'їжджає. Коли поїзд вже за лаштунками, кондуктор опам'ятевся і вибігає за сцену, щоб його догнати. Чути прощальний свист паровоза і що рзз тихіше захкання. Світло на сцені затемнюється. У темноті треба непомітно змінити таблицю «Станція Торонто» на таблицю: **СТАНЦІЯ ЛИСОВИЧІ**. Через хвилину вбігає і стає на переді сцени Кондуктор)

КОНДУКТОР: Фу! Але ж бо я задихався! Ледве догнав вас. А то був би наш поїзд у невідоме поїхав без кондуктора! (до публіки) Є ви тут всі в поїзді? Ніхто не залишився в Торонті? Всі Христі є? Всі Оксани є? Всі Юрчики є? Всі Богданчики є?

ГОЛОС: (з залі) Одного Богданчика нема!

КОНДУКТОР: Що? Одного Богданчика нема? А де ж подівся?

ГОЛОС: Тато купив йому авто, і він поїхав автом!

КОНДУКТОР: О! Тато купив йому авто! Отже він поїхав у світ краси і пригод автом? Що ж, це також добре. Але я думаю, що ми його десь подорозі зустрінемо! (зутти голоси лісової пташні) Тепер ми ідемо через густий темний ліс. Чуєте, як пташки у лісі співають? (надслухує. По хвилині захкання поїзду сповільнюється і поїзд зупиняється) Наш поїзд зупинився. Цікаво, що це за станція? У такому лісі? О! Вже знаю! Це ми приїхали до Лисович, до славного замку, де живе Лис Микита!

КАРТИНА 2-га: ЛИСОВИЧІ

Світло на сцені роз'яснюється.

КОНДУКТОР: *(дзвонить і заповідає)* Станція Лисовичі! Висідати! Або ні! Краще сидіть усі в поїзді і дивіться через вікна. Чули ви коли про Лиса Микиту?

ГОЛОСИ: *(на залі)* Чули! Чули!

КОНДУКТОР: Чули? То добре! А тепер побачите Лиса Микиту живого. Гей, Микито, а виїди-но сюди! Тут до тебе гості з Торонта приїхали!

(Лис Микита виходить, розглядаючись, обережно підступає на передній плян сцени і розкланюється публіці).

КОНДУКТОР: Ну, Микито, розкажи нам якусь свою пригоду! Може ту, як ти з вовком лоша купував.

ЛИС МИКИТА: *(шкробається в голову)* Як це було... Ага!

Якось я і Вовк Неситий,
Щоб у дома не сидіти,
Мандрувать собі пішли.
От, зайшли за ліс, за води,
Ні притулку, ні господи,
Лиш луги, степи були.

Тут нас сонце припікає,
Ба, вже й голод притискає,
Аж тут зирк — Лоша пасеться!
Та таке гладке та любе,
Що мій Вовк аж гострить зуби,
Шкура вся на нім трясеться.

Сів, бідняга, важко сапа,
А з Лошатком мама Шкапа, —
Вкрасти вже Лоша не дасть.

Каже Вовк: «Піди, Микито,
Запитай ту Шкапу швидко,
Чи Лоша нам не продасть?»

Я пішов, вклонивсь їй низько.
«Що, матусю, пасовисько
Тутки маєте незгірш?
Та й Лошатко пречудове!
А скажіть, чи нам його ви
Продасте за добрий гріш?»

«Що ж, купуйте, люди божі!
Я й не так великі гроші
Буду правити від вас.
Ось, лиш прочитай значки ті,
Що на задньому копиті, —
Це тобі ціна якраз».

Ну, та я не в тім'я битий,
Щоб підходить до копита!
Шкапі поклонивсь до ніг,
Та й кажу: «Спасибі, мати,
Та не вмію я читати».
І до Вовка знов побіг.

— «Друже, Шкапа ця лагідна,
І Лоша продати згідна,
І ціни не хоче драть.
Треба лиш ціну Лошати
На копиті прочитати...
Жаль, не вмію я читать».

«Що! — Вовк крикнув, — ти, нездаро!
Навіть кінських літер пару
Ти не вмієш прочитать?
Знаю я п'єсьма доволі, —
Недарма ж у вищій школі
Вчився років, певне, з п'ять».

І пішов мій Вовк Неситий
Шкапу за Лоша просити.
Шкапа ж відповіла: — «На,
Ось лиш прочитай значки ті,
Що на задньому копиті,
Там написана ціна».

Вовк Неситий нахилився,
До копита придивився, —
Гей, як фрасне Шкапа враз,
Як у лоб не вщидить просто,
А була підкута гостро —
То мій Вовк, мов свічка, згас.

Шкапа ж як не заребоче
Та з Лошатком потеркоче,
Що і слід з обох пропав.

*(Світло на сцені затемнюється. Таблицю непомітно
зміняють на: СТАНЦІЯ КИЇВ).*

КАРТИНА 3-тя: У КИЄВІ

КОНДУКТОР: *(виходить на першій плян сцени, під-
співуючи подорозі першу стріжку «Із Торонто-міс-
та... і т. д.»)* Якже? Чи цікава була пригода Лиса
Микити? Подобалася вам? А чи ви плескали в
долоні? Так? Але, видно, що ви дуже слабо
плескали, бо я у другому вагоні нічого не чув.
Треба сильно плескати! На другий раз, як вам
щось подобається, то плещіть у долоні так, щоб
аж вікна тряслися, добре?
Отже, діти, ми пережили вже нашу першу пригоду,
пригоду з Лисом Микитою. А тепер ідемо далше.
(співає)

Ідем в невідоме,
Де життя таке хороше і чудове,
Ідем в невідоме, вісьга-гасьга,
Гасьга-вісьга, вісьга вйо!

Їдемо, їдемо, минаємо ліси і поля, минаємо міста і села і приїздимо до найкращого міста на світі. Ану, чи ви знаєте, яке є для нас, українців, найкраще місто на світі?

ГОЛОСИ: Київ! Київ!

КОНДУКТОР: Так! Київ! Київ! Столиця України!
(На сцену виходить Київлянка з хлібом-сіллю на рушнику. Підходить на перед сцени).

КОНДУКТОР: Подивіться, діти, це нам назустріч виїшла у Києві така гарна київлянка! Справжня українка!

КИЇВЛЯНКА: Вітаю вас, українські діти Канади (*з іншої країни*), у столиці України, Києві! Вітаю вас за старим українським звичаєм хлібом-сіллю і щирим українським серцем! (*передає хліб-сіль Кондукторові*)

Київ — серце України
І найкраще місто в світі,
Хоч пройшов усякі зміни,
Гарний все — взимі і вліті.

Тут церкви золотобанні,
А в них дзвони міднокуті,
Як задзвонять на світанні,
В Україні скрізь їх чути.

Коло Києва чи Львова,
Куди прийдеш — гарно всюди,
Гарна мова соловйова,
Гарна ноша, гарні люди.

Працьовиті підгірянці,
Як вогонь палкі гуцули,
І сміливі кубанці,
Що ще Січі не забули,

І розважні подоляни,
І співучі полтав'яни,
Бойки, лемки, волиняни,
Все ото — брати твої.

КОНДУКТОР: *(плече з усіма в долоні і показує на вікна, заохочуючи до сильніших оплесків)* Дякуємо тобі, чарівна українська дівчино. Українські діти з Канади завжди пам'ятають про свою батьківщину Україну і її столицю — Київ. Але, може, ти ще скажеш нам, що ми маємо переказати від українців Києва українцям у Канаді.

КИЇВЛЯНКА: Перекажіть від українців Києва українцям, розсіяним по цілому світі, оце наше послання:

Любіть Україну, як сонце любить,
Як вітер, і трави, і води...
В годину щасливу, і в радості мить,
Любіть у хвилину негоди.

Любіть Україну у сні й наяву,
Вишневу свою Україну,
Красу її вічно живу і нову,
І мову її солов'їну.

Без неї ніщо ми, як порох і дим,
Розвіяні в полі вітрами...
Любіть Україну всім серцем своїм
І всіми своїми ділами.

Для нас вона в світі єдина, одна,
Як очі її ніжнокарі...
Вона у зірках і у вербах вона,
І в кожному серця ударі.

У квітці, пташині, в кривеньких тинах,
У пісні у кожній, у думі,
В дитячій усмішці, в дівочих очах,
І в стягів веселому шумі.

Як та купина, що горить — не згора,
Живе у стежках, у дібровах,
У зойках гудків і у хвилях Дніпра,
У хмарах отих пурпурових.

Юначе! Хай буде для неї твій сміх,
І сльози, і все — дозагину...
Не можна любити народів других,
Коли ти не любиш Україну.

Дівчино! Як небо її голубе
Люби її в кожну хвилину...
Коханий любить не захоче тебе,
Коли ти не любиш Україну.

Любіть у труді, у коханні, в бою,
В той час, як гудуть батареї...
Всім серцем любіть Україну свою, —
І вічні ми будемо з нею!

(Світло на сцені поволі затемнюється. Таблицю непомітно замінюють на: СТАНЦІЯ РІПКА).

КАРТИНА 4-та: РІПКА

(Чути захкання поїзду. На перед сцени входить, підсвистуючи мелодію «Із Торонта-міста» Кондуктор).

КОНДУКТОР: Прощай, Києве! Їдемо далі! *(зітхає)*
Дивіться через вікна, як цей наш поїзд скоро їде.
Скоріше від найскорішого літака! А що ви там
тепер бачите через вікно? Село! Під горою чудове
українське село! Може затримаємося в українському
селі на хвилину? Добре? *(свище у свиставку. Чахкання поїзду устає)* Чудове українське
село, «як писанка село», як казав Тарас Шевченко: з білими хатками,
зеленими садочками, у квітниках повно квітів, а на городах ростуть
гарбузи, огірки, картопля, морква, горох, капуста...

що ще? Хто з вас скаже? Ну, що ще росте на українських городах?

ГОЛОСИ: (з залі) Петрушка! Редька! Кавуни! Помідори! (Хтось голосніше за всіх) Ріпа!

КОНДУКТОР: О-о-о! Ріпа! Чи ви знаєте, діти, що це таке ріпа? Не знаєте? Не бачили і не їли ніколи ріпки? О, то ми мусимо подивитися на українську ріпку! Подивимося, як дід Андрушко і баба Марушка садять в городі ріпку. (Світло на сцені роз'яснюється).

(На сцену виходить і стає збоку диктор або дикторка, може бути вчитель або вчителька. Все згитане диктором інсценізується на сцені грою акторів-дітей).

ДИКТОР: Був собі дід Андрушко, а в нього була баба Марушка, а в баби донечка Мінка, а в дочки собачка Хвінка, а в собачки товаришка, киця Варварка, а в киці вихованка — мишка Сіроманка. Раз весною взяв дід лопату та мотику, скопав у городі грядку велику, гною трохи наносив, грабельками підпушив, зробив пальцем дірку та й посадив ріпку.

Працював дід не марно: зійшла ріпка гарно. Щодень ішов дід у город, набравши води повен рот, свою ріпку поливав, їй до життя охоти додавав. Росла дідова ріпка, росла. Зразу така як мишка була, а потім — як кулак, потім — як буряк, потім — як два, а вкінці стала така, як дідова голова!

Тішиться дід, аж не знає, де стати. — Час, — каже — нашу ріпку рвати. — Пішов він на город — гуп, гуп! Узяв ріпку за зелений чуб: тягне руками, уперся ногами, — мучився, потів увесь день, а ріпка сидить у землі, як пень.

Кличе дід бабу Марушку: — Ходи, бабусю, не лежи, мені ріпку вирвати допоможи!

Пішли вони на город — гуп, гуп! Узяв дід ріпку за чуб, баба діда за плече — тягнуть, аж піт тече. Смикає дід ріпку за гичку, смикає баба діда за сорочку, тягнуть руками, упираються ногами — промучились цілий день, а ріпка сидить у землі, як пень.

Кличе баба дочку Мінку: Ходи доню, не лежи, нам ріпку вирвати допоможи!

Пішли вони на город — гуп, гуп! Узяв дід ріпку за чуб, баба діда за сорочку, дочка бабу за торочку — тягнуть руками, упираються ногами — промучились цілий день, а ріпка сидить в землі, як пень.

Кличе дочка собачку Хвінку: — Ходи, Хвіночко, не лежи, нам ріпку вирвати допоможи!

Пішли вони на город — гуп, гуп! Узяв дід ріпку за чуб, баба діда за сорочку, дочка бабу за торочку, собачка дочку за спідничку — тягнуть руками, упираються ногами — промучились увесь день, а ріпка сидить у землі, як пень.

Кличе собачка кицю Варварку: — Ходи, Варварочко, не лежи, нам ріпку вирвати допоможи!

Пішли вони в город — гуп, гуп! Узяв дід ріпку за чуб, баба діда за сорочку, дочка бабу за торочку, собачка дочку за спідничку, киця собачку за хвостик — тягнуть руками, упираються ногами — промучились увесь день, а ріпка сидить у землі, як пень.

Кличе киця мишку Сіроманку: — Ходи, Сірочко, не лежи, нам ріпку вирвати допоможи! Пішли вони на город — гуп, гуп! Узяв дід ріпку за чуб, баба діда за сорочку, дочка бабу за торочку, собачка дочку за спідничку, киця собачку за хвостик,

мишка кицю за лапку — як потягли, як потягли — та й покотилися.

Упала ріпка на діда Андрушка, дід на бабу Марушку, баба на дочку Мінку, дочка на собачку Хвінку, собачка на кицю Варку, а мишка — шусть у шпарку. *(Всі, попадавши, застигають у коміжних позах, одна тільки Мишка бігає, пікаючи, по сцені і потім ховається. Сцена поволі затемнюється, а коли вже всі вийшли за лаштунки, роз'яснюється знову. Всі учасники інсценізованої казки виходять поодинокі або разом на сцену і кланяються публіці).*

ПЕРЕД ПЕРЕРВОЮ

КОНДУКТОР: *(виходить на перед сцени)* Ну, як вам, діти, подобалася казка про ріпку? Подобалася?

ГОЛОСИ: Так, так! Подобалася!

КОНДУКТОР: Тепер буде 10 хвилин перерви, і хто боїться, щоб йому не трапилася ще якась додаткова неприємна пригода, може вийти собі на хвилину туди, куди й сам цісар пішки ходить! Але ще, заки туди підете, я загадаю вам три загадки. Хто з вас їх розгадає? Перша загадка для найменших. Ану, відгадайте, що це є: — Біле, солодке, кидається до кави?.. *(Відповідь: цукор)* А тепер загадка для середущих: — Чому пес махає хвостом?.. *(Відповідь: Бо хвіст псом не махає!)* І ще одна загадка, цим разом для старших: — Котре звіря бачить так само з-заду як з-переду?.. *(Відповідь: Слітий кінь!)* А тепер перерва 10 хвилин! *(свисте у свиставку)* Через 10 хвилин всі мають вже сидіти у поїзді на своїх місцях!

ЗАСЛОНА

ЧАСТИНА II.

ТАНОК МИШКИ СІРОМАНКИ

КОНДУКТОР: *(виходить перед заслону. Дзвонить дзвінком)* Увага! Увага! Поїзд в напрямі... в напрямі... А! Яка різниця! Як приїдемо, то будемо знати! — за п'ять хвилин від'їзд! Прошу негайно займати свої місця! *(Заслона розсувається. Світло. На сцені в куті валізки і клунки).*

(На сцену з тискотом ебігає Мишка Сіроманка)

КОНДУКТОР: *(побагив їй)* А ти що тут робиш, Мишко Сіроманко?

МИШКА: *(підбігає до Кондуктора. З плазем)* Громадянинне Кондуктор! Я хочу їхати з вами до Канади!..

КОНДУКТОР: Ти хочеш їхати з нами до Канади? А паспорт маєш? А квиток маєш?

МИШКА: *(з сумом)* Ні, не маю!

КОНДУКТОР: *(суворо)* Без паспорту і без квитка ти не можеш їхати з нами. Ти не є канадська громадянка! Забирайся з нашого поїзду! Геть! Геть! Геть! *(Коли Мишка не може вийти, бере з кута мітлу і вганяється за Мишкою).*

МИШКА: *(до публіки і до Кондуктора)* Не виганяйте мене! Не виганяйте! Я вмю танцювати! Я вам затанцюю танок Мишки-Сіроманки.

КОНДУКТОР: *(до публіки)* Що ви кажете, діти? Може, нехай Мишка затанцює нам свій танок, а тоді побачимо, що з нею зробимо.

ГОЛОСИ: Нехай затанцює! Нехай затанцює!

(Мишка тим часом сховалася за клунки і обережно виставляє голову. Не багузи нізого небезпечного, вискакує і погинає виконувати свій безжур-

ний танок Мишки. Під гас танцю закрадається на сцену Кіт у кашкеті советського поліція. Відбувається танець Кота і Мишки. Під гас танцю Кота і Мишки Кондуктор бере мітлу і нагло хоче з розмахом вдарити нею Кота, але не попадає, лиш сам, як довгий, паде. Кіт, переляканий, тирхає кілька разів і втікає. За цей гас Мишка ховається за клунки).

КОНДУКТОР: (виступає гордо на перед сцени) Ну, як, діти? Бачили, як я набив Кота? Тепер хіба дозволимо Мишці, щоб їхала з нами до Канади? Хто за тим, щоб Мишка їхала з нами до Канади, нехай піднесе руку!

ГОЛОСИ: Всі! Всі за те! Ми хочемо Мишку!

КОНДУКТОР: Всі? Всі хочуть, щоб Мишка Сіроманка їхала з нами до Канади?

ГОЛОСИ: Всі! Всі!

КОНДУКТОР: Гарно, гарно! Видно, що ви маєте добре і милосердне серце! (в сторону клунків) Гей, Мишко, Мишко! Ходи ще раз сюди! (Мишка обережно вилазить з укриття) Всі діти хочуть, щоб ти їхала з нами до Торонта! Вже ми якось тебе через границю перепачкуємо! (Чути газкання поїзду)

(Світло затемнюється. В темноті, на сцені, або за другою заслоною в глибині сцени скоро і непомітно уставляється невеликий дитячий хор. Таблицю непомітно змінюють на: **СТАНЦІЯ КАНІВ**, а коло таблиці завішують портрет Т. Шевченка. Чути, як поїзд затримується).

КАРТИНА 5-та: КАНІВ.

КОНДУКТОР: (виходить на перед сцени, голосно зіваючи) Вибачайте, я трохи задрімав і тому спізнився. Але тепер я вже знаю напам'ять, яка це є

станція! Це є Канів над Дніпром, де на високій горі похований Тарас Шевченко. А хто це такий був Тарас Шевченко??. Я зараз вам пригадаю, чому це ми всі, українці, так шануємо Шевченка...

ГОЛОСИ: Я знаю! Я знаю! Я скажу!

КОНДУКТОР: Ти скажеш? О, це добре! Ходи сюди! Ти, напевно, скажеш це краще за мене!

РЕЦИТАТОРКА 1-ша:

Коли серцю моєму неспокою треба,
Коли сил воно прагне здобуть для добра, —
Я іду наш Кобзарю до тебе,
Так, як спраглий у спеку іде до Дніпра.

Я іду не одна: Наче море до скелі приходить,
Щоб тобі уклонитись до ніг, цілий світ!
Бо крізь хмари часу зміг розгледіть ти сонце, що сходить,
І життям нелегким наближав його радісний схід.

Ми тобі несемо наші в тебе закохані душі:
Ніжні — яблуні цвіт, але також тверді, ніби сталь,
І ніяким громам твоєю велич не зменшить, не зрушить,
Бо з любови народної — твій п'єдестал!

І ніяким вітрам не завіять до тебе стежини,
Ані зливам не змить, ні засипать снігом забуття:
Найміцніші скрижалі — це серце величне людини,
І на них твоє ім'я навіки вписало життя!

(Чути мелодію «Заповіту» мурмурандо)

...Ми йдемо, ідемо... Наша думка і порух — єдині,
Наша пісня, як голуб, що б'ється крилом у блакить,
Навіть синій Дніпро усміхнувся від щастя дитинно,
Чуєш? Він це співає, той, хто вмів такі бурі творить!

(На сцені прояснюється світло, або відслонюється друга заслона. Хор співає «Як умру, то поховайте...» Диригент дирижує з укриття або з-перед сцени, так, щоб була ілюзія, що хор співає без дири-

гента. Після «Заповіту» рецитаторка докінжує ре-
цитацію):

— Спи ж спокійно, Кобзарю, під зорями світлого неба! —
Височить віковично прадавня Чернеча гора.

...Коли людям у серці ясного неспокою треба —
Идуть до тебе вони, наче спраглий іде до Дніпра.

(Світло на залі затемнюється. Хор сходить зі сцени.

КАРТИНА 6-та СІЧ-МАТИ

(Світло на сцені прояснюється)

КОНДУКТОР: Гарно було на могилі Тараса Шевчен-
ка правда? Ми теж зачерпнули там сил до добра...
Пам'ятаєте, як Тарас Шевченко казав: «Учіться,
брати мої, думайте, читайте і чужому научайтесь,
й свого не цурайтесь!» (дзвонить дзвінком) Ува-
га! Увага! Поїзд у напрямі... Ов! а це що?
(На сцену вкозуються в тій хвилині «живе авто».
Чотири хлопці лізуть разки, наслідуючи колеса,
посередині, на стині п'ятого хлопця, тримаючи
керму авта, в'їжджає Богданко. Хлопці наслі-
дують шум мотора. Посеред сцени одно переднє
«колесо» із шпінням «осідає». Мотор гасне. Бог-
данко висідає з «авта», бере помпу і помпує коле-
со. Колесо за кожним притиском помпи підноситься.
Богданко сідає знову за керму і запускає мо-
тор. «Авто» шарпає, фуркотить і потім ритмічно
трясється, потім рушає далі. За хвилину осідає
друге колесо. Так повторюється сцена з усіма
«колесами». За п'ятим разом усі зотири «колеса»
осідають разом. Богданко стає над «автом» і
шкробається в голову).

КОНДУКТОР: А, Богданку! Що ти тут робиш? Я ка-

зав, що ми десь ще подорозі зустрінемося! Що ж тепер буде?

БОГДАНКО: Може, причепім авто до поїзду, а я поїду далі з вами!

КОНДУКТОР: Добре, авто причепимо з-заду до поїзду, а ти їдь з нами! Але запам'ятай собі, що завжди краще бути в гурті, як самому одинцем! *(вигружують авто за лаштунки)* А тепер сідай скоро до поїзду, бо вже їдемо! *(Богданко вибігає і сідає на залі).*

(Чути, як поїзд рушає і скоро їде. Світло затемнюється).

Таблицю змінити на: СТАНЦІЯ — СІЧ-МАТИ

КОНДУКТОР: *(виходить на перед сцени)* Ну, діти! Чи ви знаєте, куди ми приїхали, де ми тепер є? Не знаєте? Бо я також не знаю! Але зараз довідаюся. Погляну тільки до нашої програмки. *(Шукає по всіх кишенях, крутиться довкола себе, намагаючись заглянути у свою задню кишеню, врешті підносить шапку і з неї випадає програмка, ги, якщо такої нема, то якийсь інакший папір. Підносить папір і пильно гугає)* Є! Є! Є! *ховає програмку)* Ця станція називається: Січ-мати. *(світло на сцені роз'яснюється)* А чи ви знаєте, що таке Січ? Січ — це був колись такий козацький табір на Запоріжжі, на острові Хортиці. Козаки — на Січі — мали зброю, шаблі, рушниці, довгі списи, гармати і воювали з ворогами України: з турками, з татарами, з поляками, з москалями. Вони боронили Україну, щоб її ніхто не кривдив. А знаєте що? Я попрошу Мишку Сіроманку, щоб вона побігла скоренько на Січ і сказала там, що українські діти з Канади приїхали їх відвідати. Там немає вже тепер козаків-запорожців, але там є ще їх нащадки, пра-пра-правнуки тих славних

козаків-запорозжців! Ми хотіли б їх побачити, правда? Мишко! Мишко! *(Мишка заглядає і виходить з-поза клунків. Кондуктор шепче їй щось на вухо, і вона, радісно нікаючи, швиденько дріботить через сцену та зникає по другому боці сцени за лаштунками)* .Мишка скоренько вернеться, ми почекаємо. Але що ми за цей час будемо робити? *(Шкробається в голову)*.

ГОЛОС з залі: Я скажу вірша про Січ!

КОНДУКТОР: Ти скажеш вірша про Січ? Добре! Ходи сюди на сцену!

РЕЦИТАТОР 2-ий:

На острові, на Хортиці,
За порогами Дніпра,
Там зійшла козацька слава
Для народного добра.

Там собі на вольній волі
Процвітала Мати-Січ,
Там її вірненькі діти
Стерегли, як день, так ніч.

Там стояли на сторожі
Запорозжці Січові...
Ой, не раз там досхід сонця
Грали сурми бойові!

Ой, не раз там сколихнулась,
Мов від бурі, сон-трава, —
Не одна в бою упала
З пліч ворожа голова!

Бо життя і кров давали
Запорозькі козаки,
Україну рятували
Від ворожої руки.

(Після того, як рецитатор зійшов із сцени, через сцену з радісним пискотом, підскакуючи і показуючи назад себе, пробігає Мишка. Вмашеровує гурт хлопців у козацьких одягах, з шаблями, стають лавою на переді сцени і виголошують):

КОЗАКИ: Наш козацький, запорозький привіт українським дітям з Канади! *(на команду виконують зворот, машерують, потім виконують Запорозький танець з шаблями. Після закінчення танцю світло на сцені затемнюється. Таблицю змінити на: СТАНЦІЯ ЛЬВІВ).*

КАРТИНА 7-ма: ЛЬВІВ

(Світло на сцені прояснюється. На перед сцени виходить Кондуктор)

КОНДУКТОР: Тепер, діти, буде дуже-дуже цікава станція! А ви знаєте яка? Тепер буде... тепер буде... *(погинає шукати по кишенях, під шапкою, крутиться за задньою кишенею)*

ГОЛОСИ: Львів! Львів! Тепер має бути Львів! *(На сцену вибігає з залі хлопець)*

РЕЦИТАТОР 3-ій: Заки ви, пане кондукторе, знайдете свою програмку, то я вам скажу, що це таке Львів! *(рецитує)*

В далекій нашій Україні,
В землі моїх батьків,
Є наше славне місто,
Наш княжий город — Львів.

Я там не був, не бачив Львова,
Бо я родився в чужині,
Але про місто Львів я знаю,
Мій батько оповів мені.

Колись у тому місті Львові,
В листопадові дні,
Надії розцвіли чудові,
Неначе квіти на весні.

І рідний прапор наш у славі
Шумів під подуvom вітрів,
І, як за княжої держави,
Знов вільний був наш Львів!

(Збігає на залю і сідає на своє місце)

КОНДУКТОР: То ти, смаркачу, думаєш, що я не знаю, що це є Львів, наш Львів? Та я сам зі Львова! З Личаківського передмістя, там, де Личаківський цвинтар! Там, де спочивають вічним сном: Маркіян Шашкевич, Іван Франко, великі пробудники Галичини! *(замріяно)* О, Львів, моє місто Львів... *(задивлений, немов у привид):*

Я так як бачу космонавта
В його земний прощальний день,
Він обминає сині авта,
На Личаківський цвинтар йде.

І вдарять сплески черешневі,
Де сплять під кам'яним замком
Вогненне джерело — Шашкевич
Та огненний вулкан — Франко.

Земний уклін вам, хто відстояв
Свій вік,

свій дім,

свій чесний хліб...

Не онімечили святої,
Не спольщили, хоча й могли б.

Ми ладні руки цілувати
Тому, хто у страшній порі
Зберіг для нас дзвінкi Карпати
І мову голубу зберіг.

Пахуче форте, не піяно,
Її фортіссімо гряде...
На сповідь йдемо до Маркіяна,
За нами космонавт прийде!

І ще один цвинтар у Львові дорогий нашому серцю... Стрілецький цвинтар, де спочивають вічним сном ті, що склали свої голови на полі бою за волю України... Я не можу далі говорити... Я занадто зворушений цим спомином. Може хтось з Вас мене виручить?

РЕЦИТАТОРКА 2-га: (з залі) Я скажу! (виходить на сцену)

КОНДУКТОР: Про що ти хочеш нам сказати? Ти ж Львова не знаєш.

РЕЦИТАТОРКА: Хочу сказати про українського воюка, що впав на полі бою.

КОНДУКТОР: Добре, скажи нам про українського воюка, що впав на полі бою.

РЕЦИТАТОРКА:

Як упав же він на білий,
На останній сніг весни,
Налетіли гуси

та й сіли

В узголов'ї, мов сні.

А із сну виходить мати
На кленові

на мости...

«Гуси, гуси, гусенята,
Візьміть мене на крилята,
Візьміть мене...»

Тай затих.

Стрепенулись гуси злякано
Та й на гук вожака,

Загорівся світ маками
Під грудьми у вояка.

Гей, полинули ж далеко
Ув останній тихий сон,
Де вимоцуть лелеки
Гнізда колесом.

Вийшла мати в синій вечір
А з тривожної імли
Впали гуси їй на плечі
І заплакали.

Похитнулась збитим колесом
Без ридань і без молитв,
Тільки сивим квітом коси
Материні зацвіли.

*(Світло на сцені притемнюється. Таблицю змінюють
непомітно на: СТАНЦІЯ КОРДОН).*

КАРТИНА 8-ма: ПОВОРОТ З ПРИГОДОЮ

*(Поїзд рушає, гути, як приспішує ходу. За цей час на
сцену ввійшли всі угасники програми. Між ними і Миш-
ка Сіроманка. Нагло поїзд стає. Хвилина тиші. Світло.
Всі на сцені. Клунки в руках у подорожніх. Загальне
занепокоєння).*

ГОЛОСИ: Що сталося? Що сталося? Чому поїзд зу-
пинився так нагло? Де кондуктор?

КОНДУКТОР: *(за сценою)* Я протестую! Я гостро
протестую! *(випхнутий кимось з-за лаштунків зад-
кує на сцену. За ним у грізній поставі впадає
советський прикордонник)* Ви не маєте права ро-
бити ревізію у нашому поїзді! Такою поведінкою
ви перелякаєте нам дітей!

ПРИКОРДОННИК: *(грізно)* Малчать, не розсудять!
(побазивши українських дітей помітно бентежить-ся і лагідніше) Громадянине кондуктор! Я ж вам вже казав, що радянська прикордонна сторожа отримала донесення, що у вашому поїзді знаходиться громадянка ССРСР, Мишка Сіроманка. Тому ми мусимо перевірити паспорти всіх пасажирів вашого поїзду. *(підходить за зергою до дітей на сцені. Всі виймають паспорти)* Ваш паспорт? *(перевіряє озима фотографію і віддає паспорт)* Ваш паспорт? *(перевіривши кілька паспортів, заглянув Мишку, яка перебігала і скривалася за плегима інших. Поволі витягає руку до Мишки)* Ваш паспорт? *Мишка суятиться, жалісно пікає, ховається за других)* Ось вона й є! Громадянку, ви підете зі мною!

УСІ: *(на сцені, а потім і на залі)* Ні! Ні! Ні! Не беріть її! Не беріть! Вона їде з нами до Канади!

КОНДУКТОР: Пане, не беріть її! Ми вас усі просимо: не забирайте її від нас! Майте трохи серця! *(Хейлина загальної мовганки)*

ПРИКОРДОННИК: *(зворушено)* Серця? Ви хочете в мене серця? Я маю серце, але воно за тим мундиром. Я не можу вам мого серця показати... *(веде Кондуктора до переду сцени)* Громадянине кондуктор, я такий самий українець як ви, як усі ці діти, але я не можу... Така моя служба!

КОНДУКТОР: Не можете залишити її в поїзді, щоб вона поїхала з нами до Канади?

ПРИКОРДОННИК: *(вагається, робить кілька кроків сюди і туди і знову підступає до Кондуктора. Бере його за рамя і каже твердо)* Добре! Нехай Мишка Сіроманка залишається у вашому поїзді. Але під одною умовою: *(поволі з притиском)* під умовою, що ви мене теж візьмете зо собою до Канади!

КОНДУКТОР: *(радісно)* Що? Ви хочете з нами? Хочете їхати з нами до Канади? *(звертається до дітей)* Чуєте, діти? Цей пан такий самий українець як ми! Він залишає нам Мишку і сам також поїде з нами до Канади! *(Діти плещуть в долоні, підскакують на радість та кричать: Славно! Кондуктор підходить до Прикордонника і показує на шапку і на мундир)* Але що буде з цим? *(Прикордонник скидає шапку і військову блузу і викидає за лаштунки)*

РЕЦИТАТОР 1-ий: Я дістав від свого дядька у Києві козацьку шапку *(шукає у клунку і подає прикордонникові)* Прошу, вберіть!

РЕЦИТАТОР 2-ий: А я дістав від свого діда у Львові козацький жупан! *(виймає з клунка жупан)* Візьміть його, прощу, на себе!

ПРИКОРДОННИК: *(одягає жупан і шапку. Стає у гордій поставі).*

УСІ: *(на сцені і на залі плещуть в долоні)* Слава! Слава! Слава!

КОНДУКТОР: *(до дітей на залі)* Бачите діти, як гарно пройшла наша подорож у світ краси і пригод. Ми не тільки самі щасливо за кілька хвилин будемо в Торонті, але ще й привеземо для Канади двох нових добрих українських громадян, Мишку Сіроманку і цього козака! Чи ви задоволені?

ГОЛОСИ: Так! Так! Задоволені!

КОНДУКТОР: А тепер, так як розпочали нашу подорож, так її й закінчим: з Богом! Івасю, проведи нам усім молитву, а ви хлопці і дівчата у своїх думках промовляйте за ним. *(деякі діти складають руки, деякі стають навколійки, створюючи живу картину).*

РЕЦИТАТОР 4-ий:

Всевишній Боже, світа володарю,
Прийми молитву, мого серця спів:
До стіп Твоїх складаю щиру вдяку,
Що українцем Ти мене створив.

І що така велика та багата
Моя країна рідна, наче рай,
За те, що став героїв рідним братом,
І, як вони, люблю свій Рідний Край.

За те, що Ти народові моєму
Своїх щедрот і ласки не скупив,
Що дав йому чудову рідну мову,
Найкращу пісню, наче диво з див.

Не позбавляй його Своєї ласки,
Йому на власній поможи землі
Добути кращу долю і покласти
Вінець нев'ялий слави на чолі.

Моїй душі дай, Боже, твердість криці,
Будь сторожем думок і діл моїх,
Зроби, щоб чести Рідної Землиці
Поганим вчинком я не сплямив ввік! Амінь.

(Світло на сцені затемнюється. Чути, як поїзд рушає і їде. Таблицю непомітно змінюють на: СТАНЦІЯ ТОРОНТО. Коли світло роз'яснюється, угасники стоять групою посередині сцени. З-за лаштунків під спів першої стріжки: «До Торонта міста повернулась залізниця норовиста...» вкозгується «живий паровіз» і стає збоку побіж групи. Після того з другого боку з-за лаштунків виїждає «живе авто» і стає по другому боці. Кондуктор дзвонить і проголошує):

КОНДУКТОР: Увага! Увага! Станція Торонто !Висидати!

ЗАСЛОНА

РОМАНТИЧНА ВАТРА
Пластова феерія в одній відслоні

ДІЙОВІ ОСОБИ:

Братчик — опікун юнацького пластового гуртка

Левко — пластун з гітарою

Грицько — пластун, найменший у гуртку

Івась — пластун

Петрусь — пластун

Мавка

Русалка

Чугайстер

Пластуни, русалки.

Місячна ніч. На поляні серед гір гурт пластунів, що зупинилися у мандрівці на нізліг. Пластуни сидять і тівлезжать довкола ватри. У глибині стоять шагра. Коли немає співугих акторів чи акомпаньяменту, ціла вистава може відбуватися без співу, лиш з відповідно виголошуваними текстами. Музичне оформлення п'єси видано окремим нотним випуском нашої «Театральної бібліотеки».

ЯВА 1.

ЛЕВКО *(сидить на пеньку і співає при гітарі «Пластовий ноктюрн»)*:

Горить вогонь, палає ватра,
Зайнялись зорі в вишині,
Розп'яв Господь небесні шатра
Над каруселею Землі.

Задумався у небі місяць,
Заслухалась у тишу ніч,
Світів незглибна тасмниця
Стоїть з тобою віч-на-віч.

Пластуне, глянь: хтось йде угорі,
Спокоєм світ благословля,
Ти ж голову склони в покорі
В цю неповторну мить життя...

(Пластуни під враженням нісні хвилину застигли без руху. Потім хтось заплескає у долоні, за ним усі)

ГОЛОСИ: Славно, Левку! Чудово! Чудово! *(скандують)* Гарно, гарно, дуже гарно!

БРАТЧИК: Справді гарно, Левку! Ти в нас і поет і композитор! Я б такого не потрапив... хоч я ваш провідник!

ГОЛОСИ: Ги-ги-ги-ги!

БРАТЧИК: *(встає, дивиться на годинник)* Ну, братіки, вже близько північ. Пора нам кластися під Великий Віз. Завтра раненько вирушаємо в дальшу дорогу!

(Усі встають і збирають свої манатки)

ЛЕВКО: А мені шкода такої чудової ночі. Так ще не хочеться йти спати!

ГРИЦЬКО: (*позіхає*) Справді, така чудова ніч! Так хочеться вже йти спати!

ПЕТРУСЬ: Бідний ти, Грицуню! Хто ж тебе сьогодні заколише?

ГРИЦЬКО: Не бійся, я сам засну, але хто тобі завтра штани висушить?

ГОЛОСИ: Молодець Грицько! Добре відтявся! Попластунськи!

ЛЕВКО: (*встає*) Слушайте, хлопці: сьогодні ніч під св. Юрія, нашого патрона. Я пропоную, щоб у честь святого Юрія ми не спали цілу ніч аж до ранку.

ІВАСЬ: Що? Цілу ніч не спати? Я вже тепер сплю всередині!

ГРИЦЬКО: А я вже сплю всередині і зверху!

БРАТЧИК: Я теж не погоджуюся на цю твою пропозицію, Левку. Ми зробили сьогодні добрий шмат дороги і всі ми потомлені. Мусимо відпочити і набрати сил до дальшої мандрівки.

ЛЕВКО: Не хочете, то ні! Я не спатиму цілу ніч! Гляньте, як тут гарно, як романтично!

ПЕТРУСЬ: Чекайте, хлопці, Левко попадає в поетичний настрій! Зараз буде говорити віршами.

ЛЕВКО: Ви тільки гляньте: місяць стоїть собі на небі як лисий професор у клясі. Розглядається, кого має запитати. А зорі причаїлися, як учні на курсах українознавства. Тремтять і моргають очима: запитас чи не запитас? Чуєте, як ліс довкола нас шумить? Мов море, що б'є об скелі.

ГРИЦЬКО: А ти чув уже коли, як море б'є об скелі?

ЛЕВКО: Я не чув, але інші чули! *(всі сміються)* І я це собі уявляю!

ПЕТРУСЬ: Дайте спокій! Левко має буйну фантазію! Він собі у-яв-ляє!

ЛЕВКО: Ви не чуєте, як десь там у лісі грають арфи?

ІВАСЬ: Так-так! Чуємо! Це Андрій у шатрі хропить!

ЛЕВКО: Ні, то там у долині журчить гірський потік. А там, бачите, якась тінь пробігла по поляні. То лісова Мавка втікає перед Чугайстром.

ІВАСЬ: Одним словом: Місяць сяє,
Ліс шумить,
Арфа грає,
Мавка біжить!

ГРИЦЬКО: А пластун хропить! *(сміх)* До снання то я перший! Добраніч!

(Пластуни готові входити до шатер)

ГОЛОСИ: Добраніч! Добраніч!

БРАТЧИК: Хвилинку, друзі! Мусимо тримати варту. Хто з вас голоситься перший?

ГРИЦЬКО: *(вертається від шатра)* Тепер я маю позицію: Левко казав, що не хоче спати, то хай він тримає варту, а ми всі підемо спати!

ЛЕВКО: Згода! Хай буде так! Я буду стояти на варті цілу ніч!

БРАТЧИК: Ні, хлопці! Тепер дванадцята. На варту стає Левко. О другій годині зміню Левка — я, а о четвертій збуджу тебе, Петре. Гаразд?

ПЕТРУСЬ: Наказ, брате провідник!

ІВАСЬ: *(до Левка)* Лише вважай, щоб тебе яка Мавка не заманила в пропасть. Мавки, то небезпечні дівчата!

ЛЕВКО: Увага! Ще послухайте, хлопці, перед сном мого вірша *(рецитує)*:

Люблю я чари-мари ночі,
Таємні лісу голоси,
І дивний міт про папороті цвіт,
І казку давню, немодерну
Про Мавку, кралою лісову,
Зеленооку й ефемерну.

ПЛАСТУНИ: *(підхоплюють хором)*:

Фантазія! Фантазія!
Поетам це оказія,
І романтичний казки смик
По струні серця брик! та брик!
А в серці тільки пшик!
А в серці тільки пшик!

ЛЕВКО: *(сміає)*

А я люблю мій світ фантазії
Примари й чари дивних стріч,
І завжди я знайду оказію,
Щоб оттаку прожити ніч!

ПЛАСТУНИ: *(підхоплюють)* Фантазія! Фантазія!.. і
так далі.

БРАТЧИК: Якщо так, то все впорядку! Але цілу ніч
стояти на варті, це було б трохи забагато для тебе,
Левку! Тому о другій я таки зміню тебе. Тільки
гляди, щоб, подивляючи природу, ти не заснув на
варті!

ЛЕВКО: Не бійся, я не засну! А гасло яке?

БРАТЧИК: Гасло цим разом хай буде, наприклад...
«червона квітка». Згода?

ГОЛОСИ: Згода! Хай буде «червона квітка»!

ЛЕВКО: Це легко запам'ятати!

БРАТЧИК: Отже, Левку! Беретка, палиця! *(Левко йде
в шагро по беретку і палицю)* Решта спати!
Добраніч!

УСІ: *(стають на струнко)* Добраніч! *(розбігаються до шатер)*

ЛЕВКО: *(виходить з шатра у пластовій беретці і з палицею, стає на струнко перед братчиком)* Я готовий, друже!

БРАТЧИК: Гаразд! Віддаю тобі, Левку, під догляд цю лісову поляну. Бережи спокійний сон своїх товаришів і оберігай їх перед усякою небезпекою. Нехай не приступає сюди ніяка чужа стопа, нехай не заглядає сюди ніяке чуже око! Сам теж нікуди не відходи, і, вартуючи, сам не засни! Якщо тебе овіє страх, або на повіках зависне тобі сон, то вимов гасло пластове: обов'язок понад усе!

ЛЕВКО: Наказ, брате провідник!
На варті спати я не звик,
І хоч це ніч під свято Юра,
Ніяк не терпне в мене шкура!

БРАТЧИК: Отже, о другій зміна! Скоб!

ЛЕВКО: Скоб!

Я В А 2.

Левко сам.

ЛЕВКО: *(підкидає дров до ватри. Потім стоїть, опершись на палицю, і довго мовчки дивиться в ясну, місячну ніч. Повітрям пливе ніжна музика гір. Достроюючись до цієї музики Левко поволі говорить):*

Схилила ніч над гір колиску
Обличчя, повне тасмниць,
І стародавню мовить казку
Про вовкулак і чарівниць.

На шпилі, ген, художник місяць
Станок малярський розложив,
Мачає квач у срібла глечик
І контури малює скель.

Над горами повільним кроком
З спокоєм вічності в очах
Маєстатично час проходить,
Тримає палець на устах.

Я В А 3.

Час, потім Мавка

*(Повільним маєстатичним кроком виходить на поляну
Час. Танок Часу. Скінзивши свій танок, Час так само
маєстатично виходить. З лісу щораз ближже гуги голос
Мавки)*

МАВКА: Гей-а-гу-у-у! Гей-а-га-а-а!

ЛЕВКО: Що це?

МАВКА: *(з іншого місця)* Гей-а-гу-у-у!

ЛЕВКО: Немов хтось кличе там?

МАВКА: *(знову в іншому місці)* Гей-а-га-а-а...

ЛЕВКО: І знову в іншому місці! А може це потічок журчить? Журкіт цей хрустальним звуком б'є об ліс, об скелі, а вітер відгук їх несе й шматками в різних місцях киди?

МАВКА: *(стає на узліссі)* Гей-а-гу-у-у...

ЛЕВКО: *(до себе)* Хто це? Якась дівчина. А може й справді цього лісу фея — зеленокоса мавка? *(Мавка танковим кроком підбігає до Левка)* Стій! Ти хто? Ні кроку далі! Яке гасло?

МАВКА: *(танцюючи, виймає з свого волосся гервону квітку і кидиє її Левкові)*

ЛЕВКО: *(схотив квітку)* Червона квітка! Наше гасло!
Але хто ти і звідки знаєш гасло це?

МАВКА:

Я мавка, мавка лісова,
Не впізнаєш мене хіба?
А квіт червоний — гасло серця
Від дівчини для юнака!

ЛЕВКО: *(здивований і врадуваний)*

Ти мавка справді? Фей боса?
Лісів дівча зеленокосе?
Що в нетрі лісу кличеш, маниш,
Зводиш людей на манівці?

(захоплений квіткою, ховає її до нагрудної кишені)

МАВКА: *(тимчасом ховається за куц)* Гей-а-гу-у-у...
(Левко підбігає до куца, Мавка ховається за дру-
гий) Гей-а-га-а-а.. *(вибігає)*

Ходи за мною, хлопче, в гай,
Ходи за мною в ліс, у бір,
Плаєм зеленим, як розмай,
Побіжимо навперегін,
Манливим звукам навздогін...

Гей-а-гу-у-у...

(Мавка танцює. Скінчивши танок, Мавка, граю-
чися з Левком, знову ховається)

ЛЕВКО:

Де ти, мавко, щезла знов?
Будь зо мною! Не відходь!

МАВКА: *(вибігає з-за куца і кличе Левка):*

Ходи за мною, хлопче, в гай,
Ходи за мною в ліс, у бір,
На місячні полонини,
На шпилі срібної гори...
Побіжимо навперегін
Манливим звукам навздогін,
Гей-а-гу-у-у... Гей-а-га-а-а...

(Голос Мавки віддаляється. Він тягне Левка своїм солодким, манливим звуком. Але Левко перемагає себе і перед самим лісом кличе за нею):

ЛЕВКО:

Гей, мавко, мавко лісова!
Куди ти в темний ліс втекла?
Не можу за тобою йти,
Я тут на варті... Гей вернись!

МАВКА *(зовсім далеко)*:

Побіжимо навперегін
Манливим звуком навздогін...
Гей-а-гу-у-у... Гей-а-га-а-а...

ЛЕВКО:

Манливий звук, солодкий звук
Так тягне в ліс сотнями рук...

ГОЛОС МАВКИ: Гей-а-гу-у-у...

Я В А 4.

(З лісу вибігають з витягненими руками русалки. Вони хватають Левка за руки і за ноги і тягнуть в ліс. Левко борониться, не дається. Тоді отозують його, тягнуть, потихають, лоскозуть і так довкола нього позинають у підскоках і зі співом своїй хоро-від).

РУСАЛКИ:

Гей-са-са, гоп-са-са,
Місяць світить,
Місяць сяє,
Трави, роси,
Чешуть коси,
Ноги босі,
Зимна роса...
Гей-са-са, гоп-са-са!

Гей-са-са, гоп-са-са,
Місяць світить,
Місяць сяє,
Плаєм-дунаєм
В піжмурки граєм,
Хлопця шукаєм,
Зимна роса!..
Гей-са-са, гоп-са-са!

Гей-са-са, гоп-са-са,
Місяць світить,
Місяць сяє,
Сміхи, хіхи,
Танці, втіхи,
Хлопця ввіймали,
Зимна роса!
Гей-са-са, гоп-са-са!

Гей-са-са, гоп-са-са,
Місяць світить,
Місяць сяє,
Танці, скоки,
Срібні потоки,
Води глибокі,
Зимна роса!! (*тягнуть Левка*)

ЛЕВКО: Пустіть мене! А киш! А киш! (*вирвався*)

РУСАЛКА:

Йди, хлопче, з нами в срібні потоки,
Грає на скрипку місяць високий,
Нині веселий Юрія храм,
Йди, хлопче, з нами в місячний тан!

ЛЕВКО: (*хоже йти*)

Веселе свято русалок
Я міг би бачить, кажеш ти?
Та ні!
Із варті ні крок
Мені не вільно відійти!

РУСАЛКА:

Ти, хлопче, нині місяця бранець,
Зачарував тебе місяць-обманець,
Як русалки підуть в місячний тан,
Підеш за ними, хлопче, ти сам.

*(Русалки танцюють перед Левком місячний танок.
Нараз з лісу доходять вигуки і несамопитий регіт
зугайстра).*

ЧУГАЙСТЕР: *(у лісі)* Ха-ха-ха-ха... гі...

*(Русалки погули голос Чугайстра, нагло стають
у танці і надслухують).*

ЧУГАЙСТЕР: Хе-хе-хе-хе-хе-хе... гі...

РУСАЛКА: Чугайстер!

ГОЛОСИ: *(перелякано)* Чугайстер! *(розбігаються і
зникають у лісі).*

Я В А 5.

*(Приграюги на сопілці у тяжких підскоках входить
кроком аркана зугайстер з закруженими рижками на
голові, до половини голій, долішня половина як у цапа).*

ЧУГАЙСТЕР: *(танцююги, виходить на узлісся. При-
стієє на арію аркана)*

Мав-мав мавку, мав, (2)

Русалку ганяв, (2)

А мавку піймав... (2)

Хі-хі-хі-хі-хі-хі... гі...

(Зупиняється, розглядається, вітрить).

Десь були тут русалки!

Були, але нема!

Забрав їх вже десь біс!

Ех, ти старий дурню!

Треба було нишком йти,
А не гукати на весь ліс!
Хе-хе-хе-хе-хе!
Хе-хе-хе-хе-хе!

Чекай, заграю на сопілці свою пісоньку, може котра з них прийде, приманена її звуками! (*вискакує на пеньок, закладає ногу на ногу і грає на сопілці мелодію, повну туги і смутку*).

ЛЕВКО: (*який приглядався з боку*):

Гей! Слово чести — це Чугайстер!
Цих гір музика і танцмайстер,
Що по пляях мавок ганяє
І в мить одну їх роздирає,
Що кличе Гуцула на герць
І затанцьовує на смерть!

Йй Богу, трохи наче страшно!
То ж вимовити треба гасло:
Обов'язок понад усе!

(*Слухає гри Чугайстра. По хвилині*):

Як сумно на сопілці грає,
Мов кличе, просить, промовляє!..

(*Огарований звуками сопілки поволі зближається до Чугайстра*).

ЧУГАЙСТЕР: (*побазив його, перестав грати, зіскозив з пенька*):

Ха-ха! Привіт тобі, мій милий друже!
Кого я бачу! Що за честь!
З тобою тут я рад би дуже
Протанцювати мій танець!
Бо я танцюра є відомий,
Не знаєш, друже, ти мене!
В моєму танці чар невловний,
Що очарує і тебе.

ЛЕВКО:

Ах, вибачте, мій пане любий,
Я тут на варті! Це одне.
А друге те, що в нашій буді
Не вчили танцювати ще!

ЧУГАЙСТЕР:

Хе-хе! Не вчили? Мій юначе,
Мого танку ніхто не вчить!
В моєму танці кожний скаже,
Як ця сопілка засвітить!

(Грає на сопілці мелодію аркана і сам танцює. Левко приглядається, щораз більше захоплюється ритмом музики й танцю і позинає відбивати такт, а далі сам пускається з Чугайстром в танок, виконуючи замашисті кроки аркана. Левко втомився. Чугайстер перестає танцювати, плече в долоні, щоб додати Левкові охоти. Левко танцює сам).

ЧУГАЙСТЕР: Раз присядь! Ще раз так! Раз прибий!
Підківка! Два присядь! Два прибий! Хе-хе-хе-хе... ха-ха-ха-ха... гі... хі-хі-хі-хі... гі...
(Чугайстер плече до такту в долоні, приграє, заохочує Левка).

ЯВА 6.

(Час потім братчик)

(На поляну виходить Час з пальцем на устах. Повинують його мовгазному наказові, Чугайстер, пригравши на сопілці, усувається в ліс. З ним разом мовкне музика. Час обходить поляну і виходить. Левко танцює далі, хог музика вже не грає. З шатра виходить братчик, позіхає, витягається, дивиться на годинник. Вбирає на голову беретку, у руку бере пластову палицю та йде змінити Левка. Нагло побазив, як Левко, немов лонатик, танцює на поляні. Спершу дивиться мов остовілий, потім занепокосний біжить до Левка).

БРАТЧИК: Левку! Що тобі, Левку? Левку! *(Левко перестає танцювати, дивиться на провідника непритомними очима і поволі усувається на землю. Братчик клякає над ним і пробує привести його до притомности). Гей, хлопці! Сюди! Скоро! (свище в свиставку. Дає Левкові напитися води з полевой боклажки. Левко розплющує очі, підноситься).*

Я В А 7.

Надбігають пластуни.

ГОЛОСИ: Що сталося? Що сталося? *(обступають Левка).*

БРАТЧИК: Левко захворів. Занесіть його до шатра. *(пластуни позгинають брати Левка).*

ЛЕВКО: Ні, ні! Я встану сам. Мені вже добре! *(встає, хапає себе за голову)* Що це було зі мною? Чекайте! Ця поляна... місяць...

БРАТЧИК: Я застав тебе, як ти витинав гопки по поляні.

ЛЕВКО: Так... Тут був Чугайстер! Взяв мене у танець.

БРАТЧИК: Що це ти, Левку? Ти хіба маячиш! А може ти заснув і тобі приснилося?

ЛЕВКО: Ні! Я не заснув! Це все було наяву!

БРАТЧИК: То може привиділося тобі?

ЛЕВКО: Ні! Він був тут! Грав на сопілку і танцював! А потім потягнув мене у танець...

БРАТЧИК: Не будь смішний, Левку!

ГРИЦЬКО: Цікавий я знати, що ви танцювали: фокстрот, чи танго, чи бугі-бугі?

БРАТЧИК: Ходи, Левку, до шатра. Переспинся і все буде добре.

ЛЕВКО: Чекай, чекай! І русалки були тут також.
Танцювали в світлі місяця і хотіли взяти мене
з собою. Аж Чугайстер надійшов і сполошив їх.

ГРИЦЬКО: А я кажу вам, що Левко так вигадує! Він
має буйну фантазію!

ІВАСЬ: А гарні русалки, Левку, що? Подобалися тобі?

ЛЕВКО: Найкраща була Мавка!

ІВАСЬ: То й Мавка була теж?

ЛЕВКО: Так. Прийшла сюди перша. Кликкала мене:
(наслідує)

Ходи за мною, хлопче, в гай,
Ходи за мною в ліс, у бір,
Плаєм зеленим, як розмай,
Побіжимо навперегін
Манливим звукам навздогін...

І дала мені червону квітку. Червона квітка —
гасло серця — сказала.

ІВАСЬ: А де ж та квітка? Маєш її?

ЛЕВКО: Маю!

ІВАСЬ: Покажи!

ЛЕВКО: Ні!

ГРИЦЬКО: Покажи її нам, тоді тобі повіримо!

ЛЕВКО: Ні, не покажу!

ГОЛОСИ: Покажи, покажи, Левку!

ГРИЦЬКО: Він не покаже, бо не має! Це все буйна
Левкова фантазія!

ЛЕВКО: Отже добре! Покажу вам, щоб вам доказати,
що це правда! Ось вона! (хоже вийняти з нагруд-
ної кишені квітку, але її там не знаходить) Де моя
квітка? (розгарований шукає за нею всюди). Де моя
квітка? (шукає). Де моя квітка? (Хвилина
мовчанки). А може справді це все мені лише при-
виділося?

БРАТЧИК: Ні, це тобі не привиділося, ані не приснилося, Левку! Це все ти справді пережив. Але ти пережив це не наяву, як ти кажеш, а в своїй буйній фантазії!

ПЛАСТУНИ: *(співають)*

Фантазія! Фантазія!
Поетам це оказія,
Це романтичний казки смик
По струнах серця брик та брик!
А в серці тільки пшик!
А в серці тільки пшик!

(Здалеку чути мелодію пісні Мавки. Левко отрясається із свого пригноблення).

ЛЕВКО: Це вона! Чуєте? Це вона! *(хоже бігти в сторону лісу. Його не пускають. Голос Мавки замовкає).*

ГОЛОСИ: Куди, Левку, куди? Там нікого нема! Це тільки твоя фантазія!

ЛЕВКО: Це вона! Це вона! Це не фантазія! *(Призгадується)* Фантазія? *(наслукує)* Не чути більше! *(Стрепенуєся)* Нехай і фантазія! *(Співає)*

А я люблю мій світ фантазії,
Примари й чари дивних стріч,
І завжди я знайду оказію,
Щоб взяти в жменю темну ніч
Й покласти з сонцем пліч-о-пліч
На росяну траву шовкову!..

ПЛАСТУНИ: *(впадають хором)* Фантазія, Фантазія!..
і т. д.

БРАТЧИК: Ну, годі гаяти час, хлопці! Збірка з наплечниками! За десять хвилин рушаємо в дальшу дорогу!

ГРИЦЬКО: А снідання де? Ми ж голодні! Я з'їв би цілого коня!

ГОЛОСИ: Братчику, ми голодні! Коли будемо снідати?

БРАТЧИК: Друзі юнаки! Послухайте мене, що я вам скажу. На цій романтичній поляні не будемо снідати. Нехай ця поляна залишиться для нас такою романтичною, як вона була для нашого Левка. Не робім з неї прозаїчної кухні! Щоб зварити нашу кулешу, знайдемо інше місце! А тепер заспіваємо пісню, і в дорогу! Добре?

ГОЛОСИ: Добре, добре, дуже добре! З голоду не по-
мремо! Співаймо! *(стають у гурт і співають)*.

Прощайте нам хатні пороги,
Нам душно в сірих мурах міст,
Нас манять в даль святі дороги,
Лісів зелена благовість.

Ми пластуни сини природи,
Ми пластуни — ловці пригод,
Бадьорій дух,
Воля і рух,
На шляху трудів, невигод!

В нас очі широко відкриті
На чар природи, на красу,
У нас серця добром налиті,
Співають пісню молоду.

Ми пластуни... і т. д.
Коли мандруєм так у днину,
То світ увесь належить нам
І поклоняємось єдино
Далеких обріїв богам.

Ми пластуни... і т. д.
А як вже ніч начне починак
І зійде місяць понад ліс,
Тоді кладемося на спочинок
Під наш старий «Великий Віз».

Ми пластуни... і т. д.

ЗАСЛОНА

ПЕЧЕРИ

Дитяча п'еса у трьох відслонах .

ДІЙОВІ ОСОБИ:

Миколка — сільський хлопець років 12

Петрусь — його одноліток

Івась — хлопець років 10

Грицько — хлопець років 10

Степан — років 9

Марійка — років 9

Оксана — років 9

Федьо — найменший з них, років 8

ПОЯСНЕННЯ: *Пезери* — це підземні порожнини і проходи-галерії, виполоскані водою у приповерхневих верствах земної кори. Такі підземні пезери, звані також «вертебами», відомі в кількох місцевостях українського Поділля, а зокрема поблизу сіл Більге Золоте і Королівка Борщівського району, Кривзе Нижнє Мельницького району і Залісся Чортківського району. Досліджена досі довжина Кришталеві пезери біля села Кривзе виносить 11 і тіл кілометра. Неменше імозантно представляються ходи та залі пезери «Вертеба» біля села Більге Золоте. Про неї йде мова в цій дитягій п'єсі.

Дія п'єси «Пезери» відбувається в українському селі на Поділлі. Дійові особи — сільські діти, що влітку пасуть корови на громадськiм пасовиську. Корови пасуться оподалік, а пастухи, хлопці та дівчата, гуртом розважаються. Для порядку, пастухи вибирають на ціле літо з-поміж себе одного, зверхайно найсильнішого або найбравішого хлопця, за старшого. Гуртом пастухів, що на сцені, верховодить буйний та амбітний Миколка. Його одноліток Петрусь, статогний та пильний угень доповняльної кляси сільської школи, недобрим оком дивиться на старшування Миколки і на його непохвальні витівки. На тому тлі розіграється маленька драма, яка замалім не скінзилася трагізно.

Між першою і другою відслоною минає один день, між другою і третьою відслоною минає три дні.

ВІДСЛОНА І.

Пасовисько за селом. У глибині кілька кущів і далі вид на село. На пасовиську гурт пастухів.

ЯВА 1.

(На сцені всі, крім Петруся. Сидять, борються, сміються. Дієгата плетуть вінки. Степанко сидить збоку і грає на сопілку. Миколка лежить горілиць, підклавши руки під голову).

МИКОЛКА: *(зривається на ноги)* Гей, хлопці! досить того! Давайте, будемо гратися!

(Всі з охотою підриваються і збігаються до гурту)

ГОЛОСИ: А в що? У що будемо гратися? Давайте сліпої бабки! Дзвона! Дзвона! Коло млинське!

МИКОЛКА: Ні! Будемо давати коневі оброку!

ГОЛОСИ: Оброку! Оброку! Але хто буде перший?

МИКОЛКА: Ставайте в круг! *(усі стають півколом перед Миколкою. Миколка тисне пальцем за гергою, позинаючи від себе)* Я ні — ти ні — а він — так — бо він — дурак! *(перша герга випадає на найменшого — Федя, якого всі обступують)*

ГОЛОСИ: Федько! Федько!

МИКОЛКА: Не бійся, Федю, по оброці будеш брикати — як коник! Тільки відгадай за першим разом, хто тебе вдарив!

ФЕДЬО: *(тримається руками за задок. Говорить завжди поволі і ваговито)* Я не боюся... Тато все каже мені: «лихе не згине!», то я не боюся. *(нахиляється сильно допереду і наставляє задок)* Я готовий!

МАРІЙКА: Сором вам, хлопці! Та це ж дитина, а ви великі будете його лущувати?

МИКОЛКА: Як дитина, то хай сидить у мами за печою, а не йде пасти худобу. На нього впала черга і кінець. Він перший, і хай відгадує, хто його вдарив!

ОКСАНА: То краще граймося сліпої бабки. Федьо буде перший за сліпу бабку.

МИКОЛКА: *(до Оксани)* Хто тут має до розказу, я чи ти?

ІВАСЬ: Не бійся, Федю, ми тобі кривди не дамо зробити!

МИКОЛКА: *(поволі і грізно підходить до Федя)* Хто тобі робить кривду? *(стискає Федя за карк)* Я? Кажі, я?

(Хлопці підбігають до Миколки і Федя).

ГОЛОСИ: Пусти його! Чуєш? Пусти його!

Я В А 2.

(Входить Петрусь і збоку приглядається цій сцені)

ГОЛОСИ: Пусти його, чуєш? Не смієш його бити! Він нічого не казав!

ПЕТРУСЬ: *(швидким кроком підходить до Миколки)* Чого ти вчепився хлопця? Лиши його в спокою!

МИКОЛКА: А тобі що до того? Я тут старший. Ви вибрали мене за свого отамана, і ти маєш слухати мене, а не я тебе!

ПЕТРУСЬ: Але ти не маєш права поштурхуватися хлопцем. Скажу його батькам, і тоді ти побачиш!

МИКОЛКА: *(злісно тругає від себе Федя, аж той затогується і паде. Сам гнівно відходить набік).*

ОКСАНА: Ну чого знову счепилися, хлопці? Дайте годі! Граймося у сліпу бабку. Федю, ходи сюди, я зав'яжу тобі очі. *(Зав'язує Федеві огі хустиною. Всі, крім Миколки, який стоїть збоку, беруть угасть у грі. Федьо даремно старається схопити когось).*

ГОЛОСИ: Я тут! Я тут! Мене спіймай! Я тут!
(Врешті, Федьо натрапляє на Миколку, який не звертає уваги на гру, і міцно його тримає).

ГОЛОСИ: Є-є-є! Спіймав! Спіймав! *(плецуть у долоні. Сміх. Федьо зриває хустку з огей і глядить гордо на Миколку. Миколка знову хватає його за карк і відтругує від себе, але вже не так сильно).*

ІВАСЬ: Лишим це! Краще давайте дзвона!

ГРИЦЬКО: Ану, давайте дзвона!

ГОЛОСИ: Дзвона! Дзвона!

(Усталяються по двоє: Петрусь з Івасем, Івась з Степаном і Марійка з Оксаною, спинами одне до одного, схоплюють одне одного по під руки і, нахилиючись, підносять свого напарника, наслідуючи дзвона. Миколка і Федьо залишаються одинцем).

ГОЛОСИ: *(ритмічно)* Бам-бам... Бам-бам... Бам-билю... Бам-билю...

(По хвилині Миколка підбігає до Федя, підхоплює його по під рамена, бере на свою спину і сильно підкидає).

МИКОЛКА: Дзень-дзе-лень... дзень-дзе-лень...

ФЕДЬО: *(погинає кризати)* Ай-ай... Пусти, пусти мене...

(Гурток перериває гру, хлопці підходять до Миколки, який далі підкидає на спині Федя).

ГОЛОСИ: Пусти його, чуєш? Чого ти причепився до нього? *(грізно)* Зараз пусти його!

(Миколка пускає Федя, відходить набік і ображено лягає на землю, окремо від гурту. Всі інші свobodно сідають і тів-лягають на землю).

ІВАСЬ: *(до Петруся, показуючи головою на Миколку)*
З ним нема ніякої забави!

СТЕПАН: Ти чого так пізно вигнав корову? Тут тебе було треба!

ПЕТРУСЬ: Відносив учителеві книжку.

МИКОЛКА: *(покривляється)* Відносив учителеві книжку. Який дуже вчений! Без бука не приступай!

ПЕТРУСЬ: А тобі й бук нічого не допоможе!

ГРИЦЬКО: *(присувається до Петруся)* Яку то книжку ти відносив учителеві?

ПЕТРУСЬ: Дуже цікава книжка. Називається «Про підземні дива». Там багато про наше село пише! Про наші печери!

ГОЛОСИ: Про наші печери? *(Всі присуваються ближче до Петруся, тільки Миколка сидить збоку, але уважно слухає)*

СТЕПАН: І може про нас пише? Про Миколку, про мене, про тебе?

ІВАСЬ: А найбільше, то про Федька, що? *(Усі сміються)*

ПЕТРУСЬ: Пише в тій книжці про різні дива, що є під землею. А в нашому селі є також таке диво — наші печери.

МИКОЛКА: (до себе) Бреши, бреши! (Непомітно підсувається до гурту, щоб краще було йому зуги)

ПЕТРУСЬ: Геть все пише про наші печери. Навіть написано, що в нас їх називають «Вертеба». Дуже цікаво.

ФЕДЬО: А ти вже був у тих печерах?

ПЕТРУСЬ: Я ще не був, бо то небезпечно самому туди йти, але учитель сказав мені, що піде з нами до печер, як зачнеться школа.

ІВАСЬ: А що там пише про наші печери?

ПЕТРУСЬ: (зривається і заглядає за коровами) Гей, а моя корова аж он куди пішла!

ІВАСЬ: Миколко, заверни Петрусеву корову, нині твоя служба!

МИКОЛКА: Хай сам завертає! Або що, він такий великий пан?

ІВАСЬ: Але нині твій день. Ти маєш завертати всю худобу!

МИКОЛКА: А він вчора мав свій день і не хотів піти в сади нарвати для нас яблук. Я йому казав, а він не послухав!

ПЕТРУСЬ: Скажи правду: я не хотів йти красти яблука з чужого саду, коли ти мені казав.

МИКОЛКА: А мені тепер не хочеться йти завертати твою корову! (Петрусь вибігає)

Я В А 3.

(Ті ж без Петруся)

ГОЛОС ПЕТРУСЯ: Гей, куди, лиса! Гей-гей! А бодай тебе дундер свиснув! Ти куди?

СТЕПАН: *(до Миколки)* Миколко! Як ти не хочеш виконувати свою службу, то йди, паси свою корову сам або грайся з іншими. Ти нам до хрону здався.

МИКОЛКА: Ова! Таки піду! Ото мені забава — цілий день слухати Петрових небелиць! Вчений мені знайшовся! Книжки читає!

ІВАСЬ: А ти лише показуєш нам, як робити збитки, і старшуєш над нами. Шкода, що ми вибрали тебе за нашого старшого!

ГРИЦЬКО: Ми його вибрали і ми можемо його скинути, коли він такий. *(Зривається на ноги)* Хлопці! Виберім собі Петруся за старшого пастуха!

МИКОЛКА: *(зривається на ноги. Піднесенням голо-сом)* Страх великий! Буду плакати за вами! Я знаю. Це він вас так проти мене під'юджує! Чемний та Божий Петрусь! Мамин синок! Піду собі пасти в Сорочівку! Ов-ва!

(Івась та Степан також підводяться на ноги)

ІВАСЬ: Там і місце для тебе. Тільки не знаю, що твоя мама на те скаже. Від самих будяків корова молока не дасть.

МИКОЛКА: А ти, як захочеш яблук, то ще прийдеш до мене. Петрусь тобі не піде яблука рвати!

ГРИЦЬКО: Не треба нам яблук з чужого саду! Не треба нам крадених яблук!

ФЕДЬО: Миколка мені все докучає...

МИКОЛКА: *(Зриває Федеві з голови капелюх і кидає набік)*

ФЕДЬО: Ти знову мене чіпасишся? Що я тобі зробив?
(встає поволі і підносить капелюх)

Я В А 4.

(*Входить Петрусь*)

ІВАСЬ: Петрусю! Будь ти в нас старшим! Ми Миколки не хочемо. Він лише старшує над нами і на всякі збитки підмовляє.

ГРИЦЬКО: (*до Миколки*) Як хочеш, то залишайся з нами, але маєш відтепер слухатися Петруся!

МИКОЛКА: Що? Я маю слухатися того шмаркача?.. На Миколи та й ніколи! (*ходить лютий, а потім сідає оподалік гурта і закурює папіроску. Всі дивляться*).

(*Марійка та Оксана рішуче встають і підходять до інших*)

МАРІЙКА: Так! добре! Петрусь хай буде нашим старшим!

ОКСАНА: Миколка донічого! Петрусю, будь ти!

ФЕДЬО: (*важно*) А я не боюся Миколки!

ПЕТРУСЬ: Чекайте, чекайте, хлопці! Подумайте, що робите. Ми ж усі, як починали пасти худобу цього літа, вибрали нашим старшим пастухом Миколку.

ГОЛОСИ: А тепер його не хочемо! Не хочемо Миколки! Будь ти нашим старшим!

ПЕТРУСЬ: (*призадумується. Потім рішається*) Ну, добре! Нехай буде! Будете мене слухатися?

ГОЛОСИ: Будемо! Певно, що будемо! (*Всі, крім Миколки, подають Петрусеві руку*)

МИКОЛКА: Хіба би я дурний був його слухатися! Піду собі в Сорочівку і буду там пасти мою коро-ву з Матвієм Григоришиним!

ГОЛОСИ: То й іди! Ми тебе не тримаємо!

ГРИЦЬКО: Ет! Що будемо на нього дивитися! Краще ти, Петрусю, розкажуй, що там у тій книжці ще цікавого написано.

- ПЕТРУСЬ:** *(сідає, докруги нього інші. Миколка сидить на своєму місці, але слухає, що говорить Петрусь, і непомітно потрохи підсувається до гурта)* Багато цікавого пише. Найкраще, я знову візьму книжку в учителя і будемо її тут почерзі читати.
- ІВАСЬ:** Петрусю, а може б ми завтра, при неділі, пішли подивитися, як ті наші печери виглядають всередині.
- ПЕТРУСЬ:** Почекай! Як почнеться школа, то підемо з учителем. Він казав мені, що піде з нами.
- СТЕПАН:** Е-е... аж восени! А ми ходім завтра!
- ІВАСЬ:** Як учитель піде, то напевне лише з старшими учнями, тими, що ходять вже на доповняльну науку. Ти і Миколка підете, а ми будемо сидіти дома.
- ПЕТРУСЬ:** Піти, то можемо, але там без провідника можемо заблудити.
- ОКСАНА:** Мої тато казали, що колись два хлопці пішли туди і вже не вернулися. Ніколи їх потім не відшукали!
- МАРІЙКА:** А два роки тому Набережного Івась не заблудив був у печерах? Хотів лише скраю подивитися і як пішов, то ледви його на другий день відшукали!
- ІВАСЬ:** Там лише старий Гнат Перун знає всі дороги, і як приїзять різні вчені люди з міста, то він їх туди водить.
- ГРИЦЬКО:** Там було вже багато людей і без Перуна. Треба лише знати, як! Треба взяти великий клубок шнурка, один кінець прив'язати коло входу до печер і цілий час розмотувати за собою клубок. Тоді вже не трудно повернутися за шнурком назад.

ІВАСЬ: Так і ми можемо зробити!

ГОЛОСИ: Ходім, Петрусю, ходім! Завтра!

ГРИЦЬКО: Завтра неділя. По Службі Божій!

ПЕТРУСЬ: Як хочете, то можемо піти, але з шнурком, так, як Грицько каже! З шнурком безпечно. Я сам хотів би подивитися, як ті печери виглядають! Кажуть, що вони йдуть попід землю аж до Києва...

ГОЛОСИ: Ходім! Ходім, Петрусю! Завтра по Службі Божій!

ПЕТРУСЬ: Добре! Підемо завтра по Службі Божій. Просто з церкви! Ви всі знаєте, де є вхід до Вертеби?

ГОЛОСИ: Знаємо! Знаємо!

ПЕТРУСЬ: Кожний хай візьме здому свічку, або й дві і сірники.

ФЕДЬО: А я візьму клубок шнурка! У нас в коморі є — такий великий!

МИКОЛКА: І хліба добру байду треба кожному взяти з собою!

ІВАСЬ: А ти йди собі з Матвієм Григоришиним, як хочеш. Нам тебе не треба! Ти казав, що обійдешся без нас!

МИКОЛКА: *(вражено відсувається і грозить кулаком)*
Чекай, чекай! Ти ще побачиш!

ГРИЦЬКО: Що? Може нам заборониш? Скінчилося твоє старшування!

МАРІЙКА: Там мусить бути дуже страшно, що?

ПЕТРУСЬ: Ви, дівчата, ліпше сидіть дома.

СТЕПАН: Ми хлопці, то нам інакше!

ОКСАНА: Я й так не могла б завтра йти, бо ми йдемо до дядини на обід.

ПЕТРУСЬ: Отже йде нас п'ять! Івась, Грицько, Степан, Федьо і я. Ви, дівчата, нічого не кажіть дома. Розкажемо вже, як повернемося, а то готові ще нам не дозволити!

ГОЛОСИ: Ідемо! Ідемо! Славно! *(Зриваються на ноги, скажуть, крутяться)*

ФЕДЬО: *(до Петруся)* Петрусю, я вже вмю той крок: раз присядь! Гляди, ось так! *(Показує крок аркана)*

ГОЛОСИ: Славно, Федю, славно! Ану, давайте всі аркана! Аркана! Аркана!

СТЕПАН: Грицьку, ти маєш сопілку, грай аркана!

ГРИЦЬКО: Коли я сам хочу танцювати! Оксано, а я тебе нащо вчив грати на сопілку? Грай! Не стидайся!

ОКСАНА: *(несміливо бере сопілку від Грицька)* Та я добре не вмю...

ПЕТРУСЬ: Грай, грай, як знаєш!

(Миколка сидить, ображений, збоку. Марійка приглядається, Оксана грає на сопілку, всі решта хлопці танцюють аркана. Петрусь веде перед).

ПЕТРУСЬ: *(керує танцем)* Батько спить — батько встав — підківка — подвійна — потрійна — раз прибий — два прибий — раз присядь... *(Федьо невміло зробив цей крок і покотився на землю. Загальний сміх)*

ЗАСЛОНА

ВІДСЛОНА П.

Вид на скелясту гору. Збоку ліс. На задньому пляні, між скелями, вхід до пегер. Збоку сцени кілька кущів.

ЯВА 1.

(Івась сидить на пеньку — задуманий. Входить Степан)

СТЕПАН: Ти вже тут? А свічки маєш?

ІВАСЬ: Маю.

СТЕПАН: Я маю лише одну, бо вдома не міг знайти і купив у крамниці одну.

ІВАСЬ: А гроші ти звідки взяв?

СТЕПАН: Тато мені дали на тацю до церкви. *(Показує свічку)*

ІВАСЬ: *(витягає з-за пазухи свічки)* Я маю аж три. Бачиш?

Степан заглядає до нутра пегери, навіть пробує увійти туди, але прожогом вертається. Тим часом з-за куща непоміжено показується Миколка, підглядає і змиг зникає.

СТЕПАН: Ой, трохи страшно там.

ІВАСЬ: Дурний! Чого страшно? Будемо вертатися за шнурком.

СТЕПАН: А ось вже йдуть наші! *(Івась встає)*

ЯВА 2.

(Входить Петрусь і Федьо)

ПЕТРУСЬ: О, ви вже тут? Довго чекасте?

ІВАСЬ: Тількищо прийшли. Я був перший.

ПЕТРУСЬ: Я чекав ще на Федька, бо він повертав з церкви додому по клубок. *(розглядається)* Ще лише Грицька нема.

ФЕДЬО: *(розв'язує завинений у хустину клубок)* Я ще вчора взяв цей клубок з комори і сховав у буряні за хатою. Ось, який великий! *(Шнурок навинений так, що через клубок можна простромити патики)*

ПЕТРУСЬ: Біжи, Степанку, знайди два патики. *(Степан вибігає)* Один перестромимо через клубок, щоб легко шнурок розвивався, а другий заб'ємо в землю тут при вході і прив'яжемо до нього кінець шнурка. *(Вбігає Степан і подає два кілки Петрусеві. Петрусь перестромлює один патики через клубок і розглядається, де забити другий кілок в землю. Миколка закрадається і підглядає з-за куща, потім скоро ховається)* Ні, краще прив'яжу кінець шнурка до куща. Це буде безпечніше. *(Прив'язує кінець шнурка до найближчого куща. Усі приглядаються його роботі).*

СТЕПАН: Хлопці, я думаю, що Грицько вже не прийде! Він не був у церкві, бо мусів пильнувати своєї маленької сестрички. Казав мені, що мама, як під церквою забалакається, то Бог знає, коли повернеться до дому. Відний, мало не плакав!

ПЕТРУСЬ: Підждемо хвилину, може ще прийде, а як ні, то підемо без нього.

(Федьо заглядає до негери)

СТЕПАН: *(до Петруся)* Багато маєш свічок?

ПЕТРУСЬ: Я маю дві, а Федьо дві.

СТЕПАН: То разом маємо вісім свічок. Кожний з нас може йти зі свічкою і ще чотири лишаться на запас!

ФЕДЬО: *(підбігає до Петруся)* Ой, але ж там страшно! Там темно, і мокро і треба дуже згинатися! Але я не боюся! О, я не боюся!

ПЕТРУСЬ: А чого ж ти так зубами дзвониш, коли не боїшся? *(Усі сміються)* Мусите вважати, хлопці, щоб не розбити собі голови. Там треба часом добре схилитися, щоб пройти.

ІВАСЬ: От, цікаво буде! Коби вже той Грицько прийшов!

СТЕПАН: А я кажу, шкода чекати, хлопці! Він, як не прийшов, то вже й не прийде. Його мама любить собі побалакати під церквою, а він дитину бавить!

ПЕТРУСЬ: Ну, то ходім! Я піду попереду, а ти, Івасю, йди з-заду з клубком. Кожний хай засвітить свою свічку. Маєте сірники? *(Усі переглядаються, хто має сірники)*

ІВАСЬ: Хто з вас має сірники?

ПЕТРУСЬ: Я не брав, бо я думав, що хтось з вас візьме!

ІВАСЬ: І я також не взяв, бо я думав, що хтось з вас візьме!

СТЕПАН: І я також не взяв!

ФЕДЬО: *(важно)* А я взяв! *(виймає з-за пазухи коробку сірників)*

ПЕТРУСЬ: Маємо щастя, що маємо Федя з собою! Світи!

(Федьо світить усім свічки, потім всі уставляються в намішеному порядку і поволі, обережно, за герзою входять та зникають в пезері)

Я В А 3.

(Хвилину сцена пуста. Потім з-за куца заглядає Миколка і, скрадаючись, входить на сцену)

МИКОЛКА: Вже пішли? *(підходить до пегери і обережно пробує шнурок)* Вже пішли! *(Злісно)* Пішли! Не хотіли мене взяти! Скинули мене з старшого! А скільки я їм яблук наносився, гороху, моркви з чужих городів! Я з ними по-братньому ділився. Все через того Петра. Захотілося йому бути старшим на моєму місці і почав юдити на мене. Чекай, я тобі ще відплачуся! І вам усім, бо ви такі самі! *(Заглядає до пегери. Нагло обертається і підходить на перед сцени. Злодарно сміється. Затурає руки)* Перетну шнурок! Попам'ятаєш, Петре, свої печери! *(Виймає з кишені ніжик)* Нехай покаже, який з нього провідник, але в печерах, напотемки! *(Впивається погуптям помсти)* Нехай знають! Нехай знають вони всі! *(Хоче перетяти шнурок, але стримується)* Ні, перетну шнурок там даліше, в печері. Нехай виглядає, що шнурок сам урвався. *(Виймає з кишені коробку сірників, світить один і входить у пегеру)* Сірників мені вистачить!

Я В А 4.

Задиханий, вбігає Грицько. Розглядається і засумовано звіщує голоєу.

ГРИЦЬКО: Вже їх нема! Пішли! *(Підходить до входу пегери, заглядає туди, помігує шнурок)* Ось шнурок, прив'язаний до корча. Я дожену їх! *(Світить свічку і входить до пегери. Хвилину сцена пуста. По хвилі Грицько перестрашений вибігає з пегери)* Як там страшно! Темно! Боже! Ні, краще піду

вже восени з учителем. Мені здавалося, що ті скелі заваляться на мене і мене роздушуть. О, Боже, як там страшно! (*Кидає свізку і сірники біля пенька*) Пропало! Не допоможе сумувати! Піду в ліс, може назбираю грибів для мами. (*Виходить*)

Я В А 5.

В отворі пегери стає збентежений і блідий Миколка. Наступає кульмінаційна сцена психологічної боротьби, в якій перемагає совість Миколки.

МИКОЛКА: (*поволі йде до переду сцени. У тривозі схоплюється за голову*) Що я зробив, що я зробив! Я перетяв шнурок! Я не думав, що там так страшно! (*Сідає на пеньку і, скулений, німіє. По жвилинні, немов побазивши привид, витягає перед себе руки*) Шнурок! Шнурок перерізаний! (*Схоплюється і біжить до отвору пегери з криком*) Шнурок! Шнурок! Шнурок! (*Повертається до публіки*) Не чують... (*Голос його заламується*) Не чують! Що мені робити? Що мені робити? (*У розпазі ходить то сюди, то туди*) Буду сидіти тут, поки вони не вийдуть. А як заблудять і не вийдуть? А як не вийдуть? Годину, дві, день, два дні... у тій темряві... без виходу... без помочі... А-а-а... (*Зойкає. Потім безрадно опускає руки і тоді погляд його паде на Грицькову свізку на землі біля пенька. Стрепенувся. Підносить свізку. Тремтягими руками засвіжує її, біжить до пегери і зникає у її вході*).

ЗАСЛОНА

ВІДСЛОНА ІІІ.

Пасовисько, як у першій відслоні

ЯВА 1.

(Коло Петруся сидять Івась, Грицько, Федьо і Оксана)

ІВАСЬ: А може Миколка пішов купатися на гать і, бідака, втопився? Ви знаєте, який там вир! Заки догадалися його шукати у ріці, то вода вже його Бог-зна куди занесла...

ГРИЦЬКО: Я в те не вірю. Раз, що він добре плавав, а друге: вода тепер у ріці чиста і його знайшли б у ріці тут, чи деінде. А то вже три доби за ним шукають і не можуть знайти!

ПЕТРУСЬ: Сьогодні пішли шукати за ним до печер. Може сам туди пішов! Вчора прибїгла до нас його мама і ще раз розпитувала мене, як це все було. Я їй казав, що Миколка хотів іти з нами до печер, але ми посварилися з ним і його з собою не взяли.

ГРИЦЬКО: Чому Степана нема ще з коровами? Він Миколків сусід.

ФЕДЬО: А мені жаль Миколки. Чому ми не взяли його з собою? Він так хотів іти з нами. А ми ні! і ні! Ми зле зробили!

ОКСАНА: Боже, це страшно! Сам один у печерах! Ісусе Христе!

ПЕТРУСЬ: Це вже три добі, як його нема! Ми блукали пів дня, а мало не побожеволіли зі страху, заки нас люди знайшли.

ІВАСЬ: І нас було чотири, а він сам один.

ОКСАНА: Я вмерла би зі страху! *(Затулює облизгя руками і плаге)*

ІВАСЬ: Коли нагадаю собі, що ми там у печерах пережили, то мороз мені йде поза шкіру. І як то сталося, що наш шнурок урвався?

ФЕДЬО: А я не боявся! Тато все кажуть мені: «лихе не згине!» То чого я мав боятися?

ПЕТРУСЬ: Скажу вам правду, хлопці, що коли нам свічок не стало, то я вже цілком втратив був надію, що ми вийдемо з тих печер живими. Я перед вами того не показував. А найбільше гризло мене те, що це я вас туди запровадив.

ОКСАНА: Я не була з вами, а мені щонаочі тепер сниться, що я блуджу по печерах напотемки, плачу, кричу і не можу знайти виходу.

ГРИЦЬКО: Я спочатку жалкував, що спізнився і не пішов з вами, але показалося, що я мав щастя. Я цікавий, як там було в тих печерах?

ІВАСЬ: О, спочатку було дуже цікаво! Це такі великі кам'яні нори, що їх вода в скелях повимивала... Часом високі, що можна було йти просто, а часом низькі і вузькі. Щоб ними перейти, треба було схилитися або навіть повзти рачки. Я йшов з-заду і розмотував шнурок за собою. Так ми йшли, йшли, аж тут — велика-велика печера в скалі, як церква! А з стелі там такі сопляки звисають, якби хтось восковою свічкою згори капав, і віск позастигав. Але то не віск а камінь! І під кожним таким сопляком на кам'яній долівці також того кам'яного воску накапало. Ми мали чотири

свічки, то було ясно, а стіни тої печери і ті кам'яні сопляки блищать, блищать до світла, як кришталі!

ФЕДЬО: *(набурено)* Я хотів виломити собі такий один малий сопляк, але Петрусь не дозволив...

ПЕТРУСЬ: Бо то наш, український підземний скарб, розумієш? Якби кожний почав собі ті сопляки відломлювати, то ми втратили б один скарб України. У книжці пише, що колись ці наші печери будуть славні на весь світ!

ІВАСЬ: От ми зайшли до тої печери, дивимося по стінах, а там в однім місці Матінка Божа викована!

ОКСАНА: *(сплеснула в долоні)* Матінка Божа! Ісусе Христе!

ІВАСЬ: Так! Матінка Божа! Можна добре пізнати!

ФЕДЬО: Навіть малого Ісусика видно!

ПЕТРУСЬ: Я ж вам казав, що це наші люди ховалися в печерах перед татарами. Вони й викували той образ Матері Божої. Так пише в книжці.

ОКСАНА: І це вже був кінець печер?

ІВАСЬ: Що? Кінець? Це був тільки початок! Тих підземних ходів і печер є а є! Ми йшли далі і далі, а там все нові ходи, все нові коридори, а все навпоперек один одному. Не знаєш, в котрий бік іти! Вже й шнурок нам почав кінчатися, аж тут я бачу, що шнурок перестав розмотуватися, а тягнеться за нами! Що сталося? Тягнемо шнурок до себе, а він біжить, ніщо його з другого кінця не тримає! Йой!

ПЕТРУСЬ: Та що вже будемо про те згадувати, Івасю! Якось нам Пан-біг допоміг! Люди нас відшукали.

ІВАСЬ: Доки були свічки, то ще нічого, але потім, як стало темно! Боже! Кричимо, кричимо, пообіймалися і плачемо.

ФЕДЬО: А я не плакав! Чого я мав плакати, коли тато кажуть, що лихе не згине!

ПЕТРУСЬ: А я хотів плакати, але не міг! Я відповідав за вас!

ГРИЦЬКО: Коли вас не було до вечора, то я зараз сказав усім, що ви пішли до печер. Зараз побігли по Гната Перуна і пішли з ним до печер.

ПЕТРУСЬ: Нас знайшли, але де Миколка? Він, хіба, не пішов до печер, бо були б його також знайшли, так як нас.

Я В А 2.

(Вбігає задиханий Степан)

СТЕПАН: Хлопці, Миколку знайшли!

ГОЛОСИ: Миколку знайшли! Де? Де? Живий? *(Всі зриваються на ноги, отогують Степана)*

ПЕТРУСЬ: Де знайшли Миколку?

СТЕПАН: Таки в печерах! Так далеко, що навіть старий Гнат Перун там ще ніколи не був!

ОКСАНА: *(сплескує руками)* Ісусе Христе!

СТЕПАН: Як його винесли на світ, то був ще живий. Цілу ніч за ним шукали! Знайшли його в зовсім іншому боці як нас. Лежав безпам'яті у кінці нори, покривавлений, з порозбиваною головою.

ГОЛОСИ: Боже, змилуйся! Господи!

СТЕПАН: Як прийшов на хвилину до пам'яті, то перше запитався про нас, чи ми є, а потім сказав: «простіть мені!» і знов стратив пам'ять. Кажали люди, що він не буде жити. Поїхали по доктора.
(Усі стоять засумовані, Оксана нишком плаче)

ПЕТРУСЬ: Хай Бог простить йому, так, як ми йому прощаємо... Відний Миколка!

ІВАСЬ: *(до Степана)* Степане, лишися тут з коровами, а ми підемо до Миколки.

ПЕТРУСЬ: Біжім, хлопці, скоро! Оксано, ходи з нами. Степан буде корови пильнувати.

СТЕПАН: Чекайте! Он біжить Марійка!

Я В А 3.

Вбігає Марійка

МАРІЙКА: Живий! Живий! Прибігла сестра з захо-ронки, почала його відтирати і він знов прийшов до себе. Казала, що він лише трохи покалічений і дуже ослаблений. Перше, що запитав, то знову про тебе, Петрусю, і про вас трьох питався, чи ви є, чи вам нічого не сталося.

ГОЛОСИ: Ну, слава Богу! Слава Богу!

ПЕТРУСЬ: А ми таки ходім до нього. Степанку, лишися тут і пильнуй корови! *(Беруть свої торбинки, що лежали на землі).*

Я В А 4.

В тій хвилині, поволі, хромаючи, з поперед'язуваною головою і рукою, входить дуже блідий і похуділий Миколка і стає з боку сцени.

ГОЛОСИ: *(радісно)* Миколка! Миколка!

МИКОЛКА: Друзі! Простіть мені! Я вже свою покуту відбув!

(Петрусь і інші, на радощах, кидаються його обіймати)

ГОЛОСИ: Миколка! Миколка!

ЗАСЛОНА

СВЯТО ВЕСНИ

Сценічна картина у двох відслонах
із співами та хороводами
Музика Осипа Залеського

ДІЙОВІ ОСОБИ:

Івась

Юра   10 до 12 років

Степан

Софійка років 9-10

Царівна Весна

Хлопці та дівчата в шкільному віці. Усі в народних, найрадше гуцульських одягах.

Цвіти, як підсніжник, фіялка, тюльпан, горицвіт, браток, бузок, жасмин, ромен, лілея, мак, волошка і ін.

Метелики

Дія відбувається в Україні. Перша відслона — на Великдень біля церкви. Друга відслона — на Золотій поляні у глухому лісі під Великодній Понеділок.

ВІДСЛОНА І.

Оболоння біля церкви. У глибині гори. На узбіззі розсипалося село. Великдень. Перед відслоненням куртини зуги, як дзвонять Великодні дзвони.

Я В А 1.

Івась сам

ІВАСЬ: *(сидить сам на пеньку, заслуханий у дзвони і задуманий) Як гарно дзвонять великодні дзвони! Здається, мов би у небі дзвонять або у сні... (по хвилині) Ах, цей сон не дає мені спокою! (Дзвони поволі затихають) Цілий час мені здається, що це не був сон, що це було на яві... що це дійсно так було! (знову задумується)*

Я В А 2.

Входить Юра

ЮРА: *(непомітно підходить з-заду до Івася і співає)*

Я сьогодні щось дуже сумую... (вриває спів)

ІВАСЬ: *(зривається) А, це ти, Юро! Що це за пісню ти співаєш? Я ще такої не чув! Як вона йде, як?*

ЮРА: *Якби ти знав, від кого я її вчора навчився!*

ІВАСЬ: *Ну? Від кого?*

ЮРА: *(таємниго) У нас вчора був чоловік, що вертався з Сибіру... Колишній Січковий стрілець і партизан.*

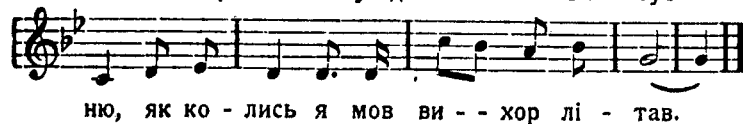
ІВАСЬ: Що ти, Юра, плетеш дурниці! Січових стрільців уже давно нема на світі! Мій дідо також був Січовий стрілець, але вже давно помер!

ЮРА: А той чоловік був. У Січових стрільцях, а потім і в українських партизанах був! Двадцять років відбув за те на Сибірі, на каторзі.

ІВАСЬ: З нашого села?

ЮРА: Ні, не з нашого села, але колишній добрий знайомий мого діда. Він навчив мене співати цю пісню. Каже, що це дуже давня козацька пісня і тепер вже її ніхто не співає. *(на вухо Івасеві)* За неї можуть заслати на Сибір! Чекай! Я тобі заспіваю до кінця. Але вважай, ні слова нікому! *(співає)*

Поважно

Я сьогодні щось дуже сумую,
Про козацьку я долю згадав
І про славу давню незабутню,
Як колись я, мов вихор, літав!

Це про козака! Слухай!

Боронив свою рідну Україну,
Захищав від тих лютих татар,
Щоби слава про неї лунала,
Не посмів зобидить яничар!

Вдарять дзвони... *(не може пригадати дальших слів)* Вдарять дзвони... Ого! Забув!.. Ну, подумай, забув! А це найкраща стрічка! Як я міг забути! Вдарять дзвони...

ІВАСЬ: Ну, забув, то й забув! Але скажи щось більше про того чоловіка, що був у вас. *(Сідає на пеньку, а Юра на землю)*

ЮРА: Отже слухай: вчора, уже смерком, входить у хату якийсь чоловік. Марний, вимушений такий, що Господи! «Прийміть у хату спочити» — проситься. Мама лагодили пасківники святити, Танька щось там у скрині перевертала, а я читав уголос ту книжку, що тато з міста привезли. Ми всі аж задеревіли. А тато кажуть: «Просимо, сідайте!» Стали тато розпитувати, звідки він, що, як, а він і говорить і не говорить. Аж дідो ввійшли в хату, дивляться, і зараз впізнали. Колись разом у польській тюрмі сиділи. Нам усім аж сльози в очах стали, а мама таки добре розплакалася. Слово по слові, і все про себе сказав.

ІВАСЬ: Юра, скажи, чи він ще є у вас? Я хотів би його побачити!

ЮРА: Ого! Лише відпочив, з'їв щось трохи і пішов далі. Тато хотіли підвезти його бодай на друге село, але він не хотів. І грошей взяти не хотів.

Казав, що рідна земля йому за всі скарби. Відколи на неї ступив, то йде пішки.

ІВАСЬ: *(б'є себе в груди)* А я, як виросту, то також буду боротися за наш нарід, за Україну. Хочби як мене били і мучили, я не здамся! Не зраджу свого народу!

ЮРА: Він показував шрам на голові і осьтут на грудях. Був два рази дуже поранений у бою... *(схватується на наглу думку)* У бою? У бою? Чекай, чекай, чекай... у бою? Вже маю! Вже нагадав! *(співає)*

Вдарять дзвони в велику годину
І в рішучий підемо ми бій,
Ти воскреснеш, моя Україно,
В своїм блиску і славі своїй!

ІВАСЬ: Ну, нарешті, ти нагадав собі! Пізніше заспіваш мені ще раз, щоб я її також навчився співати. Це буде наша пісня! Наша і більше нічия! *(подає і міцно стискає Юрі руку)* Як дивно, що я теж пережив цієї ночі у сні таку чудову зустріч, що ніколи її не забуду! Але це був тільки сон! Цілий час думаю сьогодні про цей мій сон і не маю спокою. Бо кажуть, що сон під Великдень справджується!

ЮРА: Кажуть також: «Сон мара, а Бог віра!»

ІВАСЬ: Чого я не дав би за те, щоб цей сон справдився!.. Та тільки ти, Юро, не смійся з мене, що я вірю в сні. Це був особливий сон!

ЮРА: Ну, то кажи вже, я слухаю!

ГОЛОСИ: *(за сценою)* Івасю-ю-ю, Юро-о-о, ходіть сюди! Скоро! Ходіть жука грати!

ІВАСЬ: *(оглядається)* Ого! Вже посходилися на гайлочки, кличуть нас. Ну, нічого, потім тобі розкажу. Не хочу, щоб хто інший знав! *(встає)*

ЮРА: Ей, Івасю, що це за такі тайни? *(встає також)*

ІВАСЬ: Ніякі тайни. Зрештою, побачиш. Ходім до дівчат за писанками!

ЮРА: Я вже дістав одну — від Софійки! *(показує писанку)* Дивися! Казала, що ще й для тебе має одну!

Я В А З.

Вбігає Софійка, за нею кілька хлопців, потім більше хлопців та дівчат. Мінються писанками і дрозгаться одне з одним.

СОФІЙКА: *(не дає хлопцям писанки, яку вони хочуть від неї видерти)* Геть! Геть! Це не для вас писанка! Пусти, бо зіб'єш! Івасю, це для тебе, на, бери! *(хоче подати писанку Івасеві, але хтось вибиває їй писанку з руки і вона паде та розбивається)*

ІВАСЬ: Ви поганющі хлопці! Що ви зробили! *(хлопці стоять збентежені)*

СОФІЙКА: *(стоїть безрадна над розбитою писанкою і говорить майже крізь сльози)* Така гарна була писанка! Для Івася! *(глядиць збитозно на Івася і нагло розвиває з хустки іншу писанку)* Але я маю ще кращу! На, це для тебе, Івасю!

ІВАСЬ: *(бере писанку, підносить її і говорить)* Будь багата як гроші, а гарна як ця писанка! Дякую тобі, Софійко!

СОФІЙКА: А ця тобі, Степанку! *(дає Степанкові галунку. Усі сміються)*

СТЕПАНКО: Я галунки не хочу, я хочу писанку! Дай мені писанку!

СОФІЙКА: Писану дулю дістанеш, а не писанку! Там-ту, таку гарну, нащо збив!

СТЕПАНКО: А я відберу! (*пускається бігти за Софійкою*)

ІВАСЬ: (*заступає Степанові дорогу*) Степане, ти знаєш, що писанок не вільно дівчатам відбирати! Лиши її! (*до всіх*) Ану, дівчата, хлопці! Заводім гайки, не тратьмо часу! Наперед веснянку заспіваємо!

(*Усі, стоячи гуртом, співають*)

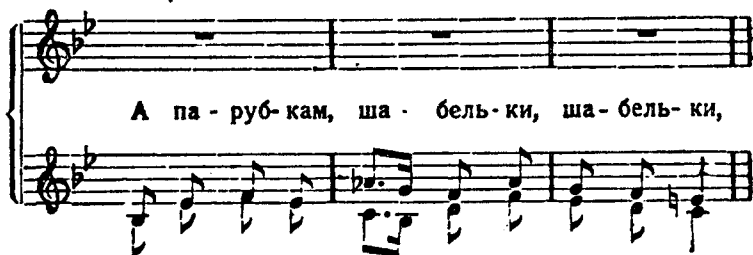
А вже ве-сна во-скре-сла, во-скре-сла,

щож во-на нам при-не-сла, при-не-сла?

Дівчата.

На жі-ночки ру-боч-ки, ру-боч-ки,
на дів-ча-та ві-ночки, ві-ночки.

Хлопці.

А па - руб - кам, ша - бель - ки, ша - бель - ки,

Усі разом.

Щоб і - шли до вій - нонь - ки, до вій - ни!

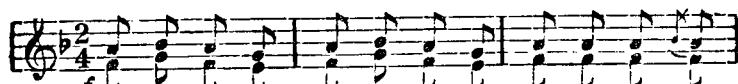
А вже весна, воскресла, воскресла,
Що ж вона нам принесла, принесла?
На жіночки рубочки, рубочки,
На дівчата віночки, віночки!
А парубкам шабельки, шабельки,
Щоб ішли до війноньки, до війни!

СТЕПАНКО: А тепер воротаря!

ІВАСЬ: Чекай! Ми перше перейдемо мости до гірської землі, візьмемо дівчину, золоте дитятко, а тоді вже будемо ворота відчиняти! Гей, дівчата, робіть міст! А ти, Софійко, ставай за мостом! Ми, хлопці, тут!

(Дівчата стають по дві напроти себе і беруть одна одну за руки. З одного боку мосту стає Софійка, з другого кюзем стають хлопці. Співають)

Хлопці

Пу - сті - те нас, пу - сті - те нас до гір во - ю -
Дівчата.

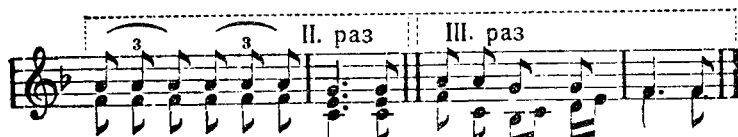
ва - ти. Не пу - сти - мо, не пу - сти - мо, по - ло - ми - те
Хлопці.

мо - сти. Хоть ми мо - сти по - ло - ми - мо, ой то ми вам

за - пла - ти - мо са - ми - ми та - ля - ра - ми.

са - ми - ми со - ро - ків - ця - ии. са - му най - яс - ні - шу.

ХЛОПЦІ: Пустіте нас, пустіте нас до гір воювати!

ДІВЧАТА: Не пустимо, не пустимо, полоमितе мости!

ХЛОПЦІ:

Хоч ми мости поломимо,

Ой, то ми вам заплатимо

Самими таллярами!

ДІВЧАТА:

Не хочемо, не хочемо вашої заплати,

Не пустимо, не пустимо до гір воювати!

ХЛОПЦІ:

Хоч ми мости поломимо,
Ой, то ми вам заплаtimo
Самими сороківцями!

ДІВЧАТА:

Не хочемо, не хочемо вашої заплати,
Не пустимо, не пустимо до гір воювати!

ХЛОПЦІ:

А ми мости поломимо,
Собі ж дівчину візьмемо
Саму найкраснішу!

*(Хлопці, побравшиися за руки, переходять по під
руки дівчат, заходять ключем поза Софійку і за-
бирають її з собою, як останню в ключі).*

ІВАСЬ: А тепер «воротаря»! Марійко, Ганко, ставайте
на воротах!

*(Обидві дівчини стають напроти себе, тримаючи
хустку за кінці. Хлопці і дівчата стають проти
них ключем, поодиночі, побравшиися за руки. На
самому кінці Софійка)*

Во - ро - тар, во - ро - та - роч - ку, від - чи - ни во -

рі - те - чка. сю - ди і - дуть.

Воротар.

А хтож там з воріт кличе, а хтож там з воріт кличе?

КЛЮЧ:

Воротар, воротарочку,
Відчини ворітечка.

ВОРОТАРІ:

А хто ж там з воріт кличе? (2)

КЛЮЧ:

Пани князі сюди ідуть (2)

ВОРОТАРІ:

А що за дар вони везуть? (2)

КЛЮЧ:

Везуть вони вам дитятко (2)

ВОРОТАРІ:

А в чому теє дитятко? (2)

КЛЮЧ І ВОРОТАРІ:

У сріблі та у золоті,
В червоному тай чоботі!

ВОРОТАРІ:

А що воно там має (2)

КЛЮЧ:

Золоте яблучко крас! (2)

ВОРОТАРІ:

А чим воно та грає? (2)

КЛЮЧ І ВОРОТАРІ:

Золоту дудку має,
В золоту дудку грає!

*(По цьому ключ проходить вільно повід піднесені
руки і хустину воротарів. Останню з ключа, Со-
фійку, воротарі затримують і питають):*

ВОРОТАРІ: Кого любиш найбільше?

СОФІЙКА: Усіх, усіх, усіх рівно!

(Клюз обходить Софійку, творячи довкола неї коло, і співає):

Я - гіл, Я - гі - ло - чка, Я - гі - ло - ва, дочка

у - ста - ла ра - не - сень - ко, вми - ла - ся бі - ле - сень - ко.

Ягіл-Ягілочка,
Ягілова дочка,
Устала ранесенько,
Вмилася білесенько.

Ягіл-Ягілочка,
Ягілова дочка,
На вулицю вийшла,
Як зіронька зійшла.

Ягіл-Ягілочка,
Ягілова дочка,
Вибери собі дружину,
Як червону калину.

(Софійка вибирає Івася, який стає коло неї)

ГОЛОСИ: О-о-о! Івась! Івась! Славно!

Хор

Та дощ і - де, ро - са па - де, хо - вай - те - ся,

ді - вки, під зе - ле - ні він - ки, а ви, па - ру -

бо - чки, по - під ло - пу - шо - чки.

Та дощ іде, роса паде,
Ховайтеся, дівки,
Під зелені вінки,
А ви, парубочки,
Попід лопушочки!

(Усі, серед сміху і галасу розбігаються)

СТЕПАНКО: Івась тепер за Білоданчика!

ІВАСЬ: Добре! Ставайте в коло! Я буду за Білодан-
чика!

(Усі стають в коло, Івась посередині. Ходять колом і співають. Івась виконує те, про що співається у пісні)

Хор.

Ой І - ва - не. Бі - ло - да - не, Бі - ло - дан - чи -
 ку, Бі - ло - дан - чи - ку, ой по - пли - ви, Бі - ло -
 да - не, по Ду - най - чи - ку, При - глядь со -
 У - мий со -
 Не - сь то -
 бі, Бі - ло - да - не, го - ло - ви - чень - ку,
 бі, » » бі - ле - ли - чень - ко,
 бі, » » че - ре - ви - чень - ки,

І - ми се - бе, Бі - ло - да - не, за - під
 Шу - кай со - бі, по - сест-

бо - чень - ки, за під - - бо - чень - ки.
 ри - чень - ки, по - сест - - ри - чень - ки.

Ой, Іване, Білодане,
 Білоданчику, Білоданчику,
 Ой, попливи Білодане,
 По Дунайчику!
 Пригладь собі, Білодане,
 Головиченьку, головиченьку!

Ой, Іване, Білодане... і т. д.
 Умий собі, Білодане,
 Біле личенько, біле личенько!

Ой, Іване, Білодане... і т. д.
 Зазуй, зазуй, Білодане,
 Черевиченьки, черевиченьки!

Ой, Іване, Білодане... і т. д.
 Іми себе, Білодане,
 Запідбоченьки, запідбоченьки!

Ой, Іване, Білодане... і т. д.
 Шукай собі, Білодане
 Посестриченьки, посестриченьки!

(Івась вибирає Софійку і стає біля неї в коло)

ІВАСЬ: А тепер зайчика! Ти, Степанку, будеш за зайчика. Ти любиш скакати! Скачи трохи по-заячому!

СТЕПАНКО: Я не вмю по-заячому скакати!

ГОЛОСИ: Як не вмієш, то навчисься! Скачи, Степанку, скачи!

(Степанко стає посередині кола, інші ходять колом і співають, а Степанко виконує те, що в пісні співається)

Звільна.

Ти, зай-чи-ку си-ве-сень-кий, ти, зай-чи-ку
ма-ле-сень-кий, а-ну, а-ну ско-ком-бо-ком
ско-ком бо-ком пе-ре-вер-ни-ся, гре-бін-чи-ком
по-вер-ни-ся

роз-че-ши-ся та візь-ми-ся за під-бо-ки

та по-ка-жи сво-ї ско-ки; та візь-ми-ся

за ко-лі-но, що-би те-бе не бо-лі-ло,

за-зуй, за-зуй че-ре-ви-чки, шу-кай со-бі

Ти, загайчику сивесенький,
 Ти, загайчику малесенький,
 Ану-ану, скоком боком,
 Скоком боком перевернися,
 Гребінчиком розчешися,
 Та візьмися за підбоки,
 Та покажи свої скоки,
 Та візьмися за коліно,
 Щоби тебе не боліло,
 Зазуй, зазуй черевички,
 Шукай собі посестрички!

СТЕПАНКО: *(вибирає дівчину і стає коло неї)* Фу!
 Як я задихався! Я вже не годен! *(виходить з
 кола, інші також розбігаються)*

ГОЛОСИ: Дивіться, дивіться, яку там дзвіницю паруб-
 ки зробили! Зараз завалиться! Ні, не бійся, не
 завалиться!

1. ДІВЧИНА: А дівки огірочки звивають!

2. ДІВЧИНА: Ану, дівчата! Давайте і ми будемо зви-
 вати огірочки!

ГОЛОСИ: Самі дівчата! Самі дівчата!

*(Дівчата стають в один ряд лицем до публіки і
 беруться за руки. Софійка, яка стоїть на кінці
 ряду, веде ключ, який, співаючи, переходить по-
 під руки останньої пари, потім кожної ближчої па-*

ри аж до кінця. Потім клюз розвивається у протилежний бік).

ДІВЧАТА: (співають)

Ой вий - те ся, о - гі - роч-ки, як зе - ле - ні
пу - пі - ноч-ки, най - ся в'ють, най - ся в'ють!

Ой, вийтеся, огірочки,
Як зелені пупіночки,
Най ся в'ють, най ся в'ють!

Огірочки зелененькі,
Дівчатонька молоденькі,
Най ся в'ють, най ся в'ють!

Питалася мати в дочки,
Чи садила огірочки,
Най ся в'ють, най ся в'ють!

Тоді будеш, мати, знати,
Як ся будуть розвивати,
Най ся в'ють, най ся в'ють!

СОФІЙКА: Івасю, а тепер ще жучка!

ГОЛОСИ: Ще жучка! Ще жучка!

ІВАСЬ: Без жучка не може бути гаїлок! Але довкола церкви! Нехай нас старші дівчата і парубки побачать! Ти, Софійко, будеш жучком!

СОФІКА: Я не хочу! Нехай вже котрась інша буде за жучка!

ЮРА: Котра була золотим дитятком, та мусить бути і за жучка!

СОФІКА: Добре! Але не впустіть мене на землю!

(Всі уставляються в подвійний ряд, парами одне проти одного. Кожне бере лівою рукою свою праву руку вище згибу, а правою бере з тому самому місці ліву руку свого напарника. Таким чином кожна пара робить т. зв. кріселко. Жужок стає на перше кріселко і йде від лівого боку сцени по руках вперед, отираючися руками на головах пар. Останні пари, по руках яких жужок вже пройшов, перебігають наперед, так що твориться продовження дороги. Так похід жужка посувається вперед і виходить правим боком сцени. Усі співають. За лаштунками спів поволі затихає).

mf Хо-дить жу-чок по до-ли-ні, а жу-чи-ха

по ка-ли-ні, грай, жуч-ку, грай, не-бо-же,

Ходить жучок по долині,
А жучиха по калині,
Грай, жучку, грай, небоже,
Грай, жучку, грай!

На жучкові черевички,
Бо сам жучок невеличкий,
Грай, жучку... і т. д.

На жучкові жупанина,
Бо наш жучок як дитина,
Грай, жучку... і т. д.

На жучкові жупан ясний,
Бо наш жучок дуже красний,
Грай, жучку... і т. д.

А в нашого жученяти
Золотії рученята,
Грай, жучку... і т. д.

Я В А 4.

(Хвилину по виході Жугка Івась і Юра вертаються)

ІВАСЬ: Заки Жучок вернеться, я розкажу тобі мій сон.

ЮРА: Розкажуй, розкажуй, я справді вже цікавий!

(Івась і Юра сідають, як попередньо).

ІВАСЬ: *(зняковіло)* Навіть не знаю, як починати, бо це може тобі виглядати на велику дурницю, але для мене воно не є дурницею.

ЮРА: Що з тобою, Іване? Носишся з тим сном, як курка з яйцем, а потім: *(перекривляється)* «я не знаю, як починати...»

ІВАСЬ: Ну, добре вже, добре! Сьогодні вночі, вже над ранком, приснився мені той сон. Немов рано-раненько я десь у лісі, йду стежкою, а ліс ніби знайомий мені. Нараз виходжу з лісу на поляну і пізнаю: це Смеріччукова поляна, там, де ми ягоди все збираємо. І десь тоді перше проміння сонця впало на цю поляну, і поляна стала вся якби золота. Дивлюся, а поляною якась дівчина йде. Просто до мене. Ясність від неї така б'є, як від сонця!

ЮРА: То, певно, Лісова царівна!

ІВАСЬ: *(розмріяно)* Така була гарна, така гарна, що я впав їй до ніг і поцілував рубець її золотої киреї... Ти не смійся... так мені снилося. Чи ти князівна, — кажу до неї — чи королівна, чи, може, лісовка або мавка, не відганяй мене від себе, я хочу бути з тобою! А вона засміялася, якби срібними дзвіночками потрусила і каже: Ти не знаєш, хто я є? Я Царівна Весна! — Я тоді підняв очі на неї і кажу: — Не відганяй мене від себе, Царівно Весно! Я хочу бути з тобою!

ЮРА: І не було тобі страшно?

ІВАСЬ: Страшно? Мені було так любо і радісно, як ніколи. Тоді вона взяла мене за руку і повела до своєї палати. Палата була ціла з кришталю, а всередині повно золота соняшного, і срібла місячного і росяних самоцвітів! Не можу описати тобі тієї краси! Різні квіти, як діти, по цій палаті бі-

гали, пісні співали, танці виводили, а повітря там таке було запашне, як у нас на весну, там, де чебрець цвіте. І нагло... я був знову на поляні.

ЮРА: Знову на Смеріччуковій поляні? А Царівна Весна?

ІВАСЬ: Вона, як і передтим, стояла біля мене, і каже: — коли хочеш завжди бути зо мною, коли хочеш завжди бути молодим, і коли хочеш, щоб все сталося, що ти собі забажаш, прийди у Великодній понеділок, заки почне світати, сюди на цю мою поляну. Тоді, як перше проміння сходячого сонця буде у росі купатися, як перший вітрець на добридень цілуватиме цвіти, тоді коли смереки шептатимуть свою ранню молитву, тоді на цій поляні буде моє свято, Свято Весни. Тут мої цвіти будуть виводити гаїлки і вінчатимуть мене своїм вінком. Тоді прийди сюди! Прийдеш? — Я сказав: — Прийду! — І так три рази мене питала, а я відповідав: — Прийду!

ЮРА: Справді дивний сон! Аж моторошно стає!

ІВАСЬ: Тоді вона зникла і зникло все. Мені хотілося плакати, і я... прокинувся. (*задумано*) Ще й тепер бринить мені в ухах той сам її голос: Прийдеш? Прийдеш?

ЮРА: Дивно! Бо кажуть, що справді у Великодній понеділок цвіти досвіта виводять на полянах свої гаїлки та вінчають Весну.

ІВАСЬ: І ще кажуть, що хто побачить тоді Царівну Весну, то все, що він у ту хвилину забажас, здійсниться! Це мені недавно тато розказували.

ЮРА: О! Тепер я знаю, чому тобі цей сон приснився! Тобі тато розказували про Свято Весни! А знаєш... добре було б мати таку силу, щоб усе, що собі забажаш, за одним твоїм словом здійснилося!

Я знаю, що я захотів би!

ІВАСЬ: Ну, що?

ЮРА: Я сказав би, щоб зараз передо мною станув осідланий козацький кінь і щоб з'явилася шабля козацька і рушниця-гаківниця козацька, сріблом вибивана! Так, як у того козака з пісні!

ІВАСЬ: І це все?

ЮРА: *(зривається на ноги)* О, ні, ні! Вже не хочу коня! Якщо б я дістав таку силу, то я одним своїм словом повідчиняв би усі тюрми і пустив би додому всіх наших людей, таких як той чоловік, що був учора в нас. Я казав би їм усім іти до дому і весело святкувати цей Великдень на рідній землі.

ІВАСЬ: *(поволі встає і на хвилину задумується)* А мені з думки не сходить, що я забажав би, якби дістав таку силу. Я знаю! *(захоплено)* Я побіг би на нашу дзвіницю і крикнув би на всі сторони світу, так голосно, щоб почув увесь наш народ, ціла Україна: — Ви вольні! Ви вольні!

ЮРА: І я! І я, Івасю, кричав би разом з тобою! Ви вольні! *(Співає, але голос йому при кінці строфи заломлюється)*

Ти воскреснеш, моя Україно,
В давнім блиску і славі... давній.

ІВАСЬ: *(пригортає Юру)* Юро, ти плачеш?

ЮРА: І в тебе чогось сльози на очах...

(З-ліва наближається спів жузка)

ІВАСЬ: О, вже обійшли церкву і вертаються сюди. Слухай, Юро... ще хочу тебе щось запитатися. А якби так?.

ЮРА: Якби так що?

ІВАСЬ: Вона питала мене у сні: — Прийдеш? Прийдеш?..

ЮРА: Що, піти на поляну?

ІВАСЬ: Не смійся, Юро, з мене! Я так собі сказав!
О, вже жучок є тут! (*Прилузуються до «жужка»*)

УСІ: (*співають*)

На жучкові жупан ясний,
Бо наш жучок дуже красний,
Грай, жучку, грай небоже,
Най ти Панбіг допоможе,
Грай, жучку, грай!

ЗАСЛОНА

ВІДСЛОНА П.

(Поляна серед лісу. Світає. Час до гасу гуги щебет лісової пташні, що прокидається із сну).

ЯВА 1.

(Івась і Юра обережно виходять з-ліва)

ІВАСЬ: *(розглядається і шепотом до Юри)* Так. У сні я вийшов був на цю саму поляну. Це Смеріччукова Золота поляна.

ЮРА: Мені трохи страшно. Тобі ні? *(розглядається)*

ІВАСЬ: І мені холодом віє по спині... Ліс так грізно дивиться на нас... ніде листок не шелесне!

ЮРА: Мені здається, що ліс зачаївся на нас і ось-ось, замість Царівни Весни, вийде з лісу якийсь страшний Чугайстер, що роздирає мавок і затанцювує людей на смерть. Івасю, вертаймося додому!

ІВАСЬ: Не будь боягузом, Юро! А може, справді вийде Царівна Весна і дасть нам ту чародійну силу? Вона три рази питалася, чи я прийду сюди.

ЮРА: *(у радісному захопленні)* Але пам'ятай, що ми оба крикнемо потім з нашої дзвіниці! Оба разом! *(надслухує)* Івасю, чуєш? *(Чути далекий тихий спів або музику).* Івасю, вона йде! *(стоять пригорнувшись один до одного і надслухують).*

ІВАСЬ: *(оглядається)* А що буде, як вона побачить нас тут, і не вийде на поляну?

ЮРА: *(затривожено)* Може піти на іншу поляну, і ми її не побачимо...

ІВАСЬ: А її цвіти можуть також побоятися прийти сюди, як побачать нас! Слухай, Юро! Сховаймося в кущі, щоб нас не було видно. З криївки будемо бачити все, що тут діється. Сюди, сюди! (*вибігають*)

Я В А 2.

(З-ліва паде сніг проміння і освітлює постать Царівни Весни, яка маєстатично входить під звуки ніжної музики або співу. Царівна Весна входить усміхнена, з руками піднесеними як до благословення. На середині сцени застигає на хвилину у своїй величі, заслухана в далеку мелодію музики, що поволі затихає).

ЦАРІВНА ВЕСНА: (*благословить світ*) Сонце... трясне сонце нехай буде з тобою, білий світе!

ГОЛОСИ: (*гути шепіт, мов подих вітру*) Вітаємо тебе, Весно!

ЦАРІВНА ВЕСНА: (*складає долоні рупуром і говорить співугим голосом*) Го-гоп... гоп-гоп... гоп-оп! (*говорить*) Забарилася стобарвна моя дружина. Мої цвіти... збирають ще у полі роси, щоб краще прибрати кучеряві коси. (*розглядається і захоплено танцює кілька кроків легкого радісного танцю*) Гей, так весело мені! Так весело мені! Так гарно бути доброю для всіх, давати щастя природі і людям! Я весна! Я весела весна! Тому, хто носить весну у грудях, той нехай щасливий буде! (*гукає в сторону лісу*) Гоп-го-оп! Гоп-го-о-оп! Я весна! Я весна! Сонічко мій батько а мати — земля! Гуляю по світу, як думка чародія. Махну рукою, і ліс зазеленіє, майну рукавом — і трава захвилює, скажу лише слово, і вже сад

білі квіти гаптує... Сонце, мій батько, мене цілує,
 мати-землиця мене голубить. Я до них леготом
 вітру шепочу, я трави шовкові руками лоскочу.
 А ввечір соловейко сон ловить... полегейко. Я сію
 радість довкола! (*гукає*) Го-оп, го-оп гоп! (*кли-
 же*) Нумо, дружино моя! На моє свято до дня!
 Го-оп гоп!

Я В А 3.

(*Барвистим хороводом ебігають цвіти і в легкому танці
 отозгують Царівну Весну. До танцю грає музика або
 цвіти співають мелодію пісні. Танець повторюється
 після кожної стріжки пісні*).

Форт.

The musical score is written for piano in 2/4 time with a key signature of one sharp (F#). It consists of three systems of music. The first system begins with a piano (*p*) dynamic and includes a fortissimo (*f*) dynamic marking. The second system starts with a crescendo (*cresc.*) and reaches fortissimo (*f*). The third system begins with a piano (*p*) dynamic. The notation includes various note values, rests, and dynamic markings.

cresc.

f

Хор

p

cresc.

З ле - дя - но - ї го - ри, із замку кри-жа-

З ле - дя - но - ї го - ри, із

f

но - го при - ли - ну - ла до нас во - на, Ца-

зам - ку при - ли - ну - ла до

рів - на кра - со - ти, ве - сіл - ля ве - сня - но - го, при-

Ца - рів - на

З ледяної гори, із замку крижаного
Прилинула до нас вона,
Царівна доброти, весілля весняного,
Прилинула до нас вона,
Та Яр-весна!

(Танець, потім спів):

Майнула рукавцем і замаїлись гори,
А чар-рукою повела,
То завітчався луг і засміялись гори,
Як чар-рукою повела,
Та Яр-весна!

(Танець, потім спів):

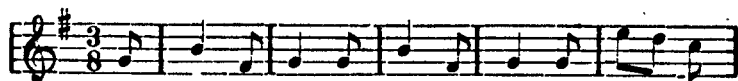
Запінила сади сніжистою габою,
У килим поле одягла,
Сповила леготом, зрайдужила росюю,
У килим поле одягла,
Та Яр-весна!

(Танець, потім спів):

І струни золоті аж в небо задзвеніли,
Піснями загула земля,
Це з замків крижаних в обійми їй злетіла
Краси царівна осяйна,
Та Яр-весна!

(Танець)

ЦВІТ ЯБЛУНІ: *(співає)*

Кін - чім і-гру, кін-чім та-нок, спле тім ве-

сні но - вий ві - нок!

Кінчим ігру,
Кінчим танок,
Сплетім тепер
Весні вінок!

(Коло розстupaється так, що Царівна Весна залишається посередині сцени).

ХОР ЦВІТІВ:

Musical notation for the first line of the chorus. It consists of two staves: a vocal line in a treble clef and a piano accompaniment line in a bass clef. The key signature is one sharp (F#) and the time signature is 3/8. The vocal line starts with a piano (p) dynamic marking. The lyrics are written below the vocal line.

Кін - чім і - гру, кін - чім та - нок, спле - тім те-

Musical notation for the second line of the chorus. It consists of two staves: a vocal line in a treble clef and a piano accompaniment line in a bass clef. The key signature is one sharp (F#) and the time signature is 3/8. The lyrics are written below the vocal line.

пер ве - сні ві - нок.

Кінчим ігру,
Кінчим... і т. д.

ПІДСНІЖНИК: (співає)

Ца - рів - но, я під сні - гом був, тво - ю лю -

бов я й там від - чув.

Царівно, я під снігом був,
Твою любов я й там відчув!

Хор цвітів.

Allegretto.

Ца - рів - но, він під сні - гом був, тво - ю лю -

бов він й там від - чув.

Царівно, він під снігом був,
Твою любов він й там відчув!

(За цей час, як хор співає, Підсніжник стає по правій руці Царівни Весни)

ТЮЛЬПАН: *(співає)*

Мене усі Тюльпаном звать,
Квітчаю я весняну путь!

(стає по лівому боці Царівни Весни)

ХОР ЦВІТІВ:

Його усі Тюльпаном звать,
Квітчає він весняну путь!

ДЗВОНИК: *(співає)*

Я Дзвоник називаюся,
Теплом твоїм втішаюся!

(стає по правому боці Весни)

ХОР ЦВІТІВ:

Він Дзвоник називається,
Теплом твоїм втішається!

ЖАСМИН: *(співає)*

Я з леготом іграю все,
Мій запах він у даль несе!

(стає по лівому боці Весни)

ХОР ЦВІТІВ:

З ним легіт твій іграє все,
Жасмину дух у даль несе!

ГОРИЦВІТ: *(співає)*

Горицвіту прийми пучок,
Вплету тобі його в вінок!

(стає по правому боці Весни)

ХОР ЦВІТІВ:

Горицвіту прийми пучок,
Вплети собі його в вінок!

Я В А 4.

З-ліва вбігає гурт Метеликів, які тягнуть з собою Івася та Юру.

1-ий МЕТЕЛИК: Царівно Весно! Ми, як завжди, вірно стоїмо на сторожі твого великого Свята і, як завжди, хоробро боронимо твою стобарвну дружинну цвітів. Оце приводимо тобі цих двох нікчемників, що хотіли викрасти нам тайну нашого весняного свята і засілися в кущах, щоб тебе і нас усіх підглядати.

2-ий МЕТЕЛИК: Царівно Весно! Ці нащадки Адама, яким завдячуємо наших ворогів, осінь і зиму, напевно прийшли сюди із злими намірами, бо інакше вони не скривалися б у кущах!

3-ій МЕТЕЛИК: Царівно Весно! Скажи, як ми маємо покарати їх за цю зухвалість. Чи маємо віддати їх Блудові, щоб завів їх у пропасть, чи, може, Чугайстрові, щоб узяв їх у свій танець і затанцював їх на смерть?

ІВАСЬ І ЮРА: *(стоять перелякані, потім падають до ніг Царівні Весні)* Прости нам Царівно Весно! Ми не знали... Ми лиш хотіли...

ЦАРІВНА ВЕСНА: *(ласкаво)* Встаньте, діти *(підіймає їх)* Ви молоді, тому ви також під мою опікою. Не бійтеся, Весна не робить кривди нікому! Скажіть, ви, мабуть, заблукалися в лісі і, потомлені, спали в кущах?

ІВАСЬ І ЮРА: Ні, Царівно!

ЦАРІВНА ВЕСНА: Чого ж ви шукали в цей час тут на Золотій поляні?

ІВАСЬ: *(несміливо)* Тебе, Царівно!

ЦАРІВНА ВЕСНА: Мене?

ІВАСЬ: Вислухай нас, Царівно Весно, і не карай нас! Ми шукали за тобою, щоб дістати від тебе великий дар.

ЦАРІВНА ВЕСНА: Що ж ви хотіли дістати від мене в дарі, мої діти? Чи ще більше весняної радості і безжурности? Бо багатством орудує осінь, зима спокоєм і сном, а літо силою дозрівання. Чи, може, чого іншого ви хотіли мене просити?

ІВАСЬ: Царівно Весно! Ми хотіли дістати від тебе в дарі багато-багато більше! У людей є переказ, що хто тебе побачить у це твоє свято у вінку цвітів, тому кожне його бажання здійсниться. Учора вночі ти мені приснилася і казала прийти сьогодні сюди на твоє свято. І ми оба прийшли. Ми сховалися в кущах лиш тому, щоб не настрашити твоїх цвітів.

ЮРА: Ми нічого злого не хотіли зробити!

ЦАРІВНА ВЕСНА: (*сміється*) І ви, діти, думаєте, що я, царівна доброти, краси та молодості, справді могла б дати цю чародійну силу сповнювання усіх бажань кожному, кому вдасться побачити мене у моє свято? А що, коли він, замість щастя, посіє зло і смерть довкола себе? Яка я була б тоді царівна добра? Ні, я не даю нікому сили всемогучості, я даю лише силу радості і щастя кожному, хто носить мене у своєму серці. Поки я буду у ваших думках, бажаннях і поривах, поти ви будете душею і серцем молоді! Але скажіть мені, звідки взялося у вас бажання цього великого дару від мене? Що хотіли ви ним осягнути? Скажіть, що ви зробили б, якщо б дістали від мене цю чародійну силу, щоб кожне ваше бажання сповнилося?

ЮРА: (*з запалом*) Царівно Весно, я знаю, що я зробив би. Я найперше порозбивав би тією силою

замки по всіх тюрмах, де караються за волю наші брати, а потім...

ІВАСЬ: Я зробив би так, щоб наш нарід став вольним народом так, як був колись давно, щоб мав свою державу! Ми того прийшли до тебе, Царівно!

ЮРА: Царівно Весно! Мій брат поляг у бою, Івасевого дядька розстріляли, сусідів син загинув на Сибірі, Петра Зорійчука в тюрмі замучили! У нас чужа мова, ми мусимо коритися чужим людям!

ІВАСЬ: *(паде навколійки і цілує край киреї Царівни Весни)* Не дивуйся, Царівно Весно, нашій сміливості! Але ти скидаєш з природи кайдани зими, виводиш її з неволі зимового сну! Ти царівна визволення! Допоможи й нам визволитися! *(схоплюється на ноги, захоплено)* У нас і гори найзеленіші, і луки найбільше цвітисті, і степи широкі, і море безкрає! Довкола наших хат і бузок, і жасмин, і фіялки, і пташки щебечуть! Дай нам ще лише волю, Царівно, волю, якої ми не маємо!

ЦАРІВНА ВЕСНА: *(пригортає Івася і Юру до себе)* Діти... бідні діти! Чи це з ваших уст чую ці слова великої любови? Чи це справді у ваших очах бачу той крик болю і розпуки? О, бідні діти поневоленого народу!

ДЗВІНОЧОК: Ми дамо цим хлопцям наших росяних самоцвітів!

ГОЛОСИ: Дамо найкращих самоцвітів!

1-ий МЕТЕЛИК: Ми принесемо їм найсолодшого меду!

ГОЛОСИ: Меду! Найсолодшого меду!

ЦАРІВНА ВЕСНА: Слухайте, діти, і затамте собі мої слова! На ледяній горі, у крижаному замку держить вона мене, закуту в кайдани морозу... Зима. Холодними руками все глибше добирається до мого серця, щоб забрати з нього останню іскру жит-

тя... Я борюся... я паду з сил... я гину. Але коли здається, що вже немає рятунку, я збираю останки сил і знову починаю мою боротьбу. На життя і смерть! Нові рани тільки додають мені сил і завзяття, я паду, але знову підіймаюся і по довгій боротьбі таки перемагаю. Я розриваю окуви, я розбиваю крижані замки і, вільна, свободна, вертаюся до вас, щоб давати вам весняну радість життя. Мої діти! Справжню волю дає тільки віра у власні сили і перемога! Затямте це собі і занесіть ці слова своїм братам!

Я не можу дати вам волі, я не маю сили над вами, людьми. Я не маю влади над вами. Але я допоможу вам. Бо коли я, Весна, приходжу до людей, то маю силу будити в їх душах велику тугу за красою, за ідеалом. І в вашому народі я розбуджу велике непереможне бажання волі. Збуджу в ньому порив до освіти, до великих діл, до боротьби! Я допоможу вам, діти, але волю для вашого народу... ви мусите вибороти самі!

ІВАСЬ І ЮРА: *(З простягненими до Царівни Весни руками падуть навколійшки. З захопленням)* Царівно Весно! Ми будемо вольні!

ЖИВИЙ ОБРАЗ

Заслона поволі засувається

БАБУСИН КОЖУШОК

Сценка під св. Миколая у трьох відслонах

ДІЙОВІ ОСОБИ:

Св. Миколай

Бабуся

Соня

Зеня — років 11-12

Марійка — років 10-12, говорить з акцентом

Юрчик

Івась

Галя

Антипко — чортик

Два більші янголи

Група малих янголиків

Група дітей різного віку

ВІДСЛОНА І.

Небо. На задньому пляні престол, на якому сидить св. Миколай. У руці в нього жезл. Два більші янголи по боках престолу тримають велику книгу, з якої св. Миколай читає. У глибині збоку сцени стоїть гора пакунозків з подарунками для дітей. Янголики стоять двома рядами і ланцюжовим способом передають пакуножки один одному з рук до рук до двох мішків посередині сцени. Робота йде під ритм пісні янголиків. Можна співати на мелодію «І шумить і гуде».

ЯНГОЛИКИ: *(співають)*

Для Марусі, для Йванка,
Для Ганнусі й Богданка,
Для слухняних діточок   2 рази
Тиць дарунок у мішок!

Для Оксани, для Миронка,
Для Оленки і для Ромка,
Для слухняних діточок   2 рази
Тиць дарунок у мішок!

Для Миколки і для Вірки,
Для Михайлика і Зірки,
Для слухняних діточок   2 рази
Тиць дарунок у мішок!

(зав'язують мішки)

1-ший ЯНГОЛИК: Ну, слава Богу, вже кінець! Всі дарунки запаковані!

2-гий ЯНГОЛИК: Св. отець Миколай може вже йти на землю і роздавати свої дарунки чемним дітям.

3-тій ЯНГОЛИК: Українські діти мають найбільшу ласку у св. Отця Миколая. Він завжди каже приготувати для них щонайбільші і щонайкращі подарунки.

1-ший ЯНГОЛИК: Бо українські діти всі чемні і побожні, тож св. Отець Миколай дуже їх любить.

УСІ: *(співають, виконуючи хорівід довкола мішків. Співати можна на арію «У сусіда хата біла»)*

Нині святий Миколай,
В український піде край,
Всім, хто чемний був весь час,
Він даруночки роздасть.

Тут цукерки, чоколядки,
І тістечка і помадки,
Для дівчаток лялечки,
А для хлопців шабельки.

Тут вояки є цинові,
І паяци є цукрові,
Образочки і зшитки,
Ще й гарненькі книжечки.

Тож чекають усі діти,
Миколая щоб зустріти,
Миколаю честь складають,
Миколая величають.

(Янголики тягнуть мішки в кут, при зому помагають собі окликаючи: «Гей-рун! Гей-рун!» Згинають при тому гамір і крик. Св. Миколай відкашлює грізно і стукає жезлом до землі. Янголики припиняють).

ОБА БІЛЬШІ ЯНГОЛИ: Пс-с-ст! Тихо! Св. Миколай читають!

(Янголики тихенько укладають мішки під задню стіну і навшпиньках вертаються на середину сцени, звідки позгинають танок янголиків. Під гас їх танку св. Миколай відривається від книжки і задоволено приглядається).

СВ. МИКОЛАЙ: *(плече в долоні)* Славно! Славно, мої янголятка! Гарно ви танцюєте, дітоньки, але не час нам тепер на танцювання. *(встає)* Перед нами далека дорога. Підемо в Україну. Лежить мені на серці доля того краю, того доброго побожного народу. Думаю про нього, читаю в святих книгах і бачу, що судилося йому зазнати ще багато горя, перетерпіти ще багато мук, заки стане він вільним і щасливим. Тож підемо, мої янголятка, сьогодні у той край, до того дорогого нашому серцю народу, щоб на обличчях його дітей у цей мій день посіяти усміх щастя і щоб у серцях його батьків підтримати віру у краще майбутнє, у Божу справедливість. А тепер скажіть мені, чи ви вже запакували всі дарунки?

УСІ ЯНГОЛИКИ: Так! Так! Запакували!

СВ. МИКОЛАЙ: І поскладали в мішки?

УСІ: Так! Поскладали! Поскладали!

СВ. МИКОЛАЙ: Гарно, мої діти! Бачу, що ви дуже дбаєте про дітей, які є під вашою опікою!

1-ший ЯНГОЛИК: Бо ці діти кожного вечора і кожного ранку моляться до своїх янголів-хоронителів. А хто до нас молиться, того ми стережемо від злого і тому у біді помагаємо.

СВ. МИКОЛАЙ: *(встає)* Ну, як так, мої янголятка, то час нам в дорогу. Закличте ще мені сюди Антипка. Бо і серед українців є нечемні діти, що не слухаються старших, не хочуть вчитися, не моляться Господу Богу. Вони замість подарунку від мене, дістануть від Антипка різку!

АНТИПКО: *(вискакує на сцену)*
Я вже тут, святий Отче Миколаю!
Я тут під дверима
Жду вже повних дві години!

СВ. МИКОЛАЙ: Ти, бачу, дуже нетерплячий, чортів сину!

АНТИПКО: *(до публіки)*
З нетерплячки я аж гину,
Так дуже хочу в Україну!

СВ. МИКОЛАЙ: Чого ж тобі так дуже спішно?

АНТИПКО:
Як би не було спішно,
То було би навіть смішно!
Адже там є пекла філія,
Там вся моя найближча фамілія!

СВ. МИКОЛАЙ: *(до публіки)*
Чорт усюди рідню знайде!

АНТИПКО:
Я не говорю на параді,
Візьміть хочби Верховну раду,
Та ж то — самі мої кузини,
Голодранці і чортів-сини!

СВ. МИКОЛАЙ: З тебе, Антипку, брехун гідний!

АНТИПКО:
А сам Сталін найлюбіший?
Та ж це був мій швагер рідний!

СВ. МИКОЛАЙ: *(стукає жезлом)*
Цить! Ні слова! Завелика
В словах твоїх — політика!

АНТИПКО: *(скаже з радості)*
Гіп-гіп гурра!
Гіп-гіп гурра!
Вже і в небі є цензура!

СВ. МИКОЛАЙ: *(гнівно)*

Досить того! Хрест на тебе!
Не хули даремно неба!

(підносить на Антипка жезл)

Бери різки під паху і гайда!

АНТИПКО:

Я вже ша! Я вже ша!
Ані мур-мур!

СВ. МИКОЛАЙ: Ну те, мої янголята, давайте сюди санчата. *(Янголики вносять саногки і складають на них мішки з дарунками)* А тепер рушаймо в дорогу! В ім'я Боже! Ждуть на нас маленькі діти України! *(Виходить. За ним янголики виїздять з санками).*

АНТИПКО: *(сам)*

А на мене також ждуть!
Мій сват, мій дядько, мій брат!
Назбирається там досить і маленьких чортенят!

(Вибігає).

ЗАСЛОНА

ВІДСЛОНА II.

Убога кімната. Ліжко. Стіл. Кілька крісел. На столі нафтова лампа. В куті залізна грубка. Біля грубки наругзя ріща. Бабуся, у кожушку без рукавів, сидить при вікні, якби виглядала когось.

БАБУСЯ: *(встає, затирає долоні і хукає в руки)* Яка студінь! Стара кров не гріє! *(світить лампу)* Зимно в хаті. Тіло закостеніло. *(загортається щільніше у свій кожушок)*. Але старе серце ще товчить-ся тут. Гай-гай! Б'ється, дзвонить у цій моїй пустелі, так як самотній дзвоник десь серед снігової завії. Тень-тень! Тень-тень! *(підкладає ріща до грубки)*. Цить! Цить, старе втомлене серце! Скоро спочинеш і ти! Вона одна тебе при житті тримає: надія! Надія, що ще побачиш своїх дітей, своїх унуків... *(Сідає при столі і бере ругну роботу)*

СОНЯ: *(стукає і входить, ховаюги позад себе коробку з медівничками)*. Добрий вечір, бабусю!

БАБУСЯ: Як ся маєш, моя дитинко! Це дуже гарно, що ти, Соню, не забула про самотню, стареньку бабусю і прийшла її відвідати. Ну, чого ж ти стоїш так здалека? Ходи ж ближче, привітайся з бабусею!

СОНЯ: *(не знає, що зробити з коробкою)* Бабусю, прошу замкнути очка!

БАБУСЯ: Замкнути очі? Та нащо?

СОНЯ: Прошу замкнути очка! Бо мама казала мені поставити ці медівнички бабусі під подушку, але

так, що бабуся не бачили... А як я поставлю їх, коли ви дивитеся на мене?

БАБУСЯ: То ти хочеш підкласти мені під подушку даруночок? Замість святого Миколая?

СОНЯ: Бо мама кажуть, що святий о. Миколай приносить дарунки лиш для дітей... а для стареньких, таких, як бабуся, то вже не приносить. А я хочу, щоб ви також мали даруночок! Ви ще більше, як дитина, ви так як... ви так як сирітка!

БАБУСЯ: Як сирітка кажеш, дитинко? Такі старі, як бабуся, то вже нікому не потрібні... навіть святому Миколасві. Ну, добре! Я вже заплющила очі. Тепер мені здається, що я маленька дитина і що святий Миколай підкладає мені під подушку дарунок. Як же будуть мені смакувати твої медівнички, святий Отче Миколаю!

СОНЯ: Вже!

БАБУСЯ: Вже? Можу розплющити очі? Так. Я нічого не бачила, Соню. Дякую тобі за те, що ти пам'ятала про стареньку, самотню, нікому не потрібну бабусяю! (*цілує її і пригортає*). Немає моїх дітей, моїх унучат, нема кому нагадати бабусі про святого Миколая. Бувало в цей день... скільки радості, втіхи... (*задумується*). Наталочка була в мене перша... потім Михась, Марійка... Всі звіялися... полетіли. На гіркий емігрантський хліб. Тепер маю вже там унуків. Зеня, Богдан, а найменший з них Юрчик. Має вже дев'ять рочків. Золоте волосся, сині очка, щічки, мов червоні яблучка... Зовсім подібний до свого дідуся... (*задумана, змюєкла*).

СОНЯ: (*по хвилині*) Бабуся, прошу казати далі!

БАБУСЯ: Що казати далі, дитино?

СОНЯ: А... про бабусиних дітей, про внука Юрчика...

БАБУСЯ: Сумна це казка, дитино! *(відгиняє скриньожку, що стоїть на столі)*. Бачиш, тут листи, а тут фотографії. Все, що залишилося мені по них.

СОНЯ: *(оглядає фотографії)* Бабусю, а це хто?

БАБУСЯ: Не впізнаєш? Це бабуся, як ще була молода.

СОНЯ: А бабуся мали тоді на собі той сам кожушок, що й тепер?

БАБУСЯ: Цей кожушок я дістала тоді від дідуса на іменини. Тільки він був тоді новий, гарний! Він довго лежав уже в старій скрині на горищі, а тепер один тільки він залишився мені — прикрити в зимі стару спину.

СОНЯ: Тут справді дуже зимно, бабусю!

БАБУСЯ: Ти змерзла, Соню? Бійся Бога, ти тремтиш від зимна! Ще перестудишся в мене. Іди, дитинко, до дому! Дякую тобі, що не забула за бабусю!

СОНЯ: Добраніч, бабусю!

БАБУСЯ: Добраніч! І хай тобі св. Миколай принесе багато гарних даруночків!

СОНЯ: А може св. Миколай до нас цього року не приїде? Йому тепер до нас не вільно приходити!

БАБУСЯ: Не бійся, св. Миколай не забуде про тих, що про нього не забувають. Добраніч, дитинко! Хай Бог тебе благословить!

(Соня виходить. Бабуся благословить її знаком хреста. Потім підкладає ріща в грубку, загортається щільніше в кожушок і знов сідає з ругною роботою біля вікна. Хтось стукає в двері) Хто це? Прощу, ввійдіть! (входить св. Миколай і два янголи)

СВ. МИКОЛАЙ: Мир дому сему!

БАБУСЯ: Будь гостем у мой бідній хатині, св. Отче Миколаю! Та мабуть ти не туди звернув свої кро-

ки. Вже давно не чути тут дитячих голосів, давно не брентить тут веселий дитячий сміх. І в нашій країні тепер тобі не дуже раді!

СВ. МИКОЛАЙ: Знаю, знаю, бабусю! Не одна хата, до якої я колись щороку приходив, стоїть тепер передо мною зачинена, не в одній хаті застаю чужих, нетутешніх людей. Але я вступаю всюди, де є горе, смуток і злидні, тому вступив і до тебе. Скажи, як живеш, бабусю?

БАБУСЯ: Чекаю і вірю, св. Отче Миколаю!

СВ. МИКОЛАЙ: Блаженна єси, бабусю, бо блаженний, хто вірить! Ще сьогодні буду в гостині у твоїх дітей і внуків, що скитаються по чужині. Що маю їм переказати?

БАБУСЯ: *(дивиться безпорадно докола. Здавлює ридання)* Те, що бачиш, св. Отче! *(запанувала над собою)*. Ні! Скажи їм, що мені добре! Що маю що їсти, що мені тепло... що маю все, що мені треба... нехай не журяться. *(заметушилася)*. Зараз... зараз! Я хотіла б передати їм щось від себе. *(кинулася по хаті, шукає всюди, нічого не знаходить. Врешті біжить до подушки і виймає коробку з медівничками)*. Ось медівнички! *(рахує їх)* Двадцять! Якраз по одному для кожного. Святий Отче! *(дає йому коробку з медівничками)*. По одному для кожного... хай вибачають... більше не маю!..

СВ. МИКОЛАЙ: Оце найбільший дар! Дар чистої любови! Віддам їх твоїм дітям! А тепер іду, бо час нам у далеку дорогу. Мир дому сему! *(виходить, за ним янголи)*.

БАБУСЯ: *(по хвилині нагадала собі, сплеснула в долоні, підбігла до дверей)*. Святий Отче! Святий Отче! *(кидається до скриньозки, що на столі, вий-*

має з неї «Кобзаря», витирає його і цілує. В дверях стає янгол).

ЯНГОЛ: Чого бажаєш ще, бабусю, від святого?

БАБУСЯ: Я стара... забула! Ось, ще в мене є одна книжка: «Кобзар». Передай його для Юрчика, для мого наймолодшого унука.

ЯНГОЛ: *(бере книжку)* Добре! Ще сьогодні буде ця книжка в його руках! *(виходить)*.

БАБУСЯ: *(підходить до вікна і дивиться в нього)*. Яка завія! Сніг мете, мороз! Чи мають вони там, у Канаді, в що одягнутися в таку зиму? Зеня так легко простуджується... *(нагло скидає з себе кожухок і біжить до дверей)*. Святий Отче! Святий Отче! *(вибігає на двір. На сцену вскакує Антипко. Через хвилину бабуся вертається назад з кожухком)* Запізно!

АНТИПКО:

Чому запізно? Що запізно?
Ніколи, бабцю, не запізно,
Коли я справу в руки візьму!

БАБУСЯ: Свят! Свят! Свят! Хто ти, нечиста сило?

АНТИПКО:

Я — Антипко, з пекла родом,
Вбіг сюди я мимоходом,
Бо почув, що хтось гукає
Тут святого Миколая.

Я ж — святого проводжаю
І даю йому поради,
Ось тепер із цього краю
Ми мандруєм до Канади.

(Залежно від місцевости, може бути інша назва країни або міста).

Там літують і зимують
Українські емігранти.
Маєш може там знайомих?
(згірдливо) То самі політиканти!

БАБУСЯ: Пане! Бог вас надгородить за добре діло!

АНТИПКО: (до себе) На ці нагороди я не цікавий!

БАБУСЯ: (простягає до Антипка кожушок) Там є мої діти... Внучка Зеня. Вона дуже легко простуджується... А на дворі сувора зима!..

АНТИПКО:

Передать кожух отой?
Але ж, бабцю, з вас герой,
Що останню кожушину
Ви в таку даєте зиму!
Воля ваша! Я ще нині
Буду там у них в гостині,
І — на мій чортівський рід!
Дам кожух цей — кому слід!

(бере кожушок)

Але як тут встерегтися,
Щоб його хтось не украв?
Добра думка! Одягнуся!
Чи дозволите, «маман»?!

(одягається в кожушок, вовною до гори. До публіки):

Ах, як тепло! Як же гарно!
Це в сам раз для мене стрій!

(приглядається в дзеркалі)

Виглядаю в нім — «шикарно»!²⁾

(хитро до публіки)

---

1) по-французькому — мати

2) по-російському — елегантно

Кожушок цей буде мій!
Для шановного Антипка
Одяг буде «пріма сорт»!³⁾

(сміється лукаво)

Так зробить бабусі збитка
Здібний є один лиш чорт!
Ще одно! Щоб і святець цей
Відібрать його не зміг,
Заклинаю:

(робить відповідний рух і говорить поволі)

хай кожух цей
Приросте до пліч моїх!

(гурюкотить грім. Антипко коргиться цілий, назе від болю. Поволі випростовується).

Тепер добре! Гуд найт, бабцю!

БАБУСЯ: Прошу пана! Тільки прошу, щоб ви певно доручили! Зеня... внучка! Вона дуже легко простуджується...

АНТИПКО:

Воля ваша! Я ще нині
Буду там у них в гостині
І — на мій чортівський рід!
Дам кожух цей — кому слід!
Ха-ха-ха... ха-ха-ха... *(вибігає).*

(Бабуся дивиться за ним услід, хреститься, потім стає на коліна біля вікна і молиться).

ЗАСЛОНА

---

3) першорядний

ВІДСЛОНА ІІІ.

Кляса Рідної Школи або домізка Пласту, СУМ-у, ОДУМ-у чи іншої організації молоді. Відповідно до того, де дія відбувається, треба достосувати обстановку сцени і змінити назву «вчителька» на «сестричка» чи що інше. Діти (хлопці і дівчата) обступили вчительку і свobodно співають:

Ой, хто-хто Миколая любить,
Ой, хто-хто Миколаю служить,
Тому святий Миколай
На всякий час помагай,
Миколаю!

ВЧИТЕЛЬКА: Гарно, гарно, діти! Святий Миколай буде задоволений з Вашого співу! Розуміється, якщо до нас прийде. Бо, може, не прийде? Хто знає!

ЮРЧИК: Я певний, що прийде!

ГАЛЯ: Пані вчителько, а чому святий Миколай приходить тільки до українців, а до інших дітей ні в Канаді ні в Америці не приходить?

ВЧИТЕЛЬКА: Бо, видно, інші діти не моляться до св. Миколая і не просять його до себе...

МАРІЙКА: Я знаю, чому, пані вчителько! Бо тут у Канаді «перемувували» святаго Миколая на Різ-дво!

ЗЕНЯ: *(скоро хватає з стола скарбонку і простягає до Марійки)* Цента! Цента!

ГОЛОСИ: *(відхоплюють)* Цента! Цента! Цента!

МАРІЙКА: Що? Знову цента?

ЗЕНЯ: Ти сказала «перемуфували». Плати цента!

МАРІЙКА: А ти зараз мусіла мене зловити! Я сьогодні вже п'ять центів туди вкинула!

ЗЕНЯ: Я скарбничка!

МАРІЙКА: Але ти якась моя «Герльфренд»!

ЗЕНЯ: «Герльфренд»? Ще одного цента! Разом два центи!

ГОЛОСИ: Два центи! Два центи!

ВЧИТЕЛЬКА: Тихо, діти! Марійко! Ти знаєш постанову, що ви її сами одноголосно прийняли: всі діти мають тут, в класі, говорити чистою українською мовою і не мішати чужих слів. Хто прогрішиться проти цієї постанови, платить за кожне слово цента до скарбонки — на шкільну бібліотеку. Так ви сами собі ухвалили.

ГОЛОСИ: Два центи! Два центи! *(Марійка кидає до скарбонки два центи).*

ЗЕНЯ: А я ще досі не заплатила ані цента до скарбонки!

МАРІЙКА: То ти не підтримуєш нашої бібліотеки, а я підтримую!

ЗЕНЯ: Мої тато і мама дуже пильнують мене і Юрчика, щоб ми говорили вдома тільки по-українськи і щоб не мішали англійських слів до нашої мови.

ВЧИТЕЛЬКА: Твої батьки добре роблять, Зеню. Честь їм за те! Так, діти, повинні робити всі ваші батьки. За свою гарну українську мову ти, Зеню, напевно дістанеш від святого Миколая гарний подаруночок. А Юрчик також!

ІВАСЬ: А чому, пані вчителько, лише святий Миколай приносить дарунки чемним дітям, а інші святі не приносять? Оце було б добре!

ВЧИТЕЛЬКА: Бачу, що ти, Івасю, не знаєш, хто це був святий Миколай.

ІВАСЬ: Знаю, але не дуже.

ГАЛЯ: Я знаю. Святий Миколай це був грецький єпископ. Він дуже любив помагати бідним людям.

ВЧИТЕЛЬКА: Увага діти! Слухайте, щоб ви знали: святий Миколай був єпископом у грецькому місті Мир у провінції Ликія, і тому його називають святим Миколаєм Мирликійським. Він помагав бідним людям, але так, щоб ніхто не бачив. Підкладав гроші під подушку або клав на вікно, коли нікого не було вдома. Коли помер, став святим і тепер в день святого Миколая приносить дарунки всім чемним дітям.

(Чути стук у двері)

ЮРЧИК: Пані вчителько, хтось стукає!

МАРІЙКА: Може це святий Миколай?

ВЧИТЕЛЬКА: Прошу, ввійдіть!

(Вскакує Антикко з в'язкою різок під пахою. Під час перерви треба замінити йому старий і зношений «бабусин кожушок» на гуцульський вибиваний кожушаний кептар, якого він вбрав вовною наверх. Під кептарем Антикко має багряно-гервону безрукавку, якої з-під кептара не видно).

АНТИПКО: Гай, герльс! Гай, бойс! *(до вчительки, низько їй вклоняючись):*

Ах, май леді, добрий вечір!

Ти тут різні мудрі речі

Про святого викладала,

А про мене не згадала!

МАРІЙКА: Це не є святий Миколай! Хто це такий, пані вчителько?

ГОЛОСИ: Хто це?

ЮРЧИК: Не пізнаєш? Це чортик. Твій добрий знайомий! (*усі сміються, Марійка показує йому язик*).

ВЧИТЕЛЬКА: Дозволиш, Антипку, що я тебе представлю моїм учням: це, діти, є чортик Антипко. Він ходить із святим Миколаєм і роздає нечемним дітям різки. (*до Антипка*) Але у нас, у Рідній школі (Пласті, СУМ-і, ОДУМ-і) ти, Антипку, не маєш що робити. У нас немає нечемних дітей, самі чемні! Можеш відразу забиратися туди, звідки ти прийшов!

АНТИПКО: (*обурено*)

То я сюди аж з Європи
Везу різок аж три копш,
А мене тут так приймають?
Назад в пекло проганяють?
То такі звичаї тут?
Вейт е момент! Візьму прута!

ЗЕНЯ: (*підбігає до Антипка з скарбонкою*) П'ять центів до скарбонки! Живо!

АНТИПКО: П'ять центів? За що люба?

ЗЕНЯ: За п'ять чужих слів! Ти занечищуєш українську мову!

АНТИПКО:

Біда мені! Рятуйте люди!
Тут інші діти, як усюди!

(*підбігає до переду сцени і тасмниго говорить до публіки*)

Чужі слова, чужая мова —
Це є модерний мій гачок,
Яким на вудочку підступну
Ловлю я ваших діточок.

Чужа бо мова з уст дитини —
Це мови рідної загин,
Чужа бо мова — це водичка
На наш старий чортівський млин.

Я — всі жаргони пропагую
І змішання усяких мов,
В цьому непочесному ділі
Я допомогти вам все готов!

ЗЕНЯ І ІНШІ: *(підбігають до Антипка з скарбонкою)*
П'ять центів! П'ять центів!

АНТИПКО:

Вже я бачу, що співати
Буду нині тонко!
Нема ради! Мушу дати!
Наставляй скарбонку!

*(Швидким рухом руки бере Зеню за ніс і ніби
видушує їй з носа монету. Побазив пів доляра
на долоні).*

Ох, тяжка для мене кара!
Видушив аж пів доляра!

*(Хвастливим рухом викидає монету до скарбонки.
Загальна втіха, оплески перемоги. Чути стукіт до
дверей).*

ГОЛОСИ: Хтось стукає! Хтось стукає!

ВЧИТЕЛЬКА: Прошу! Ввійдіть!

(Входить св. Миколай, за ним два янголи).

СВ. МИКОЛАЙ: *(благословить)* Мир дому сему!

УСІ: Вітасмо тебе, святий Отче Миколаю! *(співають)*
«Ой, хто-хто Миколая любить...»

СВ. МИКОЛАЙ: Дякую вам, діточки, дякую!

Як мастеся, любі діти?
До вас в гостину я зайшов,
Проміряв я багато світу,
Аж тут, нарешті, вас знайшов.
Я був у вашім ріднім краю,
В хатах у ваших був я гість,
Привіт від рідних вам складаю,
Від ваших сіл, від ваших міст,
Там горя нині повна чара,
Страдає там в неволі люд,
Та всі про краще завтра марять,
Та всі на краще завтра ждуть.

(бере в янгола коробку з медівнижками, які мають форму серця)

Ще поки стану розділяти
Моїх дарунків щедрий міх,
Дозвольте тут ось передати
Бабусин дар — для вас усіх.

В студеній хаті, при віконці
Сидить бабуся там стара
Й від сходу до заходу сонця
Своїх унуків визира.

Дванадцять пряників тут скромних,
Дванадцять тут її сердець,
А кожне серце там — невтомно
Танцює на ножах танець.

Тут кожному із свого роду
Бабуся серце посила —
Це серце — серцем є народу,
Що вас даремно дожида.

(роздає по одному медівнижкові намізеним особам на залі)

А тут для Юрчика — бабуся
Передала ще «Кобзаря».

(дає Юрчикові книжку).

ЮРЧИК:

Моя бабуся! Боже мильї!
Мені прислала «Кобзаря»?
З ним не розлучусь я ніколи!
Він буде заповідь моя!

АНТИПКО: (на боці до публіки) Добре, що цей свя-
тець нічого про кожушок не знає!

СВ. МИКОЛАЙ: А чи є ще тут, Юрчику, твоя сестричка
Зеня, та, що дуже легко простуджується?

ЗЕНЯ: То я, святий Отче! (кашляє) Я — Зеня!

АНТИПКО: Ов, мені робиться гаряче!

СВ. МИКОЛАЙ: Для тебе, Зеню, бабуся зняла з своїх
плечей кожушок, щоб тобі тут було тепло. Антип-
ку, гей! Віддай кожушок, кому слід!

АНТИПКО: Який кожушок? Що за кожушок?

СВ. МИКОЛАЙ: Той, що ти взяв у бабусі для цієї дів-
чини!

АНТИПКО:

Бабусь ніяких я не бачив!
А як і бачив, то я від неї,
На мою думку —
Цей кожушок дістав в дарунку!

СВ. МИКОЛАЙ: Брешеш, Антипку!

АНТИПКО: Я брешу? Є маю свідків! (показує на пуб-
ліку) Хай вони скажуть!

СВ. МИКОЛАЙ: (звертається до публіки) Скажіть, ді-
точки: чи правда це, що бабуся свій кожушок
Антипкові подарувала?

АНТИПКО: (до публіки) Кажіть, що правда! Кажіть,
що правда!

ДІТИ: *(на залі)* Неправда! Неправда!

СВ. МИКОЛАЙ: А для кого бабуся передала кожушок?

Для Зені, чи може для кого іншого?

ДІТИ: *(на залі)* Для Зені! Для Зені!

СВ. МИКОЛАЙ: Отже треба цей кожушок Антипкові
відібрати і дати Зені, так?

ДІТИ: Так! Так!

АНТИПКО: *(зухвало)*

Не боюсь я ваших криків,

Тут не буде діла!

Кожушок цей вже приріс

До мого тіла! Ха-ха-ха...

СВ. МИКОЛАЙ: *(гнівно)*

Що ти кажеш? Не пуцу

Цього тобі плазом!

(до янголів)

Зняти з нього кожушок

Із шкурою разом!

(підносить на Антипка жезл. Антипка покорений падає на землю. Янголи намагаються стягнути з нього кожушок).

А на пам'ятку на ньому

Чортівської крові

Хай покривють кожушок цей

Гуцульські узорі!

(Янголи стягають кожушок. На місці кожушка залишається зервона безрукавка. Св. Миколай подає Зені кожушок).

Нехай гріє тебе в ньому бабусине серце!

(Зеня одягає кожушок).

Бабуся ця, о діти милі,

Зразок для вас людських чеснот,

Тут дух піднявся до висот,

Тут те, що з *Бога* є в людині,
Знайшло свій вияв і вершини.
(показує на *Антипка*).

А тут ви бачили всю злобу,
Мерзоту всю й огиду зла,
Тут втілення всього гріха,
Тут те, що Божу в вас подобу
Принижує й веде до гробу!

Тож у житті, коли прийдеться
Вам вибирати між злом й добром,
Між правди і гріху шляхом,
Ви відкидайте все лукаве
І стійте лиш за діло праве!

А ви, всі старші громадяни,
Хоч доля, може, вас і б'є,
Хоч вас, мов листя те суше,
Чужими розвіва полями,
Не тратьте віри: Бог із Вами!
Не тратьте віри в мудрість Божу
І в справедливості закон:
У боротьбі добра із злом
Упаде царство зловороже,
І слухна справа переможе!

А тепер мої діточки, хто з вас був чемний, дістане
від мене даруночок. (*Янголи* вносять мішки з *дарунок*
ми. *Св. Миколай* роздає їх) .

ЗАСЛОНА

КОРОЛЬ КВАТА-КУБА

Сценічна маскарада для молоді
в одній дії з прологом і епілогом

(Нагороджена в 1972 р. першою нагородою Союзу Українок Канади на Літературному конкурсі на п'єси для молоді).

ДІЙОВІ ОСОБИ:

Только — пізніше король Кватакуба, юнак-середньо-шкільник

Віра — дівчина-середньошкільниця, Толькова сестра

Славко — їхній приятель

Мумба — мурин-чародій

Бам-Буна — генерал африканського племені тугабаїв

Куга-Меку — дочка Мумби

Африканські воїни, дівчата, хлопці

ВІДСЛОНА І. — ПРОЛОГ

Полянка серед зарослів Африканської джунглі. На дереві висять банани. На полянку виходить Только, одягнений під «гіппі». За плезима військовий мішок, при боці польова торба і боклажка на воду. На голові довге волосся, зверху корковий тропічний каск. В руці відкрита (гервона) парасоля, якою він заслонюється від сонця.

ТОЛЬКО: *(втомлений, ледве волозить ногами, стає, розглядається. Складає парасолю, скидає каск, втирає ніг з гола. Шукає стежки. Знайшов. Звертається в сторону, звідки прийшов, і кличе) Віро! Ві-і-іро! Сюди! Сюди! Тут є стежка! (Побазив слід. Приклякає) Є навіть якийсь людський слід! (Приглядається, нюхає. До себе): Ні, це, мабуть, слон!*

(Входить, затогуючись із втоми, Віра. Одягнена також на зразок «гіппі». За плезима великий наплезник. В руці валізка. При боці польова торба і боклажка. На голові корковий каск).

ВІРА: *Ой! Я вже далі не можу! (Кладе валізку на землю і сідає на неї. Говорить майже з плачем): Ми тут загинемо в цій джунглі! (П'є з боклажки воду, подає Толькові) Хочеш? І це все через твою дурну голову! Захотілося тобі повороту до природи! Велика гуманітарна ідея — корпус миру! Праця для дикунів африканських! Чудова, романтична африканська джунгля! Маєш тобі чудову африканську джунглю! А де ж ті твої дикуни?*

Я кинуся на шию першому, якого стрінемо в цій джунглі, бо він врятує нам життя!

ТОЛЬКО: Спокойно! Спокойно! — як казав Малахій Стаканчик. Ти ходила на курси українознавства і повинна знати засаду української філософії: ще ніколи не було, щоб якось не було! Бачиш? Там є стежка. Бачиш?

ВІРА: Тільки не знати, хто її витоптав: люди чи, може, тигри?

ТОЛЬКО: Тут, у траві є слід. Це, мабуть, слони! Слони — я це чую носом! Ну, вставай, небого, нема ради. Треба йти далі.

ВІРА: Я, справді, вже не можу. Бійся Бога, цілий тиждень мандруємо цими джунглями, і куди ми зайшли? Я ще розумію — корпус миру! Я розумію — гуманітарна праця для недорозвиненої, примітивної країни. Але чого ти казав, щоб нас скинули на парашутах з літака в цю джунглю? Адже ми могли дістатися до того африканського племені автобусом. Нам же казали, що раз у місяць курсує туди автобус! Ні, ти захотів для більшого ефекту злетіти до тих дикунів просто з неба! Як сливка в компот! *(Побажила на дереві банани)* Дивися, дивися! Банани! *(З окликом радості схоплюється, підбігає до дерева, зриває банани. За нею те саме робить Только).*

ТОЛЬКО: А скажи мені, в котрому парку в Торонті *(може бути назва іншого міста)* ти могла так зривати з дерева банани і їсти їх, скільки хочеш? *(Теребить банана і їсть)* Навіть в Лоблава такого смачного банана не дістанеш!

ВІРА: *(повеселіла, заїдає банана)* Ще щастя, що тих бананів тут усюди повно! І дактилів, і ананасів, скільки душа запрагне! Інакше ми вже давно були б натягнули копита з голоду!

ТОЛЬКО: Тільки ти не падай на дусі, Віро! В гору піднесім серця! — як кажеється тепер в українському богослуженні. Я певний, що після трудів жде нас неабияка кар'єра: я стану королем африканського племені тугабаїв, а ти будеш моїм міністром освіти!

ВІРА: Не плети дурниць, Тольку! Ти сам не маєш добре в голові, та ще й мене, свою сестру, намовив на таку дурницю, — лишити школу і їхати сюди! Уявляю собі, як наш тато, бідака, відходить від себе зі страху за нас! А мама! Бідна моя мама! Чого нас тут? Замість записуватися до корпусу миру, треба було сидіти в Торонті і кінчати тринадцяту клясу! Їсти папкорн і попивати кокаколою!

ТОЛЬКО: А я вже волю блукати тут по джунглі, як зубрити граматику на курсах українознавства і щонеділі ходити на якусь академію! Тут бодай є якась справжня небезпека! Зрештою, запевняю тебе, що ми вже близько нашої мети. *(Виймає з торби мапу і розглядає її)* Ось, екватор ми вже перейшли, потім ішли трохи просто, потім праворуч, потім ліворуч, а тепер знову ще підемо трохи просто і будемо вже у країні тугабаїв. На жаль, моя карта Африки не дуже докладна: нема на ній зазначеної столиці Тугабанії Манде-Фу, по-українському Печихвости.

ВІРА: Як хочеш, то я вийму з валізи атлас.

ТОЛЬКО: Що? Атлас?

ВІРА: Так, український атлас. З курсів українознавства. Там напевно є Печихвости!

ТОЛЬКО: То ти таскаєш з собою по цій джунглі атлас з курсів українознавства?

ВІРА: І не тільки атлас! Мама запакувала мені в валізу всі книжки з Рідної Школи і з курсів українознавства! І буквар, і читанки Марії Дейко, і географію України, і історію України, і навіть трилогію «Бог вогню» Ольги Мак! Мама казала, що, коли я маю бути вчителькою муринів в Африці, то мушу всі ці книжки мати з собою!

ТОЛЬКО: Що? Ти думашч їх вчити українознавства?

ВІРА: А яка муринам різниця, чи я буду вчити їх про Шекспіра, чи про Шевченка? Українська культура, напевно, буде їм багато ближча, як якась там англійська чи німецька. Ми бодай ніколи не були поневолювачами інших народів!

ТОЛЬКО: Вибачай! Наша культура зовсім інша як муринська! Ми людоїдами ніколи не були!

ВІРА: Ова! Це річ смаку! А ще, як добре поперчити!..

ТОЛЬКО: А я буду в них вождем, а може навіть і королем, і мені для того ніякого підручника не треба! Я, навіть, не знаю, чи є такий підручник «Як бути королем».

ВІРА: Це не так легко бути королем, як тобі здається!..

ТОЛЬКО: Зовсім легко! Тепер у моді демократична диктатура. Отже зараз першого дня скажу одного свого підданого розстріляти, двох повісити, а десять пішло до концентраційного табору. Потім вже все піде, як по маслі. Треба поступати так, як поступав з нами кожний окупант, щоб ми сиділи тихо. Не бійся, чогось я таки на тих курсах українознавства навчився!

ВІРА: *(наслукує)* Пс-с-ст! Щось рухається там у джунглі!

ТОЛЬКО: *(переляканий, зривається на рівні ноги і зватає парасолю)* Ой-ой! Біда! Може це тигр? *(З гуцавини з криком: Джама-Бул! Джама-Бул!*

вибігають з піднесеними списками африканські
войовники під проводом Бам-Буни. Отожують
Толька і Віру).

ВОЙОВНИКИ: (згиняють галас) Джама-бул! Джа-
ма-бул! Джама куту-кая! (Только і Віра підно-
сять руки вгору).

ТОЛЬКО: (до Віри) Ого! Вже по нас! (До муринів)
Шляхетні панове! Дайте спокій! Не жаргуйте!
Чого ви від нас хочете?

БАМ-БУНА: Я є генерал Бам-Буна, начальний вождь
війська країни туга-баїв. Біла істота перейти на
територію туга-баїв! Біла істота агент країни Гу-
ду-Буду, найбільшого ворога тугабаїв. Ми біла
істота забити і з'їсти!

ВІРА: О, Боже! Це людодіди!

ТОЛЬКО: Спокойно, спокійно, панове! — як казав
український філософ Малахій Стаканчик. По-пер-
ше, ми не є ніякі гуду-буду. Ми є українці, які не
надаються на їжу, бо вони дуже ликаві, і кожно-
му, хто їх з'їсть, стають у горлі і вилазять потім
боком. А по-друге, ми є з Канади. З наказу нашого
короля Трудо-Буби, який є наймогутнішим коро-
лем на світі, ми злетіли сюди до вас просто з неба,
шкода, що ви цього не бачили! і маємо тут ширити
серед вас канадську...

ВІРА: (перебиває йому) Українську!

ТОЛЬКО: (поправляється) ..українську культуру. Ко-
роль Трудо-Буба передає тобі, Бам-Буно, на знак
ласки, оцю парасоллю... (Відкриває парасоллю і по-
дає Бам-Буні) Нехай ця парасолля буде символом
канадсько-української і тугабайської приязні!

БАМ-БУНА: О, горе мені! Я хотів з'їсти посла від
могутнього короля Трудо-Буби! (Паде перед Толь-
ком наколіна, за ним падають ниць усі його
войовники) Ласки! Ласки і милосердя!

ТОЛЬКО: *(гордо до Віри)* Ось, бачиш? У нас так!
(Входить Мумба у фантастичному одязі муринського зарівника) А це що за почвара?

МУМБА: Хто ти, біла істото, що перед тобою лежать
ниці славні воїтники тугабайського народу і на-
віть сам генераліссімус Бам-Буна?

ТОЛЬКО: А ти хто такий, чорна почваро, що смієш
ставити такі питання до посла могутнього короля
Канади? Король Канади Трудо-Буба прислав мене
сюди, щоб я був вашим королем!

ВІРА: Тільки! Що ти плетеш?

ТОЛЬКО: Не мішайся у несвоє діло!

МУМБА: Я є Мумба, міністер внутрішніх справ народу
тугабаїв, великий чарівник і жрець. Боги зіслали
нам тебе з неба, молодий чоловіче! Ми завжди
хотіли мати за короля білу істоту, бо чорна люди-
на не любить слухатися такого самого чорного
чоловіка, як вона. Вчора ми спекли і з'їли на-
шого чорного короля. Був чудовий бенкет! Те-
пер ти будь нашим королем! Даю тобі ім'я Квата-
Куба, що значить «богом післаний»! Хай живе
король Квата-Куба! *(Бам-Буна і всі воїтники
зриваються на рівні ноги)* Пануй над нами, поки
ми тебе не з'їмо!

БАМ-БУНА і його вояки: Хай живе король Квата-Ку-
ба! Гурра! Гурра!

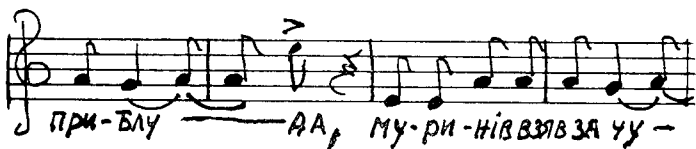
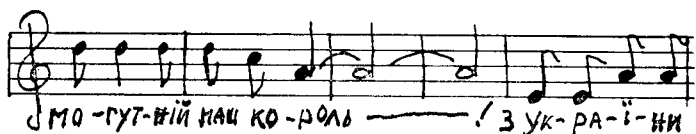
МУМБА: А ти, красна дівице, будеш нас вчити читати
і писати, і тому даю тобі ім'я Рог-Маду, що значить
«мудріша за сову».

ТОЛЬКО і ВІРА: Слава народові тугабаїв! Хай живе
канадсько-українська приязнь з народом тугабаїв!
*(показують на парасоллю. Мумба побазив пара-
соллю у Бам-Буні і після короткого шамотання
відбирає Бам-Буні парасоллю та гордо тримає її)*

над головою. З усіх боків вбігають мурини і муринки. Загальна радість. Оклики: Слава! Хай живе король Квата-Куба! Слава! Потім всі оточують Толька і Віру, танцюють на африканський спосіб танок і співають):

мел. В. Божик

Квата-Куба! Квата-Куба!
Могутній наш король!
З України прибуде,
Муринів взяв за чуба,
Квата-Куба! Квата-Куба!
Могутній наш король!
Слава! Слава! Квата-Куба!

Квата-Куба! Квата-Куба!
Могутній наш король!
Ми всі його вітаєм
І вірність присягаєм,
Квата-Куба! Квата-Куба!
Могутній наш король!
Слава! Слава! Квата-Куба!

ЗАСЛОНА

ВІДСЛОНА П.

Майдан в муринському селищі серед джунглі. У глибині дві муринські хатки під стіжкуватими стріхами, без вікон, з отворами замість дверей. На сцену виходить Куга-Меку в українському народному одязі, з вінком і стяжками на голові, боса. Вона тужливо поглядає на одну з хаток, глибоко зітхає, і патетично співає:

КУГА-МЕКУ: *(співає)*

Чи ти, милий, пилом припав,

Чи метелицею,

Чом до мене не приходиш

Тою вулицею?..

(зітхає) Ох, я нещасна! Сохну, в'яну з любови до короля Квата-Куби, а він і вусом не моргне. Не під пару я йому та й тільки! Але цим разом я йому все скажу! *(співає)*

Чи я вплила, чи я вбрила,

Чи мене підмито,

А чи милий любить не став,

Чи його відбито?

Пострівай, небоже! Сьогодні буде тобі віз і перевіз!

ТОЛЬКО: *(виходить з хатки в муринському халаті і завою на голові, позіхає і витягається)* Хто це тут кожного вечора дреться під мою королівською палатою, як старе простирадло? Виспатися мені не дають після обіду! А я тяжко напруцювався, укладаючи сьогодні вранці конституцію і збірник законів для моїх тугабаїв!

КУГА-МЕКУ: (*зальотними кроками підходить до Толька*) Це я, королю мій наймилолюбивіший! Я — Куга-Меку, дочка великого чарівника Мумби, твоєго міністра і дорадника. Я кожного вечора співаю тут перед твоєю палатою найкращих українських пісень. Їх навчила мене твоя сестра Рог-Маду! (*співає «Гандзю»*):

Чи є в світі молодиця,
Як та Гандзя чорнолиця і т. д.

ТОЛЬКО: (*до публіки*) Віра зовсім збожеволіла! Поробила з цих муринів справжніх українців!

КУГА-МЕКУ: Я й танцювати вмію українські танці! (*танцює*) Я вже майже українка! Співаю, танцюю і навіть... і навіть люблю одного українця! Якщо би ти... (*підморгує до Толька*) Якщо б ти хотів... Мій батько, міністер Мумба, хоче за мене лише сорок кіз і чотири корови! Якщо би ти хотів купити собі мене за жінку, то... то я зовсім стала б україркою!

ТОЛЬКО: (*приглядається їй*) А з тебе, справді, була б нічого собі україркочка! Тільки... Тільки скажи своєму батькові, міністрові Мумбі, нехай тебе наперед перемалює!

КУГА-МЕКУ: (*обурена, майже з плазем*) Що? Ти не хочеш мене, тому що я чорна? Мій батько має мене перемалювати? А мій батько казав, що це ти повинен помалювати себе на чорно, якщо хочеш далі бути нашим королем! Тугабанія для тугабаїв!

(*На порозі хати стає Віра*)

ТОЛЬКО: Це щось пахне революцією! Тугабанія для тугабаїв! Ти звідки це взяла?

КУГА-МЕКУ: Це твоя добра сестра Рог-Маду нас цього навчила! Навіть ваш великий поет Тарас

Шевченко сказав: «В своїй хаті своя правда і сила і неволя!»

ВІРА: ...і сила і воля, Куга-Меку!

КУГА-МЕКУ: (*поправляєтья*) так, так, і сила і воля!
В своїй хаті своя правда і сила і воля!

ВІРА: Це правда, Тольку! Це я їх навчила! Україна для українців — Тугабанія для тугабаїв! Може не так? Але що ви тут політику розводите! Тольку, йди скоро до хати і швидко перебирайся у свої королівські шати! Ти знаєш, що зараз починається тут фестиваль пісні і танцю з нагоди третьої річниці нашого прибуття до Тугабанії і твого королювання. А ти, Куга-Меку, бігай по дівчат, клич оркестру і кажи Бам-Буні, хай приходить сюди з почесною гвардією! Ти від чогось кошова тугабайських пластунок! (*Може бути: сумівок, одумівок, мунівк, залежно, хто ставить виставу*)

КУГА-МЕКУ: (*стає на струнко*) Сильно, красно, обережно, бисто! (*вибігає*)

ТОЛЬКО: Цей фестиваль з нагоди третьої річниці мого королювання мені зовсім не на руку! Ти знаєш! Тугабаї поробилися націоналістами і не хочуть мене більше за короля. Вони хочуть свого! А ти знаєш, що вони роблять з королем, якого вони скидають з королівства? Роблять з нього печеню на дико!

ВІРА: Це все правда, що ти говориш, але на це є рада! Дуже просто! Ти не допусти до того, щоб вони тебе аж скидали. Зречися своєї королівської корони сам сьогодні на цьому фестивалі і передай її Мумбі, як своєму наступникові! Буде і вовк ситий і коза ціла! Я й так вже маю досить цього корпусу миру! Я вже стужилася за своїми! Навіть за курсами українознавства!

ТОЛЬКО: Я також! Ти це розумно придумала з тією абдикацією. Краще самому зрентися королівства, ніж мали б мене скинути і з'їсти!

ВІРА: негайно дамо знати Славкові, щоб прилетів сюди за нами літаком! Іди переодягайся!

ТОЛЬКО: Мушу придумати собі ще відповідну абдикаційну промову! *(виходить)*
(Вмашеровують воятники тугабайв, без стисів, під командою Бам-Буни в генеральському мундурі і з вишиваною сорозкою)

БАМ-БУНА: *(командує)* Квамаде бум-бура кобила тпру! *(вояки стають)*. Квамаде бум-бура кобила ну! *(маршують далі й утворюються двома рядами або одним рядом на задньому пляні сцени)*. Квамаде бум-бура кобила тпру! *(вояки, що тупцювали на місці, зупиняються. Бам-Буна підходить гордо на перед сцени. До публіки)*: Мої вояки найкраще вишколені і здисципліновані в цілій Африці! Най сховаються пластуни і сумівці! *(нобагиз Віру)* О, вибачай, чарівна біла квітко України, що я не завважив тебе! Папуга, це найкраща птаха в світі, але ти стократ краща від папути! Сова наймудріша птаха на світі, але ти стократ мудріша за сову!

ВІРА: Ти дуже ласкавий для мене, генерале Бам-Буно. Я ще таких чудових компліментів від нікого не чула! Чим я заслужила в тебе таку ласку?

БАМ-БУНА: Біла квітко України! Я вже давно хочу поговорити з тобою про це... Але я тільки в бою дуже відважний, а з дівчатами я дуже несміливий...

ВІРА: Говори сміливо, генерале Бам-Буно! Яка це справа? Чи може маю навчити твоїх вояків нову українську маршову пісню?

БАМ-БУНА: *(заперезує головою)* Н-н-ні!

ВІРА: А може хочеш, щоб я вишила тобі нову українську сорочку до твого нового парадного мундира?

БАМ-БУНА: Н-н-ні!

ВІРА: Що ж це за така справа, генерале Бам-Буно?

БАМ-БУНА: Це така справа, біла квітко Рог-Маду, що я... що я і ти... що ти і я... що ми...

ВІРА: *(вибухає сміхом)* Що ми, що ви, що вони... З української граматики дуже добре, генерале Бам-Буно! *(сміючися, вибігає)*

БАМ-БУНА: *(підскакує на радощах)* Біла квітка Рог-Маду сказала: дуже добре, генерале Бам-Буно! Вона погодилася бути моєю жінкою! Чи не так? Тепер, на радощах, я можу затанцювати собі українського гопака! *(танцює. В танець можуть вступити також і його вояки)*
(Входить Мумба в зарівницькому одязі і з парасолею).

МУМБА: *(сміючись, приглядається. Вояки, побазивши Мумбу, перестають танцювати. Танцює тільки БамБуна, не завваживши Мумби. Мумба стиняє Бам-Буну)* Ти що, генерале, з глузду з'їхав?

БАМ-БУНА: О, ні... це тільки так... на радощах.

МУМБА: На яких радощах? На яких радощах?

БАМ-БУНА: Я... я здав іспит з української граматики!

МУМБА: А вони *(показує на вояків)* також здали іспит з української граматики?

БАМ-БУНА: *(визеїрюється до вояків)* Що? Ви чого танцювали? То я здав іспит з української граматики, чи ви? *(командує)* Квамаде бум-бура кобила ну! *(вояки уставляються на задньому пляні сцени, як попередньо, і маршують на місці).* Квамаде бум-бура кобила тпру! *(вояки зупиняються)*

МУМБА: *(таємнизо)* Маю тобі щось сказати, Бам-Буно. Але пс-с-ст! *(бере його набік)* Сьогодні минає три роки, як до нас прийшов цей посланець від короля Трудо-Буби, а ми зробили його своїм королем. Він не був злий. Він і його сестра принесли нам високу українську культуру. Але вже досить! Треба, щоб нашим королем був наш чоловік! Тугабанія для тугабаїв! Сьогодні на фестивалі це зробимо! *(робить рух рукою по горлі. З-за сцени гути барабан)* Вже йдуть! Уважай на мій знак! *(На сцену вбігають муринські хлопці і дівчата в українських одягах. Так само в українському одязі Віра).*

(Віра уставляє їх групою напроти входу на сцену)

УСІ: Король Квата-Куба іде! Король Квата-Куба іде! *(На сцену входить парадний похід, якщо можливо, з музикою. Короля Квата-Кубу вносять у лектиці. Лектику кладуть посередині сцени на підвищенні. Король Квата-Куба у гервоній киреї з короною на голові. Віра дирижує хором)*

ХОР: *(співає)*

Слава, слава, Квата-Куба,
О, ти батьку наш,
Ми з тобою на ворога
Підемо всі враз!
Гей, всі враз!

УСІ: *(плещуть в долоні, кричать)* Слава! Слава королеві! Слава Квата Кубі! *(Мумба і Бам-Буна стоять збоку і перешіптуються. Квата-Куба розкланюється, потім встає і промовляє)*

КВАТА-КУБА: Мої дорогі піддані! Три роки тому я, король Квата-Куба, і моя сестра Рог-Маду прибули сюди, до вас, у вашу джунглю, щоб вам принести світло української культури. Я приніс ва-

шому народові тугабаїв нову демократичну систему. Завдяки цій демократичній системі у вашому народі є вже, так як у цілому культурному світі, свої партії, завданням яких є поборювати одні одних, щоб вибороти тугабайському народові кращу долю. Сьогодні мені і моїй сестрі Рог-Маду кінчається мій контракт з корпусом миру, який нас сюди прислав, і сьогодні я перестаю бути вашим королем, а моя сестра Рог-Маду вашим міністром освіти! Ми вертаємося назад, звідки приїхали!

МУМБА: *(до Бам-Буни)* Ти чуєш? Він сам зрікається королівства! Пропав наш обід!

БАМ-БУНА: Пропала моя біла квітка з України, Рог-Маду! *(співає крізь сльози)* Що ж я, бідний, буду діяв... *(голос надривається від плагу)*
(Серед народу робиться гармидер. За проводом Куга-Меку всі позинають скандувати)

ГОЛОСИ: Ми хочемо Квата-Кубу! Ми хочемо Квата-Кубу!

ХОР: *(позинає співати)*

Квата-Куба! Квата-Куба!
Могутній наш король!
З України прибуде,
Муринів взяв за чуба,
Квата-Куба! Квата-Куба!
Могутній наш король!
Слава! Слава! Квата-Куба!

МУМБА: *(обурено)* Ти чуєш? Ти бачиш? Хруні! Хруні! Зрадники! На рожен їх!

БАМ-БУНА: Тугабанія для тугабаїв! Тугабанія для тугабаїв!

(Народ на сцені ділиться на дві фракції. Одні кричать: Ми хочемо Квата-Кубу! Слава Квата-Кубі! Другі кричать: «Тугабанія для тугабаїв!»)

Роздвоєння. Одні одним погрожують. По хвилині такого замішання і галасу Тільки підносить руку і народ успокоюється)

КВАТА-КУБА: Мої вірні піддані! Бачу, що серед вас знаменито прищепилася ідея народної демократії! Але пам'ятайте також велике гасло моєї батьківщини України: «В єдності сила народу!» А щоб та єдність серед вас запанувала, то хтось мусить за вас ту справу вирішити, а ви мусите його послухати. Тим, хто цю справу вирішить, буду я! *(звертається до Мумби)*. Великий чародію народу тугабаїв, Мумбо, приступи ближче! *(Мумба підходить до престоло)*. Волею моєю і цілого об'єднаного тугабайського народу іменую тебе моїм наслідником, великим королем Тугабанії і надаю тобі королівське ім'я Тумба-Мумба. *(вкладає йому на голову свою корону і накидає йому на плезі кирею. Потім бере від нього парасолю і передає Бам-Буні)*. Хай живе великий король Тугабанії Тумба-Мумба і його прем'єр міністрів генерал Бам-Буна! Тугабанія для тугабаїв!

(Загальне захоплення. Оклики: Хай живе наш король Тумба-Мумба! Слава! Тугабанія для тугабаїв! і т. п. Тільки впроваджує Мумбу на підвищення і саджає на престол. Біля Мумби стає з парасолею Бам-Буна. Оба приймають овації. Мумба шепче щось на вухо Бам-Буні. Бам-Буна підходить до Віри і виводить її на середину сцени).

БАМ-БУНА: А тепер, народе тугабайський, подякуймо нашому міністрові освіти і нашій вчительці Рог-Маду за те, що через свою Україну навчила нас любити нашу Тугабанію!

ВСІ: *(плецуть в долоні, рухами виявляють захоплення)* Слава! Слава! Хай живе Рог-Маду! Хай

живе наша вчителька! *(Овація триває досить довго)*

ВІРА: *(розкланюється)* Дорогі тугабаї! На прощання хочу сказати вам одне: ви дякуєте мені за те, що я через мою Україну навчила вас любити вашу Тугабанію, а я дякую вам за те, що ви через вашу Тугабанію навчили мене ще більше любити свою Україну! *(Плеще в долоні, тригі вклоняється. Загальне захоплення)* А тепер, святочна громадо, з нагоди абдикації вашого дотеперішнього короля Квата-Куби і вступлення на престол короля Тумби-Мумби відбудеться тут, на цьому майдані, мистецька олімпіада, в якій візьмуть участь найкращі мистецькі сили народу тугабаїв! Майстром церемонії буде генерал армії тугабаїв і прем'єр міністрів Тугабанії Бам-Буна. *(Оплески)*

БАМ-БУНА: Увага! Увага! Тихо! бо вас шляк трафить! Наша прима-балерина Куга-Меку виконає екзотичний танець: тугабайська коломийка! *(Куга-Меку танцює сольо, але кінгаюзи в розмахистому темні, захоплює з собою в танець Толька. Вони обоє танцюють, а по хвилині впадає в танець Бам-Буна, і в танці захоплює з собою Віру. Якийсь час танцюють у дві пари, а потім впадають в танець всі інші. Танець закінгується фінальним образом з королем Тумбою-Мумбою у центрі).*

ЗАСЛОНА

ВІДСЛОНА Ш. — ЕПІЛОГ

Та сама джунгля, що в першій відслоні. На дереві прибіта таблиця: Автобусна станція Тугабанія. На передньому пляні сидять на своїх клунках Только і Віра. Вони пристойно одягнені, але з деякими деталями муринської ноші. Чекають на автобус. Віра з книжкою в руці, видно, що щось взиться. Только відгиняє гемодан і витягає одну за одною книжки. Бере одну і позинає уважно гитати. По хвилині нетерпляге:

ТОЛЬКО: Коли врешті прийде цей автобус? Має ходити точно раз в місяць, а ми вже два місяці виходимо на цю автобусну станцію, і все даремно! автобуса, як нема, так нема! За цей час я вже цілу історію України напам'ять вивчив!

ВІРА: Бачу, що ти, Тольку, затужив за курсами українознавства! В Торонті треба було тебе тягнути на лекції воловодом!

ТОЛЬКО: Мені здавалося тоді, що найкраще жити тому, хто нічого не знає і нічого не потребує робити. Тепер я трохи змінив свою думку.

ВІРА: Ти казав колись, що волиш бути першим серед анафальбетів, як останнім серед учених.

ТОЛЬКО: Я вже був першим серед анафальбетів і маю того досить! Тепер хочу бути першим серед учених! Я вже переробив усі твої підручники!

ВІРА: Не бійся, я добре бачила, як ти кожного ранку закрадався до моїх книжок, але я нічого не казала, щоб тебе не відстрашити! Я навіть підкладала тобі мої книжки так, щоб ти вчився за програмою

навчання. А ти нічого не знав! Ха-ха-ха! Як приїдемо до Торонта, то можемо обоє сідати до матури!

ТОЛЬКО: Коли б лише вирватися з цієї джунглі! Щодня виходимо на цю станцію з нашими клунками, і що з того?

ВІРА: Чекай! Може наш лист вже дійшов до пластової станиці в Торонті. Славко щось вже там для нас придумас! О, Боже! Якою інакшою я вернуся до Торонта! Мені здається, що я виконала серед цих тугабайв місію мого життя! Ми навчили їх бути самостійними, керувати своєю державою!

ТОЛЬКО: Одним словом ми навчили їх того, чого сами не вміємо!

ВІРА: Тольку, не будь циніком! Найлегше є вчитися з чужого досвіду! А крім цього, ми обоє здобули в тугабайському народі для України приятеля! Вони на нас завжди будуть пам'ятати!

ТОЛЬКО: Що нам з такого приятеля, що сидить в Центральній Африці?

ВІРА: Тугабанія тепер самостійна держава! І то у великій мірі завдяки нам!

ТОЛЬКО: Так, ми дали їм те, чого сами не маємо! *(Чути шум літака)* Чуєш? щось гуде! Це наш автобус надходить!

ВІРА: Ні, це десь високо вгорі! Може це літак? *(Обоє заглядають за літаком)* Але звідки б тут літак взявся?

ТОЛЬКО: *(показує вгору)* А бачиш? Там летить літак! Ні це гелікоптер! Вертольот! Гуррра-а-а!

ВІРА: О, Боже! Щоб тільки нас побачив! *(Махають хустинами, кричать)* Осідає, бачиш? Осідає! Вже осів, тут зовсім близько! Берім наші манатки і біжим! Скоро! Скоро! *(Кидається пакувати книжки в чемодан)*

ТОЛЬКО: Спокойно, спокойно, як казав Малахій Стаканчик! Бачиш хтось зійшов з вертольота і щось розпитує у муринів. Йде просто сюди. *(Обоє підскакують на радіощах)* Йде просто сюди! Я завжди кажу: ще ніколи не було, щоб якось не було! *(Входить Славко в однострої пластовому або іншої молодіжної організації, яка ставить п'єсу, стає на струнко і вітається приписаним привітом).*

ВІРА і ТОЛЬКО: Славко! *(кидаються йому в обійми)*

ВІРА: Славку! Як ти сюди дістався? Це неймовірно!

ТОЛЬКО: Чи ти отримав нашого листа?

СЛАВКО: Так! Отримав листа, сів на літака і прилетів сюди! Розуміється, щоб вас забрати!

ВІРА: Тільки, ти чуєш, як він це говорить? Отримав листа, сів на літака і прилетів сюди! Так, якби сісти на літака і приїхати сюди, в Центральну Африку, було те саме, що сісти на велосипед і приїхати з Квіну на Блур до Пластового дому!

СЛАВКО: Ти забула, Віро, що від часу, як ви обоє виїхали до Африки до своїх тугабаїв, минуло вже три роки! Тепер в Канаді аероплянізація. А вертольоти, як мужи, понад Торонтом побренькують! Я закінчив пластовий курс пілотів і літаю тепер з Етобінок до Пластового дому малим одноособовим вертольотом! На даху Пластового дому є маленьке летовище.

ТОЛЬКО: Славку, спам'ятайся! Твоя фантазія має короткі ноги!

СЛАВКО: Не віриш? То побачиш. Цього вертольота, що я ним прилетів сюди, я позичив у нашій таборовій кухні на Пластовій Січі у Грефтоні. Вліті возимо ним молоко з Торонта для таборової кухні!

ВІРА: Непоправний Славко! Він все фантазує!

СЛАВКО: А від чого я пластун? Ну, забираємо ваші манатки і гайда назад до Торонта!

(Всі троє забирають клунки і звертаються до виходу. Здалека гуги голос Куга-Меку)

КУГА-МЕКУ: Почекайте! Почекайте! Подождіть! *(вбігає на сцену. Одягнена у тугабайський одяг. У руці великий клунок)* Добре, що ще вас наздогнала! Візьміть мене з собою! Прошу вас!

ТОЛЬКО: Куга-Меку! Що з тобою? Куди ти вибіраєшся?

КУГА-МЕКУ: З вами до Америки! До самого Нью Йорку!

ТОЛЬКО: Ти збожеволіла? Що ти будеш робити в Нью Йорку?

ВІРА: Дорогенька Куга-Меку, це ж безглуздя, щоб ти з нами летіла!

КУГА-МЕКУ: Зовсім не безглуздя, бо я знаю, чого я туди їду і що я там буду робити! Ви не чули сьогодні останніх вістей по радіо? Ні? Отже я вам скажу новину: сьогодні передавали з Нью Йорку, що Тугабанію односторонньо прийнято до Об'єднаних Націй!

СЛАВКО, ВІРА і ТОЛЬКО: Гурра! Хай живе член Об'єднаних Націй — Тугабанія!

ТОЛЬКО: Але ж, Куга-Меку, при чому тут твоя подорож до Нью Йорку? Що ти будеш там робити?

КУГА-МЕКУ: *(поволі і з притиском)* Буду заступати Тугабанію в Об'єднаних Націях як її амбасадор!

ТОЛЬКО: Куга-Меку гратулюю! Це чудово!

ВІРА: Розуміється, що ти летиш з нами!

СЛАВКО: Якраз є ще одно місце для пані амбасадора!
(Всі радіють, обіймаються)

КУГА МЕКУ: *(підносить руки, щоб їх успокоїти)* А ви знаєте, яке буде моє перше домагання в Об'єднаних Націях в імені Тугабанії?

ВІРА: Ну, кажи, яке?

КУГА-МЕКУ: *(поволі з притиском)* Я буду домагатися в Об'єднаних Націях — незалежності України!

(На облизгях і в позах Віри, Толька і Славка застигає вираз несподіванки і безмежної радості. Німий образ у цій позиції).

ЗАСЛОНА

П'ЄСИ ДЛЯ ТЕАТРУ ЮНОГО ГЛЯДАЧА:

КОРОЛІВСЬКІ ШАТИ

Сценічний жарт на одну дію за Андерсеном

ДІЙОВІ ОСОБИ:

Король

Маршал двору

Міністр

1-ий кравець

2-ий кравець

Поет

Два дворяни

*Королівський поет, пажі, сторожа. Авдієнційна заля.
В глибині королівський престол. На стіні портрет короля.
З боку велике дзеркало.*

ЯВА 1.

Маршал, потім Міністр

МАРШАЛ: *(оглядає через пенсне з ружкою, чи заля в порядку. Портрет короля на стіні висить криво, маршал поправляє його, але заки вернеться на своє місце, портрет знову перекривлюється. Маршал, високий, худий, хворий на гостець і шкутильгає. Час від часу хапається за коліно. Входить міністр)*

МІНІСТР: *(пузатий, хворіє на шлунок і має гикавку)*
Добрий день, графе! Г-к... Як бачу, маршал двору вже урядує?

МАРШАЛ: Доброго здоров'я, пане міністре. Вже все готове для авдієнції... Як шановне здоров'я пана міністра? Як шановний шлуночок?

МІНІСТР: Спасибі, спасибі, вчора ввечорі трошки відбивалося кислим... але сьогодні вже менше. Г-к... Пілюлі доктора Деринирки діють знаменито, а як ваш гостець?

МАРШАЛ: Дякую, дякую, як завжди: коли у правій ломить, то в лівій шпигас, а як у лівій ломить, то в правій шпигас. Сьогодні саме у правій ломить... *(хватається за праве коліно)* О-ой... Це завжди так в авдієнційний день.

МІНІСТР: *(до себе)* То зависть йому так по костях ходить! *(до маршала)* Спочуваю, спочуваю вам. А як його величність король, чи скоро появляться на злі?

МАРШАЛ: Його величність король тепер в одягальні. Саме минає дві години, як почали одягатися. Тож повинні вже незабаром появитися тут.

МІНІСТР: Його величність.. г-к... король більш усього люблять одягатися, і коли про інших королів кажуть: його величність тепер на державній раді, то про нашого короля кажуть...: його величність в одягальні.

МАРШАЛ: Його величність мають окремий одяг на кожну годину дня і відомі у всьому світі тим, що більше часу проводять на нарадах із своїми кравцями, як на нарадах із своїми міністрами...

МІНІСТР: Тим краще... г-к... Тим краще для держави, бо король не перешкоджає міністрам у справуванні влади!

МАРШАЛ: І завдяки тому в нашій країні майже кожен кравець — це орденоносець, а покази модних одягів збирають більше публіки, як авторські вечори найбільших поетів, або вистави найкращих малярів!

МІНІСТР: До речі! У мене з'явилися сьогодні два закордонні кравці і просили мене стати для них протектором перед його Величністю. Вони привезли для його Величности короля якусь надзвичайну тканину і обіцяють зшити з цього матеріялу королівські шати, яких не мав ні один король на світі.

МАРШАЛ: Що ви кажете! *(хватається за коліно)* Ой, шпигнуло! У самісінький стрижінь шпигнуло! Ви пане міністре, завжди маєте щастя. Не мине вас знову якийсь орден! Його Величність не від сьогодні шукають такого одягу, яким могли б здивувати весь світ. Скажіть, будь ласка, а... якаж це тканина, парчева, чи може оксамитна?

МІНІСТР: Уявіть собі, маршале, що ці кравці не хотіли показати мені тієї тканини, а просили особистої авдієнції у самого короля. Вони обидва є тут у ждальні. *(Маршалові на вухо)* За посередництво і допомогу дещо припаде й вам...

МАРШАЛ: Можете бути певні, пане міністре, що його величність вислухають обох кравців першими і не пошкодують грошей, щоб набути цю тканину. А ось і його величність надходять.

Я В А 2.

Ті ж і король, за ним входить його поет.
(Міністр і маршал схиляються і тривають у глибокому поклони)

КОРОЛЬ: *(входить, стає посеред сцени і пишається одягом)* Но, чому мене не подивляєте, чому нічого не говорите? Мушу скасувати ці поклони, бо вони перешкоджають моїм підданам подивляти мене. Ну, як я вам подобаюся?

МАРШАЛ і МІНІСТР: Ах, надзвичайно! Це чудовий одяг!

КОРОЛЬ: *(показується їм з усіх боків)*

МАРШАЛ і МІНІСТР: *(за кожним поворотом короля)*
Чудово! Чарівно! Прегарно!

МАРШАЛ: Немає на світі короля, який зодягався б краще за вашу величність!

КОРОЛЬ: *(задоволено)* Мня... мня... мня...

МІНІСТР: Кожний новий одяг вашої величності — це нищівний удар у серце ворогів нашої країни.

КОРОЛЬ: Мня... мня... мня... Кравець, який шив цей одяг, дістав від мене орден і звання «героя білої

фастриги». Ми вміємо цінити заслуги наших видатних людей. Але спішімося, бо час летить і незабаром я знову мушу йти переодягатися! *(сідає на престол, довкруги уставляється погет)*

МАРШАЛ: Ваша величносте! Перша справа сьогоднішнього дня — це приїзд з-за кордону у вашу столицю двох славних кравців...

МІНІСТР: *(перебиває йому)* Що так скажу, геніїв кравецького мистецтва. Я дозволив собі запросити їх сюди, щоб ваша величність могли особисто побачити твори кравецького духа.

МАРШАЛ: *(хватається за коліно)* Ой, шпигнуло! Друга справа, ваша величносте...

КОРОЛЬ: Досить! Мовчати! Немає ніяких других справ, коли справа кравецького мистецтва на порядку дня! Мня... мня... мня... Не прийму сьогодні ніяких послів, ані делегацій! Давати сюди кравців!

МАРШАЛ: *(плеще в долоні. Відгиняються двері, входять два кравці, вносять скриню і стають перед престолом, як остовпілі. Король задоволений встає, щоб краще показати їм свій одяг, повертається на всі боки)*

МАРШАЛ: *(підбігає до кравців)* На коліна! На коліна перед їх величністю!

1-ий КРАВЕЦЬ: Не падаємо на коліна, бо не можемо відірвати очей від вашої королівської особи. Ми люди закордонні, ми не одне бачили, але такої постаті, такої фігури, ми досі не бачили ні в одного короля.

2-ий КРАВЕЦЬ: Мій майстер каже правду! Не бачили!

КОРОЛЬ: Мня... мня... мня... а — моя елеганція, що? Мій одяг, як?

1-ий КРАВЕЦЬ: Одяг вашої величності? *(оглядає. Легковажно)* Одяг? Но, не хочемо критикувати тутешніх кравців, але цьому одягові бракує ще дуже багато до досконалости.

2-ий КРАВЕЦЬ: Мій майстер має повну слухність! Це не одяг, а страхопуд на горобців!
Серед двору збентеження, король встає з престолу. Грізно)

КОРОЛЬ: Що? Мня... мня... мня... Як ви смієте? За таку образу, звелю відкряти вам голови тупими ножицями!

1-ий КРАВЕЦЬ: Ваша величносте, не каюся за свої слова: така постать, така фігура, така статура, варта багато кращого одягу і багато кращої тканини. Дозвольте нам, ваша величносте, показати вам тканину, справді гідну того, щоб зодягнути постать вашої величності. Це тканина, якої не бачив світ, тканина найкраща, яку лише можна собі уявити, тканина, що вийшла з-під рук найгеніяльніших ткачів.

КОРОЛЬ: Мня... мня... мня... Ага, ага, ну, то хай буде. Хочу оглянути цю вашу тканину. Якщо вона мені сподобається, то зшиєте мені з неї одяг, а як не сподобається, то скажу вам відкряти ті ваші капустяні голови найтупішими ножицями в цілому моєму царстві.

(1-ий кравець хоче тікати, тягне за собою другого кравця)

2-ий КРАВЕЦЬ: *(відмахується і бере його на бік)* Не бійся, капустяна голово. Ти тільки добре підбріхуй, а заробимо сьогодні гору золота. *(до короля)* Звольте, ваша величносте, вислухати нас: ми покажемо вашій величності нашу тканину, але мусимо попередити вас, що вона має одну тайну...

КОРОЛЬ: Мня... мня... мня... Тайну?.. Ага, ага.: тка-
нина — має тайну! О, як то важко керувати дер-
жавними справами!

1-ий КРАВЕЦЬ: Так, вона має одну тасмну прикмету.

КОРОЛЬ: Тасмну прикмету? Яку знову тасмну прик-
мету? Мня... мня... мня...

1-ий КРАВЕЦЬ: Ваша величносте! Тасмна прикмета
нашої тканини полягає в тому, що її зовсім не
бачать ті люди, що не надаються в уряді на своє
становище, або такі люди, що їх у простій мові
називають дурнями.

*(Король і двір, не розуміючи, здивовано перегля-
даються).*

КОРОЛЬ: Дозволь, дозволь, кравче! Тут щось не до
ладу. Цієї тканини не бачать ті люди...

2-ий КРАВЕЦЬ: Так! Не бачать ті люди, які в уряді
не є на своєму місці, і які є звичайними дурнями.

КОРОЛЬ: А хто в такому випадку її бачить?

1-ий КРАВЕЦЬ: Бачити і подивляти красу цієї ткани-
ни може кожний, хто є в своєму уряді на своєму
місці, і хто не є дурень, тобто, напр., ваша велич-
ність, пан міністер, пан маршал...

МАРШАЛ: *(здоволено підхоплює)* Одним словом
кожний, хто є на своєму місці і не є дурень! Зов-
сім ясно!

КОРОЛЬ: Вже все розумію тепер... мня... мня... мня...
Отже цієї вашої тканини не бачить той, хто... хто...
будь ласка, пане міністре, ці державні справи так
втомили мій мозок...

МІНІСТР: Це дуже просте, ваша величносте! Цю тка-
нину бачить тільки той, хто у своєму уряді є на
своєму місці і не є дурнем. О!

КОРОЛЬ: А, правда, правда! Я це розумів відразу!
Мня... мня... мня...

1-ий КРАВЕЦЬ: Ваша величність незвичайно швидко збагнули тайну нашої тканини. Але ми хочемо попередити вашу величність, що вона рівночасно і найдорожча тканина на світі! Вона коштує...

КОРОЛЬ: *(перебиває)* Ані слова більше! Мня... мня... мня... у мене вистачить скарбу на те, щоб заплатити за неї! Швидко показуйте мені цю тканину. *(Кравці відгизняють скриню, вона порожня. Кравці рухами наслідують, мов би виймали з неї зові тканини, розвивають її, простеляють перед огима короля і двора. Збентеження і мовганка)*

МАРШАЛ: *(швидко виймає і прикладає до носа пенсне. Збентежено до себе)* Що це? Я нічого не бачу! Ані однієї ниточки з цієї тканини не бачу! Невже я не надаюся на становище маршала? А може я такий дурень? Ой, недобре! Аж тепер король пізнається на мені! *(Міністр і король то приглядаються здалека, то підходять ближче)*

МІНІСТР: *(до себе)* Нічого не бачу! О, Боже, значить я г-к... значить я не на своєму місці... Значить — я дурень! За ніяку ціну не смію признатися до того...

1-ий КРАВЕЦЬ: *(Показує тканину кожному зокрема)* Ось погляньте тільки, які тут прекрасні узорі! Ця тканина — це вершок ткацького мистецтва. Бачите, як ці взори переплітаються один з одним із найдокладнішою симетрією. Прошу звернути увагу, як один взір дискретно переходить в інший ще кращий і ще багатіший!..

2-ий КРАВЕЦЬ: Відкривайте широко очі і подивляйте! Цей товар сам себе хвалить!

1-ий КРАВЕЦЬ: А чи не вражають вас своєю красою ці прегарні кольори? Вони подібні до найніжніших кольорів веселки, а вибагливістю вони пере-

вищують забаганки нашої фантазії... Чи не так, ваша величносте?

КОРОЛЬ: Мня... мня... мня... *(до себе)* Я нічого не бачу! Невже я не на своєму місці, або просто таки дурень? мня... мня... мня... Маршале! Маршале!.. Кажу ти перший, як подобається тобі ця тканина? *(мовганка)* А може ти, її не бачиш? *(Маршал живо заперезує головою)* Ну, як вона тобі подобається?

МАРШАЛ: Не дивуйтеся, ваша величносте, що я мовчу, це моє захоплення не дає мені промовити слова, а до того мій гостець... О! Ох! Саме тепер почало шпигати у праве коліно!..

МІНІСТР: Дозвольте, ваша величносте, що я перший висловлю свою думку. Це найкраща тканина, яку я бачив у своєму житті. Прошу тільки поглянути на ці узори! На гнучкість цих ліній, якими вони переплітаються із найдокладнішою симетрією...

МАРШАЛ: *(перебиває йому)* При чому... при чому один прегарний взір дискретно переходить у другий, ще кращий, ще багатіший... *(отогенив підтакує, киває головами, повторює слова маршала і захоплюється)*

1-ий ДВОРЯНИН: Прекрасно! Прекрасно! Один прегарний взір дискретно переходить у другий...

2-ий ДВОРЯНИН: ...ще кращий, ще багатіший!

КОРОЛЬ: А мені... мня... мня... мня... скажу вам по правді, найбільше подобалися в цій тканині кольори... Так, кольори! Вони подібні... мня... мня... мня... вони подібні до найніжніших кольорів веселки, вони, так сказати, вони... своєю вибагливістю перевищують найвибагливіші забаганки нашої фантазії!

1-ий ДВОРЯНИН: Справді, які незрівняні кольори!
(*всі несміливо зближаються, ніби беруть тканину в руки, показують одні одним, хвалять!*)

2-ий ДВОРЯНИН: Вони зовсім нагадують кольори веселки! Прекрасні! Незрівняні!

МАРШАЛ: Як, бачите, ваша величносте, всі згідні в тому, що це прегарна тканина!

МІНІСТР: Я ніколи в житті не бачив нічого подібного, на це могу поклястися!

МАРШАЛ: Такого гарного матеріялу я теж у своєму житті не бачив!

КОРОЛЬ: Мня... мня... мня... якщо правду сказати, то я теж не бачив ніколи у своєму житті нічого подібного!

1-ий КРАВЕЦЬ: Ми безмежно раді, що наша тканина так припала до вподоби вашій величності і всьому дворові. Думаю, що можемо зараз взятися до роботи і зшити з цієї тканини для вашої величності королівські шати?

КОРОЛЬ: З цієї тканини королівські шати?

1-ий КРАВЕЦЬ: Так, ваша величносте! Коли тканина так усім подобається, то одяг сподобається ще більше!

КОРОЛЬ: А... а я... я непевний, чи в цих шатах буде мені гарно. Що ти скажеш на це, мій міністре?

МІНІСТР: Я думаю, що ні один король не мав і не буде мати такого чудового одягу, як цей!

1-ий КРАВЕЦЬ: Можемо запевнити вашу величність, що такого одягу ніякий король на світі не мав і не буде мати!

2-ий КРАВЕЦЬ: Мій майстер говорить правду і тільки правду! Не мав і не буде мати!

КОРОЛЬ: Якщо так, — то добре! Мня... мня... мня... шийте ці шати, але якнайшвидше! Я маю... мня... мня... мня... ще інші важливі державні справи!

1-ий КРАВЕЦЬ: О, це потриває зовсім коротко. Ми шиемо наймодернішою кравецькою технікою і одяг за п'ять хвилин буде готовий. Тільки, як я вже сказав, ця робота буде коштувати...

КОРОЛЬ: *(перебиває йому)* А я вже казав вам мовчати, коли говорите про кошти! Моя скарбниця виплачує вам подвійну ціну, яку собі поставите!

1-ий КРАВЕЦЬ: Найвища дяка, ваша величносте! Вже беремося до роботи! За п'ять хвилин одяг буде готовий.

(Кравці крають ножицями невидиму матерію, примірюють, шують)

КОРОЛЬ: *(остовпілий придивляється їхній роботі)* Бачу, що ви справді... мня... мня... мня... справді швидко і зручно мня... мня... мня... шисте...

1-ий КРАВЕЦЬ: За три хвилини шати будуть готові і ваша величність зможуть показатися в них народів з свого балькону.

КОРОЛЬ: Мня... мня... мня... показатися народів?.. *(до дворян)* А справді, я покажуся народів у моїх нових шатах! Люблю, коли мене подивляють!

2-ий КРАВЕЦЬ: Ось штани вже готові... попробуйте, пане міністре, які вони легкі. Мов павутиння!

МІНІСТР: *(протягає руку)* А, справді, мов павутиння! Зовсім навіть їх не чую на руці, так... тільки бачу їх, так, тільки бачу!

1-ий КРАВЕЦЬ: А ось і жакет вже готовий! Я казав, не більше, як п'ять хвилин! Можете вже, ваша величносте, одягатися! *(до другого кравця)* А ти кінчай за цей час мантію... *(до короля)* Може тут зробимо невеличкий параванчик, ваша величнос-

те? (устанавлиє двірський погет, як параван) Ось, так!

КОРОЛЬ: Мня... мня... мня... (іде за параван) Я так хвилююся... чи буде мені цей одяг лицювати... (за хвилину через голови живого паравану перелітають частини королівської гардероби)

1-ий КРАВЕЦЬ: (за параваном) Ось пантальони, ваша високосте... Правда легкі, як тінь, а які приємні в дотику... правда? Та-а-ак... чудово лежать. А тепер ще жакет... лежить, як влитий. Будь ласка, будь ласка... тепер можемо звинути наш параван. (виходить з-поза паравану і розсуває дворян, за ними показується король в самих підштанцях) Може ваша величність поглянуть до дзеркала... Будь ласка! (Король стає перед дзеркалом, остовнів)

1-ий КРАВЕЦЬ: Чи не чудово?

2-ий КРАВЕЦЬ: Ах! Як чудово!

1-ий КРАВЕЦЬ: Як прегарно прилягає ця тканина до фігури вашої величності! Як визначаються ці пишні узори на масстатичній постаті, повній мужності і сили!

КОРОЛЬ: (збентежено, то вигріщує, то протирає оці) Мня... мня... мня... (до себе) Нічого не бачу! Але не можу до цього признатися! Бо всі зміркують, що я звичайний дурень! (до міністра) Мій міністр! Що ти скажеш на цей одяг?

МІНІСТР: Я уважаю... г-к... що жакет, а головню пантальони лежать чудово! Правда, пане маршалку?

МАРШАЛ: О-о! Так, чудово, чудово! Які узори, які кольори!

КОРОЛЬ: Ви тільки підтверджуєте мою власну думку, Я мня... мня... мня... дуже задоволений.

2-ий КРАВЕЦЬ: А ось і мантия вже готова. Прошу, ваша величність, одягнути! *(закидає королеві на рамена)*

1-ий КРАВЕЦЬ: Може ваша величність зволять взяти і корону на голову?

МАРШАЛ: Маю подати корону, ваша величносте?

КОРОЛЬ: А справді! Покажуся моему народові у цілій своїй королівській величі!

МАРШАЛ: *(накладає йому на голову корону)*

КОРОЛЬ: *(пишеться)* Ну, а тепер, як я подобаюся вам?

МАРШАЛ: Ваша величносте, всі королі світу будуть заздрити вам цього одягу!

ВСІ: Прекрасно! Чудово!

МІНІСТР: Цей одяг найкращий із усіх одягів вашої величності. Я співчуваю тим дурням і людям не на своєму місці, що не можуть його бачити!

КОРОЛЬ: Мня... мня... мня... *(заглядає ще раз до дзеркала, але швидко повертається)* Я дуже задоволений... дуже задоволений вами, панове майстри. Мій скарб виплатить вам за цей чудовий одяг подвійну ціну, яку собі забажаєте. Крім цього в нагороду за заслуги для нашого престолу я відзначаю вас обох орденами «Королівської нагнітки великого пальця» і званням «героїв білої фастриги».

МАРШАЛ: Хай живуть кравці-орденоносці, герої білої фастриги!

УСІ: Хай живуть! Хай живуть! Слава! Слава! *(плещуть в долоні. З надвору гути оклики: Хай живе король, хай живуть орденосці!)*

МАРШАЛ: Ваша величносте, звістка про славних кравців і нові шати вашої величності блискавкою роз-

неслася вже по столиці. *(на дворі оклики)* Нарід хоче побачити вашу величність!

КОРОЛЬ: Мня... мня... мня... добре, добре. Я покажуся моему коханому народові.

(Слуги вносять бальдахим, під яким стає король, за ним міністр і маршал, далі поет, на кінці обидеа кравці)

1-ий КРАВЕЦЬ: Мантія! Мантія! Що ж ви не бачите, що трен тягнеться по землі? *(дворяни кидаються підносити мантію і так цілий похід обходить спершу довкола сцени, потім виходить на балькон. На дворі оклики юрби нараз вриваються, кілька хвилин панує тиша, потім один, два, а далі загальні оклики):* Хай живе король! Хай живуть кравці-орденоносці! Слава! Слава-а-а! *(на сцену вбігає поет)*

ПОЕТ: *(оглядається)* Нема ще ні одного! Ах, як я боявся, що запізнюся! Але, слава Богу, прийшов таки перший з-поміж усіх придворних поетів і перший прочитаю оду до короля з нагоди його нових шат! Цим разом уже не мене заслужена слава — ну, і мій вимріяний орден королівської нагнітки великого пальця... *(зітхає)*

(Король на голі походу входить на сцену, поет складає поклін королеві, а підвівшись збентежено протирає оці)

КОРОЛЬ: Мня... мня... мня... Оце поет, який знає і зразково виконує свій громадський обов'язок: відгукуватися своїми віршами на всі актуальні події у своїй батьківщині. Тебе зустріне за це відповідна нагорода. Далі, далі, поете, хочемо почути твої віщі слова.

ПОЕТ: Я... я... Ваша Величносте, я щасливий... щасливий, що міг написати про своє щастя... *(стає в ораторську позу і зитає)*

На майданах, на просторі,
І промови і оркестри,
Яке свято тут сьогодні,
Ой, братове і ви сестри?

З грудей слава виринає,
З грудей тисяч мільйонів,
Бо король, мов сонце світить,
На замковому бальконі!

Його шати пречудові,
Стиглий колос в щирім полі,
Славен, славен, будь між нами,
Найулюблений королю!

В цій годині історичній,
Лиш одна нам партитура
Рознять рота, як ворота,
І кричать що сили У-ра-а-а!

(Усі підхоплюють Ура-а-а!)

КОРОЛЬ: Чудово! Чудово! Ти найталановитіший з-поміж усіх моїх поетів! Нагороджую тебе орденом королівської нагнітки великого пальця і званням... героя фантазії!

МАРШАЛ: Хай живе герой фантазії! Найгеніяльніший поміж поетами! Слава! Слава!
Усі плещуть у долоні, підхоплюють оклики маршала. Поет кланяється)

ПОЕТ: Хай живе наш король! Слава! Слава! *(Король гордо сходить на престол)*

Я В А 4.

(Вбігає хлопчик з пальцем у роті)

КОРОЛЬ: А, це певно делегат від нашої патріотичної дитвори. Що скажеш на мої нові шати, мій хлопчику?

ХЛОПЧИК: *(Хвилину придивляється до короля, виймає палець з рота, показує на короля)* Ха-ха! Який смісний король! Чому він голий, чому у самих підстанцях? Він голий! Король голий!

ВСІ: *(звертають перелякані огі на короля)* Що-о-о?

КОРОЛЬ: Що-о-о?

ДВОРЯНИ: *(один до одного)* Дивіться, король справді голий! Дитина правду каже!

ХЛОПЧИК: Чому король не одягнеться? Королю, з тебе станята злітають! *(показуючи пальцем на короля)* Який смісний король! *(вибухає сміхом, за ним погинають реготатися всі. Король дивиться збентежено докола себе. Загальний регіт. Кравці, перелякані, втікають, а поет обережно бере свою поезію)*

ЗАСЛОНА

КОРОЛЬ КРИВОБОРОДЬКО

П'еса для молоді на 5 відслон
(За німецьким оригіналом)

ДІЙОВІ ОСОБИ:

Король Кривобородько, пізніше жебрак

Королівський Блазень

Король-батько

Королівна

Няня

Оверко

Князь Калитка

Князь Крутивус

Маршал двору

ВІДСЛОНА 1-ша

Королівська аудієнційна зала. Праворуч стоїть престол Короля, ліворуч Королівни. В глибині кілька сходів ведуть на підвищену колонаду, якою входять і виходять дійові особи.

Король сидить на престолі в отоженні свого двору. Йому в ногах, звернений до глядачів, сидить Блазень. На другому престолі сидить Королівна. За Королівною стоїть Няня. Ліворуч і праворуч від неї пажі. Королівський двір розміщений біля престолів.

В хвилині, коли заслона підноситься, грають фанфари. Маршал двору маєстатично сходиться із сходів і виходить на середину сцени. Він низько і з повагою кланяється наперед Королеві, отісля Королівні. Блазень сміється коротко «Го-го», пажі хіхочуть. Маршал двору кидає їм грізний погляд, стає лицем до глядачів і тричі стукає в долівку своєю палицею.

МАРШАЛ:

Два надходять тут вельможі,
І багаті, і знатні,
Женихи два гарні й гожі
Із князівської сім'ї.
Тут багато вже було їх,
Тих князенків-женихів,
Їх реєстром — книги цієї
Маю списаної пів.
Тепер номер сто дев'ятий
Перед вами стане тут,
А за ним вже сто десятий
Серць дівочих баламут.

БЛАЗЕНЬ: *(до публіки)*

Старий мій дідуньо так мовив бувало,
Що дурнів ніколи не буде замало.

ПАЖІ: *(хіхожуть)*

МАРШАЛ: *(кидає їм грізний погляд)*

Тепер, Королівно,
Без жартів і злоби,
Бери собі того,
Котрий до вподоби!

БЛАЗЕНЬ: *(до публіки)*

Тепер, Королівно,
Не грать лиш гумору,
Двох матимеш дурнів
Собі до вибору!

ПАЖІ: *(хіхожуть)*

МАРШАЛ: *(кидає їм суворий погляд)*

КОРОЛЬ: *(до Королівни)* Прощу тебе, моя кохана дитино, рішися нарешті на одного з цих женихів. Сюди приходило просити твої руки вже більше як сто князенків і королевичів, а як ти їх приймала? Ти з них сміялася і глузувала, а потім проганяла. І до того ще як! Кожний із женихів відходив звідсіль як наш найбільший ворог. А це для нашого краю грозить великою небезпекою, ти знаєш!

БЛАЗЕНЬ: Багато ворогів — багато чести!

ПАЖІ: *(хіхожуть)*

КОРОЛЬ: *(до Блазня)*

Мовчи, Блазню, тихо сядь,
Бо дістанеш двадцять п'ять!

ПАЖІ: *(хіхожуть)*

КОРОЛЬ: *(до Королівни)* Я вже старий і скоро можу вмерти, а мій престол не має наслідника. Цілий наш народ благає тебе, доню, вибери собі врешті якогось жениха і стань його дружиною.

НЯНЯ: Королівно, вислухай наших благань і вибери собі чоловіка!

БЛАЗЕНЬ: *(до публіки)*

Така вже думка є загальна,
Що мати мужа, то річ файна!

ПАЖІ: *(хіхожуть)*

МАРШАЛ: Фанфари, грайте! *(фанфари грають)*

Пан на селах і мастках,
Князь Пафнуцій де Калитка!

(Входить князь Калитка. Має на ший таблицю з номером 109. Худий, у великих окулярах, говорить тонким голосом. Підбігає гострими гранзастими рухами на середину сцени і кланяється Іх Великностям).

КН. КАЛИТКА: Чарівна пані... я є тут!..

БЛАЗЕНЬ: Мені здається, що ми це бачимо!.. Ха-ха!

УСІ: *(давлять у собі сміх)*

КН. КАЛИТКА: Мене послав мій... татусьо. Я маю... сватати тебе. Хочеш бути моєю жіночкою? Що я дуже багатий, це ти певно вже знаєш... маю теж вдома чудові книжки... і тому всі навколо вважають мене за дуже освіченого і розумного. Я... також гарний... і добре збудований...

БЛАЗЕНЬ: *(кашляє)*

ПАЖІ: *(хіхожуть)*

КН. КАЛИТКА: *(гнівно оглядається і потрясає головою)* Ну, щож? Хочеш бути моєю жіночкою?

КОРОЛІВНА: *(гордо споглядає на нього і звертається до своїх пажів)* Що ви скажете, мої пажі, на цього жениха?

1-ий ПАЖ: Ні, ах ні! Я його не взяв би!

2-ий ПАЖ: І мені соромно було би мати такого чоловіка!

КОРОЛІВНА: *(до князя Калитки)* Слухайте но ви, князю Сухолитка...

БЛАЗЕНЬ: Сухолитка! Ха! Це добре! *(загальний придушений сміх)*

КОРОЛІВНА: Я не маю відваги вийти заміж за вас, до вас можна порізатися, як до ножа!

БЛАЗЕНЬ: Дивіться, дивіться, як він почервонів! Князь Сухолитка! Я лусну зо сміху!

КН. КАЛИТКА: Що ви сказали? Сухолитка? Я називаюся князь Калитка! Це скандал! Сухолитка! *(плаксиво)* Ви... Ви з мене робите дурня! Чекайте лиш! Мій татусьо вам покаже! *(скоро відходить)*

КОРОЛЬ: Доню! Доню! Що ти робиш? Боже мій, пощо це глузування?

КОРОЛІВНА: Бо це мені приємно! Люблю поглузувати собі з них! Ці хлопці такі дурні!..

МАРШАЛ: *(виступає на середину)*
Тепер приходить інший туз,
Новий жених: князь Крутивус!
(Фанфари грають)

КН. КРУТИВУС: *(входить, на ший табличка з номером 110. Він дуже грубий і певний себе)*

БЛАЗЕНЬ:
Це раз тобі жених, нівроку,
З-переду, з-заду, ну і з боку!

КН. КРУТИВУС: О, мій Королю й Королівно! Я знаю, що ви будете щасливі, коли я скажу вам, за чим я сюди прийшов. Я прийшов сюди, щоб сказати: Королівно, будь моєю дружиною!

БЛАЗЕНЬ: *(до публіки)*
Ах, що за гордість, що за пиха,
Пожди! Королівна завдасть тобі лиха!

КН. КРУТИВУС: Мої багатства величезні, мій край не має меж, а я сам страшенно розумний. Хоч не читаю ніяких книжок, але здалека носом чую... *(нюхає)*, що де смачного вариться і печеться. Щодо апетиту, то я всіх зажену в кут! І кухня в мене перша кляса! Буду тебе, Королівно, годувати так добре, що скоро будеш так добре виглядати, як я! А до того у мене в пивниці є щонайкращі вина! Запевняю тебе, Королівно, ніколи не будеш жалкувати. Потребуєш тільки сказати: Так!

КОРОЛІВНА: А я тільки скажу: ні, Князю... князю Товстопупе!

БЛАЗЕНЬ: Товстопупе! Знаменито! Ха-ха!

КОРОЛІВНА: Я боюся вас! При вашому апетиті ви могли б з'їсти мене замість кусника поросятя! Ні! Вашою дружиною я не можу стати! Пошукайте собі справжню свиню!

БЛАЗЕНЬ: *(з радості б'є себе по колінах)* Славно! Добре йому так!

КН. КРУТИВУС: Що це має значити? Чи я добре чую? Вона назвала мене Товстопупом? Я маю шукати собі на жінку... свиню? Це нечуване! Я обурений відходжу! Я піду на цього Короля війською і помщуся за цю образу! *(відходить)*

КОРОЛЬ: Це жак! Дитино, що ти робиш? Кожного жениха ти висміваєш, кожний замість стати моїм зятем, відходить звідсіль моїм ворогом.

КОРОЛІВНА: Бо вони нічого іншого не варті! *(встає)* На сьогодні маю вже досить! Тепер іду в город відпочити трохи серед дерев і квітів. Маю вже тих моїх женихів по вуха! Ніодин з них не є мені рівний: я молода, я гарна, я багата! На цілому світі нема мені рівні!

КОРОЛЬ: Твоя зарозумілість обурює мене, моя дитино.
Остерігаю тебе: краса і молодість — це дари Божі
і хто їх надуживає, того Бог потім тяжко карає.

КОРОЛІВНА: Я не боюся! На цьому світі я живу так,
як мені до вподоби!

(Входить Маршал двору)

МАРШАЛ:

Дозвольте вам подати вість
Новий прибув вельможний гість!

БЛАЗЕНЬ: Що? Ще один жених? Гурра! Ціла ко-
медія почнеться наново!

МАРШАЛ: Цей жених — це справжній король!

КОРОЛІВНА: Король? Ах, яка різниця! Я йду тепер
в город, а король... хай почекає! *(відходить із
своїм двором)*

КОРОЛЬ: Що це за пуста, недобра дівчина! Король
старається про її руку, а вона поводить ся так, якби
це був не король, а швець! Але я з радістю пові-
таю його. *(встає)* Ходіть, ми вийдемо проти
нього. *(виходить із своїм двором)*

БЛАЗЕНЬ: *(сідає на сублерську будку і сміється)* І
що ви на це, діти? Це собі раз горда і зарозуміла
королівна, що? Ви так погано не поводитися б,
правда? Але вона від маленької дитини була
страшенно розпещена. Діставала дуже багато чо-
коляди, цукерків, забавок. А коли була нечемна,
то не діставала, так як часом ви, по тій частині
тіла, звідки ноги виростають! Ні! До неї зараз
прибігало двадцять няньок і служниць і всі зараз
гладили її і говорили: Не плач, не плач, маленька
королівно! Ніхто не смів навіть посварити на неї.
І тому вона виросла така невихована і нечемна!
Тепер вона не хоче вийти за жодного жени-
ха, хоч її старенький, добрий татусь так її про-

силь. *(встає)* Правда, ці останні два женихи не були надзвичайні. Вам вони теж не подобалися, правда? Мені також ні. Але тут були і зовсім інакші: гарні князенки. Пристійні князенки! Багаті князенки! А вона всіх їх висміяла і прогнала. Тепер, ви чули, прийшов сватати її справжній король! Я вже дуже цікавий, що вона з ним зробить? Ви теж цікаві, що?

(Входить Оверко. Їсть яблуко і оглядається)

БЛАЗЕНЬ: А що ж це за один? *(стає біля королівського престола)*

ОВЕРКО: То ви... будете король?

БЛАЗЕНЬ: *(до дітей)* Цей дурень думає, що я король! Хіба справді мені вдавати короля? Добре? *(урогисто сідає на престол)* Так, мій сину, я — король!

ОВЕРКО: *(до дітей)* Цей сорокопуд гадає, що я маю його за короля! Гм... А може справді мені прикинутися, ніби то я думаю, що він король? Так? Добре! *(до блазня)* То ви, так би мовити, король? Розумію... розумію.

БЛАЗЕНЬ: Що ти розумієш, мій сину?

ОВЕРКО: Що, так би мовити, королівна мусить бути велика красавиця, коли має такого красного татуня!

БЛАЗЕНЬ: Що? Як ти говориш до короля? Пожди лиш, я зараз скажу вишпарити тобі задок! До речі, хто ти такий?

ОВЕРКО: Я? Я, так би мовити, син мого тата!

БЛАЗЕНЬ: Ну так, я також!

ОВЕРКО: Ти також? А я й не знав, що мій татуньо має ще одного такого пташка!

БЛАЗЕНЬ: Але ж я кажу про мого батька! Дурню якийсь! Ну, кажи ж, хто ти такий?

ОВЕРКО: Я? То ти мене не знаєш? Я — Оверко, слуга нашого короля!

БЛАЗЕНЬ: Так? Ти слуга вашого короля? То твій король не міг вже знайти собі кращого?

ОВЕРКО: Кращого нема на цілім світі! Ти знаєш, я з моїм королем — за пані-брат! Він каже: Оверку — каже — нема такого другого на цілім світі, як ти! В тебе — каже — що на гадці — каже — то на язиці — каже!

БЛАЗЕНЬ: Твій король то певно той, що хоче сватати мою доньку?

ОВЕРКО: То-то й біда. *(сідає на престол королівни)* Я казав йому, щоб дав собі спокій... бо то люди різно говорять. Кажуть, що ваша королівна дуже така... розпещена, розвезена, як жидівська фанда. А я кажу: королю, кажу, пошукайте собі жінку, кажу, що не буде носа дерти, що вмів варити, кажу, і розуміється на господарстві, кажу. Але король каже: Оверку, каже, ти на тім не розумієшся, каже. Ця мусить бути мосю жінкою якраз тому, каже, що вона така зарозуміла. Ну і що ти з ним зробиш?

БЛАЗЕНЬ: А твій король багатий?

ОВЕРКО: Го-го-го, я собі думаю! Ми маємо такий замок, що ваш проти нашого, то курник! А скарб який ми маємо, мой-мой-мой! Там тобі золото і срібло і ті... як то?... дія... діамонди лежать на таких-о купах! Ваша королівна повинна собі пальці гризти, щоб дістати такого чоловіка!

БЛАЗЕНЬ: Наша королівна за багатством не питає! Важливе, чи ваш король розумний і чи гарний з себе?

ОВЕРКО: Го-го-го, ще й який розумний! Він вам майже такий розумний, як я! А гарний! О, він вам...

БЛАЗЕНЬ: ...Майже такий гарний, як ти, що?

ОВЕРКО: Отже ти не вгадав! Я цього зовсім не хотів сказати. Він найкращий мужчина, який тільки є на світі! Він має тільки один ганч: має невелику сказу на бороді, але її майже зовсім не видно. Одного разу у битві турок як заїхав йому шаблею, то кусник бороди гей би корова язиком злизала! Тепер має невеличку сказу і борода так, якби трохи крива, але цього майже зовсім не видно!

БЛАЗЕНЬ: Що? Твій король має криву бороду? То хай відразу йде додому! Наша королівна його висміє!

ОВЕРКО: Але ж я кажу тобі, що цього зовсім не видно! Зрештою, хай спробує його висміяти! Буде мати до діла зі мною!

БЛАЗЕНЬ: Ти, Оверку, дурний!

ОВЕРКО: Дурний? До такого дурного, як ти, то мені ще далеко!

БЛАЗЕНЬ: Отже ти таки дурніший за мене: ти повірив, що я справді король.

ОВЕРКО: Ні, таки ти дурніший: бо ти повірив, що я повірив, що ти справді король! Не бійся, я відразу пізнав, що ти звичайний блазень!

(Блазень зривається і хоче його бити. Надходить Король і Кривобородько. Блазень і Оверко розбігаються на боки).

КОРОЛЬ: Так, любий приятелю, стоять справи і тут нічого не порадиш. Хоч я, її батько, за вами, але мої просьби не допоможуть. Тому раджу вам: вертайтеся додому, вона напевно висміє вас, так як інших.

КРИВОБОРОДЬКО: Чому зараз тратити відвагу? Ні! Я, на всякий випадок, поспробую. Королівна не дурна, коли наперед уважно приглядається тому,

з ким має зв'язатися на ціле життя. Я роблю так само і тому так довго не женився.

КОРОЛЬ: Ні! Ні! Я також розуміюся трохи на людях! Тут було багато бравих мужчин, які просили руку моєї доньки. Але вона не тільки не прийняла їх, а ще й ганебно висміяла!

КРИВОБОРОДЬКО: Це відомо, що доньки ніколи не мають смаку своїх батьків.

КОРОЛЬ: *(сміється)* Так, так, але я таки раджу вам: ідьте звідсіль! Я дуже рад був би, як би ви стали моїм зятем, та що ж! Я переконався, що, на жаль, моя дочка занадто розпечена і своєсумна. Зерно добре, але нема нікого, хто вмів би приборкати її зарозумілість.

КРИВОБОРОДЬКО: Побачимо. Кажіть тільки вашій дочці прийти сюди.

КОРОЛЬ: Мій Боже! З вас великий оптиміст! *(до блазня)* Блазню, піди подивися, де королівна. Нехай прийде сюди разом з цілим двором. *(побагив Оверка)* А хто це той хлопець там? Геї, ти! А що ти тут робиш на замку? Ану забирайся звідсіль!

ОВЕРКО: Гов-гов! Тримай бики, бо процесія йде! Мій король наказав мені, щоб я слухав тільки його.

КОРОЛЬ: Що він каже?

КРИВОБОРОДЬКО: Це мій слуга. Він бравий хлопець. Я його дуже люблю. *(клепає Оверка по плезу)* Правда з манірами у нього гірше...

ОВЕРКО: Маніри то я маю, але не люблю, як хто говорить не до речі!

КОРОЛЬ: Що? *(сміється)* Мушу вдавати, що його не розумію!

КРИВОБОРОДЬКО: Досить, Оверку! Не будь занадто зухвалий, бо дістанеш позауш!

(На сцену входить двір. Король займає місце на своєму престолі, а Блазень сідає йому в ноги. Оверко примощується біля Блазня. Кривобородько залишається насередині сцени. Входить королівна з нянею і пажами).

КОРОЛІВНА: *(не звертаючи уваги на Кривобородька, до Короля)* Ви посилали за мною, тату? Я тут.

КОРОЛЬ: Сідай, дитино, на свій престол. Решту зараз довідаєшся.

КОРОЛІВНА: *(іде гордо попри Кривобородька і сідає на престол).*

ОВЕРКО: *(до публіки)* До сто сот! Дівчина, як цукерок! Шкода лише, що так дуже дре носа!

КОРОЛЬ: Моя кохана доню! Вислухай, що тобі скажу. Оце з'явився в нашому замку новий, вже третій сьогодні жених, що прийшов просити твоєї руки. Він наймогутніший з усіх королів у нашому суцідстві. Ніхто не дорівняє йому ні щодо багатства, ні щодо слави. Дивися, я старий, кожного дня можу померти. Звільни мене від моїх турбот, возьми собі цього бравого, шляхетного короля за чоловіка. Прошу тебе про це так, як може просити батько свою доньку.

КРИВОБОРОДЬКО: *(віддає поклін Королівні)* Королівно, послухай цього гідного дорадника, послухай свого батька! Я не вмію хвалити сам себе, тому скажу тільки це: я щиро кохаю тебе. Я бачив тебе на лицарських ігрищах і, як багато інших, був щиро захоплений тобою. Ти полонила моє серце і розум. Ця або жодна — сказало моє серце. Тому для мене було б великим нещастям, коли б я даремно стояв тут перед тобою і не знайшов твоєї ласки. Я приїхав із свого краю, щоб, за лицарським звичаєм, просити твоєї руки. Будь моєю

дружиною! Складаю тобі до стіп своє королівство, себе самого і все, що маю. Королівно, дозволь зробити тебе щасливою!

(Серед двору порушення).

НЯНЯ: *(тихо до Королівни)* Він чарівний мужчина! Королівно, візьми собі його за чоловіка!

1-ий ПАЖ: *(до другого Паж)* Який він милий, а який достойний!

2-ий ПАЖ: Ах, так! Мені він також незвичайно подобався!

БЛАЗЕНЬ: Як вона вдивляється в нього! Я цікавий, що вона йому скаже?

КОРОЛІВНА: *(на-нів привітно, на-нів глузливо)* Гарно ви сказали, шляхетний пане! Справді, ви подобалися мені! *(порушення серед дворян)*

КОРОЛЬ: *(зітхає з полегкістю. До двору)* Ах, нарешті вона подалася! Він переміг! Вона зворушена!

КОРОЛІВНА: *(встає)* Проте... заки я погоджуся стати вашою дружиною, дозвольте підійти до вас ближче і докладніше вам приглянутися. Це моє добре право. *(Вона сходить зі свого престола і гордо та пишно обходить довкола Кривобородька, докладно йому приглядаючись)* Непоганий! Непоганий! Постаєть задовільна. Ви добре збудовані! Не затонкий, не загрубий! Волосся в гарних кучерях, не затовсте і не засухе. Обличчя гарно, по мужеськи засмалене на сонці, приємно на нього подивитися. Ніс також шляхетної міри, уста гарні... але... що ж це таке? *(підходить до нього зовсім близько і приглядається до його бороди)* Даруйте за мою цікавість, але що це у вас за борода?!

КРИВОБОРОДЬКО: Це шрам від турецької шаблі, якою ранив мене у бою бісурмен.

КОРОЛІВНА: Але ж він відтяв вам кусень бороди!
У вас крива борода! Ні, ні, пане, спасибі за ласку!
Я вас за чоловіка не хочу, пане... пане Кривобородько!

ОВЕРКО: *(люто)* Що вона сказала? Мій король —
Кривобородько? Я їй покажу!..

БЛАЗЕНЬ: *(загримує його)* Не роби дурниць Оверку!
Вважай, що ти на королівському замку!

КОРОЛІВНА: *(іде назад на свій престол)*

КРИВОБОРОДЬКО: Ти назвала мене Кривобородьком,
Королівно. Нехай буде й так! Але це не змінє
справи: цей Кривобородько просить тебе твоєї ру-
ки. Він хоче жити для тебе, а коли треба, то і
вмерти для тебе!

КОРОЛІВНА: А я не хочу вас! Подумайте! Чоловік
з кривою бородою! Ні, дуже дякую. Ідть до-
дому і пошукайте собі іншої!

НЯНЯ: *(до Королівни)* Королівно, я вас не розумію!
Що це має значити? Ви проганяєте такого шля-
хетного жениха? О, Королівно, не будьте така
недобра! Візьміть цього короля собі за чоловіка!

1-ий ПАЖ: Візьміть його, візьміть! Він такий гарний!

2-ий ПАЖ: З нього буде вимріяний чоловік!

КОРОЛІВНА: Ви можете ще сто разів так просити,
а я не хочу мати чоловіка — каліку!

КОРОЛЬ: *(гнівно)* Досить! Як ти смієш говорити так
про шляхетного короля! Не хочеш його?

КОРОЛІВНА: Ні!

КОРОЛЬ: То ж знай, що мій терпець урвався! Я не
дам більше водити себе за ніс! Слухайте! Хай
кожний слухає мою присягу, якою я тепер клян-
ся: Зате, що ти своїми женихами помітала, що з
них глузувала, що їх проганяла, дістанеш тепер

свою кару: перший жебрак, що зайде сюди на замок, буде твоїм чоловіком! *(порухення серед двору)*

КОРОЛІВНА: Мій батьку! Ні! Що має значити ця твоя присяга?

КОРОЛЬ: Я дотримаю її! Іди до своєї кімнати! Я не хочу бачити тебе!

КОРОЛІВНА: *(перелякана відходить із своїм двором)*

КОРОЛЬ: *(до Кривобородька)* А тебе, шляхетний, чесний юначе, прошу пробачення за весь цей глум і насмій. Її тепер... її тепер зустрине заслужена кара. Вір мені, з усіх турбот, з усієї жури, яка є на світі — найважча жура — це недобра дитина! Бувай здоров, мій друже, вертайся щасливо додому. Від щирого серця бажаю тобі щастя! *(відходить із своїм двором. Залишається Кривобородько і Оверко)*

ОВЕРКО: Ох-ох-ох! Чи бачив хто таку зарозумілу дівчину? Але я був би їй наговорив, коли б був на вашому місці! Но-но!

КРИВОБОРОДЬКО: Сиди тихо, Оверку! Я все ж таки люблю її!

ОВЕРКО: Що-о-о? Ще й тепер? Після того, як вона вам дала такого гарбуза?

КРИВОБОРОДЬКО: Ну, скажи сам, Оверку, чи вона не гарна?

ОВЕРКО: Гарна, то так, але горда і зарозуміла!

КРИВОБОРОДЬКО: Зерно добре — сказав її батько. Вона тільки дуже розпечена, а це не її вина!

ОВЕРКО: Треба лише чоловіка, що вмів би її зарозуміість і своєумність приборкати — сказав король.

КРИВ.: *(до себе)* Я думаю, що я міг би бути тим чоловіком, але коли вона не хоче...

ОВЕРКО: І ви все таки хотіли б з нею оженитися?

КРИВ.: Очевидно! Ах, Оверку, мені здається, що коли я не дістану її за жінку, то ніколи вже не буду веселий.

ОВЕРКО: О, святий Пафнуцію! А кажуть, що це я дурний!

КРИВ.: Ти цього не розумієш, Оверку! Та що ж! Шкода моїх нарікань, вже все пропало!

ОВЕРКО: Що пропало? Ніщо не пропало!

КРИВ.: Вона ж не хоче мене за чоловіка!

ОВЕРКО: А коли мусітиме?

КРИВ.: Як ти її змусиш?

ОВЕРКО: Скажіть, чи ця Королівна справді потрібна вам до щастя?

КРИВ.: Очевидно, що так!

ОВЕРКО: То це справа зовсім проста!

КРИВ.: Якто проста? Кажи, не роби з мене дурня!

ОВЕРКО: Ви тільки вважайте: її батько поклявся тут, що віддасть її за першого жебрака, що прийде сюди на замок, так чи ні?

КРИВОБОРОДЬКО: Ну і що з того?

ОВЕРКО: А тим жебраком можете бути ви! Причепіть собі довгу бороду, щоб вас ніхто не впізнав, візьміть катеринку перед себе і співайте: Пропала надія, забили Матія...

КРИВ.: *(радісно)* Оверку! Це ж знаменитий помисл! Я справді так зроблю! Ти, Оверку, в мене мудрий хлопець!

ОВЕРКО: Це вже мені давно мій тато казав! Але ви мусите вважати, щоб вас якийсь справжній жебрак не перебіг!

КРИВ.: Я таки зараз переберуся за жебрака!

ОВЕРКО: Тільки одне ви мусите мені обіцяти, мій пане.

КРИВ.: Все, все, що хочеш! Хочеш скриню золота, хочеш замок, хочеш...

ОВЕРКО: Ні-ні-ні! Не хочу! Що я з тим усім робив би? Я хочу що інше: хочу, щоб ви зробили з Королівни порядну людину. Коли оженитеся з нею, не кажіть їй зараз, хто ви є! Нехай їй здасться, що вона справді жінка жебрака!

КРИВ.: Добре! Дуже добре! Я послухаю твоєї ради, Оверку: не піду з нею до мого замку, а...стривай... куди б найкраще піти з нею?

ОВЕРКО: Ми ж маємо ту стару, напів розвалену мисливську хатку в лісі...

КРИВ.: Справді! Це могла б бути так само добре хатка жебрака!

ОВЕРКО: Там ви мусите наперед навчити її всього, що кожна жінка повинна знати. Прятати, варити і взагалі робити все, що належить до доброї господині.

КРИВ.: Добре, Оверку! Ти пойдеш тепер просто до мисливської хатки і приготуєш все. А я зараз таки переберуся за жебрака з катеринкою.

ОВЕРКО: Але щоб ви ані трохи не милосердилися над нею!

КРИВ.: Не бійся, Оверку, обіцяю тобі. Хочу зробити з неї добру, браву жінку. А коли це станеться, тоді відгуляємо на моїм замку гучне весілля. А тебе, Оверку, жде також відповідна нагорода!

ОВЕРКО: Я не потребую нічого! Я тішуся, що ви знову будете веселі!

КРИВ.: Я вже веселий, Оверку! Бачиш? Я з радости готов тепер гопки витинати!

ОВЕРКО: О, ні, вам цього не вільно, бо ви король. Але я можу! *(перевертає кілька козлів)*

ЗАСЛОНА

ВІДСЛОНА 2-га

Подвір'я замку. В глибині фронтон замкової палати з вхідною брамою, до якої веде кілька сходиць. Ліворуз замкнена залізна брама в мурі, а праворуз у мурі мала фіртка, що веде до городу. Праворуз в глибині вхід до замкової каплиці. Діється раннім ранком.

КОРОЛІВНА: *(скоро виходить з вхідної брами палати у подорожній одежі і з ругною торбою. За нею біжить Няня)*

НЯНЯ: Королівно, що ви задумали? Що ви хочете робити? Куди хочете йти?

КОРОЛІВНА: Я йду геть! Я тут не лишуся! О, мій батько дуже помиляється, коли думає, що я буду слухатися його і зроблю все, що він хоче! Увесь двір тепер у каплиці на ранній службі Божій. Тому спішімся! Він хоче віддати мене за жебрака? О, ні! Цього не буде!

НЯНЯ: Успокойтеся, Королівно! Мені здається, що Король цього поважно не думав! Він хотів лише настрашити вас!

КОРОЛІВНА: О, ти не знаєш мого батька! Він це зробить, можеш бути певна! Він такий самий впертий, як я! Це зрештою вже всюди відомо. Цілий край знає вже про присягу короля і тисячі жебраків ідуть вже сюди.

НЯНЯ: Куди ж ви підете тепер?

КОРОЛІВНА: Я потайки перекрадуся до замку моєї подруги, що мешкає недалеко звідсіль. Ти не кажи батькові нічого. Там він мене не знайде!

Бувай здорова! *(цілує її)* Допобачення! *(хоже відійти, Няня затримує її)*

НЯНЯ: Ах, Боже, а мене залишите тут саму?

КОРОЛІВНА: *(Іде до брами, щоб вийти. За кратою брами з'являється вартовий)*

ВАРТОВИЙ: Даруйте, пані, мені не вільно нікого випустити з замку.

КОРОЛІВНА: *(гордо показує на дядем на своїй голові)* Ти що, дурний? Хіба не знаєш, хто я є?

ВАРТОВИЙ: Я знаю, хто ви, Королівно, але я маю наказ...

КОРОЛІВНА: Відчиняй браму, кажу тобі! Швидко!

ВАРТОВИЙ: Не можу, Королівно! Мені не вільно!

КОРОЛІВНА: *(звертається до Няні, тупає ногами)* Це нечуване! Вони мене замкнули! Ах, яка я люта! Яка я люта! Я спалила б цілий цей замок!

НЯНЯ: Королівно, що ви говорите! У вас вселився хіба сам чорт?

КОРОЛІВНА: Чорт? Так, чорт! Чорт уходить в мене, коли мене хто розлютить! Все мусить крутитися довкола мене! Все! Так мусить бути, бо я так хочу! *(тупає ногами)* Я мушу втекти звідсіль! Ходи! Ходи скоро зі мною! *(тягне її до замку)* Візьмемо грубий шнур і я спущуся по нім з вікна на вали замку!

НЯНЯ: Бійтеся Бога, Королівно! Ви ще поломите собі ноги!

КОРОЛІВНА: А хочби й так! Але таки поставлю на своїм! Ходи, мені все одно! *(обидві входять в браму замкової палати)*
(З катливі гути дзвони й музику. Двері відгукуються. Входить Король, за ним маршал двору і цілий двір)

КОРОЛЬ: Благословенна будь година рання, проведена у церкві на молитві. Ти скріпляєш нашого духа, підносиш наше серце до Бога, наповнюєш його вірою і надією. Бог милосердний, він зішле нам свою ласку, Він простить мені мою страшну присягу.

МАРШАЛ: Простити може Він, але вже не заверне! Присяга Вашої Королівської Милости була прилюдна, а свого слова Король не сміє зламати! Коли б сталося інакше, Ваша Милість не могли б показатися на очі народові. Нарід сміявся б, що король присягає і не дотримує присяги.

КОРОЛЬ: Ах, знаю, знаю! Присягу я мушу дотримати, але надіюся на Бога. Всі ми в Його руках. Він може так покерувати справами, що зле обернеться на добре! Ах, ніколи не треба робити нічого у гніві. Як я жалію тепер, що склав таку страшну присягу!

МАРШАЛ: І саме мусів це бути жебрак! Адже є в нашому краю ще й інші люди!.. Ну хочби... хочби... *(ударяє себе у груди)* хочби маршали двору, майстри церемонії! Знають бодай, як поводитися на дворі!

КОРОЛЬ: *(зітхає)* Ах, так! Ах, так! Тепер я жалію! Коли б не цей мій гнів! Тепер по всіх краях будуть говорити і будуть сміятися, який дурний, який безмежно глухий був Король! *(відходять усі до замку)*

(З права гути гру на катеринці, або на гітарі. Король стає на сходах перед брамою. Чути спів).

КРИВОБОРОДЬКО: *(за сценою співає)*

Пропала надія, забилося серце,
Заплакали очі мої,
Любив я дівчину, та й все ся минуло,
Важенько на серці мені...

КОРОЛЬ: Що це за спів? Що це за звуки? Ах! Невже?.. Невже це перший жебрак, що має взяти мою доньку?

(Входить Кривобородько, перебраний за жебрака, з довгою бородою, в темних окулярах. Грає і співає)

КОРОЛЬ: Хто ти такий, мій сину?

КРИВ.: Мене називають жебраком-музикою. Я чув про присягу Короля і я прийшов...

КОРОЛЬ: Ти знаєш Королівну?

КРИВ.: Королівну знає цілий край!

КОРОЛЬ: І ти хочеш Королівну собі за жінку?

КРИВ.: *(киває на potwierдження головою)*

КОРОЛЬ: Ти добре над тим подумай, чоловіче, щоб потім не жалів! Вона в мене дуже розпещена, своєумна і злісниця. Цілий день ні про що не думає, лише про цукерки, забави та гарні одяги, а коли хто не виконає її волю, то вона зараз сердиться, свариться і кричить. Вона принесе тобі одні лиш турботи, з нею ти ніколи не будеш щасливий. Це правда, що я поклявся віддати її за першого прошака, що прийде сюди на замок, але все ж ти не мусиш конечно з нею женитися. Коли вона не відповідає тобі, скажи спокійно: я її не хочу! Тоді неважна вже буде моя присяга і Королівна буде знову вільна.

КРИВ.: Але ж ні! Я хочу її! Мене не злякають ніякі її бешкети! Я хочу таки зараз з нею повінчатися!

КОРОЛЬ: Коли ти думаєш, що будеш багатий, то теж помиляєшся. Приданого вона у мене не дістане ніякого. Хіба жебрацьку торбу дам їй, а решту для неї ти вже постарася! Ну, що ж? Після цієї новини ти може справді надумаєшся?

КРИВ.: Ні, ні, Королю! Вже як буде, так буде, а я від свого не відступлю!

КОРОЛЬ: Будь же розважний, любий сину. Я радо дам тобі на пам'ятку про цей день якийсь гарний подарунок. Це буде для тебе більше варта, як жінка з такими вимогами.

(Няня і Блазень виходять з замку дуже схвилювані)

НЯНЯ: Ой лишенько! Ой горе мое! Що ж я, бідна, буду без тебе робитоньки?..

КОРОЛЬ: Що сталося, кажіть!

БЛАЗЕНЬ: Ах, Королівна! Королівна кудись щезла! Ніде не можемо її знайти!

НЯНЯ: Рано була ще в своїй кімнаті!..

БЛАЗЕНЬ: А тепер кімната порожня! Її нема ніде!

НЯНЯ: Лише з вікна звисає шнур.

БЛАЗЕНЬ: Так... прив'язаний і такий грубий!

КОРОЛЬ: Що? Що ти кажеш? Шнур з вікна?

БЛАЗЕНЬ: Га-га! Королівна утекла від свого жениха!

НЯНЯ: Ах, мій Королю, Ваша дочка мабуть уже... не живе!

КОРОЛЬ: Що ти сказала?.. Я... ах! мені темно в очах!.. Я...

БЛАЗЕНЬ і МАРШАЛ: *(підтримують його)*

КОРОЛЬ: Кажі зараз, як це сталося?

НЯНЯ: Вона хотіла втекти... але шнур був закороткий... і тоді вона скочила!.. Ах!

КОРОЛЬ: Геть звідсіль! Ідіть зараз і шукайте її! Може ще вдасться її врятувати!

НЯНЯ: Коли б тільки вона ще жила! Бідна Королівна! О, ні, ні! Її вже немає на світі... *(плаче)*

БЛАЗЕНЬ: *(сміється)* Та чого ти виєш? Вона ось іде сюди!

(Всі здивовано дивляться в сторону брами)

КОРОЛІВНА: *(входить. Її веде вартовий. Королівна до вартового)* Ти відважився мене зв'язати? Пожди! Ти того пожалієш!

ВАРТОВИЙ: Ваша Величносте, Королівна втікала і я притримав її. Вона дряпала мене і кусала. Тому я мусів, ось, скрутити її руки.

КОРОЛЬ: Пусти її! А ти, недобра дитино, не маєш сорому перед цілим моїм краєм! Ти ганьба мого роду! Ні, ніякої милости над тобою вже не маю! Твоя гордість мусить бути покарана і ти на це заслужила! Ти будеш жінкою цього жебрак!

КОРОЛІВНА: Що? Цього волоцюги? З такою бородою? Ах, ні, мій тату! Ні, ні, ні, ні! Він страшний! Ах любий, добрий тату мій, я буду вже слухатися тебе. Пришли сюди якогось чесного лицаря, я радо вийду за нього заміж!

КОРОЛЬ: Тепер вже запізно! Треба було слухатися мене давніше. Король своєї присяги не ламає!

КОРОЛІВНА: *(затуляє обличчя руками)* Ох, я нещасна! Твоя воля, тату, це для мене смерть!

БЛАЗЕНЬ: *(до публіки)* Вона плаче, бачите? А яка була горда!

НЯНЯ: Вона плаче! Моя люба дитина! Які жорстокі ці батьки! *(плаче)*

МАРШАЛ: Вона плаче! Ах!.. вона плаче!.. Що це? Мої очі також мокрі... *(плаче)*

КОРОЛЬ: Вона плаче! Бідна дитина!.. Мені теж течуть сльози з очей. *(плаче)*
(Весь двір плаче)

БЛАЗЕНЬ: *(сміється)* Маш ти! Тепер всі плачуть!
А я буду сміятися! Вона тримає обличчя в долонях, але я поб'юся об заклад, що вона не плаче!

КРИВ.: *(грає на катеринці або на гітарі і співає на мелодію «Пропала надія»...)*

Не плач, ах, не плач ти, дівчинонько любо,
Даремно сліз не проливай,
Що нині для тебе нещастя і згуба,
Те зміниться завтра у рай!..

КОРОЛІВНА: *(відіймає руки від обличчя і прислухається)* Як гарно він співає! Цей спів мене зворушує! Коли ж би він був бодай гарний чоловічина!

КОРОЛЬ: Кінець! Хай станеться, як я сказав! *(до Кривобородька)* Візьми собі її і йди звідсіля!

КОРОЛІВНА: *(падає навколїшки перед Королем)* Батьку! Благаю тебе, не віддавай мене за нього! Подумай, невже я, Королівна, маю стати дружиною жебрака?

КОРОЛЬ: Ти запізно отямилася, моя доню. Я свого слова не зламаю. Ти підеш з ним. Візьмеш з собою тільки жебрацьку одягу, бо іншого приданого від мене не дістанеш. Отже ідіть вже! В каплиці чекає на вас священик, щоб вас звінчати. *(до двора зворушено)* Ходіть, ходіть... бо я вже довше не можу!.. *(всі виходять до каплиці)*

КОРОЛІВНА: *(стоїть навколїшках і плаже)*

КРИВ.: *(хвилину дивиться на неї. До глядачів)* Тепер вона справді вже плаче. Як радо я взяв би її в свої обійми! Але вона мусить позбутися наперед своєї гордості. А щоб це сталося, я далі мушу грати мою роль жебрака. *(з криком)* Ну, годі вже ревти! Я теж волів би не женитися з тобою! Що я почну з жінкою, що не вмє нічого, тільки гуляти та їсти торти? Ходи! Король велів, щоб ми одружилися і так мусить бути!

КОРОЛІВНА: А де ж ти мешкаєш? Де твій замок?

КРИВ.: Мій замок? Ха-ха-ха! Мій замок — це мала кривобока хатина у лісі.

КОРОЛІВНА: О, горе! А скільки ти маєш для мене служанок?

КРИВ.: Якщо щурі і миші схочуть робити за тебе твою роботу, то матимеш їх досить поважну кількість!

КОРОЛІВНА: Якто? Не маєш для мене навіть одної покоївки?

КРИВ.: Чому ні! Як будеш добре поводитися з моєю старою сивою кіткою, то, може, вона час-до-часу оближе тебе своїм язиком!

КОРОЛІВНА: Ах, я нещасна! Я нещасна! Чому я не пішла заміж за короля Кривобородька! *(нагло зривається)* Ні! Я не хочу! Я не піду з тобою! *(втікає в напрямі брами)*

КРИВ.: *(біжить за нею)* Ти мусиш! Король так наказав!

КОРОЛІВНА: Ні! Ніколи! Я видряпаю тобі очі!

КРИВ.: Це ще побачимо! *(ловить її, бере на руки і виносить до каплиці)*

КОРОЛІВНА: Я не хочу! Я не хочу! *(б'є в повітрі ногами і руками)*

ЗАСЛОНА

ВІДСЛОНА 3-тя

Мала, убога кімната з дуже скромною обстановою. Стіл із зломаною ногою, кілька простих стільців, дерев'яне ліжко, шафа. Входять Кривобородько, в одязі жебрака, і Королівна. Королівна одягнена теж дуже вбого. Вона, втомлена, паде на ліжко.

КРИВОБОРОДЬКО: (кладає в куті свою катеринку, зи своєю гітару) І ось ми вже дома. Тут будемо мешкати.

КОРОЛІВНА: Ах, як тут темно і брудно!

КРИВ.: Це від тебе залежить, щоб тут було гарно і чисто. Покищо розпали вогонь і звари мені зупу.

КОРОЛІВНА: Але ж я цього зовсім не вмію! Я ніколи цього не робила.

КРИВ.: Що? Не вмієш? Зварити зупу уміє кожна перша-ліпша дитина! Отже позамітай бодай хату! Там стоїть мітла.

КОРОЛІВНА: Замітати я теж не вмію!

КРИВ.: Навіть замітати не вмієш? О, Боже! Гарну я взяв собі жінку! Що ж ти робила цілий день на своєму замку?

КОРОЛІВНА: Рано мої пажі приносили мені до ліжка чоколяду і тістечка. Потім покоївки мили мене, чесали і одягали. Після того я їздила у золотій кареті на прогулянку, а повернувшись, пробувала перед зеркалом гарні нові одяги. Після обіду я трохи спала, а потім ішла до городу і їла бомбони.

КРИВ.: Добре. А коли ж ти працювала?

КОРОЛІВНА: Працювала? Працюють тільки прості люди! А я — королівна!

КРИВ.: Ти була королівною! У мене треба працювати!

КОРОЛІВНА: Але ж я не вмю!

КРИВ.: То навчисься! Ходи сюди, я покажу тобі, як поводитися з мітлою. Наперед треба скропити підлогу водою, щоб не було пилюки, а потім треба замітати — ось так. Тепер попробуй ти.

КОРОЛІВНА: *(пробує замітати, але робить це дуже незручно)*

КРИВ.: Як ти тримаєш цю мітлу? Я ніколи не думав, що королівна може бути така дурна!

КОРОЛІВНА: Ах, я така втомлена...

КРИВ.: Добре, відпочни трохи, а я тимчасом розпалю вогонь і поставлю воду на зупу. *(розпалює в негі)*

КОРОЛІВНА: *(кладеться на ліжку)* До кого належить це велике місто, що ми ішли через нього?

КРИВ.: Воно належить до того короля, якого ти назвала Кривобородьком. Коли б ти була вийшла за нього заміж, то тепер це місто було б твоє.

КОРОЛІВНА: Ах, яка я дурна, що я не вийшла за короля Кривобородька. А до кого належать ці розлогі поля і пасовиська?

КРИВ.: До короля Кривобородька. Коли б ти була вийшла за нього заміж, то тепер вони були б твої.

КОРОЛІВНА: Ах, яка я дурна! яка я дурна, що не вийшла за короля Кривобородька. А до кого належить цей чудовий ліс, в якому стоїть твоя хата?

КРИВ.: Також до короля Кривобородька! Коли б ти була вийшла за нього заміж, то він був би тепер твій.

КОРОЛІВНА: Ах, яка ж я дурна! Яка я дурна, що я не вийшла за короля Кривобородька!

КРИВ.: *(знівно)* Слухай но ти! Мені зовсім не подобаються твої нарікання на те, що ти не вийшла заміж за іншого чоловіка, тільки за мене. Це правда, що коли б ти була вийшла за короля Кривобородька, то ти жила б тепер у величавім замку, мала б слуги і покоївки і все, чого твоє серце забажало б. Але ти його висміяла і це для тебе тепер кара. У мене ти мусиш працювати!

КОРОЛІВНА: А я не хочу!

КРИВ.: То не дістанеш їсти!

КОРОЛІВНА: То я втечу!

КРИВ.: Попробуй тільки! Але будь певна, що далеко не втечеш! Я маю дві люті собаки. Вони зловлять тебе і ще й покусують твої білі ніжки.

КОРОЛІВНА: Що ж я мушу тут робити?

КРИВ.: Утримувати в чистоті хату, варити і прати. Крім того я постараюся тобі лозини, будеш плести кошики, і льону, щоб ти мала що праяти.

КОРОЛІВНА: Але ж я цього всього не вмю!

КРИВ.: То навчись! Інші також мусять вчитися!

КОРОЛІВНА: Мої руки заніжні до такої роботи!

КРИВ.: Не бійся! Вони з часом стверднуть! Дармування у мене не буде. Самою мою катеринкою я не зароблю на нас двоє. Хотів би я купити також нові меблі, щоб у нашій хаті було гарно. Так! Вогонь вже горить і зупа наставлена. Піду ще тепер на хвилину до лісу і принесу дров.

КОРОЛІВНА: *(стривожена)* Ти йдеш геть? Але ж я боюся! Скоро буде вже темно!

КРИВ.: Хто має чисту совість, не потребує боятися нічого!

КОРОЛІВНА: Ах, ні, ні, прошу тебе не йди нікуди.

КРИВ.: Ми потребуємо дров, дурна жінко! Я зараз вернуся. *(виходить)*

КОРОЛІВНА: Попробую хіба попрятати трохи в хаті. *(прятає. По хвилині у вікні з'являється Блазень)*

БЛАЗЕНЬ: Га-га-га! *(зникає)*

КОРОЛІВНА: *(перелякано)* Хто це такий?

БЛАЗЕНЬ: *(як вище)* Го-го-го! *(зникає)*

КОРОЛІВНА: Що це таке? Я боюся!

БЛАЗЕНЬ: *(як вище)* Гі-гі-гі! *(зникає)*

КОРОЛІВНА: Цей сміх мовби мені знайомий!

БЛАЗЕНЬ: *(з'являється у вікні)* Добрий вечір, ласкава пані жебрачко! О, що я бачу! Наша пуста, зла, горда королівна працює! Га-га-га! Я лусну зо сміху!

КОРОЛІВНА: Ах, Блазню! Любий Блазню! Це ти? Звідки ти тут взявся?

БЛАЗЕНЬ: З дому. З гарного тепленького замку. Скільки ми находилися, заки ми вас знайшли!

КОРОЛІВНА: Ходи досередини! Ти сам?

БЛАЗЕНЬ: О, ні! Не сам! Тут є ще більше гостей до вас. Ха-ха!

(Входять Няня і Пажі, обвантажені клунками)

НЯНЯ: Кохана, люба Королівно!

КОРОЛІВНА: *(біжить напроти неї і кидається їй на шию)* Дорога! Кохана! Як гарно, як гарно, що ти прийшла до мене!

НЯНЯ: Я ж не могла залишити мою кохану королівну саму! *(гладить її)* Яка ви бліда, бідна дитино!

БЛАЗЕНЬ: *(входить і коміжно кланяється)* Мій поклін, ласкава пані жебрачко! *(мишкує довкола)* Правдиве жебрацьке мешкання! О, як тут чути мишами!

1-ий ПАЖ: Тут зовсім не гарно!

2-ий ПАЖ: Мені теж тут не подобається!

1-ий ПАЖ: Як погано королівна одягнена!

2-ий ПАЖ: Вона вже зовсім не є гарна!

1-ий ПАЖ: Я вже хочу іти назад на замок!

2-ий ПАЖ: А я так само. Ходім!

КОРОЛІВНА: (*радісно*) А мої малі пажі теж є тут!
Як же вам поводиться, мої діти?

ОБА ПАЖІ: (*холодно*) Дякую, добре!

НЯНЯ: (*гнівно*) Що з вами, ви невдячні сотворіння!
Зараз мені подати гарно руку Королівні і вклонитися як слід!

1-ий ПАЖ: Вона не є вже ніяка Королівна!

2-ий ПАЖ: Вона тепер жебрачка і ми не потребуємо вже згинатися перед нею і кланятися та присідати. Вона належить тепер до простих людей, і з цього ми дуже задоволені. Скільки вже вона надокучалася нам і намучила нас, як була королівною!

НЯНЯ: Ах, ви недобрі сотворіння! Як би я була знала, що ви такі, я була б прийшла сюди сама!

КОРОЛІВНА: Не свари на них, кохана Няню! Вони мають слухність. Ходи, розкажи мені, як поводиться моему батькові. (*засмужена, сідає на крісло*)

НЯНЯ: (*сідає біля неї*) Погано. Він дуже жалкує, що віддав вас за жебрака. Тужить за вами і постарівся через те дуже.

КОРОЛІВНА: Бідний батько. Скільки гризоти має він через мене!

НЯНЯ: Ах, це нелюд, а не батько! Віддати свою власну дитину так, ні з цього ні з того, за жебрака!

КОРОЛІВНА: Я сама в цьому завинила, Няню!

НЯНЯ: Мій Боже, як ви виглядаєте! Це страшне лахміття! Як ви можете взагалі тут жити! *(з огидою оглядається довкола)*

КОРОЛІВНА: Ах, Няню, якби ти знала, як зле мені тут! Я мушу замітати кімнату, розпалювати в печі. А до того мушу ще й плести кошики з лозини і прясти льон.

1-ий ПАЖ: Ти чуєш? Вона мусить працювати, так як зовсім звичайна людина!

2-ий ПАЖ: А думала, що цілий світ до неї належить!

НЯНЯ: Що? Плести кошики і прясти льон? *(бере її руки)* То ж ваші руки почорніють і вкриються мозолями!

БЛАЗЕНЬ: Праця осолоджує життя. Га-га-га!

КОРОЛІВНА: Але я докладу тепер усіх старань, щоб мій чоловік був задоволений з мене.

НЯНЯ: Він дуже недобрий для вас?

КОРОЛІВНА: Він мусить сварити на мене, бо я нічого не вмю! Він каже, що я непотріб і нездара і проклинає день, в яким прийшов на замок. Коли я не буду досить пильна, він не дасть мені нічого їсти.

НЯНЯ: *(встає)* Такий нелюд! Але я цього сподівалася і тому взяла дещо з собою. Пажі, кладіть усі речі тут на стіл!

ПАЖІ: *(кладуть режі на стіл. Королівна встає)*

НЯНЯ: Тут є трохи ласощів з замкової кухні. Тут чоколяда і бомбони. Тут шовкова білизна і гарні сукні.

КОРОЛІВНА: О, як чудово! Дякую тобі, Няню!
(У вікні появляється Кривобородько)

НЯНЯ: Я все це потайки збирала, щоб король не бачив.
(входить Кривобородько)

КРИВ.: *(гнівно)* А це що? Хто важився увійти в мою хату без мого дозволу?

КОРОЛІВНА: *(боязко)* Коханий мужу, це моя стара, вірна няня, мої пажі і мій блазень...

КРИВ.: Що? Блазень? Я сам тут скоро стану блазнем при тобі!

КОРОЛІВНА: Вони принесли мені всякі добрі речі і гарні одяги!..

КРИВ.: Ще чого не стало! Хіба на те, щоб ти дальше була така лінива і пуста, як була досі! Давай все це сюди! *(бере все зі стола)* Цього ти не дістанеш!

НЯНЯ: Але ж слухайте, будьте людиною і поведіться як слід! Ми прийшли з королівського двору!

КРИВ.: Тут не є вам ніякий королівський двір! Тут я є паном, розуміли? І щоб я вас тут більше не бачив, бо інакше пущу на вас своїх собак! *(до Королівни)* Що це значить? В хаті не попрятано! Де моя вечеря? Ти лінива, нездарна жінко, чи це я маю за тебе робити? *(вдає, що хоче її бити. Няня заслонює собою Королівну)*

НЯНЯ: Залишіть її, бо зараз видряпаю вам очі! Ви такий християнин? Хочете бити безборонну жінку?

КРИВ.: Вона заслужила собі на те, щоб її вибити, бо вона лінива і зарозуміла. *(до пажів)* А ви тепер геть звідсіль! Марш! *(викидає їх за двері)*

1-ий ПАЖ: *(перестрашений)* Я мусів іти з ними! Мені казали!

2-ий ПАЖ: Я мусів нести ці речі! Я сам був би не пішов! *(обидва вилітають за двері. Блазень регочеться)*

КРИВ.: *(до Блазня)* Геть звідсіль, ти, кольорова мавпо!

БЛАЗЕНЬ: Що, я кольорова мавпа? Ти дармограю один, ти гольтіпако! (б'є його по голові блазнівським кнутом з дзвіножками) Машш свою мавпу!

КРИВ.: Що? Ти забагато собі дозволяєш, ти... (хоже його схопити)

БЛАЗЕНЬ: (втікає до дверей, показує йому дулю і зникає)

КОРОЛІВНА: (паде зомліла) О!..

НЯНЯ: (підхопила її) О, Боже! Бідна дитина! Зомліла!

КРИВ.: (переляканий) Що? Але ж... я цього зовсім не хотів!

НЯНЯ: Як ви можете бути таким суворим до такої ніжної істоти! Ходіть, допоможіть мені занести її на ліжко (кладуть Королівну на ліжко)

КРИВ.: А тепер ідіть вже собі! Я вже сам нею заопікуюся. (Няня виходить)

КРИВ.: (коло ліжка Королівни, співає)

Спокійно спи! Солодко спи!

Кохана Королівно!

Скінчаться скоро злі часи,

Важкі неімовірно.

Як гордість зла,

Пиха твоя,

І вдача вередлива

В покору зміниться уся,

Тоді будеш щаслива!

Тоді розкаже правду всю

Тобі жебрак-музика,

Тоді пізнаєш ти, яка

Любов його велика.

ЗАСЛОНА

ВІДСЛОНА 4-та

Та сама кімната, але густа, з новими меблями і фіранками. Крізь вікно паде соняшне проміння. Королівна скромно одягнена, з заплетеними по-селянському косами, замітає кімнату, потім стріпує обрус за вікно і застелює його знову на стіл. Кладе на стіл нагіння з кавою і дві філіжанки. Потім сідає за прялку і пряде, співаючи якусь пісню. Входить Кривобородько у високих гоботах, з сокирою в руках.

КРИВОБОРОДЬКО: Чудово було в лісі! Але в хаті ще краще. Тепло і захисно. (*відкладає сокиру і капелюх*)

КОРОЛІВНА: (*встає і наливає каву*) Роздягнися, мій дорогий. Я прилагодила вже каву. (*сідають за стіл*)

КРИВ.: Дякую тобі, кохана. Ти, бачу, була пильна і моторна. Твої коші, які ти плетеш, принесли нам гарний гріш, а твої мітки, які ти напярля, люди також дуже радо купують.

КОРОЛІВНА: Я дуже рада, мій коханий, що ти тепер задоволений з мене.

КРИВ.: Так, я задоволений з тебе, моя жіночко! Де є добра воля, там і все інше буде в порядку. Скажи мені, чи ти думаєш ще коли про той час, коли ти була королівною?

КОРОЛІВНА: Той час лежить поза мною, як злий сон. Я не знаю, як я могла бути така дурна, лінива і зарозуміла. Сьогодні я просто не можу цього зрозуміти.

КРИВ.: Так, так, бо тільки праця дає задоволення. А як там з королем Кривобородьком? Чи ти думаєш ще про нього?

КОРОЛІВНА: Він часто з'являється мені у сні. Мені тепер прикро, що я так погано тоді з ним повелася.

КРИВ.: А ти ще жалуєш, що ти не вийшла тоді за нього заміж?

КОРОЛІВНА: Тепер уже ні.

КРИВ.: Подумай тільки про гарний замок, про багате життя, як би ти була стала королевою.

КОРОЛІВНА: Так, але я залишилася б була такою дурною і гордою, як була!

КРИВ.: Отже ти радо живеш зо мною?

КОРОЛІВНА: Дуже радо. Ти ж такий добрий для мене.

КРИВ.: *(сміється)* Так? Проте спочатку я таки добре сварив і перетріпував тебе, що?

КОРОЛІВНА: Ти мусів, бо інакше я була б нічого не навчилася.

КРИВ.: А коли б ти стала тепер королевою, чи ти була б знову такою лінивою і зарозумілою?

КОРОЛІВНА: О, ні! Я тепер жити не можу без праці. Я вела б ціле господарство, уважала б на службу і робила б так, щоб багато бідних людей стало щасливими. Я... але що будемо про це говорити. Я й тепер задоволена і щаслива.

КРИВ.: Це мене дуже тішить.

(З-за сцени згути голоси і сміхи)

КРИВ.: Хто це там іде? *(йде до дверей і відгиняє їх. Входять князь Калитка і князь Крутивус)*

КН. КАЛИТКА: *(глумливо)* Справді! Вона тут, наша гарна, горда Королівна.

КН. КРУТИВУС: І виглядає, як дівка від коров у неділю!

КРИВ.: Що бажають собі ласкаві панове?

КН. КАЛИТКА: О, нічого надзвичайного! Ми лиш хотіли довідатися, як мається шановна подруга?

КН. КРУТИВУС: Га-га! Так, так! Може ласкава пані жебракова зволять собі ще нас пригадувати.

КН. КАЛИТКА: *(кланяється з глумом)* Князь Сухо-литка!

КН. КРУТИВУС: *(кланяється таксамо)* Князь Тов-стопуп!

КРИВ.: Чи панове прийшли сюди, щоб насміхатися з моєї дружини?

КН. КАЛИТКА: О ні! О ні! Ми тільки хочемо зложити їй наш поклін.

КН. КРУТИВУС: Зрештою вона досить насміхалася з нас, коли була ще королівною.

КН. КАЛИТКА: Тепер, так мені здається, вона стала куди скромніша. Як же там смакує жебрацький сніданок?

КН. КРУТИВУС: У мене вона була б дістала чоколяду і торт на золотих тарілках.

КН. КАЛИТКА: Подивіться лише на цей хліб, на цей чорний разовий хліб!

КН. КРУТИВУС: Чи він не коле в ніжні зубки? Га-га-га!

КРИВ.: Як то сталося, що панове зайшли сюди, до моєї хати?

КН. КАЛИТКА: Як то? По всіх країнах пішла слава, що Королівна мусіла одружитися з жебраком-музикою.

КН. КРУТИВУС: То ж ми вибралися в дорогу, щоб знайти її. Ми хочемо знати, як їй це смакує. Га-га-га!

КРИВ.: Як бачите, панове, це смакує їй дуже добре. Вона стала доброю, роботящою жінкою.

КН. КАЛИТКА: Га-га! Вона з біди стала чесною!

КН. КРУТИВУС: Ха-ха! Бо їй нічого іншого не залишилося, що?

КН. КАЛИТКА: А ми, ми тепер для неї ті яблучка, що зависоко висять!

КН. КРУТИВУС: Тепер вона вже радо стала б жінкою котрого-небудь з нас! Ге-ге!

КРИВ.: Я сумніваюся! *(до Королівни)* Чи вийшла б ти тепер заміж за одного з цих двох панів?

КОРОЛІВНА: *(заперезує головою)* Ні!

КН. КАЛИТКА: Ах, що там! Це вона каже тепер так із злости!

КОРОЛІВНА: Але я прошу вас обох вибачити мені за те, що я була тоді така недобра для вас.

(Входить Оверко)

ОВЕРКО: Доброго здоров'ячка всім запорядком! *(до князів)* Моє найнижче шляхетним панам! Добрийдень, пане музико! Добрийдень, пані дому!

КН. КАЛИТКА: *(потихо до князя Крутивуса)* Це той дивний слуга короля Кривобородька.

КН. КРУТИВУС: *(таксамо)* Так, так! Я його знаю! Це простак і грубіян!

ОВЕРКО: Це чудово склалося, що я стрінув вас тут, пане князю Калитко і пане князю Крутивусе. Тепер я не потребую вже їхати до ваших замків.

КН. КАЛИТКА: Як то? З яким ділом?

ОВЕРКО: Маю передати вам поздоровлення від мого короля і сказати вам, що він справляє завтра своє весілля.

КН. КАЛИТКА: Що? Король Кривобородько жениться?

ОВЕРКО: Так є! І я маю обох панів запросити на його весілля.

КН. КРУТИВУС: О! Дякую дуже! Це чудово! Га-га!

КН. КАЛИТКА: Певно буде гранд забава!

КН. КРУТИВУС: І пріма їсти!

КН. КАЛИТКА: Отже нам час тепер додому, щоб приготувити все як слід.

КН. КРУТИВУС: Мусимо молодій парі привезти якісь подарунки.

КН. КАЛИТКА: Ах так, на жаль! Але я маю у себе на горищі повно старих книжок. Я вже щось там відповідного для них знайду!

КН. КРУТИВУС: А я маю кілька пляшок зіпсованого вина в пивниці. В цей спосіб його позбудуся.

КН. КАЛИТКА: Так, так, треба бути практичним! Поручаюся ласкавій пам'яті, пані жебракова. Ти чула? Король Кривобородько жениться.

КН. КРУТИВУС: Так, так, він жениться, а ти сидиш, всіма опущена, тут у лісі, як жінка жебрака! Бувай здорова! *(обидва відходять)*

ОВЕРКО: *(гнівено глядить за ними)* Пождіть лиш, ви зателепані братчики! Ви завтра витріщите баньки ось-так!

КОРОЛІВНА: Король Кривобородько жениться! *(до Оверка)* А хто його наречена?

ОВЕРКО: Його наречена? Королівна, а як же!

КОРОЛІВНА: Вона гарна?

ОВЕРКО: Ну певно! Дуже гарна! А яка багата! З інакшою мій король не оженився б!

КРИВ.: Це буде величаве весілля, правда?

ОВЕРКО: Га! Ще й яке! Ми запросили масу людей.
(до Королівни) Твій батько буде також!

КОРОЛІВНА: Мій батько?

ОВЕРКО: Ну, певно! Пивничний вищукав уже щонайкращі вина, а кухарі напекли стільки тортів... що аж страх! А добрі!.. тільки пальці лизати! Сама масляна маса, а зверху бита солодка сметана! З криниці на подвір'ї плине замість води — вино, а кожний, хто прийде, може їсти і пити, скільки йому подобається. Кажу вам, — чудесно-пречудесно!

КРИВ.: О, чи не могли б ми дістати дещо з тих добрих речей?

ОВЕРКО: Але ж певно! Певно! Та того я й прийшов! Бачите, служби на замку на стільки людей не вистачає і король сказав, щоб ви обоє теж прийшли на замок. Ти будеш помагати в пивниці при вині, а твоя жінка має в кухні мити начиння.

КРИВ.: О, дякуємо тобі дуже, Оверку! Таким чином і ми будемо мати гарний день.

ОВЕРКО: Ну, певно! Скільки там усього позалишається! Візьми на вино кілька порошніх пляшок, а твоя жінка хай прив'яже собі під фартушок кілька горщечиків, то зможе таку купу всячини з кухні настягати.

КОРОЛІВНА: (вибухає) Ні! Ні! Я не піду на замок за помивачку!

ОВЕРКО: Ото раз! Дивися на неї! Та інші пальці собі повідкушували б, щоб туди дістатися!

КОРОЛІВНА: Гості пізнають мене!

ОВЕРКО: Ну і що з того? Адже всі знають, що ти тепер жінка жебрака.

КОРОЛІВНА: Мій батько і король Кривобородько будуть бачити мене у моїй ганьбі!.. Ні! Ні!

КРИВ.: У ганьбі? Праця це не ганьба. Тільки дурні люди можуть зате погорджувати тобою.

ОВЕРКО: Так, такі, як ті два, що тількищо тут були: князь Сухолитка і князь Товстопуп. Коли ти свою роботу добре робиш, то ніякий чесний чоловік нічого поганого тобі за це не скаже.

КРИВ.: Ми бідні люди і не повинні прогаяти такої нагоди. Можемо заробити добрі гроші, а тими добрими стравами, що ти їх принесеш у горщиках, ми можемо довго жити.

КОРОЛІВНА: Прошу тебе, залиши мене тут. Я буду робити найтяжчу роботу, тільки не кажи мені іти на замок. Тільки не до короля Кривобородька!

КРИВ.: Що ж це тобі нараз сталося, жінко? Ти була така працьовита і смирна останній час, а тепер пробудилася в тобі знову твоя гордість.

КОРОЛІВНА: Ні! Ні! Я не горда! Але король Кривобородько... я була така недобра супроти нього!..

КРИВ.: Тому саме за кару ти повинна побачити його в його щасті.

КОРОЛІВНА: Ти мене не розумієш: мені важко буде побачити його з його... нареченою! Я ж його... люблю!

КРИВ.: Ти його любиш?

КОРОЛІВНА: Я... я не знаю.

ОВЕРКО: Ти думаєш, що король буде якраз дивитися за якоюсь там помивачкою в кухні. Він на тебе навіть не погляне!

КОРОЛІВНА: Прошу, прошу тебе, мій коханий! Іди сам, а мене залиши тут!

КРИВ.: Ні, ні, ти мусиш піти зо мною, я тебе там конечно потребую. Можливо, що це буде навіть для твого щастя.

КОРОЛІВНА: *(опускається на крісло, схоплює голову в руки)* Для мого нещастя!

ОВЕРКО: *(до публіки)* Її жде завтра порядне несподіванка, правда?

ЗАСЛОНА

ВІДСЛОНА 5-та

Балева зала на замку короля Кривобородька. На задньому пляні, на підвищенні стоять два престоли. Спочатку сцена пуста. Потім з протилежних боків виходять на сцену Король Кривобородько і Оверко. Кривобородько знову одягнений, як король.

КРИВ.: Оверку, де вона тепер?

ОВЕРКО: В кухні, ваша Королівська Милосте. Миє тарелі.

КРИВ.: Що ще вона казала?

ОВЕРКО: Не багато. Спочатку плакала і вбиралася: я не хочу, я не хочу! Але потім таки пішла. Тепер робить свою роботу і не дивиться ні на право, ні на ліво.

КРИВ.: А... за своїм чоловіком не питалася?

ОВЕРКО: О, так. Але я сказав їй, що він в пивниці при вині і що він пізніше до неї загляне.

КРИВ.: Але як ми її сюди спроводемо?

ОВЕРКО: Я скажу їй, що в нагороду за те, що вона була така пильна, проведу її по нашому замку.

КРИВ.: Чи вона схоче?

ОВЕРКО: Думаю, що так. Жінки всі однаково цікаві. А коли скажу їй ще, що побачить вашу наречену, то даю шию, що піде! Вона не була б жінка, якби не пішла!

КРИВ.: Подумати тільки, що це все я завдячую тільки твоєї мудрій голові.

ОВЕРКО: О, ні! Також і тому, що ви так твердо витривали у своїй ролі жебрака. Але ґрунт, що все вийшло на добре!

(Входять князь Калитка і князь Крутивус з великими китицями квітів і подарунками).

КН. КАЛИТКА: Сердечно дякую вашій милості, що запросили мене сьогодні на своє весілля.

КН. КРУТИВУС: І я радо ваше запрошення прийняв і зараз сюди причвалав. Га-га-га!

КРИВ.: Привіт вам, шляхетні панове, і дяка за честь. Гостям раді!

КН. КАЛИТКА: Поздоровляємо з весіллям.

КН. КРУТИВУС: Дай вам, Боже, що гоже, а що не-гоже, того не дай Боже!

КН. КАЛИТКА: Дозвольте за старим звичаєм вручити вам подарунок. Ось-тут він. Прошу! *(передає Кривобородькові квіти і купу книжок, зв'язаних шнурком)*

Найкращий подарунок був і є:
Вчені і розумні книжки!

(Кривобородько бере подарунок і передає Оверкові)

КН. КРУТИВУС:

І я не приходжу з порожніми руками,
А з кількома повними пляшками! Га-га-га!
Це зрештою не дивниця,
Бо в мене є власна пивниця!

(Дає квіти і кілька пляшок у кошику Кривобородькові, а цей передає їх Оверкові)

КРИВ.: *(усміхаючись)* О, за ці коштовні подарунки я вам дуже вдячний.

КН. КАЛИТКА: О, так! Ціна їх була дуже висока!

КН. КРУТИВУС: Але для вас ми не пожаліли нічого!

(Грають фанбари. Входить старий Король, за ним Блазень, два пажі і Няня).

КРИВ.: *(йде напроти них)* Вітаю вас, старий приятелю, на моєму замку! Робите мені велику честь! Як вам поводиться? *(обіймаються)*

КОРОЛЬ: Дякую вам, мій любий приятелю. Правду сказати, поводиться мені погано. Відколи я поклявся своєю страшною присягою і через те стратив доньку, велика жура налягла на моє серце. Не маю в день спокою, а в ночі сну. Їсти також не можу. Навіть в церкві під час молитви приходить мені завжди на думку моя дочка: що вона там бідна робить?

КН. КАЛИТКА: *(злорадно)* Ми вчора бачили її.

КН. КРУТИВУС: Так, так! Вона вже зовсім не є така гарна! Га-га-га!

КОРОЛЬ: *(схвильовано)* Що? Ви бачили мою дитину?

КН. КАЛИТКА: Вона мешкає в лісі, у страшних дебрах.

КН. КРУТИВУС: У старій, напів розваленій хаті.

КОРОЛЬ: Розкажіть. Розкажіть про все, прошу вас!

КН. КАЛИТКА: Виглядає, як дівка від коров!

КН. КРУТИВУС: Так, це не перебільшено!

КН. КАЛИТКА: А щічки її не є вже рожеві!

КН. КРУТИВУС: Вона їсть простий чорний хліб.

КН. КАЛИТКА: О, тепер вона вже дуже радо пішла б заміж за будькотрого з нас!

КН. КРУТИВУС: Але ми дякуємо тепер за цю честь! Га-га-га!

КН. КАЛИТКА: Тепер вона для нас запроста!

КРИВ.: Панове, як можете говорити так перед її батьком?

КН. КАЛИТКА: Якто? А вона не глузувала з нас, не насміхалася над нами?

КН. КРУТИВУС: Вона зробила з нас дурнів!

КН. КАЛИТКА: Ми ж їй нічого злого не зробили!

КН. КРУТИВУС: А тепер ми сміємося з неї!

КОРОЛЬ: Бідна дитина! Бідна дитина! Що я зробив!

КРИВ.: Не турбуйтеся. Може це все якраз вийде їй на добре!

КОРОЛЬ: Ах так!.. Цього всього не було б, коли б вона була згодилася вийти заміж за вас: О, які були б ми всі щасливі, коли б це моя дочка була сьогодні вашою нареченою. А так... сьогодні ваше весілля з іншою. Але... де вона? Я хотів би побачити вашу наречену.

КРИВ.: Наречену? *(до себе)* Що я маю сказати? *(голосно)* Моя наречена? Вона... приїде зараз шлисбним повозом. Але саме прибіг перед хвилиною посланець... подорозі зламалося колесо в кареті і...

КОРОЛЬ: А ваша наречена? Їй нічого не сталося?

КРИВ: Ні, ні! Ви скоро вже побачите її. А тимчасом зайдіть будь ласка до сусідньої кімнати, щоб покріпитися після подорожі. *(Король і Кривобородько виходять)*

КН. КАЛИТКА: Піти туди й мене кортить.

КН. КРУТИВУС: О, так! Я маю добрий апетит! *(Оба відходять. Залишаються Маршал двору, Няня, Блазень і два пажі)*

БЛАЗЕНЬ: *(скаже по сцені і нюшкує)* Тут щось не так! Тут щось не так! Тут щось не так!

НЯНЯ: Перестань, Блазню! Що тут може бути не так?

БЛАЗЕНЬ: Король жениться, а не має нареченої.

МАРШАЛ: Так, це дуже, дуже дивно!

НЯНЯ: Ти ж чув: колесо зламалося!

БЛАЗЕНЬ: Викрут! Ти не бачила, як король Кривобородько збентежився? Викрут!

МАРШАЛ: Просять не говорити так легковажно про королів!

БЛАЗЕНЬ: Я знаю, що знаю!

НЯНЯ: Що ж ти таке знаєш, ти мудрагелю?

БЛАЗЕНЬ: Дивіться: коли король жениться, то про це завжди знає цілий світ, так, чи ні?

МАРШАЛ: Звичайно так буває, так!

БЛАЗЕНЬ: І всі знають, кого він бере собі за жінку. Так, чи ні?

МАРШАЛ: Так, це знають усі!

ПАЖІ: Так, так, це правда!

БЛАЗЕНЬ: Отже? *(до пажів)* Чи ви знаєте, з ким жениться король Кривобородько?

ПАЖІ: Ні!

БЛАЗЕНЬ: *(до Маршала)* А ви знаєте?

МАРШАЛ: Ні!

БЛАЗЕНЬ: *(до Оверка)* А ти знаєш?

ОВЕРКО: Так!

БЛАЗЕНЬ: Ти брешеш! І твій король бреше також! Він щось скривав перед нами.

ОВЕРКО: Що, що ти сказав? Мій король бреше? Пожди, я тобі покажу, як мій король бреше! *(хватає Блазня, Блазень б'є його своїми дзвіночками по голові, Оверко перегинає Блазня через коліно і дає йому добрих ляпасів)*

1-ий ПАЖ: Ой, ой! Як вони б'ються!

2-ий ПАЖ: Ой-ой! Як вони скубуться!

МАРШАЛ: Що це за поведінка на королівському дворі? Це проти всякого доброго тону!

НЯНЯ: *(пробує розборонити їх)* Не бийтеся! Чи вам не сором!

(Входить Король Кривобородько)

КРИВ.: Що тут діється? Що це значить?

ОВЕРКО: *(тре собі голову)* Цей голоп'ятник бив мене по голові!

БЛАЗЕНЬ: *(гухається в задню частину тіла)* А він випарив мені найшляхетнішу частину мого тіла!

КРИВ.: *(посміхаючись)* Як так, то ви вже самі один одного покарали. *(потиху до Оверка)* Іди тепер до кухні і приведи її сюди. *(Оверко відходить, Кривобородько плеще в долоні)* А тепер, мої гості, хай заграє музика і в танці закрутиться весь світ! *(Входить Король. Кривобородько саджає його на престол. За Королем входить Кн. Калитка і Кн. Крутивус. Грає музика. Як можливо, то в цьому місці може виступити балет. Ще заки скінзвився балет, появляються збоку на передньому пляні Оверко і Королівна як помивачка у фартушку. Кривоборько підходить до Королівни)*

КРИВ.: Ах, що це за гарна дівчина! Скажи мені, дівчино, хто ти така? Звідки ти тут взялася? Я ніколи ще тебе тут не бачив!

КОРОЛІВНА: Я тут за помивачку... Моя доля найнещасливіша на світі. Я могла стати дружиною короля, а стала дружиною жебрака. Залишіть мене. *(хоже відійти)*

КРИВ.: Ні, ні, я тебе не пущу. *(підносить їй голову)* Поглянь же на мене! Яка ти гарна!

КОРОЛІВНА: Ах, король Кривобородько!.. Пустіть мене, не мучте!

КРИВ.: Ні, ні, ходи сюди! Ми обоє потанцюємо тепер!

КОРОЛІВНА: *(протиється)* Ні, нізащо! Прощу вас!

КРИВ: Але ж так! Так! Музики, грайте! Ходи, ходи!
Затанцюємо обоє!

(Музика грає до танцю. Кривобородько тягне Королівну за собою і позгинає з нею танцювати. Всі загудовано приглядаються)

КН. КАЛИТКА: А най то грім!.. З ким він танцює?

КН. КРУТИВУС: З помивачкою! Ха-ха!

МАРШАЛ: Я своїм очам не вірю!

КОРОЛЬ: Хто це такий? Я її не бачу.

МАРШАЛ: Король танцює з... з одною... так, з одною там!

КОРОЛЬ: Кажіть же, хто це такий?

БЛАЗЕНЬ: Ах, до сто сот!.. Ні! Чи це можливе?

(Нараз Королівні випадають з-під фартушка і падають на землю два горщикки. Вони розбиваються і рештки страв розсипаються по землі. Королівна скрикує і вибігає. Кривобородько біжить за нею. Князі Калитка і Крутивус сміються)

МАРШАЛ: Поганий, прикрий жарт!

КОРОЛЬ: До чорта! Кажіть же, хто це був?

НЯНЯ: Ця помивачка не проста дівчина, королю, це твоя дочка!

КОРОЛЬ: *(встає)* Моя дочка?.. Моя дочка за помивачку в цьому замку? Це ганьба і зневага!

КН. КАЛИТКА: За свою гордість і насміхи достала тепер справедливу заплату!

КОРОЛЬ: Це ганьба на весь світ! На Бога! Де цей чоловік? Де мій меч? За цей безглуздий, подлий жарт я проголошую йому війну! А моя дочка хай прийде сюди. Я заберу її з собою назад на свій замок!

(Входить Оверко, ведучи Королівну, яка опирається)

ОВЕРКО: Ось вам, Королю, ваша дочка!

КОРОЛЬ: Ходи до мене, моя дитино! Нехай скінчаться твої злидні й горе, я візьму тебе назад на свій замок!

КОРОЛІВНА: Це моя вина, батьку! Це моя вина! Тепер я бачу. *(до публіки)* Коли б я була тоді вишла заміж за короля Кривобородька, я була б найщасливішою жінкою на світі! *(плаче. Чути звуки катеринки або гітари. Входить король Кривобородько знову перебраний за жebraка і співає свою пісню)*

КРИВ.: *(співає)*

Не плач, ах, не плач ти, дівчинонько люба,
Даремно сліз не проливай,
Що вчора було ще нещастя і згуба,
Те зміниться нині у рай!..

КОРОЛЬ: Що це все має значити? Що робить тут цей жebraк?

КРИВ.: Чи пізнаєш, Королівно, цю пісню мого серця, що я співав тобі тоді, як ти ішла зо мною на злидений жebraцький хліб? Твої терпіння і важка праця зламали твою гордість і пиху і ти стала добра та покірна. Тепер час твоєї кари скінчився. Ти ще сьогодні будеш королевою, бо я, твій чоловік, не є жebraк, я — король Кривобородько, а ти — моя королева! *(скидає з себе жebraцьку одягу. До Короля і інших)* Коли ти, Королю, поклявся віддати свою дочку за першого жebraка, що прийде на твій замок, я переодягнувся за жebraка, щоб таки взяти твою дочку за жінку і вигнати з її серця її пиху і гордість. Тепер я знову король, а це моя кохана Королева.

КОРОЛІВНА: О, Боже! Чи це сон, чи ява? Я така щаслива! В моїм серці тепер стільки добра і любови! О, мій королю, дозвожь, що я цю мою любов принесу тобі в подяці і подарунку — на все життя!

КРИВ.: Я теж безмежно щасливий, кохана моя королево! Хай це щастя і ця радість будуть з нами ціле наше життя! (*цілує її*)

ЗАСЛОНА

КНЯЗІВНА НА ГОРОШИНІ
Дитяча казка-комедія в 3 картинах

Інценізація за Андерсенем — Роберт Бюркнер
Переклад з німецької, адаптація і тексти пісень
— В. С. Левицький

Музичне оформлення, видане окремим нотним виданням
— Микола Фоменко

Де немає відповідних можливостей, п'єсу можна ставити
без музичного оформлення.

ДІЙОВІ ОСОБИ:

Князівна

Її братчик

Князь

Княгиня

Князенко

Дама двору, у якої все щось болить

Доктор, який на все має раду

Слуга, який все робить навпаки

Зозуля

Соловейко

Світлячок

Блоха

Місце дії: Країна казки.

Час: Одного разу.

Заввага: Діялог — пристосований до дитячих понять. Не треба вести його заскоро, щоб діти могли добре за ним слідкувати. Гумор, а не карикатура! Діти хочуть бачити на сцені людей. У них немає ще зміслу для карикатури. Отже повні гумору і гумористичні люди.

ВСТУП

виконує заповідь, або радше захарактеризований
скоморох сердечним тоном розмови з дітьми-глядачами.

(Перший дзвінок. Світло на залі гасне. За заслоною
скоморох співає, приграючи на інструменті (мандоліна,
гітара, гармонія) першу стріжку пісеньки, потім виступає
з боку перед заслоною, рампа освітлюється, і він, співаючи,
іде здовж рамки аж до половини сцени).

М. Фоменко

Allargo moderato

РОХ-ТЬОХ-ТЬОХ-ТЬОХ РОХ-ТЬОХ-ТЬОХ

ІДЕ ВЕ-СЕ-ЛИЙ СКО-МО-РОХ, ГО-ЛОС МА-Є АК СО-ВА,

ОВА-Є З СЯ-БЯ СО-ЛО-В'Я.

Ро-тьох-тьох-тьох, рох-тьох-тьох,
Йде веселий скоморох,
Голос має, як сова,
Вдає з себе солов'я.

Баляндраси він плете,
І бандиги гне та й гне,
Жарти силле з рукава,
Світ матнею заміта.

Гострим словом приперчить,
Сам сміється і смішить,
Їсть за двох, а п'є за трьох,
Наш веселий скоморох!

Скінзивши співати, він говорить до глядачів тоном дитячої розмови. Поданий тут текст повинен бути лиші приблизно основою його розмови. Чим більше безпосередні, імпровізовані будуть його слова, тим більший відгук знайдуть вони в дітей, які майже завжди дуже радо беруть угасть у розмові.

СКОМОРОХ: Добрий вечір, діточки! *(на випадок, коли діти не відповідають)* :О! Щось ви, діточки, якісь не дуже привітні! Треба, щоб усі чемно відповіли «Добрий вечір!» Тепер хіба ще раз мушу вийти, а коли знов прийду і знов скажу вам «Добрий вечір», то тоді... ви вже будете знати, як маєте відповісти, правда? *(він виходить вертається і каже знов):* «Добрий вечір, діточки!», а діти вже напевно тепер відповідають «Добрий вечір». Так! Гарно! Отже тут ви всі, що? Івась, добрий вечір, Івасю. Ти тишишся сьогоднішньою виставою, що?.. І Марійка... як маєшся, Марійко? А, дивись: там сидить Гануся! Це гарно, що ти також прийшла сюди до театру! Ти мусіла бути дуже чемна і за це дозволили тобі піти до театру, правда? *(він вітає ще й інших, знайомих або й незнайомих дітей)* Так ось ви всі сидите тепер тут і дивитесь на цю велику заслону перед вами і думаєте: що там таке за нею? Чи так, діти? Отже я вам скажу: за цією заслonoю є *країна казки!*

Хто з вас був уже в країні казки? Я думаю, що дехто з вас був уже там, але й сам того не помітив, і сам того не знав. Наприклад, коли ви часом улітку підете в густий зелений ліс... або взимі, коли ліс вкритий таким білим-білим снігом, а галуззя дерев аж вгинаються додолу під його тягарем... Всюди довкола так тихо-тихо, лише кілька соняшних промінчиків мерехтять крізь дерева, а десь угорі на галузці співає пташка... Або коли ви влітку вертаєтесь увечері з прогулянки додому, то ви тут і там бачите, як зеленими вогниками блимають перед вами свято-іванські світлячки... такі маленькі святачі хробачки, правда? Бачите, тоді ви є в самій середині країни казки, і зовсім цього не знаєте! — Так, але де ж ті князенки і князівни? — певно думаєте ви, — де ж вони тоді? А звірі, що говорять, а бородаті малі добродушки, а добра фея і всякі інші мешканці країни казки? О, їх так легко не можна побачити! Щоб їх побачити, треба вже мати щастя! Але тепер увага! Тут, у цій країні казки (*показує на заслону*) ви всіх їх сьогодні побачите: і князя, і княгиню, і князенка, і князівну, ну і все, що там ще до них належить... Але цього я вам тепер не зраджу. А втім, за хвилину та заслона, що заслонює перед вами країну казки, розсунеться і ви зможете заглянути туди досередини. В країну казки. Тож будьте, діти, чемні й уважні, щоб ви справді все побачили — бо там буде багато на що подивитися, і багато з чого посміятися. Бо треба вам знати: в країні казки часто буває дуже весело! Отож, будьте веселі й ви, і коли буде з чого сміятися, то смійтеся, скільки влізе.

Тепер пам'ятайте: тихенько сидіти, пильно слухати й уважно дивитися, добре? Так, як у школі,

розумієте? Але це не значить, що завтра в школі ви так само маєте сидіти як «у країні казки», бо пан учитель може вас за вухо спровадити з країни казки назад до шкільної лавки.

(Позинає співати) Ку-ку, куку, чути в ліску... Хто з вас чув уже, як зозуля кує? Ніхто не чув, правда? Бо тут в Канаді (Америці) немає такої пташки, що називається зозуля. Зозуля є тільки в Україні. А вмiєте ви кувати так як зозуля? Ану, як зозуля кує? Хто потрапить? Так! Дуже добре! Е, ви це добре вмiєте! Де ви так навчилися? Ну, але тепер ходiмо вже в нашу кохану країну казки! Отже увага, діти! *(зникає за заслоною. Світло в залі гасне. Дзвінок. Заслона розсувається).* Отже увага, діти! *(Наспівуючи пісню скomorоха, сходить з аванцени. Дзвінок. Заслона розсувається).*

ВІДСЛОНА ПЕРША

Зозуля, Соловейко, Братчик. Музика виконує «Вступ і дует Солов'я та Зозулі». Якщо немає можливостей інструментального квартету, можуть бути самі голоси Солов'я та Зозулі, які співають відповідно до дальшого тексту п'єси.

Романтичний ліс у передвезірній годині. Світло заходячого сонця. У глибині наліво хатина. На передньому пляні направо лежить колода.

ЯВА 1.

Зозуля, Соловейко, Братчик

СОЛОВЕЙКО: *(сидить на куці в глибині сцени поблизу хатки і співає)*

ЗОЗУЛЯ: *(прилітає по хвилині, сідає на куц і кукає кілька разів)*

БРАТЧИК: *(виставляє голову через віконце хатинки)*
Ах, пане соловейку і пані зозулько — який чудовий ваш концерт! Але ви даремно трудитесь — князівни немає дома.

ОБА ПТАШКИ: *(мовгали, тепер відповідають співом)*

БРАТЧИК: Що ви кажете?.. Ах, так, ви хочете, щоб я виніс вам дещо для ваших дзьобиків! Добре, зараз, пождіть хвилину! *(зникає, незабаром виходить з хатки. Братчик має 12-14 років, босий, одягнений у короткі полотняні штани й сіру по-*

лотняну сорожку; цю роллю може грати молода дівчина) Дякую вам дуже за вечірню пісеньку, любі пташки, а тепер відкрийте ваші дзьобики: наперед ти *(встромлює соловейкові кришки в дзьобик)*

СОЛОВЕЙКО: *(відлітає)*

БРАТЧИК: *(махає за ним рукою)* Допобачення! Завтра прилети знову! А тепер, зозулько, ти приходиш на чергу... але ні — найперше скажи мені, чи ти не бачила моєї сестрички в лісі? *(зозуля мовчить)* Ні? Вона пішла нарвати кваску та інших листочків на вечерю на зупу і вже дві години її немає. Коли побачиш її, скажи, щоб ішла додому, скажи, що Братчик дожидає її!

ЗОЗУЛЯ: *(кує)*

БРАТЧИК: Ти скажеш це їй? Ах, як це гарно з твого боку! А правда, люба зозулько, ти не забудеш також закувати в лісі, коли хтось чужий буде йти дорогою до нашої хати? Як будуть іти добрі люди, то ти закуєш тричі зовсім поволі...

ЗОЗУЛЯ: *(кує тричі зовсім поволі)*

БРАТЧИК: Так, так, так, саме так! А коли будуть іти якісь лихі люди, то ти закуєш тричі, але скоро!

ЗОЗУЛЯ: *(кує тричі скоро)*

БРАТЧИК: Чудово! Коли ніхто з людей не йтиме, то ти кукай собі як звичайно.

ЗОЗУЛЯ: *(кує весело декілька разів)*

БРАТЧИК: *(радісно плеще в долоні)* Так-так-так: ку-ку! ку-ку! ку-ку! ку-ку! Я вже знаю твою мову, бачиш? Так, а тепер маєш тут свою вечерю! Смачного! *(встромлює кришки в її дзьобик)*

ЗОЗУЛЯ: *(відлітає)*

БРАТЧИК: *(махає рукою на прощання)* Допобачення!
А прилеті завтра знову! Мої оба приятелі дістали вже пайку — але я теж чую вже голод і хотів би дещо з'їсти! Вода кипить вже на кухні, але моя сестричка не вертається. Мусить довго шукати, бо тепер тількищо почався травень і немає ще так багато листочків, які можна б зварити. Ах, любий, милий місяць травень, весна! Вітаю тебе, весно! *(захоплено співає, або виголошує)*

Веснонько, веснонько, добрий день!
Радуються серденько цілий день,
І співати хочеться весні хвалу,
І гукати хочеться: добре мені!

Веснонько, веснонько, добрий день!
Дзвонить вітер листячком, дзень-дзелень,
Веселковим килимом квіти цвітуть
І щебече пташечка: як добре тут!

Веснонько, веснонько, добрий день!
Пахне-манить стежечка йти гень-гень.
Пахне-манить стежечка в далекий світ,
Привіт тобі, веснонько, мій привіт!

Ах, так! І мені пахне доріженька у далекий світ!
Взяти б так мою сестричку і піти! Рік за роком сидимо ми тут у цій маленькій хатині в лісі і не бачимо нічого і не чуємо нічого більше, лише тих пташків і тих бджілок, що прилітають відвідати нас і ще тих звірів, що їх часом можна тут зустріти. Я так часто просив мою сестричку, щоб пішла зі мною в світ. Але вона завжди каже: люди зруйнували замок нашого батька, а нас прогнали — що доброго вони зроблять з нами, коли ми залишимо любий ліс, який нас хоронить, ліс, що вже дванадцять років є нашою батьківщиною!

СОЛОВЕЙКО: *(співає за сценою)*

БРАТЧИК: Слухайте, соловейко знову співає... як гарно... а тепер — тепер чую, співає хтось інший, це моя сестричка!

Я В А 2.

Братчик, Князівна

КНЯЗІВНА: *(співає за сценою мелодію романсу Князівни і Братчика без слів. Входить потім на сцену з лівого боку. — Це зарівна русява дівчинка в дуже вбогій одежі: сорогина, проста сукенка, боса. На руці кошизок з зелениною)*

БРАТЧИК: *(біжить напроти князівни, вони обіймаються)* Сестричко, я...

КНЯЗІВНА: *(кладає палець на уста)* Цить!.. *(обоє слухають співу соловейка)*

КНЯЗІВНА і БРАТЧИК: *(співають романс Князівни і Братчика)*

КНЯЗІВНА:

Чую поцілунок
На моїм лиці,
То цілує тільки вітер
Мої рум'янці...

БРАТЧИК:

Чую сурми грають
Десь у далині,
То лиш сняться княжі герці
На буйнім коні...

КНЯЗІВНА:

Ще цілуй, цілуй так
Вітре з-поза гір,
Чей колись так поцілує
Милий, яснозір...

БРАТЧИК:

Сніться, сніться, коні,
Сурми хай гудуть,
Мої коні на припоні,
Копитами б'ють...

(Якщо немає нот оригінальної композиції М. Фоменка, то обоє можуть співати нпр. «Ой, у гаю, при Дунаю...» Після співу виходять наперед і сідають поруг на колоді. Хвилину мовчать)

БРАТЧИК: Якось так дивно на серці, правда? Я знаю, чому це так... Це лісова самота. Сестричко, вийдім уже раз звідси туди в світ... до людей!

КНЯЗІВНА: Ні, братчику! Я боюся світу. Багато літ тому батькові вороги зруйнували наш замок і я втекла з тобою сюди, скрилася тут, у цьому лісі. Ти був тоді ще такий малий, що я мусіла нести тебе на руках; ти не знаєш нічого про це. Цей любий ліс узяв нас тоді під свою опіку. Під його опікою ми обоє вирости, ти і я — чому маємо залишати його тепер? Слухай! Чуєш, як кує наша добра зозуля?

ЗОЗУЛЯ: *(за сценою кує багато разів)*

КНЯЗІВНА: *(зіскакує з колоди, вибігає на середину сцени)*

Сива зозуленько, закуй веселенько,
Скажи, розкажи ти, скільки ще років тих
Буду в світі жити?

(слухає) Ой, так багато! Скільки разів вона кує!

ку-ку, ку-ку, ку-ку! Я мусіла б жити хіба сто років!

БРАТЧИК: *(вибігає також на середину сцени)* Сьогодні вона кує так, як ніколи! Люба наша зозуля! *(бере князівну за руку, обоє ідуть колом і співають на популярну мелодію пісню «Ку-ку, ку-ку, чути в ліску...» Обоє крутяться жваво)*

Ку-ку, ку-ку, чути в ліску,
Ходім співаймо, радо вітаймо
Божу, Божу, Божу весну!

Ку-ку, ку-ку, чуємо все,
Бором-лісочком, долом-поточком
Голос, голос, голос гуде!

КНЯЗІВНА: Стривай, стривай, братчику... не так швидко! *(сміючись, опускається на колоду)* Ах, ти збиточний хлопчище! Навіть зозуля злякалася і перестала кувати. А як там з нашою зупою на вечерю? Квасок я принесла, а ти поставив воду на вогонь?

БРАТЧИК: *(приліг на землю біля колоди)* Вода вже, мабуть, зварилася на твердо, сестричко, так довго тебе не було... Але слухай: наша приятелька кує знову: ку-ку, ку-ку, ку-ку... три рази цілком поволі! Це значить, що сюди хтось іде.

КНЯЗІВНА: *(зіскакує з колоди і спішно йде в напрямі хати)* Ой, лишенько! Я хіба сховаюся в хаті!

БРАТЧИК: *(іде за нею)* Але ж ні, не бійся, — коли зозуля кує тричі зовсім поволі, то це йдуть добрі люди!

КНЯЗІВНА: Так, але нашу зупу ми таки мусимо врешті колись з'їсти! *(входить з братчиком в хату)*

ЯВА 3.

Князенко, доктор, що на все знає раду, і слуга, що все робить навпаки, входять гусаком маршовим кроком з права і маршують докола сцени, співаючи:

Гей, там лісом, перелісом,
Три мужі йшли гусаком,
Часом тонко, часом басом
Підтягали голоском:
Раз-два-три, раз-два-три,
Ані стій, ані біжи!
Раз-два-три, раз-два-три,
Завжди рівний крок держи!

Так мужі ті мандрували
І тримали рівний крок,
За князівною шукали
Для князенка під вінок.
Раз-два-три, раз-два-три... і т. д.

(Досі йшли вони у маршовім темні пісні, при наступній стрізці ідуть з підігненими колінами і звішеними головами, при зому доктор тримається за поли князенка, що йде перед ним, а слуга за поли доктора):

Хоч топтали шлях незмінно
В ясний день і в темну ніч,
Але справжньої князівни
Не зустріли віч-на-віч.
Раз-два-три, раз-два-три... і т. д.

(тепер вони стають і ритмічно хитаються при наступній стрізці, тримаючи як досі один одного за поли):

Утомилися три мужі,
Ноги ледве волічуть,
Та князівни для князенка
Ні не видно, ні не чуть!
Раз-два-три, раз-два-три... і т. д.

(вони всі три разом гострими рухами сідають на колоду і всі три засипляють. Мала павза)

ДОКТОР: *(що на все має раду — грубий, з зєрвоним облизгям, завжди веселий і доброї думки, підносить голову, позіхаюзи, витягає руки вбїк, так що нехотя стихає з колоди князенка і слугу, які сидять по його боках. Вони падають взад, накриваючись ногами. Позіхає)* Гу-у-у-аааа!

КНЯЗЕНКО: *(крижить)* Ой-ой, що сталось?!

ДОКТОР: *(зіскакує з колоди)* О, Боже, що я наробив? *(помагає князенкові встати)* Вибачте, пане князенку, я це зробив лише через неувагу.

КНЯЗЕНКО: *(стрункий, гарний юнак, сміється)* Я так і думаю, любий докторе, що ти не скинув мене з мого місця навмисне. Я був радий, що можу трошки посидіти. *(побагив слугу)* Геге, дивись на нього: хлопчисько далі спить на землі *(трясе ним)* Вставай, хлопче, сідай біля нас!

СЛУГА: *(що робить все навпаки, на хвилину підносить, розглядається і знову лягає)*

КНЯЗЕНКО: *(сміюгись)* Він робить все навпаки! Все і все він робить навпаки!

ДОКТОР: Він, мабуть, занадто втомлений, щоб встати!

КНЯЗЕНКО: Гей, хлопче, я тобі поможу! Дай мені руку!

СЛУГА: *(подає князенкові ногу)* Ось тут вона.

КНЯЗЕНКО: Ах, ти бараняча голова, я ж казав тобі — руку!

СЛУГА: Ну, так... я так і думав!

КНЯЗЕНКО: Я ж не можу тебе піднести за ногу. По-
можи мені, докторе! *(вони підносять слугу за
плезі і саджають на колоду)* Ну, тепер відпочинь
собі разом з нами. А як відпочинемо, тоді руша-
мо в дорогу додому; наш замок мабуть вже не-
далеко звідсіль — ще яку годину й будемо дома!
(вони оба знову сідають на колоду)

ДОКТОР: Без князівни!

КНЯЗЕНКО: *(сумно)* Так, це справді сумно: ми так
довго всюди шукали і таки не знайшли справжньої
князівни.

ДОКТОР: Але ж бо ви таки надто перебірливі, любий
князенку! З тих багатьох гарних князівен, що
ми їх бачили на нашій довгій мандрівці, ви вже
могли вибрати собі одну. Адже між ними були
такі милі, такі чудові дівчата! Такі чудові, як
тільки можуть бути князівни!

КНЯЗЕНКО: Ні, ні, я раз сказав собі: мою дружиною
може бути лише *справжня*, зовсім *справжня* кня-
зівна, а такої між ними не було! Одна була груба
в поведінці, друга криклива, третя погана...

ДОКТОР: Четверта мала в кожній панчосі дірку...

КНЯЗЕНКО: Тому це не могла бути князівна. А п'ята
довбала пальцем у носі. Чи можливе, щоб князів-
на довбала пальцем у носі? А шоста завжди об-
гризала собі нігті аж до пальців — це теж не
була справжня князівна, а сьома... ну, про це то
вже навіть не будемо говорити, — досить, ніодна,
ніодна не була справжньою князівною!... і тому
я вертаюся додому без нареченої.

ДОКТОР: Але ваш батько, пан князь, зажуриться, а
ваша мати, пані княгиня, попаде у ще більший
смуток!

КНЯЗЕНКО: Смуток? Адже смуток — це рід хвороби,
а ти доктор, мусиш вилікувати в неї цю недугу!
Ти лікуєш усі хвороби!

ДОКТОР: *(встає)* О, так, це знають усі, що я лікую
всі хвороби! У старших і в дітей — але найрадше
в дітей *(він підходить до рами і співає (або го-
ворить) до глядачів)*

Я доктор славний в краю цім,
Даю поради добрі всім,
А вже найкраще діток,
Від злих лікую звичок.
Хто горбиться, як та дуга,
Хто впертий, як дурна коза,
Хто сьорбає, як зупу їсть,
Хто старшим робить все на злість,
До мене приведіть, і тут:
Я звичкам тим зроблю капут!

Коли хто твердолоб, впертюх,
То я його в окріп — бабух,
І там варю псяюху,
Аж зм'якне і послуха!
Хто інших діток б'є, труча,
Тому злу ручку тільки — чах,
А іншу дам йому в ту ж мить,
Що буде гладить, а не бить!
Такий я маю спосіб свій,
Бо я є доктор-чародій!

Хто у науці, як той пень,
Хто лиш збиткує цілий день,
(витагає з кишені сверлика)
Того я теж напучу,
До сидження прикручу!
Так я лікую всякі зла,

З яких найбільшим є — брехня,
Неправду хто говорить з вас
На того прийде теж свій час,
(показує різку)
На того в мене цей-о бук,
Бо я є доктор всіх наук!

Отже зараз після вистави можете до мене прийти, добре? Особливо ті, що хворі на ліниву гарячку — цю хворобу я дуже радо виганяю... Наприклад, уважайте всі добре, як я вилікую тепер нашого слугу з його нападу лінивої гарячки (він *закрадається навшпиньках до слуги, який сидить на колоді й спить*)

КНЯЗЕНКО: Що ти хочеш зробити йому, любий докторе? Лиши його, хай він спить — він утомлений так, як і ми!

ДОКТОР: Так, але це в нього лінива гарячка, і я мушу вилікувати його (*закрадається поза слугу і познає його нараз сильно лоскотати*)

СЛУГА: (*прокидається, скругується і заходиться сміхом від лоскотання*) I-iiii... гагагага... дайте спокій... перестаньте... я маю... лоскоти... ой-ой-ой... я вже не можу... я вже не можу! (*зіскакує з колоди й біжить наліво*)

ДОКТОР: (*задоволено затирає руки*) Помогло, що? Так, так, ви бачили — так це в нас робиться!

КНЯЗЕНКО: (*лікування слуги подобалось йому*) Ну, хлопче, коли ти став такий бадьорий, піди й поглянь, де, власне, ми є тепер. Але стривай, а це що? Тож там стоїть якась хатина! Докторе, бачите, хата! Тут напевно мешкають люди, які покажуть нам дорогу.

ДОКТОР: Ну, хлопче, піди й постукай там у двері!

СЛУГА: (*іде і стукає в будь-який пень*)

КНЯЗЕНКО: Ой, він знову робить все навпаки! Чуєш, хлопче, крикни: люди, вийдіть з хати!

СЛУГА: *(крижить)* Люди, йдіть до хати!

ДОКТОР: Ти бараняча голово!

СЛУГА: Ти бараняча голово!

КНЯЗЕНКО: Ти не маєш кричати: ти бараняча голово!

СЛУГА: *(крижить)* Ти не маєш кричати: ти бараняча голово!

КНЯЗЕНКО: *(голосно)* Заткай собі рот! Не верещи!

СЛУГА: *(ревє)* Заткай собі рот! Не верещи!

ДОКТОР: *(трясе ним)* Ах, ти тумане вісімнадцятий! Хто казав тобі це все кричати?

КНЯЗЕНКО: *(по другому боці слуги)* Це ти заткай собі рот і не верещи!

СЛУГА: *(здивовано глядить то на одного, то на другого)* Ах, тааак! *(затулює собі рот рукою)*

КНЯЗЕНКО: *(задоволено)* Ну, тепер він, здається, вже нас зрозумів! *(сідає)*

ДОКТОР: На другий раз я вийму йому з голови його мозок і переполошу його добре холодною водою. Це йому напевно допоможе! *(сідає також)*

КНЯЗЕНКО: Ну, виклич нарешті людей з хати, хлопче!

СЛУГА: *(все ще стоїть з затуленим ротом)*

КНЯЗЕНКО: Чи ти чуєш?

ДОКТОР: Гей, гей, хлопче, клич же людей, чуєш?

СЛУГА: Як я можу кликати людей, коли в мене затканий рот?

КНЯЗЕНКО: *(сміється до доктора)* Власне кажучи, він має слухність, ні? Отже, я сам закличу. *(кличе)* Гей, гей! Є там хто в хаті? *(плеще в долоні. До слуги)* А ти виліз на дерево і подивися,

чи не побачиш де в далині замку мого батька.
Рушай!

СЛУГА: *(згинається, підносить великий камінь і дивиться під нього)* Не бачу ніякого замку! *(далі шукає довкола по землі)*

ДОКТОР: *(нишком присовується до нього)* Тільки не лізь зависоко на дерево, бо впадеш! *(попихає його так, що той падає)*

СЛУГА: *(зойкає)* Ой-йой, ой-йой, ой-йой!

КНЯЗЕНКО: *(наближається в той час до хати й не бачив, що сталося)* Що з тобою, хлопче?

ДОКТОР: Він упав з дерева!

СЛУГА: Ой-йой, я звихнув собі коліно! *(встає)*

ДОКТОР: *(витягає з кишені великі кліщі)* Ходи, я тобі зараз його направлю. Давай сюди ногу! Круть-верть, круть-верть — і нога здорова! *(іде до нього)*

СЛУГА: *(переляканий втікає за колоду)* Ні, ні, дякую, мене вже не болить!

ДОКТОР: *(ховає кліщі)* Бачите, так це робиться!

КНЯЗЕНКО: Стривайте, здається, хтось іде.

Я В А 4.

Попередні, Братчик

БРАТЧИК: *(виходить з хати)* Що це тут за галас? Хто ви такі?

ДОКТОР: *(бере його за рам'я, веде до князенка)* Це наш князенко — віддай йому поклін.

БРАТЧИК: *Наш князенко? Може, ваш, але не мій. Але поклін я можу йому віддати (вклоняється)*

- КНЯЗЕНКО: *(подає йому руку, сміється)* Ну, цей хлопець не виглядає, щоб його рот даремно кашу їв!
- ДОКТОР: Це твій князенко, так само як і мій, бо ж його батько є володарем цього краю, а його замок віддалений звідси не більше, як годину ходу.
- БРАТЧИК: *(здивовано)* Невже? А ми мешкаємо вже так давно тут у лісі і нічого не знали про те, що князь є нашим сусідом.
- КНЯЗЕНКО: То ти певно не знаєш і дороги на замок?
- БРАТЧИК: Ні, пане князенку, я ніколи не виходив з цього лісу, а моя сестричка також.
- КНЯЗЕНКО: А хто ж ти такий, хлопче?
- БРАТЧИК: Я такий самий князенко, як ви!
- КНЯЗЕНКО: Щооо? Ти — князенко? *(сміється)* Докторе, ти чув? Цей хлопець — це князенко! Ха-ха-ха!
- ДОКТОР: *(сміється)* Князенко? Ох, і ще який?! Ха, ха, ха! А твоя сестричка певно князівна?
- БРАТЧИК: Розуміється, а хіба ні?
- КНЯЗЕНКО і ДОКТОР: *(заходяться сміхом)*
- БРАТЧИК: Тут нема чого сміятися, зрозуміли? Таких як ви ми вже бачили давно!
- ДОКТОР: *(сміючись, до слуги)* Геї, хлопче, ти чув, у яке товариство ми тут у лісі попали? Ходи сюди, ти також мусиш трохи з нами посміятися. Ха, ха, ха!
- СЛУГА: *(стоїть між доктором і князенком і дивиться то на одного, то на другого)*
- КНЯЗЕНКО: Ну, смійся, хлопче, з нами, це вийде тобі на здоров'я. Смійся ж!
- СЛУГА: *(погинає розпагливо ридати)* У-еее... Гугугу!
- ІНШІ: *(дивляться на нього здивовано)*
- КНЯЗЕНКО: Смійся, не плач!
- СЛУГА: Ну так! Я ж так і думав!
- ДОКТОР: Він знову робить все навпаки, як завжди!

ЯВА 5.

Ті ж і Князівна

КНЯЗІВНА: *(вийшла з хати, але зупинилася біля дверей)* Братчику, що ці три хочуть від нас?

ДОКТОР: Ах, це, може, князівна?

БРАТЧИК: *(тупає гнівно ногою)* Так, це вона! Тепер ти віддай їй належний поклін!

ДОКТОР: *(до князенка і слуги)* Так, так, ми мусимо князівну по-князівському привітати! *(він наближається до неї з глибоким поклоном)*

КНЯЗЕНКО: *(вклоняється також)* Добрий вечір, гарна лісова князівно!

ДОКТОР: *(весело)* Вітаю вашу княжу величність! *(до слуги)* Скоро, хлопче, навколішки перед босою князівною! Скоро!

СЛУГА: *(лягає перед князівною горілиць)*

КНЯЗІВНА: *(сміється)* Ах це якесь дуже дивне поздоровлення.

КНЯЗЕНКО: Цей слуга завжди робить усе навпаки, але думає правильно.

КНЯЗІВНА: Це найважливіше.

ДОКТОР: *(бере слугу за вухо і так підводить його)* Вставай, ти замотеличена голово. Адже ти загородив дорогу малій князівні.

БРАТЧИК: Я забороняю вам далі насміхатися над моєю сестричкою, а ні, то будете мати справу зі мною!

КНЯЗЕНКО: Маєш слухність, хлопче. Дай мені руку, будемо приятелями!

БРАТЧИК: *(подає йому руку)* Гарзд, але ти мусиш заборонити своєму докторові, щоб він насміхався над моєю сестричкою. Вона така сама князівна, як ти князенко.

ДОКТОР: Пане князенку... пане князенку... а що, як ця гарна лісова дівчина — це справжня князівна? (він сердечно сміється із своєї видумки, б'є себе долонями по ногах, не може заспокоїтися) Гогого-гагагага... хто зна, хто зна... гагага...

КНЯЗЕНКО: Не смійся так, докторе, бо ця дівчина справді ще розсердиться. Добрий вечір, лісова дівчино! (подає їй руку)

КНЯЗІВНА: Добрий вечір, добрі люди, вітаю вас у моїм лісовім царстві (привітно подає князеві й докторові руку)

ДОКТОР: (весело) Чувсте, князенку? У її лісовім царстві!

КНЯЗЕНКО: Невже ти сама одна живеш тут у цьому глухому лісі?

КНЯЗІВНА: Сама одна? О, Боже борони, адже бачите... (вона бере за руку брата) це мій братчик, мій найліпший приятель. Вороги напали на нашого батька, зруйнували наш замок, а я взяла його і втекла з ним сюди. Тепер ви вже знаєте, хто ми. Скажіть тепер ви, хто ви і чого від нас хочете?

КНЯЗЕНКО: Покажіть нам дорогу до замку мого батька-князя, якщо знаєте.

ДОКТОР: І то, як можливо, то просимо зробити це скоро, бо ось на небі нависли дощові хмари, а ми хотіли б прийти додому сухо.

КНЯЗЕНКО: Ми заблудили; наших коней ми припняли там біля джерела...

СЛУГА: Але ж ні!

ВСІ: (повертаються до нього)

КНЯЗЕНКО: Ні? Я ж казав тобі, щоб ти прив'язав поводи до дерева!

СЛУГА: Так, я так і зробив. Але при тих поводах нема ніяких коней.

КНЯЗЕНКО: Якто? Чому?

СЛУГА: Бо я перед тим зняв поводи з коней.

ДОКТОР: *(сплеснув долонями)* Ах, ти тумане! Ти знову зробив навпаки!

КНЯЗЕНКО: І хто знає, куди тепер наші коні побігли! Швидко, хлопче, біжи туди і шукай коней!

ДОКТОР: Ти ще тут, осляче путо? *(лоскоже його по-під ребра)*

СЛУГА: *(«біжить» на місці, не посуваючися вперед)*
Ай, ай... я маю лоскоти... ай-а-а! а!

ДОКТОР: Так, так. Це моє лікарство на лінивi ноги! Бачите, як це в нас робиться!

СЛУГА: Я... не знаю... дороги!

КНЯЗЕНКО: Годі, перестань, докторе, не муч так бідного хлопця *(доктор перестає)* Слухай но, хлопче: дорога йде весь час просто-простісенько, розумієш? Отже вперед! Весь час просто!

СЛУГА: Слухаю вас, весь час просто-простісенько *(крутиться довкола всіх)*

ВСІ: *(здивовано дивляться на нього)*

ДОКТОР: Він знову робить навпаки! Чуєш, хлопче, ти маєш іти весь час просто носа, розумієш? *(зупиняє його й уставляє в належному напрямку)*
Рушай!

СЛУГА: Ну, так! Я так і думав!

КНЯЗЕНКО: Краще йди з ним, докторе — він сам не знайде наших коней до судного дня.

ДОКТОР: *(відходячи)* З ним справді важко. Бачите, він уже знову збирається бігати навколо! *(до Братчика)* Ходи, юначе, допоможеш мені трохи.

БРАТЧИК: Дуже радо! *(прискакує, бере слугу за одне рамя, доктор за друге і так штовхають слугу наперед себе)*

ЯВА 6.

Князенко і Князівна

КНЯЗІВНА: Правду кажучи, ти маєш дуже смішного слугу!

КНЯЗЕНКО: (*сміється*) Все ж таки краще, як жодного! Ти не маєш жодного, а справжня князівна повинна б мати слугу.

КНЯЗІВНА: Ах, і тому ти думаєш, що я не є справжня князівна?

КНЯЗЕНКО: Я дуже хотів би, щоб ти нею була! Я мандрував по різних країнах, щоб знайти справжню князівну — але не знайшов її ніде.

КНЯЗІВНА: І ніодна князівна, яку ти бачив, не подобалась тобі?

КНЯЗЕНКО: Ніодна.

КНЯЗІВНА: Коли ніодна тобі не подобалась, то це зовсім нічого не шкодить, що вони не були справжні князівни. А може саме тому ніодна з них не була справжньою князівною, що жодна тобі не подобалася?

КНЯЗЕНКО: Якщо так, то ти мусіла б бути справжньою князівною.

КНЯЗІВНА: Чому?

КНЯЗЕНКО: Бо ти перша, що мені подобалася. Чи я теж подобаюся тобі?

КНЯЗІВНА: Цього я тобі не скажу, бо ж ти і так не віриш, що я справжня князівна.

КНЯЗЕНКО: Я хотів би вірити в це, але...

КНЯЗІВНА: Але?

КНЯЗЕНКО: Я ще ніколи не зустрів ніякої князівни, щоб була така як ти: в старій хатині, в лісі... і в такій одежі...

КНЯЗІВНА: Ах, ти думаєш, що це від того залежить?

КНЯЗЕНКО: *(рвужко)* Ах, ні, ні — певно що ні! І коли я дивлюся в твої любі очі, тоді... тоді я вже майже вірю, що ти справжня князівна, ти... ти люба лісова дівчино! Ти маєш очі, які може мати хіба тільки справжня князівна. А все ж ти мусиш ходити боса по цьому глухому, самотньому лісі. *(бере її за руку)* Якщо б ти була справжня князівна, то ти мала б на собі золоті чобітки!

КНЯЗІВНА: *(вириває свою руку з його руки)* Коли ти не хочеш мені вірити, князенку, що я князівна, то йди собі від мене. Але, поки підеш, скажи мені це: як насправді повинна виглядати справжня князівна?

КНЯЗЕНКО: Як повинна виглядати справжня князівна? *(співає)*

Золотом блистить і грає весь князівни стрій,
Золота корона сяє на її чолі.

На короні самоцвіти, як зірки, горять,
А на шиї злоті барми й перли мигоять.

Золотії черевички на її ногах,
Золотії рукавички на її руках.

Та убори ці чарівні, це замало ще,
Треба мати ще князівні серце золоте.

КНЯЗІВНА: *(сумно)* Так, золотої одежі, золотих черевичків і золотої корони я, на жаль, не маю...

Я В А 7.

Ті ж, Братчик, потім Доктор і Слуга

БРАТЧИК: *(вернувся й погував останні слова)* Коли ви, пане князенку, не помітили, що моя сестричка має золоте серце, то саме ви не заслуговуєте на справжню князівну.

- КНЯЗІВНА: Тихо, Братчику, будь чемний! Справді, хто повірить нам, двом бідним лісовим дітям, що наші колиски стояли в князівському замку?
- БРАТЧИК: Якщо так, пане князенку, то можете собі шукати за справжньою князівною так довго, аж почорнієте!
- ДОКТОР: *(вернувся також і погув останні слова)* Так, але покищо почорнів не наш князенко, а почорніло небо і незабаром будемо мати дощ.
- КНЯЗЕНКО: Мусимо поспішати!
- ДОКТОР: Я вже навіть віднайшов добру дорогу. Ходіть до коней.
- КНЯЗЕНКО: А де ж наш слуга?
- ДОКТОР: Я наказав йому йти вперед, отже він, розуміється, іде взад — ось він саме надходить!
- СЛУГА: *(приходить назадгузь, нашіпортгується на Братчика, так що обидва падають)*
- БРАТЧИК: Гов! Ах... ти слоне, ти... *(встає, бере слугу за руки й помагає йому встати, при зому слуга кілька разів падає знову)*
- КНЯЗЕНКО: Ой, лишенько, вже перші краплі дощу падають! Їдьмо швидко додому.
- БРАТЧИК: О Боже, він боїться цього трошки дощу? *(гути кування зозулі)* Чусте, навіть зозуля не зважає на цей дощ!
- КНЯЗЕНКО: Ой-ой! Краплі падають щораз сильніше! Бувай здорова, гарна лісова князівно, і ти, милий хлопче!
- КНЯЗІВНА: *(подає йому руку)* Допобачення, князенку! Чи й далі шукатимеш справжньої князівни?
- КНЯЗЕНКО: *(заперезливо хитає головою)* О, ні — а й так її не знайду.
- КНЯЗІВНА: *(сумно схилиє голову)* Бідний князенку...

ДОКТОР: Швидко! Швидко! Бувайте здорові, ви двоє!
Ходім, князенку, наші плащі при конях — швидко,
поки змокнемо цілком.

КНЯЗЕНКО і ДОКТОР: *(кивають руками Князівні і Братгикові)* Допобачення!

БРАТЧИК і КНЯЗІВНА: *(кивають також)* Допобачення!

ДОКТОР: *(одною рукою потихає перед себе слугу, а другою тягне за собою князенка, який ще махає князівні рукою)*

Я В А 8.

Князівна і Братгик

БРАТЧИК: *(по хвилині)* Сестричко, чого ти дивишся за князенком такими сумними очима? Ах, я знаю вже: він напевно подобався тобі і ти тепер сумна, що він відійшов. Але це якийсь нерозумний князенко, він зовсім не впізнав, що ти князівна, а я справжній князенко, так само як і він!

КНЯЗІВНА: Ні, Братчику, нерозумний він не є — цього ти не кажи! Звідки він може знати, що двоє таких бідолахів, як ми, це князенко і князівна?

БРАТЧИК: Знаєш що, сестричко? Піди до його замку і скажи: дайте мені гарний одяг, тоді побачите, як виглядає справжня князівна.

КНЯЗІВНА: Ах, ні, хто знає, чи навіть тоді він би це помітив. Але до того замку хотіла б я піти — тільки для того, щоб його знову побачити.

БРАТЧИК: *(бере князієнку за руку й заглядає їй в оці)*
Так дуже тобі подобався цей князенко?

КНЯЗІВНА: *(киває головою)* Ум-гу!

БРАТЧИК: То ходімо туди, відвідаємо його.

КНЯЗІВНА: Зараз тепер, ти дурнику?

БРАТЧИК: Але ж так, ходи, підемо до замку!

КНЯЗІВНА: А ось дощ починає падати щораз більший!

БРАТЧИК: *(сміється)* Дощ? Не йди, не йди дощику, зварю тобі борщику, а як зараз перестанеш, то й вареників дістанеш!.. Ходім же, ходім!

КНЯЗІВНА: *(весело)* Отже добре, підемо й відвідаємо любого князенка та його батьків. Мені здається, що відколи тут був князенко, я не могла б уже бути без нього!

БРАТЧИК: А грубий доктор мені також подобався! Отже гайда! Але ми таки добре змокнемо, не маємо плащів на дощ!

КНЯЗІВНА: Не журися, дощ також від Бога. А тепер скажімо нашій старій хатині: прощай!

ОБОЄ: *(стоять, обнявшись, і співають)*

Лісочку, прощай, ставочку, прощай,
Прощай, ти хатиночко наша маленька,
Колисанко снів минулих вже днів,
Прощай, соловейку, і ти зозуленько!

Хатинко стара, вже йти нам пора,
В дорогу незнаную, в путь далеченьку,
Хатинко, прощай, і не забувай,
Пожила хатиночко наша старенька!

(Повертаються до відходу)

БРАТЧИК: *(зупиняється)* Сестричко, вже зовсім темно, а ми не знаємо дороги до замку!

КНЯЗІВНА: Не бійся! Наш приятель, святойванський світлячок, буде нам присвічувати. Він напевно знає дорогу! *(вона кличе)* Світлячку, коханий світлячку, прилети сюди! Світлячку, коханий світлячку, прилети сюди!

СВІТЛЯЧОК: *(прилітає)*

КНЯЗІВНА: Ти вже тут! Добрий вечір, світлячку!
Будь такий добрий, посвіти нам трошки і покажи
нам дорогу до княжого замку. Але вважай, щоб
тебе дощ не загасив! Бачиш, братчику, він полетів
наперед і показує нам дорогу! Ходи!

ОБОЄ: *(обнявшись, звертаються ще раз до хатки і співають)*

Хатинко стара, вже йти нам пора,
В дорогу незнаную, в путь далеченьку,
Хатинко, прощай, і не забувай,
Похила хатиночко наша старенька!

*(Кивають на прощання руками й відходять. Чути,
як кує зозуля і співає соловейко)*

ЗАСЛОНА

ІНТЕРМЕДІЯ

(Після зміни декорації перший дзвінок — у залі гасне світло. Скоморох співає за заслоною «Рох-тьох-тьох...» Виходить перед заслоною, у залі появляється світло, співає другу стріжку).

СКОМОРОХ: Як же, діти, чи гарно було? Ви чули, як кувала зозуля? А бачили, як літав маленький світлячок? Бачите, в країні казки було зовсім так само, як у нас в якомунебудь лісі. Тільки нема тут таких смішних людей, як той слуга, правда? Хоч, як добре приглянутися, то й серед нас можна також смішних людей зустріти, правда? А цей князенків слуга знаменитий, що? Він усе робить навпаки. Колись у школі він напевно також робив усе навпаки, наприклад: замість на таблиці, писав на дверях, а коли мав нарисувати коло, то напевно рисував чотирикутник. З ним треба бути дуже обережним: бо коли його попросити, щоб помастив хліб маслом, то він напевно помастить хліб пастою до черевиків, а паста до черевиків не є смачна! Це значить, мені здається, що не є смачна, напевно я не знаю, бо я ще ніколи пасти до черевиків не їв. А ви їли коли пасту до черевиків? Ну, а той доктор теж веселий, що? І на все має лікарство, навіть на ліниву гарячку! А лінива гарячка то таки дуже важка хвороба. Хто з вас мав уже ліниву гарячку? Ну? Кажіть відважно, я не скажу про це докторові з країни казки. Бо інакше він прийде й вижене її з вас! Ну, тепер, ми, діти, знову підемо у світ казки, подивимось, де то перебуває тепер наша любя князівна. Їй так подобався князенко, що вона не хотіла вже без нього бути і пішла за ним у страшний дощ і через темний ліс.

(Зникає за заслоною. У залі гасне світло. Дзвінок. Заслона розсувається).

ВІДСЛОНА ДРУГА

Мала гарно влаштована кімната. У задньому пляні двері з віконцем, заслоненим завіскою. Наліво в глибині друзі двері, направо в глибині треті двері, менші. Направо, на передньому пляні вікно. Наліво, на передньому пляні круглий стіл з кріслами. Лежанка, покрита шкірами — направо в глибині. Перед вікном різьблена лава. Везір. Ліхтарі горять.

Я В А 1.

Князь і Княгиня

КНЯЗЬ: *(добродушний, патріярхальний старший голо-вік, ні в якому разі не комізний, стоїть при вікні й дивиться в темряву)*

(Тут — дуєт без слів Князя і Княгині)

КНЯГИНЯ: *(незвизайно мила старша жінка, сидить при столі і потрясає головою)* Так, так, так, так!

КНЯЗЬ: *(повертається до неї)* Чого ж ти зітхавш і трясеш головою, мамусю?

КНЯГИНЯ: Бо вже так темно надворі, а нашого сина все ще нема — певно і сьогодні ще не вернеться додому. Так, так, так, так... *(трясе знову головою)*

КНЯЗЬ: Ну, то вернеться завтра, або післязавтра, або за три дні — колись все таки мусить вернутися. Адже минуло вже багато місяців, як він пішов.

КНЯГИНЯ: Коли б він тільки знайшов справжню князівну, тоді я була б щаслива.

КНЯЗЬ: Так, це найважливіше. Я також був би радий, якби дістав додому гарну, милу невісточку! (*глядиш знову через вікно*) Ти знаєш, матусю, там дощ іде!

КНЯГИНЯ: Ах, коби вони вже всі три були щасливо дома. Так, так, так, так. (*трясе головою*)

Я В А 2.

Дама двору, у якої завжди щось болить, входить зліва; вона груба, дихавизна, дуже смішна, але не карикатурна, грати треба з гумором) Ой, лишенько... ой, падоньку... моя голова! Моя голова! О-ой! Милій пане князю, люба пані княгине, так мене голова болить... ойойой... так мене болить!

КНЯЗЬ: Від чого ж це так дуже болить в тебе голова, моя дамо двору?

ДАМА ДВОРУ: Вона мені цього не сказала, від чого вона болить, але болить, болить вже яких десять хвилин щонайменше... ойойойой, як вона мене болить!

КНЯГИНЯ: Якби вже наш син вернувся з доктором — доктор знає раду на всі хвороби. Так, так, так, так.

ДАМА: Доктор? Він лише гляне на кого, то біль зараз уступає. Але коли він вернеться?

КНЯЗЬ: (*загиняє вікно*) Ждемо їх з дня на день. Та сьогодні вже напевно не прийдуть, бо вже темно і дощ падає щораз більший...

(Стукіт у середні двері)

ДАМА: (злякалась) А!.. О, Боже, але ж я налякалась... щось стукало.

КНЯЗЬ: Нічого в цьому страшного, моя дамо двору!

ДАМА: Так, це певно від моєї голови — вона страшенно мене болить. Ойойойой... як вона мене болить!

КНЯГИНЯ: Піди, люба дамо двору, подивися, хто це стукає!

ДАМА: (відхиляє завіску на кватирці в дверях) Хтось стоїть там.

КНЯЗЬ: Ну, звичайно. Коли б ніхто не стояв, то ніхто б і не стукав. Хто ж це такий?

ДАМА: Це... Я не можу добре пізнати, там так темно... (скрикує) А-а! Це наш слуга!

КНЯГИНЯ: (підводиться) Наш слуга? Як так, то і наш син мусить бути десь тут недалеко! Ах, яка я щаслива!

КНЯЗЬ: Ну, відчини ж бо, дамо двору, швидко, швидко!

ДАМА: (відгиняє двері)

Я В А 3.

Попередні і слуга, який все робить навпаки

СЛУГА: (входить у дощівнику) Добрий ранок вам усім!

КНЯГИНЯ: Добрий вечір, хотів ти сказати!

КНЯЗЬ: Залиши його, матусю, ти знаєш, що коли він каже «добрий ранок», то думає «добрий вечір», він все робить навпаки. Отже: добрий вечір, хлопче, — звідки ти тут узявся? Чи твій пан, наш любий князенко, також є тут?

ДАМА: *(тягне слугу наперед сцени)* А доктор? Що? Доктор є також тут? Мене так болить голова... Ойойой... як вона мене болить.

КНЯГИНЯ: Ну, говори ж бо, хлопче, але наперед зачини двері, не бачиш, дощ падає досередини.

СЛУГА: *(іде до дверей, яких одне крило піввідгинене, і відчиняє оба крила навстіж)*

КНЯЗЬ, КНЯГИНЯ, ДАМА: Зачини, зачини, не розчини!

СЛУГА: Ну, так, я ж так і думав! *(залишив двері відкритими й підійшов до переду сцени)*

ДАМА: *(нерадо зачиняє двері)* Ой, Боже, з тобою, справді, важко витримати.

КНЯГИНЯ: *(потрясає головою)* Так, так, так, так.

КНЯЗЬ: А тепер розкажуй!

СЛУГА: Мушу вам сказати, пане князю і пані княгине: ваш син і пан доктор не прийдуть додому...

ВСІ ТРОЄ: Що-о-о?

КНЯЗЬ: Чи їм що сталося?

КНЯГИНЯ: О, Боже, що трапилося з моїм сином?

ДАМА: Доктор також не прийде? А моя голова? Ойойой... як мене болить голова!

СЛУГА: *(спокійно)* Не прийдуть додому, бо стоять тут перед дверима.

ВСІ ТРОЄ: Що-о-о?

КНЯЗЬ: *(врадуваний)* Отже все таки прийдуть?

СЛУГА: Ну, так! Я ж так і думав!
(Хтось стукає в середні двері)

КНЯГИНЯ: Ось вони! Ось вони! Хлопче, швидко, швидко відчини!

СЛУГА: *(іде до дверей і тримає їх з усієї сили, а знадвору стукають та гримаять)*

ГОЛОС ДОКТОРА: *(знадвору)* Гей, гей, відчиніть же нам! Чому тримаєте двері? Гей, чусте?

ДАМА: *(захоплена)* Доктор прийшов, доктор прийшов!
(відштовхує слугу і відкриває двері)

СЛУГА: *(відступаючи набік)* Ну, так, я ж так і думав!

Я В А 4.

Ті ж, Князенко і Доктор, оба в дощових плащах

КНЯЗЕНКО і ДОКТОР: *(вмаршовують «гусаком» на сцену, слуга прилугується до них; співаючи, обходять сцену докола)*

Ось, нарешті, повернулись
Вже додому ми всі три,
Хоч із свічкою шукали,
Та князівни не знайшли.
Раз-два-три, раз-два-три,
Ані стій, ані біжи,
Раз-два-три, раз-два-три,
Завжди рівний крок держи!

(стають посередині сцени, слуга відсовується на задній плян)

КНЯЗЕНКО: Здорові були, татусю і матусю *(обіймає і цілує їх)*, я знову тут.

КНЯЗЬ і КНЯГИНЯ: *(цілують князенка)* Здоров був, мій сину!

КНЯГИНЯ: Як маєшся, чи здоровий?

КНЯЗЬ: А нареченої ти собі не привів?

КНЯЗЕНКО: Я здоровий і все в порядку, але нареченої я собі не привів, бо ми ніде не знайшли справжньої князівни.

КНЯЗЬ: Добрий вечір, Докторе! (*він і княгиня здоровлять його*) О, це добре, що ти тут, даму двору знову все болить!

ДОКТОР: Добрий вечір, добрий вечір! Знову все болить? Ми це скоро вилікуємо!

КНЯГИНЯ: А все таки шкода, що ви не знайшли справжньої князівни! Ви, мабуть, не шукали добре.

КНЯЗЬ: Наперед скоро скидайте з себе ці мокрі плащі!

ДОКТОР: Бо буде нежить і пчихання, так! (*скидають плащі*)

КНЯГИНЯ: (*до слуги*) Коханий хлопче, візьми ці плащі і винеси їх.

СЛУГА: (*бере плащі, відгиняє вікно й викидає їх на двір*)

КНЯЗЕНКО: Що ти робиш, хлопче, ти з глузду зсунувся? Тобі ж казали винести плащі до передпокою і повісити там.

СЛУГА: (*показує на вікно*) Ну, так. Я ж так і думав! (*загиняє вікно*)

КНЯЗЬ: А тепер розкажіть: ви не знайшли справжньої князівни?

КНЯГИНЯ: А може ти був занадто перебірливий?

КНЯЗЕНКО: (*сумний, опускається на крісло*) Ах, мені вже здається, що справжні князівни взагалі не існують.

КНЯГИНЯ: (*потрясає головою*) Так, так, так, так.

КНЯЗЬ: Не журися, все буде добре, тільки не втрачай терпеливості.

КНЯЗЕНКО: Правда, наприкінці, як ми вже промандрували всі краї, здавалося мені, що я зустрів справжню князівну!

КНЯЗЬ: Де ж це було?

КНЯЗЕНКО: Тут, зовсім недалеко в лісі. Там мешкає чудова, дуже мила дівчина із своїм братом. Вона каже, що вона князівна, але як цьому повірити, коли вона не має ні замку, ні слуг, її одяг старий і полатаний, а черевиків вона зовсім не має.

КНЯГИНЯ: І все таки вона каже, що вона князівна?

ДОКТОР: Так! чи це не смішно? *(сміється голосно)*

Га-га-га-га... так міг би кожний прийти й сказати: я є князенко, або я є князівна! Га-га-га-га!..

ДАМА: *(хапається за голову)* Ах, не регочіться так, пане докторе, мене так болить голова! Ой-ой-ой... як мене болить голова!

ДОКТОР: Так? Болить вас голова? Стривайте, ми зараз її вилікуємо:

Як голова в когось болить,
То я в одну поможу мить,
Трясу так головою,
Аж біль втече із болю!

(хоже вхопити Даму за голову) Давайте сюди вашу голову, вона зараз буде здорова!

ДАМА: *(відступає з криком)* Ні, ні, ні! Прошу вас, залишіть мене! Залишіть мене, ви зруйнуєте мою фризурю! Мене вже зовсім голова не болить... зовсім не болить!..

ДОКТОР: Напевно ні? Ані трішки?

ДАМА: Ані трішки-трішки!

ДОКТОР: *(задоволено)* Бачите, зараз допомгло, що? *(хтось стукає)*

КНЯГИНЯ: Слухайте! Мені здається, що хтось стукає! *(зуги стукіт знову)*

КНЯЗЬ: Так, хтось стукає, чуєте?

КНЯГИНЯ: О, Боже, хто ж це може бути так пізно?

КНЯЗЕНКО: І серед такого дощу!

ДАМА: Відчини, хлопче!

СЛУГА: *(іде до вікна і хоже його відчинити)*

ДОКТОР: Двері, двері казали тобі відчинити!

СЛУГА: Ну, так, я ж так і думав. *(іде до малих дверей наліво в глибині, відгиняє їх)* Прошу ближче!

КНЯЗЬ: Але ж ні, це не ті двері, тобі казали відчинити ось ці!

СЛУГА: Ну, так, я ж так і думав *(хоже йти до середніх дверей, але тому, що саме тепер ще раз чути сильний стукіт, він перелякується, відскакує і стоїть)*

КНЯЗЬ: Ах, поки він здогадається відчинити ті двері, які слід, то я сам піду і погляну, хто там надворі *(іде до дверей і дивиться в квартиру)* Цілком темно, лиш малий світлячок дає трошки світла. В його світлі бачу якусь гарну русяву дівчину.

КНЯЗЕНКО: Дівчину?

КНЯГИНЯ: *(підводиться, затурбована)* Що? Якась дівчина, в таку страшну погоду? Ну, і що ми тільки не переживаємо! *(потрясає головою)* Так, так, так, так.

КНЯЗЬ: Перемокла до нитки, бідолаха! Треба швидко відчинити двері! *(відгиняє двері навстіж)*

Я В А 5.

Ті ж, Князівна, Братик, Світлячок

КНЯЗІВНА: *(зовсім перемокла з мокрим волоссям стоїть перед дверима. Братик також з мокрим волоссям і одягом)* Дякую тобі, коханий Світлячку, що ти так гарно нам світив. Без тебе ми, напевно, не віднайшли б дороги до княжого замку! *(входить з Братиком, а Світлячок відлітає)*

Добрий вечір, пане князю, пані княгинє, дорогий князенку, докторе, дамо двору і ти, слуго!

УСІ: Добрий вечір!

КНЯЗЬ: Ходи ближче, моя дитино! Хто ти така?

КНЯЗІВНА: Запитайте пана князенка!

КНЯГИНЯ: Скажи ж нам, сину, хто ця гарна дівчина і цей хлопець?

КНЯЗЕНКО: *(радісно здивований)* Це лісова князівна і її братчик.

КНЯЗЬ: Ах, так, то ти та дівчина, що живе в дикому лісі і каже, що вона князівна? *(подає їй руку й підводить ближче)*

БРАТЧИК: Вона не тільки каже, але вона є князівна, пане князю, а я є князенко, — а коли ви не вірите, то ми зараз ідемо собі геть.

КНЯЗІВНА: Я хотіла відвідати вас. Вас і вашого князенка. Так каже добра поведінка, бо ми також діти князя і мешкаємо близько.

КНЯГИНЯ: Ах, це дуже мило з вашого боку *(гладить їй по лиці)* Отже, ти хочеш бути князівною?

КНЯЗІВНА: *(співає)*

Хоч від золота мій одяг
Зовсім не блистить,
Але маю злоті коси,
Решту уявіть.

(кладає руку на плече Братчика)

Хоч мій замок в темнім лісі,
Хатка лиш стара,
Та проте була князівна
Й буду завжди я!

(робить малий поклін)

КНЯГИНЯ: Ну, ну, це вже покажеться! Але, Боже, як ти перемокла — а твій братчик! Як ви могли йти в такий страшний дощ, а до того в такому тонкому, бідному одязі! Ах, яка легкодушна молодість! Так, так, так!

КНЯЗЬ: Мамо, ти не кивай головою, але краще подивись, щоб обоє дістали суху одежу!

КНЯГИНЯ: Ах, так, певно, певно! Ходіть зі мною, любі діти! Дамо двору, ти допоможеш мені передягнути цю дівчину, а ти *(до князенка)* займися хлопцем. Слуга хай тобі допоможе.

КНЯЗЕНКО: *(сміючись)* Ні, ні, дякую, він усе робить навпаки. Він одягне йому жупан на ноги, а коли йому скажуть, що там потрібні штани, то він відповість: Ну, так! я ж так і думав! *(сміючись відходить з Братчиком наліво)*

Я В А 6.

Князь, Доктор, Дама двору і Слуга

КНЯЗЬ: Дуже милі діти ці обоє! Якби то гарно було, коли б так вона справді була князівна і стала нашою невісткою. Але що це з тобою, дамо двору, чого ти стоїш тут і затикаєш носа? Ти маєш іти помагати княгині, швидко!

ДАМА: *(заткала пальцем ніс)* Ой-ой-ой, який страшний запах сирого лісу принесли ті два дикі сотворіння з собою! Цей запах вертить мене в носі, що не можу витримати! Ой-ой-ой! Як мене ніс свербить!

ДОКТОР: Гей, стрівайте, болить вас ніс? Зараз ми на це порадімо! *(вигягає з кишені шітку на дроті, яку вживають до циліндрів або пляшок)*

Коли у кого ніс свербить,
То шкода довго говорить,
Я чищу носи ментом
Оцим ось інструментом!

Отже, давайте цей ніс! (*хапає Даму двору за ніс і робить такий рух, мов би мав запхати їй щітку до носа*)

ДАМА: (*крижить*) Пустіть! Рятунку!.. Пустіть! Вже... вже зовсім... вже зовсім не болить!

ДОКТОР: Вже не болить? Ані трішки?

ДАМА: Ані трішки-трішки (*ловить повітря*)

ДОКТОР: (*пускає ніс*) Бачите, як допомгло! (*підходить до рами й говорить до дітей у залі*): Ну, кого з вас свербить носик? Я прийду до нього зараз зі своєю щіточкою до носа! Ну, хто хоче?.. Ніхто? Е, ви лише не хочете сказати! Отже пам'ятайте, як у кого буде щось боліти, нехай прийде до мене в моїх урядових годинах, це є кожного тридцятого лютого, шістдесят одна мінута, по дванадцятій вночі. Зрозуміли? (*знову звертається до Дами двору*). Чи маю може ще трішки?.. (*робить рух щіткою*)

ДАМА: Ні! Ні! Ні! Я йду допомгти пані княгині (*відходить наліво*)

КНЯЗЬ: Так, іди, іди! (*до слуги*) А ти попроси пані княгиню, щоб прийшла сюди, поки пані Дама двору буде одягати лісову дівчину. Я маю з нею поговорити. Рушай!

СЛУГА: (*йде до середніх дверей*)

КНЯЗЬ: Стій! Куди ж ти йдеш? Адже княгиня не є надворі, а в своїй кімнаті.

СЛУГА: (*іде до дверей наліво*) Ну, так, я ж так і думав!

КНЯЗЬ: Стій! Отже, що ти маєш сказати?

СЛУГА: Пані княгиня має одягати даму двору, бо ви хочете говорити з лісовою дівчиною.

КНЯЗЬ: Навпаки, ти бараняча голово. Отже як?

СЛУГА: Лісова дівчина має роздягати паню княгиню, бо ви хочете говорити з дамою двору.

КНЯЗЬ: Але ж ні — це знову навпаки! Дама двору має одягати лісову дівчину, бо я хочу говорити з панею княгинею!

СЛУГА: Ну, так, я ж так і думав! *(відходить наліво)*

КНЯЗЬ: Любий докторе, скажіть: ви не маєте ніякого ліку на дурноту нашого слуги?

ДОКТОР: Ні, пане князю, дурному вічна пам'ять.

Я В А 7.

Попередні і Княгиня

КНЯГИНЯ: *(входить зліва)*

КНЯЗЬ: Ах, це ти... Слухай, мамо, що нам зробити, щоб довідатися, чи наша гарна, мила, маленька лісова дівчина є справді князівна?

КНЯГИНЯ: Так, так, я також дуже хотіла б, щоб вона була справжня князівна. Наш син дуже полюбив її і коли б вона була справжньою князівною, то він зараз взяв би її собі за дружину. Так, так, так.

КНЯЗЬ: Але чи вона схотіла б узяти його так зараз за чоловіка? Цього ми не можемо знати!

ДОКТОР: О, так, це ми можемо дуже добре знати! По-перше, вона завжди дуже любо дивиться на нашого пана князенка, а подруге: чого тоді вона взагалі прийшла сюди зі свого лісу?

КНЯЗЬ: ...з якого вона ніколи досі не виходила...

КНЯГИНЯ: ...серед такого дощу...

ДОКТОР: ...і серед темної ночі... Бо...

ВСІ ТРОЄ: Бо вона любить нашого князенка. Ось воно що!

КНЯЗЬ: Отже, візьмім, що це ми знаємо. Але як ми довідаємось, чи вона справжня князівна?

КНЯГИНЯ: Чекайте! Я вже знаю! Я вже знаю, що ми мусимо зробити, щоб це довідатися.

КНЯЗЬ і ДОКТОР: Ну, що? Що?

КНЯГИНЯ: Слухайте: коли вона справжня князівна, то вона мусить мати незвичайно ніжну й делікатну шкіру.

ДОКТОР: Розуміється, — не таку грубу шкуру, як дама двору.

КНЯЗЬ: Так, так, звичайно: мусить мати дуже ніжну і делікатну шкіру.

КНЯГИНЯ: Тепер же уважайте. На матрац у її ліжку покладемо ми ще один матрац, а на цей матрац ще один матрац, а потім ще один матрац, а на подушку в її ліжку покладемо ще одну і ще одну, і ще одну, і ще багато, багато подушок. А на сам спід, під сам найспідніший матрац покладемо...

ДОКТОР: Велику каменюку!

КНЯГИНЯ: Ні!

КНЯЗЬ: Великий твердий горіх!

КНЯГИНЯ: Ні. Покладемо малу, малу горошинку!
Зерно гороху!

КНЯЗЬ і ДОКТОР: Зерно гороху?

КНЯГИНЯ: Так, зерно гороху. І коли вона відчує цей горох через усі подушки і всі матраци, то тоді вона є...

УСІ ТРОЄ: Справжня князівна!

КНЯЗЬ: А коли вона не відчує цього гороху, то тоді...

КНЯГИНЯ: То тоді вона не є справжня князівна!

КНЯЗЬ: Ах, я маю надію, що вона відчує цей горох, бо вона мені так подобається!

ДОКТОР: А пану князенкові вона подобається ще більше, це можна відразу помітити.

КНЯГІНЯ: О, так, це була б невістка мені по серцю! Так, так, так!

Я В А 8.

Попередні, Братчик, Князенко

БРАТЧИК: *(входить у тишному одязі)*

КНЯЗЕНКО: *(впроваджує його)* Ось вам і Братчик! Але де ж лісова князівна? Чи вона ще не переодяглася?

КНЯГІНЯ: Який же ти нетерплячий! Не бійся, вона зараз з'явиться. Наш князенко не може дочекатися, коли вона знову прийде *(вона виходить на ліво, при зому з усміхом потрясає головою)* Так, так, так!

КНЯЗЕНКО: Дивіться сюди, чи Братчик не виглядає тепер як справжній малий князенко?

КНЯЗЬ: *(плескаючи Братчика по лиці)* Так, так, це правда! Але чекай но, чоловічку, незабаром ми будемо вже напевно знати, чи ви обоє князенята чи ні.

БРАТЧИК: Це можете вже тепер знати, пане князю, адже ми вам це сказали. Чи може ви думаєте, що ми говоримо неправду?

ДОКТОР: Го-го, малий чоловічку, не так зухвало! *(він сідає і бере Братчика між коліна)* В кожному разі: як слід говорити до князя, то ти ще не знаєш!

Я В А 9.

Попередні і слуга

СЛУГА: *(зліва)* Пане князенку, я маю вам сказати, що лісова князівна ще довго не прийде, бо вона вже зовсім одяглася.

КНЯЗЕНКО: Зовсім одяглася? Значить, вона зараз прийде!

СЛУГА: Ну так! Я ж так і думав.

КНЯЗЬ: Отже прийде вона чи не прийде?

СЛУГА: Так, вона прийде... або не прийде!

КНЯЗЬ: З твого говорення ніхто не буде мудрий. Піду хіба й подивлюся сам. А коли покажеться, що Братчик не є князенком, то він буде у мене слугою замість тебе! *(виходить наліво)*

ДОКТОР: *(сміється)* Ти чув, хлопче?

БРАТЧИК: *(хоже вирватися від нього)* Так, але перше, я є князенко, а подруге, слугою князя я ніколи не буду!

ДОКТОР: Чим же ти хотів би бути?

БРАТЧИК: Вже радше вояком його княжої милости!

ДОКТОР: Вояком? Го-го, ти мудро кажеш! Але чи ти знаєш, що ти мусиш мати, коли хочеш бути вояком? Чекай, я скажу тобі! *(він встає, бере Братчика під руку і машере з ним вперед і назад, а потім оба звалають по сцені, співаючи)*

Гей, хто хоче воювати,
Мусить мати меч і кріс,
Щоб у нашу батьківщину
Лютий ворог не проліз!
Гей, гоп-гоп! Гей, всі враз!
Слухай, конику, наказ,
Гей, гоп-гоп-гоп, гей, всі враз,
Вже прийшов час і на нас!

(При останньому рефрені вони захоплюють з собою і слугу, який другу стрізку співає уже з ними, і разом весело звалають докола сцени, слуга позаду)

Чвалом, коню, в чисте поле,
Чвалом, конику, вперед,
З буйним вітром в перегони
Лети коню, в рідний степ!
Гей, гоп-гоп! Гей, всі враз!.. і т. д.

Вуса чорні, мов ті мітли,
А на голові шолом,
Сурмлять сурми вже до битви,
Бийте ворога гуртом!
Гей, гоп-гоп! Гей, всі враз!.. і т. д.

ЯВА 10.

Попередні, Князь, Княгиня, Князівна, Дама двору (виступили зліва, князівна поміж князем і княгинею, дама двору позаду. Всі здивовано дивляться, що діється)

ДОКТОР і БРАТЧИК: *(після останнього тону пісні стають, як вкопані)*

СЛУГА: *(впадає на обох попередніх і падає на задню частину тіла) Ай!*

КНЯЗЬ: О, ви, бачу, ще дуже жваві в таку пізню годину ночі.

ДАМА: І співаєте так голосно, що вуха тріскають. Це просто жах! Мене коле і штрикає в ушах від вашого співу — просто не можу витримати! Ой-ой-ой! Як мене болить, як мені штрикає в ушах *(хапає себе за вуха)*

ДОКТОР: *(швидко виймає щітку і наближається до неї)*

ДАМА: О, ні, ні, ні! Вже не болить, вже не штрикає.

ДОКТОР: Напевно не болить? Ані трішки?

ДАМА: Ані трішки-трішки!

ДОКТОР: А бачите, як допомгло!

КНЯГИНЯ: Мій синочку, ми привели твою князівну, не впізнаєш її?

КНЯЗІВНА: *(гарно одягнена)* Ай, Братчику, як ти гарно виглядаєш!

БРАТЧИК: *(підбігає до неї, вона обіймає його)* А ти сестричко! А тепер, пане князенку, ви все ще не вірите, що вона князівна?

КНЯЗЕНКО: О, так, тепер я вірю, але...

КНЯЗІВНА: Але чи я справжня князівна, цього ви ще не знаєте?

КНЯГИНЯ: Не журіться. Це ми всі будемо незабаром напевно знати. Лише дозвольте нам передтим піти спати. Це вже на правду останній час іти до ліжка. Так, так, так, так. *(бере князенка набік)* Слухай, синочку, ми положимо її спати на цілій горі подушок, але наспід під ці подушки і матраци ми покладемо зерно гороху. Коли вона цю горошину відчує, тоді, мій сину, вона справжня князівна.

КНЯЗЕНКО: Так, тоді я теж повірю!

ДАМА: Але я ще зовсім не хочу спати.

КНЯЗЬ: Так, втомленим то і я ще не є!

КНЯЗЕНКО: Я також ні!

КНЯГИНЯ: Щодо мене, то я також ні, але наші гості, мабуть, втомлені!

КНЯЗІВНА: О, ні, пані княгине, я зовсім не втомлена!

БРАТЧИК: І я також ні!

СЛУГА: А я ще й тільки ні!

ДОКТОР: Отже, коли тут взагалі ніхто не є втомлений, то я мушу хіба всім дати таку медицину, що

робить людину втомленою. Бо це вже зараз північ і найвищий час іти спати, ні? *(до слуги)* Слухай, хлопче, іди до моєї кімнати і принеси мені ту велику пляшку, що стоїть на шафі. Але уважай: там на шафі стоїть по правому боці велика пляшка і по лівому боці велика пляшка. В тій пляшці по правому боці є медицина, що робить людину втомленою і сплячою, а в тій пляшці по лівому боці є медицина, що робить людину жвавою і моторною. Цієї не приноси! Отже бігом. Праву пляшку! Не ліву!

СЛУГА: *(виходить наліво, повторюючи без перерви)*
Права пляшка, права пляшка, права пляшка...

ДОКТОР: *(кличе за ним)* І вісім ложок до того!

УСІ: *(крім доктора сідають)*

КНЯГИНЯ: О, Боже, чи він справді принесе ту пляшку, яка потрібна?

КНЯЗЬ: Але ж так, так! Адже він повторює раз-у-раз, щоб не помилитися.

ДАМА: Ой, ой, ой! А як він принесе ліву пляшку, з тою медициною, що робить жвавим і моторним, що тоді буде?

КНЯЗЕНКО: Це правда. Адже ми не хочемо бути ще жвавіші і моторніші, а навпаки хочемо бути сплячі, щоб легше заснути.

ДОКТОР: Товариство, зверніть увагу, якими сонними зробить вас в одну хвилину моя медицина. Як тільки приймете її одну ложку — зараз дуже захочете спати. А коли б ви взяли тієї другої медицини, яка робить жвавим і моторним, то ноги самі від себе почали б вам зараз дригати, а всі члени тіла самі від себе почали б рухатися, так що від великої моторности ви аж не знали б що робити.

СЛУГА: *(входить з великою пляшкою медицини і вісьмома ложками; він дає пляшку докторові, а ложки роздає присутнім)*

ДОКТОР: А ось і медицина! *(наливає кожному повну ложку, накінці також собі)* Тепер я буду рахувати до трьох: як скажу «три» — кожен швидко приймає свою медицину. Вона незвичайно смачна. Отже раз-два-три!

ВСІ: *(проковтують медицину)*

ДОКТОР: Так, ну, хочете вже спати?

КНЯЗІВНА: Ні... я не знаю... а насправді, то я несподівано дістала тепер охоту танцювати. *(встає)*

КНЯЗЕНКО: *(також встає)* Так! Я також дуже хочу танцювати! *(він вклоняється князівні, просить її до танцю й починають танцювати)*

КНЯЗЬ: Це цікаве — я почуваю нараз велику охоту наслідувати моїх підданих і робити багато поклонів на всі сторони *(встає і безперервно вклоняється)*

КНЯГІНЯ: Як дивно! Я не можу втримати своїх рук, щоб не рухалися! *(робить руханку)*

БРАТЧИК: Що це таке? Ніколи в житті я не мав ще такої великої охоти ловити мух *(ловить мухи, скаже до стін, бігає за мухами по цільній кімнаті і т. д.)*

ДАМА: Ойойойой... мене щось тягне крутитися докола себе *(протягає руки і крутиться докола себе)*

СЛУГА: Де мій кінь? Я дістав нараз охоту їхати на коні *(сідає на крісло, так як на коня, і дико «їздить» по сцені)*

ДОКТОР: А леж це комічно! Мої ноги самі зі мною біжать! *(він бігає як ошалілий докола сцени. На сцені великий тарарам, кожний шаліє на свій спосіб. Коли це триває деякий час і метушня що-*

раз більша, твориться врешті з усього один клубок, з якого князівна й княгиня рятуються так, що вискакують обі на те саме крісло, тимчасом усі інші падають докола крісла: князь сидить ще в порівняно гідній поставі на землі перед кріслом, біля нього похилений князенко, а доктор, дама двору і слуга лежать як довгі)

ВСІ: *(одночасно полегшено зітхають тим самим тоном)*
А-а-а-а!

КНЯЗЬ і КНЯЗЕНКО: *(підносяться, помагають княгині й князівні злізти з крісла)*

ДОКТОР, ДАМА ДВОРУ і СЛУГА: *(пробують піднятися, кілька разів падають знов, поки це їм вдасться)*

ДОКТОР: *(коли всі вже знову на ногах)* Хлопче, яку пляшку ти нам приніс???

СЛУГА: Як яку? Ліву!

ДОКТОР: *(рве собі волосся з голови)* Ах, ти бараняча голово! Ти ж мав принести праву! праву!

СЛУГА: Ну, так, я ж так і думав!

ДОКТОР: Цей телепень приніс нам пляшку, що робить жвавим і моторним.

КНЯЗЬ: Так, це було щось трошки помітним!

КНЯЗІВНА: *(позіхає)* Уа-а-а! Але від цієї моторності я таки втомилася.

БРАТЧИК: *(позіхає також)* І я теж!

КНЯГИНЯ: Я теж *(позіхає)*

КНЯЗЬ: Я теж *(позіхає)*

ДАМА: Я теж *(позіхає)*

СЛУГА: Я теж *(позіхає)*

ДОКТОР: Я теж *(позіхає)*

ВСІ: *(позіхають ще раз, але всі одночасно, голосно)*
Уа-а-а-а! *(хвилину глядять на себе здивовано,*
потім вибухають сміхом) Га-га-га-га!

ДОКТОР: Бачите, так це робиться. Ну, а тепер можемо
врешті йти спати і без медицини.

КНЯГИНЯ: Так, але наперед дама двору мусить пока-
зати лісовій князівні її спальню, а потім ти, кня-
зівно, прийдеш сюди ще раз і скажеш нам добра-
ніч, правда?

КНЯЗІВНА: Певно, пані княгине! Підеш зі мною,
Братчику?

БРАТЧИК: Але ж розуміється, я не залишу тебе саму.
(Князівна, Братчик, Дама відходять наліво)

Я В А 11.

Князь, Князенко, Княгиня, Доктор, Слуга, потім Дама
двору

КНЯЗЕНКО: А тепер хай слуга швидко принесе нам
одно зерно гороху.

КНЯГИНЯ: Так, хлопче, іди і принеси сюди одно зерно
гороху.

СЛУГА: *(хоже йти)*

КНЯЗЬ: Стій, що маєш принести?

СЛУГА: Одно зерно фасолі *(хоже йти)*

ВСІ: *(кричать)* Гороху! Горошину маєш принести!

СЛУГА: *(обертається в дверях ще раз)* Ну, так, я ж
так і думав! *(відходить направо)*

ДОКТОР: Я цікавий, що він цим разом принесе!

КНЯЗЬ: Він усе робить навпаки.

КНЯГИНЯ: *(житає головою)* Так, так, так, так!

- СЛУГА: *(вертається)* Натє! *(подає князєві яблуко)*
- КНЯЗЬ: Але ж це яблуко! *(кидає ним у слугу)* Ти мав принести горошину!
- СЛУГА: Ну так, я ж так і думав! *(подає князенкові ріпу)* Натє!
- КНЯЗЕНКО: Але ж це ріпа! *(кидає нею в слугу)* Горошину мав ти принести!
- СЛУГА: Ну так, я ж так і думав *(подає докторові картоплину)* Натє!
- ДОКТОР: Та це ж картоплина *(кидає нею в слугу)* Ти мав принести горошину!
- СЛУГА: Ну так, я ж так і думав! *(подає княгині горошину)* Натє!
- КНЯГИНЯ: А так, це справді горошина *(підносить горошину в пальцях — горошина мусить бути принаймні така велика, як горіх, щоб було їй видно із залі)*
- В.І: Горошина! *(всі хапають горошину і вона падає на землю)* Ой, упала! Ось туди покотилася... ні, сюди... туди покотилася...
- КНЯЗЕНКО: Швидко, швидко, поки князівна не повернулася!
- ДАМА: *(входить, погула останні слова)* Князівна зараз прийде!
- ДОКТОР: Дамо двору, помагайте нам шукати горошину, швидко!
- ВСІ: *(шукаюги, повзають по землі, залазять під різні меблі: княгиня залазить за лавку перед вікном, князь зникає за кріслом, князенко за другим, дама залазить під лавку перед вікном, доктор під стіл, слуга під лежанку)* Вона десь сюди покотилася... ні, вона десь тут... я думаю, що вона тут мусить бути... і т. п. *(Від залі вже нікого не видно)*

Я В А 12.

Ті ж. Князівна і Братчик приходять зліва

КНЯЗІВНА: *(стає з Братчиком посередині сцени і здивовано оглядається)* Що це? Що це сталося? Хвилину тому всі ще були тут — і нараз десь зезли! Чи це не смішно?

БРАТЧИК: Певно пішли вже всі спати.

ДОКТОР: *(крижить)* Га! маю її! маю її!

ІНШ: Доктор має її! *(всі вилазять із своїх крівок)*

КНЯЗІВНА: *(розбавлена плече в долоні)* А ось усі вони тут!

БРАТЧИК: Ви певно згубили перлину або самоцвіт?

ДОКТОР: Ні, щось багато коштовніше — правда князенку?

КНЯЗЕНКО: Хто знає, це виявиться цієї ночі.

КНЯЗІВНА: Цієї ночі? А я думала, що ми підемо вже спати.

КНЯГІНЯ: Це правда! Але наперед мусимо покласти в твоє ліжко багато гарних м'яких подушок, щоб тобі м'яко і солодко спалося.

КНЯЗІВНА: *(весело)* Ах, у моїй лісовій хатині мала я лише одну єдину подушку і це мені зовсім вистачало!

КНЯЗЬ: А тут будеш спати на цілій горі подушок! Ану, хлопче, швидко подушки, подушки!

СЛУГА: Слухаю *(не рухається)*

КНЯЗЬ: Подушки, чуєш?

КНЯГІНЯ: Ми всі підемо по подушки, так буде швидше!

ВСІ: Так, усі, усі! Ідемо по подушки *(всі виходять направо, передостанні княгиня і князь)*

КНЯЗЬ: Маєш її?

КНЯГИНЯ: Горошину? Так! *(показує)*

ОБОЄ: *(відходять)*

СЛУГА: *(затримує даму двору перед дверима)* Дамо двору, ви знаєте, ви... ви виглядаєте як соловейко!

ДАМА: *(підлещено)* Як соловейко? А ти бачив уже соловейка?

СЛУГА: Певно. Гануся пасе їх багато там... на зарінку.

ДАМА: Але ж це гуси!

СЛУГА: *(виходить направо)* Ну так, я ж так і думав!

ДАМА: *(хвилину остовпіла, потім обурена)* Ах, ти, бараняча голово! *(відходить направо)*
(Сцена кілька хвилин пуста, під гас того зуги, як за сценою всі одне по одному кричать: Ще одну подушку!.. так, так... візьми ще цю подушку... сь великий матрац... тут уже нема подушок... дай мені ще цю... і т. д.)

ВСІ: *(коли скінзглюся перекликування з подушками, всі разом кажуть голосно)* Так! *(двері відчиняються і всі гусаком входять, навантажені подушками й матрацами, попри рампу широким луком, перший Братчик, потім доктор, далі князь, княгиня, князісна, князенко, слуга й остання дама двору. В лівій руці несе кожний засвіжену свічку в ліхтарі, а в правій або на правому плезі подушку, матрац або перину. Слуга і дама двору несуть спільно великий матрац. Усі співають)*

Ой, лі-лю-лі-ля, ой, лі-лю-ля,
Ясна князівно, спати пора,
Постіль м'якенька, очка замкни,
Будуть солодкі снитися сни.
Ой, лі-лю-лі-ля, ой, лі-лю-ля,
Ясна князівно, спати пора!

З цими словами похід дійшов до дверей направо і виходить ними. Близько дверей дама двору падає під тягарем матрацу — вона сідає потім на кінець матрацу, а слуга вивозить її)

ЗАСЛОНА

ІНТЕРМЕДІЯ

(Після зміни декорацій: перший дзвінок, світло у залі гасне, скоморох співає за занавісою перші рядки: Ой, лі-лю-лі-ля, ой-лі-лю-ля, Ясна князівно, спати пора!» виходить перед заслоною, у залі світло, співає кінець стріжки).

СКОМОРОХ: Ну, сміялися досить? Кого болять від сміху боки? Тебе? Чекай, я зараз пришлю сюди доктора і він тебе вилікує так як даму двору. Алеж бо ту даму двору все щось болить, правда діти? Завжди її щось болить. Але ви не є такі делікатні, правда? То смішно бути таким надто делікатним, отже залишім це дамі двору, яка виглядає як... ну, як то сказав той слуга: виглядає як соловейко. Але він думав щось інше! Він думав як... ну... як що? Так, як гуска! Це не було дуже чемно з його боку, але на його виправдання ми мусимо догадуватися, що він знову таки щось інше думав, а щось інше сказав. А тепер, коли ви передумали це все, що ви досі бачили в світі казки, заслона за хвилину ще останній раз перед вами відслониться і ви побачите, як нашій князівні цю ніч спалося!.. Скільки тих подушок і матраців там паложено на її ліжко! Я думаю, що кохана маленька князівна спала чудово! *(співає «Ой лі-лю-лі-ля, ой лі-лю-лі-ля», звертається до відходу й кидає ще):* Допобачення, діти! *(світло в залі гасне, дзвінок, заслона)*

ВІДСЛОНА ТРЕТЯ

Сцена зовсім простим способом розділена стінкою так, що наліво дві третини сцени займає кімната, а направо одну третину займає передпокій. З передпокою ведуть до кімнати двері, які знаходяться на передньому пляні зараз за рампою. Посередині кімнати стоїть на підвищенні ліжко з бальдахимом, до нього сходиці, далі туалетка і стілець перед нею. Килими, шкіри. Над ліжком кольорова лямпана, яка освітлює кімнату м'яким світлом. Наліво вікно, крізь яке паде місячне світло. Передпокій не є освітлений. Під правою стіною передпокою стоїть ряд крісел або стільців. В глибині передпокою двері.

Сцена хвилину порожня, потім

ЯВА 1.

Братчик, Доктор, Князь, Княгиня, Князієна, Князенко, Слуга, Дама входять так, як вийшли наприкінці другої відслони з свіжками, подушками й матрацами в руках, співаючи, переходять гусаком передпокій і передніми дверима входять до спальні. Співають:

Ой, лі-лю-лі-ля, ой, лі-лю-ля,
Ясна князівно, спати пора,
Постіль м'якенька, очка замкни,
Будуть солодкі снитися сни.
Ой, лі-лю-лі-ля, ой, лі-лю-ля,
Ясна князівно, спати пора!

(Похід дійшов до ліжка, всі уставляються півколом довкола ліжка, плезима до глядачів)

КНЯЗЕНКО: Даваймо тепер подушки й матраци на ліжко. Лісова князівна мусить іти спати.

ДАМА і СЛУГА: *(кладуть на ліжко матрац і застеляють простиралом, а потім усі складають принесені подушки і перины)*

КНЯЗЬ: *(бере княгиню набік)* Тепер, матусю, мусиш покласти наспід це зерно гороху.

КНЯГИНЯ: Під сам спідній матрац! *(вони підходять до ліжка і в тій хвилині, коли князенко веде князівну на першій плян сцени, княгиня при угасті всіх інших кладе горошину під найспідніший матрац, що його князь трохи підносить, саме так, щоб глядачі могли цілу цю дію добре бажити. При тім доктор, дама і слуга показують глядачам пальцями на горож, що його княгиня підкладає. Братчик у той час робить щось біля туалетки, так що цього не поміжає)*

КНЯЗЕНКО: *(веде князівну допереду, наліво)* А тепер спи солодко, мила князівно, і хай тобі щось гарне присниться!

КНЯЗІВНА: Чи можу мати сон про тебе, князенку?

КНЯЗЕНКО: Так — коли думаєш, що це щось гарне! Мені напевно приснишся ти!

КНЯЗІВНА: Ах, як це гарно! Як так, то я мушу відплатитися тобі тим самим! *(подає йому руку)* Добраніч!

КНЯЗЕНКО: Добраніч!

КНЯГИНЯ: *(підходить з іншими трохи ближже)* Ну, а тепер скажім гарно добраніч: Добраніч, моя дитинко!

ВСІ: *(стоять півколом докола князівни)* Добраніч!

КНЯГИНЯ: А зачини вікно, щоб тобі що злого не сталося.

КНЯЗІВНА: *(сміється)* Що мені злого може статися тут? Я стільки літ мешкала у моїй малій самотній хатині в лісі і ніхто не зробив мені нічого злого. А ввечір...

Як спати іду, ой, лі-лю-ля,
Янголів десять з неба зліта,
В головах стануть, стануть в ногах,
І все співають мені отак:
Ой, лі-лю-лі-ля, ой, лі-лю-ля,
Ясна князівно, спати пора!

КНЯЗЬ: Як так, то ти всюди безпечна, моя дитино!

БРАТЧИК: А до того і я ще є тут на те, щоб боронити мою сестричку.

ВСІ: *(сміються)*

БРАТЧИК: Тут зовсім нема чого сміятись! І щоб ви знали, що сьогодні я нікуди від моєї сестрички не піду!

КНЯГІНЯ: Добре, добре, як хочеш, то залишися тут, мій хлопче! Але ми всі ходім тепер звідси, бо вже дуже пізно! Так, так, так, так!

КНЯЗЬ: Тут не pomoже кивати головою, матусю, як іти, то йти!

КНЯЗЕНКО: Добраніч, лісова князівно!

Князенко, Князь, Княгиня, Слуга, Дама, Доктор співають, стоячи при дверях:

Ой, лі-лю-лі-ля, вже пізня ніч,
Ми всі підемо також на піч,
Завтра, як встанем, то вже давно
Сонце сміятись буде в вікно!
Ой, лі-лю-лі-ля, ой, лі-лю-ля,
Ясна князівно, спати пора!

(Два останні рядки вони повторюють, машеруючи зі своїми свічками через переднюй до виходу)

ДАМА: *(залишається)* Дозволь, дівчинко, що я допоможу тобі роздягнутись!

КНЯЗІВНА: Це дуже мило з вашого боку, дамо двору!
(Дама допомагає їй скинути верхній одяг. Під ним вона має білий шовковий одяг з короткими рукавцями, в якому згодом лягає в ліжку). Ти знаєш, я так багато літ не мала на собі такого одягу, що я взагалі вже навіть забула, як його одягати і скидати. Тому дякую тобі дуже...

ДАМА: Ще черевички і панчішки... *(князівна сідає на стільчику при туалеті, а дама скидає їй гезевигки й пангози)* А де ти, хлопче, будеш спати?

БРАТЧИК: *(стояв досі при вікні і дивився крізь нього)* Я? Тут, на східцях! О, я спав на ще твердшому, як не раз заблудив у лісі, шукаючи ягід.

ДАМА: Ой-ссссей! На ще твердшому? Я, як лиш подумаю, то вже мене всі кості болять!

БРАТЧИК: *(сміється)* Чи маю покликати доктора?

ДАМА: О, ні, ні, сьогодні вже ні! Ну, готово! Спійте же добре обоє! *(вона супроводжає князівну до ліжка і дбайливо накриває її)*

КНЯЗІВНА: А ти спи також добре, дамо двору, і дякую тобі дуже, що ти мені допомогла! Добраніч!

БРАТЧИК: Добраніч!

ДАМА: Добраніч! *(бере свою свізку і відходить)*

Я В А 2.

Князівна і Братчик

КНЯЗІВНА: Ти справді хочеш тут спати, Братчику?

БРАТЧИК: *(сідає на край ліжка)* Розуміється, сестричко! Я тебе в чужому замку саму не залишу! Скажи мені, ти дуже любиш князенка?

КНЯЗІВНА: Ах, так, Братчику! але вони всі не хочуть нам вірити, що... Ой!!!

БРАТЧИК: *(злякано)* Що сталося? Чого ти так схопилась і кричиш «ой»?

КНЯЗІВНА: Щось так, якби давило мене тут...

БРАТЧИК: У цім м'якенькім ліжку? Це неможливе! Хіба якась складка на полотні!

КНЯЗІВНА: *(лягає знову)* Можливо... вони не хочуть нам вірити, що ми діти князя. А що ми не можемо переконати їх, що я справжня князівна... ай! *(схоплюється)*

БРАТЧИК: Ти мусиш інакше пожитися, тоді не буде тебе тиснути ця складка.

КНЯЗІВНА: Так, можливо! *(кладається інакше, при цьому Братчик поправляє їй подушку)*

Я В А 3.

Попередні, потім один по одному всі

КНЯГИНЯ: *(іде навшпиньках зі своїм світлом)* Я дуже хотіла б знати, чи вона помітила цю горошину в ліжку, чи ні? *(відслухує при дверях до спальні)*

КНЯЗІВНА: ...А що ми не можемо переконати їх, що я є справжня князівна, то я не можу тому стати дружиною коханого князенка.

БРАТЧИК: Отже добре цьому князенкові так! Чому він не хоче нам вірити!

КНЯЗІВНА: Але що мені з того! Я його так страшенно... ай! *(схоплюється знову)* Це жах: тисяча подушок у ліжку, а мене весь час щось давить. Щось хіба там лежить у ліжку, чи що?

БРАТЧИК: Але ж ні, сестричко, що там могло б лежати в ліжку?

КНЯГІНЯ: *(робить знаки радості)* Ай, ай, ай, мені здається, що вона вже щось помітила!

КНЯЗЬ: *(входить навипиньках зі світлом)* Я дуже хотів би знати, чи вона помітить цю горошину в ліжку, чи ні? Ой-ой, тут уже хтось є! *(розмовляє тихо з княгинєю; обое підслухують, прикладаючи вуха до дверей)*

КНЯЗІВНА: Що це таке може бути? Маю враження, начебто там лежить якась каменюка! *(вона встає з ліжка і просліджує ліжко разом з Братчиком)*

КНЯЗЬ: Що вони тепер роблять? Чи не можеш, матусю, подивитися через дірку від ключа?

КНЯГІНЯ: Але ж татусю, це негарно заглядати через дірку від ключа!

КНЯЗЬ: А підслухувати також не вільно. Але ми хочемо тільки довідатися, чи вона справжня князівна. А це хто знов іде?

КНЯЗЕНКО: *(входить навипиньках зі свічкою)* Я дуже хотів би знати, чи вона помітила цю горошину в ліжку, чи ні! Ой-ой, тут уже хтось є! *(говорить з князем, а потім усі троє підслухують і підглядають крізь щілину)*

КНЯЗІВНА: Ні, здається, немає нічого! Але тепер будемо вже справді спати, Братчику! *(лягає знову)*

БРАТЧИК: *(сідає на східці перед ліжком)* Та наперед мусиш мені, як і кожного вечора, розказати казку, сестричко, інакше я не зможу заснути.

КНЯЗІВНА: Ось, Братчику, візьми цю подушку під голову і слухай. Тому що сьогодні вже так пізно, то моя казка буде дуже коротка, найкоротша з усіх.

БРАТЧИК: Я такий втомлений, що напевно навіть не дослухаю до кінця. Отже розказуй!

КНЯЗІВНА: *Одного разу півник знайшов ключик, а курочка знайшла коробку. Відчинили цим ключиком коробку і знайшли там...*

БРАТЧИК: *(з замкненими очима, вже напів крізь сон)*
... і знайшли там?

КНЯЗІВНА: *...маленький, коротенький, червоний ко- жушок, — коли б кожушок був довший, то і казка була б довша! О, мій Братчик уже спить! Я теж буду вже спати! (засипляє)*

ДАМА: *(входить навштиньках, як інші)* Я дуже хоті- ла б знати, чи вона помітила цю горошину в ліжку чи ні? О-ей, тут уже хтось є!

КНЯЗЕНКО: *Маш! Прийшла ще дама двору! Неза- баром не вистачить вже місця коло цієї шпарки!*

КНЯГИНЯ: *Дамо двору, як можна бути такою цікавою — я ніколи по тобі не сподівалася! Так, так, так.*

КНЯЗЬ: *Тут нічого не допоможе, матусю, кивати голо- вою над дамою двору, бо ти, і я, і князенко так само цікаві.*

ДАМА: *Так, а доктор теж, дивіться, як тихенько йде!*

ДОКТОР: *(зі свічкою)* Я дуже цікавий, чи вона помі- тила цю горошину в ліжку, чи ні... о-ой, тут вже хтось є!

КНЯЗЕНКО: *Але для тебе, докторе, немає вже тут місця!*

ДОКТОР: *То я візьму крісло і стану на нього (ставить крісло за групу людей, вилазить на нього і пробує взорі заглядати через щілину)*

ВСІ: *(одні підслухують, другі підглядають)*

КНЯЗІВНА: *(рухається в сні і стогне)*

КНЯГИНЯ: *(тихо)* Слухайте, вона порухалась!

КНЯЗЬ: *Мені теж так здавалося!*

КНЯЗЕНКО: Цить... Ой, докторе, не спирайтеся так сильно на мої плечі!

КНЯЗІВНА: *(повертається на другий бік і знову стогне)*

БРАТЧИК: *(підводить голову)* Чи ти щось казала, сестричко? Ні, вона спить!.. Ах, якби так князь і княгиня і князенко повірили, що моя сестричка справжня князівна — вона так любить князенка!
(лягає знову, замикає очі)

КНЯЗЕНКО: Ви чули? Кохана лісова князівна...

КНЯЗЬ: Цить! Хто це йде сюди, до сто сот...

СЛУГА: *(входить зі свічкою)* Я дуже хотів би знати, чи вона помітила ту бомбу у своєму ліжку, чи ні?

УСІ: *(притишено)* Бомбу??? Горошину!

СЛУГА: Ну так, я ж так і думав!

КНЯЗЕНКО: Тут, хлопче, нема вже для тебе місця!

ДОКТОР: Хіба сідай тут, перед паном князем на землю.

СЛУГА: Слухаю! *(він бере крісло, ставить його спинкою до спинки докторового крісла, стає на обі спинки і так, стоячи ще вище від доктора, заглядає з цілою групою в щілину)*

ДОКТОР: Я ж казав тобі, сідай на землю!

СЛУГА: Ну так, я ж так і думав!

КНЯЗЕНКО: Будьте ж тихше — ви збудите мені кохану лісову дівчину!

КНЯЗЬ: Тихо, ані слова!

УСІ: *(прикладують палець до уст, слухають і підглядають)*

КНЯЗІВНА: *(нагло підводиться)* Ні, це просто страшне, Братчику!

БРАТЧИК: *(підводиться)* Що сталося, сестричко?

КНЯЗІВНА: Мені щось таке страшне снилося...

БРАТЧИК: *(сідає на край її постелі)* Що таке?

КНЯЗІВНА: Мені снилося, що доктор цілий час вертить мені сверликом у плечі... раз тут... раз тут... раз тут... о, мене болять усі кости... Ах, братчику, відчини трохи вікно, щоб увійшло трошки нашого лісового повітря! *(він відгиняє вікно)* Дивися, там на дереві спить наш соловейко.

СОЛОВЕЙКО: *(співає за сценою перед вікном)*

ДАМА: Ах, як ця дівчина гарно співає!

КНЯГИНЯ: Але ж, дамо двору, це ж пташка співає!

СЛУГА: Так, так, я думаю, що це лилик!

КНЯЗЕНКО: Що тобі, це соловій!

СЛУГА: Ну так, я ж так і думав!

БРАТЧИК: Дуже тобі дякую, наш Соловейку, що ти й тут залишився нам вірний!.. Але що це скочило тут на наше вікно? Сестричко... дивися! *(він відступає від вікна)*

БЛОХА: *(з'являється на вікні. Вона мусить бути яких 10 інг. велика, щоб їй легко було пізнати. Треба водити нею на тонкій нитці згори)*

КНЯЗІВНА: А, справді... якесь звіратко... що це може бути? *(підводиться на ліжку на коліна)* Ой-ой.. це ж... блоха! Рятунку! Рятунку! *(вона боязко закутується в перину)*

БРАТЧИК: Блоха??? *(він відступає тепер перед блохою, яка скаже в напрямі середини сцени)* Ой-ой! Вона хоче мене вкусити! А йдеш ти! Геть, геть звідси, блохо, ми тебе не потребуємо!

БЛОХА: *(скаже в напрямі ліжка)*

КНЯЗІВНА: Вона скаче до мене! А! Я боюся!.. Ти, блохо, забирайся звідси, розумієш? *(відкидає її рукою)*

БЛОХА: *(скаже на ліжку)*

КНЯЗІВНА: *(крижить)* А-а! Вона скаче на мене! Геть, геть!

БЛОХА: *(знову скаже з ліжка на землю, а потім по сцені)*

БРАТЧИК: *(сміється)* Але ж бо вона смішна! Як вона високо скаче! Стривай, хто з нас вище скочить? *(пробує скакати так високо як блоха)* Гоп! щераз — гоп... гоп... гоп...

КНЯГИНЯ: Що вони там роблять всередині? Ти не бачиш, татусю?

КНЯЗЬ: *(заглядає крізь дірку від ключа)* Ні... я бачу лиш, як братчик підскакує...

ДАМА: *(притулила око до щілини в дверях)* Так, але там ще щось скаче... мені здається, що це якесь звірятко! Але не можу пізнати яке!

ДОКТОР: *(до глядачів)* Діти, що там таке скаче? Ви там краще бачите! Блоха? Дякую вам дуже, діти! Пане князю, пані княгине, це — блоха!

ІНШІ: *(притишено)* Блоха???

ДАМА: Ой-е-е-ей... мене вже кусає щось з-заду!

КНЯЗЕНКО: Будьте ж тихо, не бійтесь, вона сюди не прийде!

БРАТЧИК: Не бійся, сестричко, я дам собі раду з блохою... так, бачиш, а тепер викину її за двері *(відгиняє двері, лиш дуже трошки, так що не помігає за дверима нікого, викидає блоху за двері, потім загиняє їх)*

КНЯЗІВНА: *(заспокоєна знову лягає на ліжку)* Це було справді відважно з твого боку, братчику! Ти справжній малий герой! Ну, а тепер будемо далі спати!

ПІДСЛУХУЮЧІ: *(кричать притишено)* Блоха... Ря-тунку... Блоха... Той хлопчище кинув блоху поміж нас! Де вона? Ай, вона вже мене вкусила... і т. д.

БРАТЧИК: *(також лягає)* Вже незабаром ранок, сестричко, дивися надворі вже світає.

КНЯЗІВНА: Це добре, бо в цьому ліжку я вже не можу довше влжати! Мені затвердо в ньому!

БРАТЧИК: *(сміється)* Затвердо? На цих подушках?

КНЯЗІВНА: Так, я сама не знаю, але мені здається, якби я лежала на якійсь каменюці — справді! Але тепер спім *(замикають оці)*

ДАМА: Ай-ай, вона залізла мені під спідницю, зовсім напевно!

КНЯГИНЯ: Ні, вона напевно скочила на мене!

КНЯЗЬ: Ні, на мене, зовсім певно на мене! Я ж чую!

КНЯЗЕНКО: Тут хіба є дві блохи!

ДОКТОР: Ні, була лише одна!..

СЛУГА: *(скрикує притишено)* Ай!

ВСІ: Що сталося?

СЛУГА: Лев мене вкусив!

ВСІ: Лев? Блоха!

СЛУГА: *(шкрябається з-заду)* Ну так, я ж так і думав!

ВСІ: *(суматоха, але все ще притишена)* Вона тут скаче... Ай, тут... Рятуйте, вона хоче мене вкусити!

КНЯЗЬ: *(тому що всі щораз більше тиснутья і товпляться)* Бійтесь Бога, не тисніть же так!

КНЯЗЕНКО: Не тисніть так, бо двері не витримають! Увага!

ВСІ: *(далі в суматосі натискають щораз більше на двері. Доктор і слуга ще далі на кріслах, спираються руками на двері)* Зловили блоху? Ні... Ой... Ловіть її... Де ж вона? Ой, вона знову мене вкусила! Рятунку! *(Нагло двері подаються, розгиняються і всі падають до кімнати з голосним криком)* А!!!

КНЯЗІВНА: *(з криком схоплюється з ліжка)* А!

БРАТЧИК: (також) Що сталося?

(Пауза — князь, княгиня, князенко сидять оперті одне на одне на землі і збентежено дивляться одне на одного. Доктор, дама і слуга лежать як довгі. По хвилині)

КНЯГИНЯ: (похитує головою) Так, так, так, так.

ДАМА: О-єєєй... але ж бо мене болить!

ДОКТОР: Так воно буває!..

СЛУГА: Ну так, я ж так і думав!

(Усі встають)

КНЯЗІВНА: Що ви всі тут робите? Ви так нас налякали!

КНЯЗЕНКО: Дуже нам прикро, на правду, але... але цьому всьому винна блоха!

КНЯГИНЯ: І так уже час вставати, діточки!

КНЯЗЬ: Дамо двору, одягай швидко лісову князівну!

КНЯЗІВНА: (встала з ліжка і стоїть боса у своїй білій нізкій одязі поміж іншими)

КНЯГИНЯ: А як же тобі спалося, кохана дитино?

УСІ: Так, як тобі спалося?

КНЯЗЬ: Тобі напевно було дуже м'яко і вигідно лежати на цих подушках?

БРАТЧИК: Зовсім навпаки! Вона стогнала цілу ніч, якби лежала на камені.

КНЯЗЕНКО: Розкажи нам, як тобі спалося — зовсім щиро. Не бійся нічого.

КНЯЗІВНА: Коли ви мене так усі питаєте, то мушу вам сказати: спалося мені дуже зле!

УСІ: (радісно) Зле?

КНЯЗЕНКО: Чудово!

КНЯЗІВНА: (здивовано) Чудово? Я майже цілу ніч ока не зажмурила. Бог його знає, що там таке

в цім ліжку було. Щось таке тверде, що я ціла синя від синяків. Це хіба якась каменяка! Це страшне!

УСІ: *(радісно)* Вона помітила, вона помітила!

КНЯЗІВНА: *(дуже здивовано)* Що я мала помітити?

КНЯГИНЯ: Каменяка це не була, кохана дитино, бо каменяку то кожна помітила б...

КНЯЗІВНА: Так? Отже подивіться, які я синяки всюди маю, так мене надавило *(показує рамена і ноги)*

УСІ: *(оглядають її здивовано)* Справді!.. Синяки!

БРАТЧИК: Бачите, яку ніжну шкіру має моя сестричка.

КНЯЗЬ: Так, це правда.

КНЯЗІВНА: *(яку дама двору знову швидко одягла і взула в гетрики без пангів)* Скажіть же, будь ласка, що це таке було в цім ліжку?

КНЯЗЕНКО: Цього ти певно не відгадаєш!

КНЯЗІВНА: *(робить крок до рами і питає глядачів)* Ах, прошу вас, діточки, скажіть, що це таке було в моєму ліжку?.. Горошина? Справді? Братчику, подумай, горошина!

ДОКТОР: *(витягає горошину з ліжка)* Погляньте, ось вона!

БРАТЧИК: Але скажіть, відколи це горох сіють у ліжку?

КНЯЗЬ: Так, кохана дитино! І цю горошину ти почула через усі подушки! По цім ми всі переконалися, що ти...

КНЯЗЕНКО: *(з тріумфом)* ...справжня князівна!

УСІ: *(радісно)* *(справжня князівна!)*

КНЯГИНЯ: Таке делікатне чуття може мати тільки справжня князівна!

БРАТЧИК: Ну, нарешті ви це зрозуміли! Ми ж вам це відразу казали, а ви не хотіли вірити.

КНЯЗЕНКО: Зате тепер віримо! *(бере князівну за руку)*

КНЯЗІВНА: Ти справді тепер віриш? *(співає)*

Ні багатства, ні корони,
Вбога я, як миш,
Маю в посагу для тебе,
Вірне серце лиш.

КНЯЗЕНКО: *(обіймає її рукою, ніжно глядить на неї і співає)*

Нащо скарбів і корони
Квітці на весні,
Хочеш серце дарувати,
Дай його мені.

КНЯГИНЯ: Так, дай йому своє серденько, князівно, він тебе так любить! *(киває головою)* Так, так, так!

БРАТЧИК: А вона його також!

КНЯЗІВНА: *(грозиць сміючись)* Братчику!

КНЯЗЕНКО: *(щасливий)* Чи це дійсно правда, князівно?

КНЯЗІВНА:

Як не віриш, що кохаю,
То зроби таке:
Візьми свічку й подивися
В серденько моє.

КНЯЗЕНКО: *(обіймає її)* О, ти кохана, кохана князівно!

БРАТЧИК: Князю, а чи я тепер князенко, чи ні?

КНЯЗЬ: Певно, що ти князенко, Братчику!

БРАТЧИК: Як так, то ви і далі будете мусіти обходитися своїм слугою — бо я ним не буду!

УСІ: *(сміються)*

ДОКТОР: Слуга? А леж, пане князю, ліпшого ви навіть ніде не знайдете! Вправді він робить все навпаки, але зате думає все добре!

СЛУГА: *(при кінці)* Дивіться, дивіться, місяць сходить!

УСІ: Місяць? Сонце!

СЛУГА: Ну так, я ж так і думав!

КНЯЗЬ: Сонце! Дивіться, воно світить два рази так гарно, як звичайно. Це з радості, що ми нарешті таки знайшли справжню князівну!

УСІ: Князівну на горошині!

ЗАСЛОНА

ПОДЯКА ЖЕРТВОДАВЦЯМ

Видання цього першого з черги збірника п'єс для дітей і молоді та театрів юного глядача здійснено завдяки грошовим дотаціям та пожертвам таких установ і осіб:

Народна Фундація ім. Тараса Шевченка, Вінніпег, Ман.	1250 дол.
Спілка Українських Журналістів Канади, Торонто, Онт.	250 дол.
Українська Кредитова Спілка Торонта	200 дол.
Кредитова Спілка при церкві М.Б.Н.З., Торонто	100 дол.
Українська Народна Каса в Монтреалі	50 дол.
Роман Чолкан і Сп. посередництво і забезпечення	50 дол.
Філія Українського Національного Об'єднання, Тандербей, Онт.	25 дол.
Українська Кредитова Спілка в Судбурах, Онт.	25 дол.
Опалова фірма «Алберта Фюсл Ойл Лтд.»	25 дол.
Українська Кредитова Кооператива Півн. Вінніпегу	25 дол.
Організація Українок Канади, Відділ у Вінніпезі	25 дол.
Українська Кредитова Спілка в Ст. Кетеринс, Онт.	25 дол.
Українська Гуртівня ЮБіГій, Торонто, Онт.	25 дол.
Роман Вжесневський, Торонто, Онт.	20 дол.
Українська Кредитова Спілка при парафії св. Миколая, Торонто, Онт.	20 дол.
Юрій Ганкевич, Кергонксон, Н. Й.	10 дол.
Філія Українського Національного Об'єднання, Оттава, Онт.	10 дол.
Д-р Євген Омельський, Клівленд, Огайо	6 дол.
По 5 дол. Петро Постоляк, Ірвінгтон, Н. Дж., Т. С. Проців, Торонто, Онт., Ольга Кузьмович, Нью Йорк, Павло Дорожинський, Нью Йорк, В. Дармохвал, Нью	

Йорк, Віталій Богданів Д. Д.С. Асторія, Н. Й., Пет-
ро Саварин, Едмонтон, Алта. Разом ..... 35 дол.
Пожертви нижче 5 дол. разом ..... 8 дол.

Всім жертводацям щира подяка і признання
Комітет «За Аматорський театр»

УВАГА!

УВАГА!

Ноти для музичного оформлення п'єс,
поміщених у збірнику

“ЮНИЙ СКОМОРОХ”, а саме:

«РОМАНТИЧНА ВАТРА» — композиція

Зенона Лавришина

«КНЯЗІВНА НА ГОРОШИНІ» — композиція

Миколи Фоменка

вийшли окремим нотним випуском (50 сторін
нотного формату). Ціна 3 дол. за примірник.
Придбати можна в українських книгарнях або
замовити у Видавництві. Замовлення з долуче-
ним грошевим переказом слати на адресу:
Комітет “ЗА АМАТОРСЬКИЙ ТЕАТР”

30 B Anglesey Blvd.

Islington, Ont., Canada

УВАГА!

УВАГА!

Готується до друку і вийде ще в цьому
1973 році

збірник коротких сценічних скетчів

В. СОФРОНОВА ЛЕВИЦЬКОГО

“ПІД ВЕСЕЛИМ ОБОРОГОМ”

для вжитку аматорських театральних гуртків
і театрів малих форм. Ціна в передплаті 5 дол.

Замовлення слати на адресу:

Комітет “ЗА АМАТОРСЬКИЙ ТЕАТР”

30 B Anglesey Blvd.

Islington, Ont., Canada

ЗМІСТ

Слово від автора	5
Подорож у світ краси і пригод — сценічний путівник по Україні	7
Романтична ватра — п'єса-фєєрія в одній дії. Музика Зєнона Лавришина	35
Печери — п'єса у трьох відслонах	53
Свято весни — сценічна картина у двох відслонах зі співами та хороводами	75
Бабусин кожушок — Миколаївська п'єса у трьох відслонах	113
Король Кватакуба — пригодницька маскарада в одній дії з прологом і епілогом	137

П'ЄСИ ДЛЯ ТЕАТРУ ЮНОГО ГЛЯДАЧА

Королівські шати — сценічний жарт в одній дії за Андерсєном	161
Король Кривобородько — п'єса в 5 відслонах за німецьким оригіналом	179
Князівна на горошині — п'єса у трьох діях, за німецьким оригіналом. Музика Миколи Фоєнка	231